॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕೇ

ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀ-ಅನುಟೀಕಾ

ವೀಸತಿಗಾಥಾವಣ್ಣನಾ

೧. ಅಭಿಧಮ್ಮಸಂವಣ್ಣನಾಯ ಅತ್ಥಂ ಸಂವಣ್ಣೇತುಕಾಮೋ ತಸ್ಸಾ ಆದಿಗಾಥಾಯ ತಾವ ಪಯೋಜನಸಮ್ಬನ್ಧಾಭಿಧಾನಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಅತ್ಥಂ ನಿದ್ಧಾರೇನ್ತೋ ಉಳಾರಜ್ಝಾಸಯಾನಂ ನಿಸಮ್ಮಕಾರೀನಂ ಪಟಿಪತ್ತಿ ಪರೇಸಂ ವಿವಿಧಹಿತಸುಖನಿಪ್ಫಾದನಪ್ಪಯೋಜನಾತಿ ಆಚರಿಯಸ್ಸಾಪಿ ಧಮ್ಮಸಂವಣ್ಣನಾಯ ಆದಿಮ್ಹಿ ಸತ್ಥರಿ ನಿಪಚ್ಚಕಾರಸ್ಸ ಅನ್ತರಾಯವಿಸೋಸನತ್ಥತಾ ವಿಯ ಸತ್ಥರಿ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಪರೇಸಂ ಅಚ್ಚನ್ತಸುಖಪ್ಪಟಿಲಾಭಸಂವತ್ತನಿಯಸದ್ಧಾರತನುಪ್ಪಾದನತ್ಥತಾಪಿ ಸಿಯಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಧಮ್ಮಸಂವಣ್ಣನಾಯ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಯಥಾನುಸಿಟ್ಠಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನೇ ಅಪಾಯೇಸು ಅಪತಮಾನೇ ಧಾರೇತೀತಿ **ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಸಾಮಞ್ಞವಚನೋಪಿ ಧಮ್ಮ-ಸದ್ದೋ ಸದ್ದನ್ತರಸನ್ನಿಧಾನೇನ ಇಧ ಪರಿಯತ್ತಿವಿಸೇಸವಿಸಯೋ। ಸಂವಣ್ಣೀಯತಿ ಅತ್ಥೋ ಏತಾಯಾತಿ **ಸಂವಣ್ಣನಾ,** ಅಟ್ಠಕಥಾ।

ತಿವಿಧಯಾನಮುಖೇನ ವಿಮುತ್ತಿಧಮ್ಮಂ ಯಥಾರಹಮನುಸಾಸತೀತಿ **ಸತ್ಥಾ**। ಪಣಮನಂ ಪಣಾಮೋ, ಕಾಯವಾಚಾಚಿತ್ತೇಹಿ ಸತ್ಥು ಗುಣನಿನ್ನತಾ। ಕಿರಿಯಾ ಕರಣಂ, ಪಣಾಮಸ್ಸ ಕರಣಂ **ಪಣಾಮಕರಣಂ,** ವನ್ದನಾಪಯೋಗೋ। ಸೋ ಚ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ "ಇದಾನಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಪಣಾಮಂ ಕರೋನ್ತೋ"ತಿಆದಿನಾ "ತಸ್ಸ ಪಾದೇ ನಮಸ್ಸಿತ್ವಾ"ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತಪಣಾಮಭಾವಂ ದಸ್ಸೇಸ್ಸತಿ, "ಕರುಣಾ ವಿಯಾ"ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಪನ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಥೋಮನಾವಸೇನ ವುತ್ತಸ್ಸಪಿ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಹಿ ಸತ್ಥು ಮಹಾಕರುಣಾದಿಗುಣವಿಸೇಸಕಿತ್ತನವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಮಹಾಕರುಣಾದಿಗುಣವಿಸೇಸಾವಿನಾಭಾವಿನಾ ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನಸಂವಣ್ಣನಾಧಮ್ಮವಿಭಾವಿತೇನ **ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸ್ವಾಕ್ಖಾತಭಾವೇನ** ಸ್ವಾಕ್ಖಾತಧಮ್ಮೇ ಸತ್ಥರಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸದ್ಧಾನಂ ಸದ್ಧಾಜನನಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸದ್ಧಾನಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ಹೋತಿ। ಸತ್ಥುನೋ ಚ ಅವಿಪರೀತಧಮ್ಮದೇಸನಭಾವೇನ ಅವಿತಥದೇಸನಾಭೂತೇ ಧಮ್ಮೇತಿ ಏತೇನ ಸತ್ಥುನೋ ಮಹಾಕರುಣಾದಿಗುಣಾನಂಯೇವ ಚ ಫಲವಿಸೇಸನಿಪ್ಫಾದನಸಮತ್ಥತಾಯ ಪಸಾದಾವಹತಂ ಆಹ। ಧಮ್ಮೇನ ಹಿ ಸತ್ಥುಸಿದ್ಧಿ, ಸತ್ಥಾರಾ ಚ ಧಮ್ಮಸಿದ್ಧಿ, ಧಮ್ಮಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾಪಿ ಸತ್ಥುಗುಣತಾಯ ಸತ್ಥುಗುಣವಿಭಾವನೇನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ।

ಏವಂ ಸತ್ಥರಿ ಪಣಾಮಕರಣಸ್ಸ ಏಕಂ ಪಯೋಜನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ವಿಭಾವೇತಿ **"ತದುಭಯಪ್ಪಸಾದಾ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ। ನ ಹಿ ಸತ್ಥರಿ ಧಮ್ಮೇ ವಾ ಅಪ್ಪಸನ್ನೋ ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನೇ ತದಧಿಗನ್ತಬ್ಬೇ ಚ ಧಮ್ಮೇ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ, ನಾಪಿ ಸೀಲಾದಿಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನನ್ತಂ ಮಹನ್ತಂ ಅತ್ಥಂ ಸಾಧೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮಸಂವಣ್ಣನಾಸು ಪರೇಸಂ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಆಕಙ್ಖಾಯ ತಥಾರೂಪಧಮ್ಮಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೇಹಿ ಚ ವಿನಿಯೋಜಿತೇನ ಸತ್ಥರಿ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಪಸಾದುಪ್ಪಾದನಂ ಸತ್ಥರಿ ಪಣಾಮಕರಣಂ ವಿಹಿತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಭಗವತೋ ಗುಣಸಂಕಿತ್ತನಂ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸಞ್ಞಾನಮ್ಪಿ ಥೋಮನಾ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ರತನತ್ತಯಪಣಾಮವಚನ"**ನ್ತಿ। ತಥಾ ಚ ವಕ್ಖತಿ "ಭಗವತೋ ಥೋಮನೇನೇವಾ"ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಮೂಲಟೀ॰ ೬)। ವಕ್ಖಮಾನಂ ವಾ "ಸದ್ಧಮ್ಮಞ್ಚಸ್ಸ ಪೂಜೇತ್ವಾ"ತಿಆದಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ವಿಞ್ಞಾಪನತ್ಥಂ ಪರೇಸಂ ವಿಞ್ಞಾನನ್ತಿ ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧನೀಯಂ। ಅವಿಞ್ಞಾನಂ ಅಪ್ಪಮಾಣತಾಯ

ಅಭಾಜನತಾಯ ಚ ವಿಞ್ಞಾನಂ ಗಹಣಂ। ತೇ ಹಿ ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಸಗಾರವಸ್ಸ ಪಮಾಣಭೂತತಂ ಜಾನನ್ತಾ ತಸ್ಸ ವಚನಂ ಸೋತಬ್ಬಂ ಸದ್ಧಾತಬ್ಬಂ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ಸಮ್ಮದೇವ ಚ ನಂ ಅನುತಿಟ್ಠನ್ತಾ ತದಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಪೂರೇನ್ತಿ। ಇಧಾಪಿ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ಪಸಾದವಿಞ್ಞಾಪನಾದಿಮುಖೇನಪಿ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಆಕಙ್ಖಾಯ ಪವೇದಿತತ್ತಾ।

ಏತ್ಥ ಚ ಪಠಮೋ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೋ ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತೋ, ದುತಿಯೋ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀನಂ। ಪಠಮೋ ವಾ ಅಸಂಸಿದ್ಧಸತ್ಥುಧಮ್ಮಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತೋ, ದುತಿಯೋ ಸಂಸಿದ್ಧಸತ್ಥುಧಮ್ಮಾನಂ। ತಥಾ ಪಠಮೋ ಪಠಮೇ ರತನೇ ಪಣಾಮಕಿರಿಯಾದಸ್ಸನಪರೋ, ದುತಿಯೋ ಇತರೇಸುಪೀತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಪಣಾಮೋ ಕರೀಯತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಪಣಾಮಕರಣಂ, ಪಣಾಮಕಿರಿಯಾಭಿನಿಪ್ಫಾದಿಕಾ ಚೇತನಾ। ಸಾ ಹಿ ಖೇತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಚ ಅಜ್ಝಾಸಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಭೂತಾ ಯಥಾಲದ್ಧಸಮ್ಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಬಲಾನುಪ್ಪದಾನವಸೇನ ಪುರಿಮಕಮ್ಮನಿಪ್ಫನ್ನಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಅನ್ತರಾ ವೇಮಜ್ಝೇ ಆಯನ್ತಿ ಆಪತನ್ತೀತಿ ಅನ್ತರಾಯಾತಿ ಲದ್ಧನಾಮಾನಂ ರೋಗಾದಿಅನತ್ಥಾನಂ ವಿಧಾಯಕಸ್ಸ ಉಪಪೀಳಕಸ್ಸ ಉಪಚ್ಛೇದಕಸ್ಸ ವಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿದ್ಧಂಸನಸಮತ್ಥೋ ಪುಞ್ಞಾತಿಸಯೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ರತನತ್ತಯಪಣಾಮ...ಪೇ॰... ವಿಸೇಸಭಾವತೋ"**ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ರಾಗಾದಿಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾಭಾವವಚನೇನ ಅನ್ತರಾಯಸ್ಸ ಕಾರಣಭೂತಾಯ ಪಯೋಗವಿಪತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವಸ್ಸ, ಅತ್ಥಲಾಭಾದಿವಚನೇನ ಅನನ್ತರಾಯತಾಹೇತುಭೂತಾಯ ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಬ್ಭಾವಸ್ಸ, "ಸಬ್ಯಾಪಜ್ಜಾಯ ಪಜಾಯ ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜೋ ವಿಹರತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೧೦; ೧೧.೧೧) ವಚನೇನ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಸುಖವಿಹಾರಿತಾಯ ಚ ಪಕಾಸನಂ **ಮಹಾನಾಮಸುತ್ತಂ**ಯೇವ ಉದಾಹಟಂ।

ಗುಣವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ಏತೇನ ಸತಿಪಿ ಕಾಯಮನೋಪಣಾಮಾನಂ ಅನ್ತರಾಯವಿಸೋಸನಸಮತ್ಥಭಾವೇ ತೇಹಿ ಪಣಾಮವಿಸಯಸ್ಸ ಪಣಾಮಾರಹಭಾವವಿಭಾವನೇನ ಸಾತಿಸಯೋ ವಚೀಪಣಾಮೋ ವಿಹಿತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಗುಣವಿಸೇಸವಾಹೀ**ತಿಆದಿನಾ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಯುತ್ತಪತ್ತಕಾರಿತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ದೇಸನಾ ವಿನಯಪಿಟಕೇ**ತಿ ಏತ್ಥ ನನು ವಿನಯಪಿಟಕಸ್ಸಪಿ ದೇಸನಾಭಾವತೋ ದೇಸನಾವಿನಯಪಿಟಕಾನಂ ಭೇದವಚನಂ ನ ಯುತ್ತನ್ತಿ? ನೋ ನ ಯುತ್ತಂ "ತೀಸುಪಿ ಚೇತೇಸು ಏತೇ ಧಮ್ಮತ್ಥದೇಸನಾಪಟಿವೇಧಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ; ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾ; ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾ) ಏತ್ಥ ವಿಯ ಸಮುದಾಯದೇಸನಾಯ ಅವಯವದೇಸನಾನಂ ಆಧಾರಭಾವತೋ। ದೇಸನಾಕಾಲೇ ವಾ ಮನಸಾ ವವತ್ಥಾಪಿತಾಯ ವಿನಯತನ್ತಿಯಾ ವಿನಯಪಿಟಕಭಾವತೋ ತದತ್ಥಪಞ್ಞಾಪನಸ್ಸ ಚ ದೇಸನಾಭಾವತೋ ಭೇದವಚನಂ। ಅಥ ವಾ ದೇಸೀಯತಿ ಏತೇನಾತಿ **ದೇಸನಾ,** ದೇಸನಾಸಮುಟ್ಠಾಪಕೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ, ತಸ್ಸ ಚ ವಿನಯಪಿಟಕವಿಸಯೋ ಕರುಣಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಚ ಸೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಭೇದವಚನೋಪಪತ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಸುತ್ತನ್ತಪಿಟಕೇ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಕಥಂ ಪನ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾ ವಿನಯಪಿಟಕೇ ಕರುಣಾಪ್ಪಧಾನಾ, ಸುತ್ತಾಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕೇಸು ಚ ಪಞ್ಞಾಕರುಣಾಪಞ್ಞಾಪ್ಪಧಾನಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ? ಯತೋ ಉಕ್ಕಂಸಪರಿಯನ್ತಗತಹಿರೋತ್ತಪ್ಪೋಪಿ ಭಗವಾ ಲೋಕಿಯಸಾಧುಜನೇಹಿಪಿ ಪರಿಹರಿತಬ್ಬಾನಿ "ಸಿಖರಣೀ"ತಿಆದೀನಿ ವಚನಾನಿ ಯಥಾಪರಾಧಞ್ಚ ಗರಹವಚನಾನಿ ವಿನಯಪಿಟಕದೇಸನಾಯಂ ಮಹಾಕರುಣಾಸಞ್ಚೋದಿತಮಾನಸೋ ಮಹಾಪರಿಸಮಜ್ಝೇ ಅಭಾಸಿ, ತಂತಂಸಿಕ್ಖಾಪದಪಞ್ಞತ್ತಿಕಾರಣಾಪೇಕ್ಖಾಯ ವೇರಞ್ಜಾದೀಸು ಸಾರೀರಿಕಞ್ಚ ಖೇದಮನುಭೋಸಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಭೂಮನ್ತರಪಚ್ಚಯಾಕಾರಸಮಯನ್ತರಕಥಾನಂ ವಿಯ ವಿನಯಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾಪಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಪಞ್ಞಾ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣತಾಯ ಅತಿಸಯಕಿಚ್ಚವತೀ, ತತೋಪಿ ಕರುಣಾಯ ಕಿಚ್ಚಂ ಅಧಿಕನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ **"ವಿನಯಪಿಟಕೇ ಕರುಣಾಪ್ಪಧಾನಾ"**ತಿ। ಕರುಣಾಬ್ಯಾಪಾರಾಧಿಕತಾಯ ಹಿ ದೇಸನಾಯ ಕರುಣಾಪ್ಪಧಾನತಾ, ಸುತ್ತನ್ತದೇಸನಾಯ ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಪತ್ತಿಬಹುಲೋ ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇಸು ತದಜ್ಝಾಸಯಾನುಲೋಮೇನ ಗಮ್ಭೀರಮತ್ಥಪದಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇಸೀತಿ ಕರುಣಾಪಞ್ಞಾಪ್ಪಧಾನತಾ,

ಅಭಿಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಪನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವಪ್ಪಹೋನಕೋ ರೂಪಾರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಧಮ್ಮಸಭಾವಾನುರೋಧೇನ ಪವತ್ತಿತೋತಿ ಪಞ್ಞಾಪ್ಪಧಾನತಾ। **ತೇನೇವ ಚ ಕಾರಣೇನಾ**ತಿಆದಿನಾ ದೇಸನಾನುರೂಪತಂತಂಸಂವಣ್ಣನಾಯ ಥೋಮನಾ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಪಕತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಕುಸಲಾ ರೂಪಂ ಚಕ್ಖುಮಾ ದಸ ದಾಳಿಮಾದಿ ಸಮೂಹವಸೇನ ಅತ್ಥಾನವಬೋಧನತ್ಥೋ ವಿಯ ಅತ್ಥಾವಬೋಧನತ್ಥೋ ಹಿ ಸದ್ದಪ್ಪಯೋಗೋ ಅತ್ತಪರಾಧೀನೋ ಕೇವಲೋ ಅತ್ಥಪದತ್ಥಕೋ, ಸೋ ಪದತ್ಥವಿಪರಿಯೇಸಕಾರಿನಾ ಇತಿ-ಸದ್ದೇನ ಸದ್ದಪದತ್ಥಕೋ ಜಾಯತೀತಿ ಆಹ **"ಕರುಣಾ ವಿಯಾತಿ ನಿದಸ್ಸನವಚನ"**ನ್ತಿ। ನಿದಸ್ಸನಞ್ಚ ನಾಮ ನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ತೇನ ಚ ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಸತಿ ಹೋತಿ, ನಾಞ್ಞಥಾತಿ ತಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸನಭಾವಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಯಸ್ಸ ಯಥಾ...ಪೇ॰... ಪವತ್ತಿತ್ಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ।

"ತತ್ಥ ಕರುಣಾ ವಿಯಾತಿ ನಿದಸ್ಸನವಚನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಿದಸ್ಸನನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಆಧಾರವಿಸಯಬ್ಯಾಪಾರೇಹಿ ಸವಿಸೇಸನೇಹಿ ಸಹ ಪಕಾಸನವಸೇನ ಗಾಥಾಯ ಅತ್ಥತತ್ತ್ವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅವಯವಭೇದವಸೇನ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕಿರತೀತಿ ಕರುಣಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ನಿಚ್ಛನ್ದರಾಗಾನಂ ಭೂತಪುಬ್ಬಗತಿಯಾ ವಾ ಸತ್ತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏಕಸ್ಸಪಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನೇಕಸಾಮಞ್ಞಾಕಾರವನ್ತತಾಯ **"ಯಥಾಸಭಾವಂ ಪಕಾರೇಹೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ - "ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನಾ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೫೬; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೫) ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ ಞಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾಭಾವತೋ। ಏತೇನ ತಸ್ಸಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಅಕಿಚ್ಛವುತ್ತಿತಂ ಆಹ। ಯಥೇವ ಹಿ "ಞೇಯ್ಯೇಸು ಸಬ್ಬೇಸು ಪವತ್ತಿತ್ಥಾ"ತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥೇ ಸಿದ್ಧೇ ತೇಸಂ ಅತ್ತತ್ತನಿಯತಾವಿರಹಸಂಸೂಚನತ್ಥಂ ಪರೇಸಂ ಸತ್ತಾದಿಮಿಚ್ಛಾಗಾಹಪಟಿಸೇಧನೇನ **ಧಮ್ಮ**-ಸದ್ದೇನ ಞೇಯ್ಯಾ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾ, ಏವಂ **"ಧಮ್ಮೇಸು ಸಬ್ಬೇಸು ಪವತ್ತಿತ್ಥಾ"**ತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥೇ ಸಿದ್ಧೇ ಧಮ್ಮೇಸು ತಸ್ಸಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಆಕಙ್ಖಪ್ಪಟಿಬದ್ಧತಾಯ ಅಕಿಚ್ಛವುತ್ತಿತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಪಟಿಸೇಧನೇನ **ಞೇಯ್ಯ**-ಸದ್ದೇನ ಧಮ್ಮಾ ವಿಸೇಸಿತಾತಿ। **ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮ**-ಸದ್ದಾ ನೀಲುಪ್ಪಲಸದ್ದಾ ವಿಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಭೇದಾಭೇದಯುತ್ತಾತಿ **"ಞೇಯ್ಯಾ ಚ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಯಾ ಯಾತಿ** ಯಥಾ-ಸದ್ದಸ್ಸತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಬ್ಯಾಪನಿಚ್ಛಾಯಞ್ಚ ಅಯಂ **ಯಥಾ**-ಸದ್ದೋ, ತಪ್ಪಭೇದಾ ಪಞ್ಞಾ ಪವತ್ತಿತ್ಥಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋತಿ।

ಭಗವತಿ ಪವತ್ತಾವಾತಿ ಇದಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಉಪಮಾನೋಪಮೇಯ್ಯತ್ಥಾನಂ ಭಿನ್ನಾಧಾರತಾಯ ಭಿನ್ನಾಧಾರಸ್ಸ ಚ ಉಪಮಾನತ್ಥಸ್ಸ ಇಧ ಅಸಮ್ಭವತೋ ವುತ್ತಂ। ಭಗವತೋ ಕರುಣಾಯ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಭಾವೋ ಸತ್ತೇ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖತೋ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಅಚ್ಚನ್ತಸುಖೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಪತಿಟ್ಠಪೇತುಂ ಅತ್ತನೋ ಸರೀರಜೀವಿತಪರಿಚ್ಚಾಗೇನಪಿ ಏಕನ್ತಹಿತಜ್ಝಾಸಯತಾವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಯತೋ ವಿನೇಯ್ಯಾನಂ ಕೋಸೋಹಿತವತ್ಥಗುಯ್ಹಪಹೂತಜಿವ್ಹಾವಿದಂಸನಮ್ಪಿ ಕತಂ, ಯಞ್ಚ ಯದಿಮೇ ಸತ್ತಾ ಜಾನೇಯ್ಯುಂ, ಭಗವತೋ ಸಾಸನೇನ ರಹದಮಿವ ಸೀತಲಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜಲಿತಂ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧಮ್ಪಿ ಸಮೋಗಾಹೇಯ್ಯ। ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪಸ್ಸನ್ತಾನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಉದ್ಧಟಾತಿ** ಪದಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ **ಮಹೋಘಪಕ್ಖನ್ದಾನಂ ಸತ್ತಾನನ್ತಿ** ಕಮ್ಮತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಕಾಮಾದಿಮಹೋಘಪಕ್ಖನ್ದೇ ಸತ್ತೇ ತತೋ ಉದ್ಧಟಾ ನತ್ಥಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ಮಂ ಠಪೇತ್ವಾತಿ ಪಸ್ಸತೋ ಯಥಾ ಭಗವತೋ ಕರುಣಾಯ ಆವಿಸನಂ ಹೋತಿ, ನ ಏವಂ ಅಞ್ಞೇಸಂ ತಥಾದಸ್ಸನಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ। ಅಥ ವಾ **ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪಸ್ಸನ್ತಾನನ್ತಿ** ಯದಿಪಿ ಪರೇ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯುಂ, ತಥಾಪಿ ನ ತೇಸಂ ಭಗವತೋ ವಿಯ ಕರುಣೋಕ್ಕಮನಂ ಅತ್ಥಿ ಅಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿತೋ ಅತ್ತಹಿತಮತ್ತಪಟಿಪತ್ತಿತೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅನಾವರಣಾ ತೀಸು ಕಾಲೇಸು ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅಪ್ಪಟಿಹತವುತ್ತಿತಾಯ, **ಅಸಾಧಾರಣಾ** ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ನಿರವಸೇಸಹೇತುಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹವಸೇನ ತೇಸಞ್ಚ ಸಭಾವಕಿಚ್ಚಾದಿಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸಾದಿಪರಿಜಾನನೇನ ಆಯೂಹನವೇಲಾಯಮೇವ ತಂತಂಕಮ್ಮಾನಂ ತಂತಂಫಲವಿಸೇಸಹೀನಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತಾದಿವಿಭಾಗಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧೇಸು ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧೇಸು ಚ ಅತಿಸುಖುಮತಿರೋಹಿತವಿದೂರವುತ್ತಿಅತೀತಾನಾಗತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಾನಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ

ತಂತಂಕಾರಣಸಮವಾಯವಿಭಾವನೇನೇವ ತಂತಂಫಲೇಸು ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಗನ್ಧರಸಫಸ್ಸಾದಿವಿಸೇಸಸ್ಸ ನಿರವಸೇಸತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝನೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಭಗವತೋ ಅನೇಕಧಾತುನಾನಾಧಾತುಲೋಕಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಞಾಣಾದಿವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಯಥಾ ಚ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಇದಂ ರಾಗಗ್ಗಿಆದೀಹಿ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸಸ್ಸ ಆದಿತ್ತತಾದಿಆಕಾರದಸ್ಸನಂ ಭಗವತೋ ಮಹಾಕರುಣೋಕ್ಕಮನುಪಾಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪನ ಬಹುಕೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ಸತ್ತೇಸು ಮಹಾಕರುಣಾ ಓಕ್ಕಮತಿ। "ಆದಿತ್ತೋ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋ…ಪೇ॰… ಉಯ್ಯುತ್ತೋ…ಪೇ॰… ಪಯಾತೋ…ಪೇ॰… ಕುಮ್ಮಗ್ಗಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ…ಪೇ॰… ಉಪನೀಯತಿ ಲೋಕೋ ಅಧುವೋ…ಪೇ॰… ಅತಾಣೋ ಲೋಕೋ ಅನಭಿಸ್ಸರೋ…ಪೇ॰… ಅಸ್ಸಕೋ ಲೋಕೋ ಸಬ್ಬಂ ಪಹಾಯ ಗಮನೀಯಂ…ಪೇ॰… ಊನೋ ಲೋಕೋ ಅತಿತ್ತೋ ತಣ್ಹಾದಾಸೋತಿ ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ಸತ್ತೇಸು ಮಹಾಕರುಣಾ ಓಕ್ಕಮತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೭) ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ ಪರೋಸತಂ ಆಕಾರೇಹಿ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ಗನ್ಥವಿತ್ಥಾರಂ ಪರಿಹರಿತುಂ ಸಂವಣ್ಣಯಿತುಞ್ಚ ಉಪಾಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಆಹ **"ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ ಮಹಾಕರುಣಾಞಾಣವಿಭಙ್ಗವಸೇನ ಜಾನಿತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ। ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಆಸಯಾನುಸಯ ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾನಾವರಣಞಾಣಾನಿ ಸೇಸಾಸಾಧಾರಣಞಾಣಾನಿ। ತೇಸಮ್ಪಿ ಹಿ ವಿಭಙ್ಗೋ "ಇಧ ತಥಾಗತೋ ಸತ್ತೇ ಪಸ್ಸತಿ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖೇ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೧) ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ ನಾನಪ್ಪಕಾರೇನ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಅತಿದಿಸತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ತತ್ಥ ವಿಭತ್ತಾನಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಸಚ್ಚಞಾಣಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ನಿಪ್ಪದೇಸಸಪ್ಪದೇಸವಿಸಯಾ ಕರುಣಾ ವಿಯ ಭಗವತೋ ಪಞ್ಞಾಪಿ ಇಧ ನಿಪ್ಪದೇಸಸಪ್ಪದೇಸವಿಸಯಾ ನಿರವಸೇಸಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ತಸ್ಸಾ ಕತಿಪಯಭೇದದಸ್ಸನೇನ ನಯತೋ ತದವಸಿಟ್ಠಭೇದಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣೇನ ಚಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತೇ ಪನ ಸೀಲಸಮಾಧಿ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನ, ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಸತದುಕಧಮ್ಮ, ಬಾವೀಸತಿತಿಕಧಮ್ಮ, ಚತುಸತಿಪಟ್ಠಾನ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನ ಇದ್ಧಿಪಾದ ಸಾಮಞ್ಞಫಲ ಅರಿಯವಂಸಾದಿ, ಪಞ್ಚಗತಿ ಪಞ್ಚಪಧಾನಿಯಙ್ಗಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಸಮಾಧಿ ಇನ್ದ್ರಿಯ ಬಲ ನಿಸ್ಸಾರಣೀಯಧಾತು ವಿಮುತ್ತಾಯತನ ವಿಮುತ್ತಿಪರಿಪಾಚನೀಯಧಮ್ಮಸಞ್ಞಾದಿ, ಛಸಾರಣೀಯಧಮ್ಮ ಅನುಸ್ಸತಿಟ್ಠಾನ ಅಗಾರವಗಾರವ ನಿಸ್ಸಾರಣಿಯಧಾತು ಸತತವಿಹಾರ ಅನುತ್ತರಿಯ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಪಞ್ಞಾದಿ, ಸತ್ತಅಪರಿಹಾನಿಯಧಮ್ಮ ಅರಿಯಧನ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗ ಸಪ್ಪುರಿಸಧಮ್ಮನಿಜ್ಜರವತ್ಥು ಸಞ್ಞಾ ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಪುಗ್ಗಲಖೀಣಾಸವಬಲಾದಿ, ಅಟ್ಠಪಞ್ಞಾಪಟಿಲಾಭಹೇತು ಮಿಚ್ಛತ್ತ ಸಮ್ಮತ್ತ ಲೋಕಧಮ್ಮ ಅರಿಯಾನರಿಯವೋಹಾರ ಆರಮ್ಭವತ್ಥು ಕುಸೀತವತ್ಥು ಅಕ್ಖಣ ಮಹಾಪುರಿಸವಿತಕ್ಕ ಅಭಿಭಾಯತನ ವಿಮೋಕ್ಖಾದಿ, ನವಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಮೂಲಧಮ್ಮಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಧಾನಿಯಙ್ಗ ಸತ್ತಾವಾಸ ಆಘಾತವತ್ಥು ಆಘಾತಪಟಿವಿನಯ ಸಞ್ಞಾನಾನತ್ತ ಅನುಪುಬ್ಬವಿಹಾರಾದಿ, ದಸನಾಥಕರಧಮ್ಮ ಕಸಿಣಾಯತನ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥ ಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥ ಮಿಚ್ಛತ್ತ ಸಮ್ಮತ್ತ ಅರಿಯವಾಸ ದಸಬಲಞಾಣ ಅಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮಾದಿ, ಏಕಾದಸಮೇತ್ತಾನಿಸಂಸ ಸೀಲಾನಿಸಂಸ ಧಮ್ಮತಾ ಬುದ್ಧಿಹೇತು, ದ್ವಾದಸಾಯತನಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಾಕಾರ, ತೇರಸಧುತಗುಣ, ಚುದ್ದಸಬುದ್ಧಞಾಣ, ಪಞ್ಚದಸಚರಣವಿಮುತ್ತಿಪರಿಪಾಚನೀಯಧಮ್ಮ, ಸೋಳಸಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿ ಸಚ್ಚಾಕಾರ ಸುತ್ತನ್ತಪಟ್ಠಾನ, ಅಟ್ಠಾರಸ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮಧಾತು ಭೇದಕರವತ್ಥು, ಏಕೂನವೀಸತಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣ, ಚತುವೀಸತಿಪಚ್ಚಯ, ಅಟ್ಠವೀಸತಿಸುತ್ತನ್ತಪಟ್ಠಾನ, ಪಣ್ಣಾಸಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನ, ಪರೋಪಣ್ಣಾಸಕುಸಲಧಮ್ಮ, ದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿಗತ, ಅಟ್ಠಸತತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾದಿಭೇದಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನದೇಸನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾ, ಯೇ ಚ ಚತುವೀಸತಿಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಸಮಾಪತ್ತಿಸಞ್ಚಾರಿಮಹಾವಜಿರಞಾಣಪ್ಪಭೇದಾ, ಯೇ ಚ ಅನನ್ತನಯಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಪವಿಚಯದೇಸನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾ, ಯೇ ಚ ಅನನ್ತಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಅನನ್ತಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯಾನುಸಯಚರಿತಾದಿವಿಭಾವನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾತಿ ಏವಂಪಕಾರಾ ಭಗವತೋ ಪಞ್ಞಾಪಭೇದಾ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ಇಧ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ನಯತೋ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಕೋ ಹಿ ಸಮತ್ಥೋ ಭಗವತೋ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಭೇದೇ ಅನುಪದಂ ನಿರವಸೇಸತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ। ತೇನೇವ ಭಗವನ್ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಞ್ಞವನ್ತಾನಂ ಅಗ್ಗಭೂತೋ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿಸಾರಿಪುತ್ತತ್ಥೇರೋಪಿ ಬುದ್ಧಗುಣಪರಿಚ್ಛೇದನಂ ಪತಿಅನುಯುತ್ತೋ "ಅಪಿಚ ಮೇ, ಭನ್ತೇ, ಧಮ್ಮನ್ವಯೋ ವಿದಿತೋ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೪೬) ಆಹಾತಿ।

ಸಂಸಾರಮಹೋಘಪಕ್ಖನ್ದಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ತತೋ ಸನ್ತಾರಣತ್ಥಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ತೇಹಿ ಪಯೋಜಿತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ ಅಸತಿಪಿ ತೇಸಂ ತಥಾವಿಧೇ ಅಭಿಸನ್ಧಿಯನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸತ್ತಾ ಹಿ ಮಹಾಬೋಧಿಂ ಪಯೋಜೇನ್ತೀ"**ತಿ। **ಏತೇನ ಸಬ್ಬೇನಾತಿ** ಮಹಾಬೋಧಿಮೂಲಾದಿದಸ್ಸನೇನ। ಅಪಗಮನಂ ನಿರುಪಕ್ಕಿಲೇಸನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಜಾತಸಂವದ್ಧಭಾವದಸ್ಸನೇನ "ಅನಾದಿ ಅನಿಧನೋ ಚ ಸತ್ತೋ"ತಿ ಏವಂಪಕಾರಾ ಮಿಚ್ಛಾವಾದಾ ಪಟಿಸೇಧಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಸಮಞ್ಞಾ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತಿ** ಸತ್ತೇ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅಸತಿಪಿ ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿವೋಹಾರಸೂಚನತೋ। **ಕರುಣಾ ಆದಿಪಞ್ಞಾ ಪರಿಯೋಸಾನನ್ತಿ** ಇದಂ ಸಮ್ಭರಣನಿಪ್ಫತ್ತಿಕಾಲಾಪೇಕ್ಖಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಪರಿಚ್ಛೇದವನ್ತತಾಯ। ತೇನೇವಾಹ **"ತನ್ನಿದಾನಭಾವತೋ ತತೋ ಉತ್ತರಿಕರಣೀಯಾಭಾವತೋ"**ತಿ। **ಸಬ್ಬೇ ಬುದ್ಧಗುಣಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ** ನಯತೋ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ। ಏಸೋ ಏವ ಹಿ ಅನವಸೇಸತೋ ಬುದ್ಧಗುಣದಸ್ಸನುಪಾಯೋ ಯದಿದಂ ನಯಗ್ಗಾಹಣಂ। ಪರಧನಹರಣಾದಿತೋಪಿ ವಿರತಿ ಪರೇಸಂ ಅನತ್ಥಪರಿಹರಣವಸಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಸಿಯಾ ಕರುಣೂಪನಿಸ್ಸಯಾತಿ **ಕರುಣಾನಿದಾನಂ ಸೀಲಂ**। ತತೋ ಏವ **"ತತೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿವಿರತಿಪ್ಪವತ್ತಿತೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

೧. **ಯಸ್ಸಾ ಸಂವಣ್ಣನನ್ತಿ**ಆದಿನಾ "ದಯಾಯಾ"ತಿಆದಿಥೋಮನಾಯ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಪಯೋಜನಂ ಪನ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅಬ್ಭನ್ತರಂ** ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಂ, ತತೋ ಬಹಿಭೂತಂ **ಬಾಹಿರಂ**। **ದಯಾತಿ ಕರುಣಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ದಯಾ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಮೇತ್ತಾಕರುಣಾನಂ ವಾಚಕತ್ತಾ ವಕ್ಖಮಾನಞ್ಚ ಅನುಯೋಗಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ತಾಯ ಹಿ ಸಮುಸ್ಸಾಹಿತೋ, ನ ಮೇತ್ತಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿನಿದ್ದೇಸೋ ಹೋತೀತಿ ತ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಆಹ। **ತನ್ತಿ** ಪಞ್ಞಂ **ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ** ಉಪಮಾಭಾವೇನ **ವಿನಿವತ್ತಾ** ಚರಿತತ್ಥತಾಯ। **ಪಟಿನಿದ್ದೇಸಂ ನಾರಹತಿ** ಪಧಾನಾಪಧಾನೇಸು ಪಧಾನೇ ಕಿಚ್ಚದಸ್ಸನತೋ। **ದ್ವಿನ್ನಂ ಪದಾನಂ...ಪೇ॰... ವತೋತಿ** ಕರುಣಾವಾಚಿನಾ **ದಯಾ**-ಸದ್ದೇನ ಏಕಾಧಿಕರಣಭಾವೇನ ವುಚ್ಚಮಾನೋ **ತ**-ಸದ್ದೋ ತತೋ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮವಿಸಯೋ ಭವಿತುಂ ನ ಯುತ್ತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಪರಿಯಾಯಸದ್ದಾನಂ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಭಾವೋ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವೇ ಸತಿ ಹೋತಿ, ನಾಞ್ಞಥಾತಿ ಆಹ **"ಸಮಾನಾ...ಪೇ॰... ಹೋತೀ"**ತಿ। ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಭಾವೇನ ಹೇತ್ಥ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವೋ ಸಾಧೀಯತಿ, ಸಾ ಚ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತಾ ವಿಸಿಟ್ಠವಿಭತ್ತಿಕಾನಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಸಮಾನವಿಭತ್ತಿತಾಯಪಿ ತಮೇವ ಸಾಧೀಯತೀತಿ **"ದಯಾ...ಪೇ॰... ಚೇದ"**ನ್ತಿ ಇದಂ ದಯಾಯ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವೇ ಕಾರಣವಚನಂ। ಪಧಾನತಾಯ ಹಿ ಸಾಮಞ್ಞತಾಯ ಚ ಸಾ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾ ಜಾತಾ। ತತ್ಥ ಭಗವತೋ ತದಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಕರುಣಾನಂ ವಾಚಕತ್ತಾ ಸಾಮಞ್ಞತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ತಸ್ಸ ಚಾತಿ** ದಯಾ-ಸದ್ದಸ್ಸ। "ಪಧಾನಞ್ಚ ಪಞ್ಞ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪುರಿಮಗಾಥಾಯ ಪಞ್ಞಾಪ್ಪಧಾನಾ, "ತಾಯಾ"ತಿ ಪನ ಕೇವಲಂ ಅವತ್ವಾ ದಯಾವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅಪ್ಪಧಾನಾಯಪಿ ಕರುಣಾಯ ಪಟಿನಿದ್ದೇಸೋ ಯುತ್ತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಪ್ಪಧಾನತಾ ಚ ಕರುಣಾಯ ಪುರಿಮಗಾಥಾಯ ವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ಇಧ ಪನ ಪಧಾನಾ ಏವ। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ "ದಯಾಸಮುಸ್ಸಾಹಿನೀತಿ ಪಧಾನಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಮೂಲಟೀ॰ ೧)।

ಕಥಂ ಪನ...ಪೇ॰... ಞಾತಬ್ಬಾತಿ ವಕ್ಖಮಾನಞ್ಞೇವ ಅತ್ಥಂ ಹದಯೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಚೋದೇತಿ। **ಯದಿ ಏವನ್ತಿ** ಯದಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ವಚನಮತ್ತಮೇವ ಗಣ್ಹಸಿ। **ಮೇತ್ತಾತಿ ಚ ನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ** ಯಥಾ "ಮೇತ್ತಚಿತ್ತತಂ ಆಪನ್ನೋ"ತಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ವಸೇನ ನ ದಯಾ ಕರುಣಾ , ಏವಂ "ನಿಕ್ಕರುಣತಂ ಆಪನ್ನೋ"ತಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ವಸೇನ ನ ದಯಾ ಮೇತ್ತಾತಿ ವಚನಮತ್ತಗ್ಗಹಣೇ ಅಟ್ಠಕಥಾನಮ್ಪಿ ವಿರೋಧಂ ದಸ್ಸೇತಿ। "ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ"ತಿ ವತ್ವಾ ತಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ **ದಯಾ-ಸದ್ದೋ ಹೀ**ತಿಆದಿನಾ ವಿವರತಿ। ಅಕ್ಖರಚಿನ್ತಕಾ ಹಿ **ದಯಾ**-ಸದ್ದಂ ದಾನಗತಿರಕ್ಖಣೇಸು ಪಠನ್ತಿ। ಅನುರಕ್ಖಣಞ್ಚ ಮೇತ್ತಾಕರುಣಾನಂ ಹಿತೂಪಸಂಹಾರದುಕ್ಖಾಪನಯನಾಕಾರವುತ್ತೀನಂ ಸಮಾನಕಿಚ್ಚಂ, ತಸ್ಮಾ ಉಭಯತ್ಥ **ದಯಾ**-ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತೀತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅನ್ತೋನೀತ**ನ್ತಿ ಅನ್ತೋಗಧಂ, ರುಕ್ಖತ್ಥೋ ವಿಯ ಧವಖದಿರಾದೀನಂ ಅನುರಕ್ಖಣತ್ಥೋ ಮೇತ್ತಾಕರುಣಾನಂ ಸಾಮಞ್ಞನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಪನ "ದಯಾಪನ್ನೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಸಬ್ಬಪಾಣಭೂತಹಿತಾನುಕಮ್ಪೀತಿ ಅನನ್ತರಂ ಕರುಣಾಯ ವುತ್ತತ್ತಾ **ದಯಾ**-ಸದ್ದೋ ಮೇತ್ತಾಪರಿಯಾಯೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಮೇತ್ತಾಪಿ ಹಿ ಕರುಣಾ ವಿಯ ಪಾಣಾತಿಪಾತವಿರತಿಯಾ ಕಾರಣನ್ತಿ। "ಅದಯಾಪನ್ನೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಕಾರುಣಿಕೋ ಅವಿಹಿಂ ಸಜ್ಝಾಸಯತ್ತಾ ಪರೇಸಂ ವಿಹೇಸಾಮತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಕರೋತಿ, ಕೋ ಪನ

ವಾದೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತನೇತಿ ನಿಕ್ಕರುಣತಾಯ ಪಾಣಾತಿಪಾತಿತಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏತಮೇವತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ “**ಏವಞ್ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾನಂ ಅವಿರೋಧೋ ಹೋತೀ**”ತಿ ಆಹ। ಯದಿ ದಯಾ-ಸದ್ದೋ ಮೇತ್ತಾಕರುಣಾನಂ ವಾಚಕೋ, ಏವಮ್ಪಿ ಕಥಂ ಪನ ಕರುಣಾ “ದಯಾ”ತಿ ಜಾನಿತಬ್ಬಾತಿ ಅನುಯೋಗೋ ತದವತ್ಥೋ ಏವಾತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ **ಕರುಣಾ ಚ ದೇಸನಾಯಾ**ತಿಆದಿನಾ ಕರುಣಾಯ ಏವ ಗಹಣೇ ಕಾರಣಮಾಹ।

ನನು ತಾಯಾತಿಆದಿನಾ ಸಾಮತ್ಥಿಯತೋಪಿ ಪಕರಣಂ ಬಲವನ್ತಿ ಪಕರಣವಸೇನೇವ ಕರುಣಾವಿಸಯಸ್ಸ ಞಾತತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಯಥಾರುಚಿ ಪವತ್ತಿತ್ಥಾ**ತಿ ಏತಂ ಪುರಿಮಗಾಥಾಯ ಸಪ್ಪದೇಸನಿಪ್ಪದೇಸಸತ್ತವಿಸಯಾಯ ಕರುಣಾಯ ಗಹಿತಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಂ। ಯಥಾರುಚಿಪವತ್ತಿ ಹಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅನೇಕೇಸು ಚ ಇಚ್ಛಾನುರೂಪಪ್ಪವತ್ತೀತಿ। “**ಇಧ ಪನ ನಿಪ್ಪದೇಸಸತ್ತವಿಸಯತಂ ಗಹೇತು**”ನ್ತಿ ಏತೇನ ಸಿದ್ಧೇ ಸತಿ ಆರಮ್ಭೋ ಞಾಪಕತ್ಥೋ ಹೋತೀತಿ ಪುನ “ಸತ್ತೇಸೂ”ತಿ ವಚನಂ ಇಮಮತ್ಥವಿಸೇಸಂ ಬೋಧೇತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ನ ದೇವೇಸುಯೇವಾ**ತಿಆದಿನಾಪಿ ದಯಾಸಾಧನಸ್ಸ ಸಮುಸ್ಸಾಹನಸ್ಸ ಸತ್ತವಿಸಯಭಾವೇ ಸಾಮತ್ಥಿಯಲದ್ಧೇಪಿ “ಸತ್ತೇಸೂ”ತಿ ವಚನಂ ತಸ್ಸ ನಿಪ್ಪದೇಸಸತ್ತವಿಸಯಭಾವೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ಇಮಂ ವಿಸೇಸಂ ಞಾಪೇತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಕಾಲದೇಸದೇಸಕಪರಿಸಾದಿಪರಿದೀಪನಂ ಬಾಹಿರನಿದಾನನ್ತಿ ಕಾಲಾದೀನಿ ನಿದ್ಧಾರೇನ್ತೋ “**ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಅವಸಾನಮ್ಹಿ ವಸನ್ತೋ ತಿದಸಾಲಯೇತಿ ವಚನತೋ**ತಿ ಏತೇನ ತಸ್ಸ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಸ್ಸ ಸದ್ದನ್ತರಸನ್ನಿಧಾನೇನ ಅವಚ್ಛಿನ್ನತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತತ್ಥ ಪವತ್ತವೋಹಾರೇನ ಚ ನ ಸಕ್ಕಾ**ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಸನ್ತಾನೇಪಿ ರಾಗಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖಹರಣಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನಿಚ್ಛನ್ದರಾಗೇಸು ಸತ್ತವೋಹಾರೋ ವಿಯ ಪುಥುಜ್ಜನಸನ್ತಾನೇ ರಾಗಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖಹರಣವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ತದಭಾವೇಪಿ ಭಗವತೋ ಸನ್ತಾನೇ ರುಳ್ಹೀವಸೇನ ಪಾಟಿಹಾರಿಯನ್ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ದಿಟ್ಠಿಹರಣವಸೇನ** ಯೇ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕಾ ಜಾತಾ ಅಚೇಲಕಕಸ್ಸಪಾದಯೋ ವಿಯ, **ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಕಾಸನೇ ಅಸಮತ್ಥಭಾವೇನ** ಅಪ್ಪಟಿಭಾನಭಾವಾದಿಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಚ್ಚಕಾದಯೋ ವಿಯ।

೩. **ಸೀತಪಬ್ಬತಾ** ನಾಮ “ಸಿನೇರುಂ ಪರಿವಾರೇತ್ವಾ ಠಿತಾ ಯುಗನ್ಧರೋ…ಪೇ॰… ಗಿರಿ ಬ್ರಹಾ”ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೧೩೭; ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧ ವೇರಞ್ಜಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾ) ಏವಂ ವುತ್ತಪಬ್ಬತಾ।

೪-೫. ಸಬ್ಬಸೋ ಚಕ್ಕವಾಳಸಹಸ್ಸೇಹಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಆಗಮ್ಮ ಸಬ್ಬಸೋ ಸನ್ನಿಸಿನ್ನೇನಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧವಸೇನ ತಯೋ ವಿಕಪ್ಪಾ ಯುತ್ತಾ, ಸಬ್ಬಸೋ ಚಕ್ಕವಾಳಸಹಸ್ಸೇಹಿ ದಸಹಿ ದಸಹೀತಿ ಪನ ಅನಿಟ್ಠಸಾಧನತೋ ಪಟಿಸೇಧಿತೋ। **ವಜ್ಜಿತಬ್ಬೇ**ತಿ ಯೇ ವಜ್ಜೇತುಂ ಸಕ್ಕಾ “ಅತಿಸಮ್ಮುಖಾ ಅತಿಸಮೀಪಂ ಉನ್ನತಪ್ಪದೇಸೋ”ತಿ, ಏತೇ। ಇತರೇ ಪನ ತಸ್ಸಾ ಪರಿಸಾಯ ಮಹನ್ತಭಾವೇನ ನ ಸಕ್ಕಾ ಪರಿಹರಿತುಂ।

“ಸಬ್ಬಞೇಯ್ಯ…ಪೇ॰… ಸಮತ್ಥಾ”ತಿ ವತ್ವಾ **ತೇಸಂ ದೇಸೇತಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಜಾನನಸಮತ್ಥಾ**ತಿ ವಚನಂ ಅತ್ತನಾ ಪಟಿವಿದ್ಧಾಕಾರಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸಾಮಿನಾಪಿ ಪರೇಸಂ ದೇಸೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಸಚ್ಚಾ ಏವ ಭವೇಯ್ಯುಂ। ಸಬ್ಬಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮಾನಂ ಯಥಾಸಭಾವಜಾನನಸಮತ್ಥತಾದಿಯೇವ **ಯಥಾವುತ್ತಬಲಂ। ತೇಸಂ ಗಹಣಸಮತ್ಥತಂ ದೀಪೇತಿ,** ಅಧಿಕವಚನಮಞ್ಞಮತ್ಥಂ ಬೋಧೇತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೬. **ತಥಾಗತೋ ವನ್ದನೀಯೋ**ತಿಆದಿನಾ “ನಮಸ್ಸಿತ್ವಾ”ತಿಆದಿಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸಾನಂ ತಂತಂಸುತ್ತಾನುರೋಧೇನ ಪವತ್ತಿತಮಾಹ। **ಸರೀರಸೋಭಗ್ಗಾದೀ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಕಲ್ಯಾಣವಾಕ್ಕರಣತಾಆಧಿಪಚ್ಚಪರಿವಾರಸಮ್ಪತ್ತಿಆದಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ।

೭. **ಅನ್ತರಧಾಪೇತ್ವಾ**ತಿ ನಿರೋಧೇತ್ವಾ। ನಿರೋಧನಞ್ಚೇತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದಕಹೇತುಪರಿಹರಣವಸೇನ ತೇಸಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಕರಣನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅತ್ಥಂ ಪಕಾಸಯಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ**ತಿ “ಸೋಸೇತ್ವಾ”ತಿ ಪುಬ್ಬಕಾಲಕಿರಿಯಾಯ ಅಪರಕಾಲಕಿರಿಯಾಪೇಕ್ಖತಾಯ ವುತ್ತಂ।

೮. **ದುಕ್ಕರಭಾವಂ ದೀಪೇತು**ನ್ತಿ ಅದುಕ್ಕರಸ್ಸ ತಥಾಅಭಿಯಾಚೇತಬ್ಬತಾಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪಾರಾಜಿಕಸಙ್ಘಾದಿಸೇಸಾನಂ ಸೀಲವಿಪತ್ತಿಭಾವತೋ ಥುಲ್ಲಚ್ಚಯಾದೀನಞ್ಚ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಆಚಾರವಿಪತ್ತಿಭಾವತೋ ಆಚಾರಸೀಲಾನಂ ತಥಾ ಯೋಜನಾ ಕತಾ, ತಥಾ ಚಾರಿತ್ತಸೀಲಸ್ಸ ಆಚಾರಸಭಾವತ್ತಾ ಇತರಂ ಸಭಾವೇನೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ದುತಿಯಾ। **ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ವಿಸುದ್ಧಾಚಾರಾದಿಗುಣಸಮನ್ನಾಗತೇನ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿನಾ ಸದ್ಧಮ್ಮಚಿರಟ್ಠಿತತ್ಥಂ ಸಾದರಂ ಅಭಿಯಾಚಿತೇನ ತೇನ ಚ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನೇ ಸಮತ್ಥೋತಿ ಯಾಥಾವತೋ ಪಮಾಣಿತೇನ ತಬ್ಬಿಮುಖಭಾವೋ ನ ಸುಕರೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೯. **ದೇವದೇವ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಪಟ್ಠಾನಸಂವಣ್ಣನಾಟೀಕಾಯಂ ವಿಪಞ್ಚಿತೋತಿ ನ ವಿತ್ಥಾರಯಿಮ್ಹ।

೧೩. **ಪಠಮಸಙ್ಗೀತಿಯಂ ಯಾ ಅಟ್ಠಕಥಾ ಸಙ್ಗೀತಾ**ತಿ ವಚನೇನ ಸಾ ಭಗವತೋ ಧರಮಾನಕಾಲೇಪಿ ಅಟ್ಠಕಥಾ ಸಂವಿಜ್ಜತಿ, ತೇನ ಪಾಠೋ ವಿಯ ಭಗವಂಮೂಲಿಕಾವಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। "ಅಭಿಧಮ್ಮಸ್ಸಾ"ತಿ ಪದಂ "ಅತ್ಥಂ ಪಕಾಸಯಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಏತದಪೇಕ್ಖನ್ತಿ "ಕಸ್ಸ ಪನ ಸಾ ಅಟ್ಠಕಥಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಅಧಿಕಾರವಸೇನ ತಮೇವ ಅಭಿಧಮ್ಮಪದಂ ಆಕಡ್ಢತಿ। ಆವುತ್ತಿಆದಿವಸೇನ ವಾ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ।

೧೯. ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಝಾನಙ್ಗವಿಸೇಸಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಮೇವ ನಿಯಮೇತೀತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತೋ **ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರವಾದೋ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಖನ್ಧಾ ನಿಯಮೇನ್ತಿ, ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯೋ ನಿಯಮೇತೀತಿ ಏವಮಾದಯೋ **ಮೋರವಾಪಿವಾಸಿಮಹಾದತ್ತತ್ಥೇರತಿಪಿಟಕಚೂಳಾಭಯತ್ಥೇರವಾದಾ**ದಯೋ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। **ತಪ್ಪಕಾಸನೇನೇವಾ**ತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನೇನೇವ। **ಸೋ**ತಿ ಮಹಾವಿಹಾರವಾಸೀನಂ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। **ತಥಾ**ತಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾನಾಕುಲಭಾವೇನ। ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾನಾಕುಲಭೂತೋ ವಾ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಮಹಾವಿಹಾರವಾಸೀನಂ ಸನ್ತಕಭಾವೇನ, ಏತೇನ ಅಭಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನೇನೇವ ಮಹಾವಿಹಾರವಾಸೀನಂ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಇಧ ಅಭಿನಿಪ್ಫಾದೀಯತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಥ ವಾ **ತಪ್ಪಕಾಸನೇನೇವಾ**ತಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾನಾಕುಲಭಾವಪ್ಪಕಾಸನೇನೇವ । **ಸೋ**ತಿ ಪಕಾಸಿಯಮಾನೋ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥೋ। **ತಥಾ**ತಿ ಮಹಾವಿಹಾರವಾಸೀನಂ ವಿನಿಚ್ಛಯಭಾವೇನ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೇ "ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ ಅನಾಕುಲಂ ಅತ್ಥಂ ಪಕಾಸಯಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧನೀಯಂ।

೧೭. **ಅಞ್ಞಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂ ಅತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನಂ ಹೋತೀ**ತಿ ತೋಸನಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವಾಹ "**ಸಬ್ಬೇನ ತೇನ ತೋಸನಂ ಕತಂ ಹೋತೀ**"ತಿ। ಯುತ್ತರೂಪಾ ಯೋಜನಾ।

ವೀಸತಿಗಾಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಸತ್ತಪ್ಪಕರಣಭಾವೋ। **ಸನ್ನಿವೇಸೋ** ಸತ್ತನ್ನಂ ಪಕರಣಾನಂ ತದವಯವಾನಞ್ಚ ವವತ್ಥಾನಂ। **ಸಾಗರೇಹಿ ತಥಾ ಚಿನ್ತಾ**ತಿ "ಇಮಸ್ಸ ಅಭಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ಗಮ್ಭೀರಭಾವವಿಜಾನನತ್ಥಂ ಚತ್ತಾರೋ ಸಾಗರಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಜಲಸಾಗರಾದೀಹಿ ಸಹ ನಯಸಾಗರವಿಚಾರೋ। "ಸತಭಾಗೇನ ಸಹಸ್ಸಭಾಗೇನ ಧಮ್ಮನ್ತರಾ ಧಮ್ಮನ್ತರಂ ಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ದೇಸೇಸೀ"ತಿಆದಿನಾ ದೇಸನಾಭೇದೇಹಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ಗಮ್ಭೀರಭಾವಕಥಾ **ದೇಸನಾಹಿ ಗಮ್ಭೀರತಾ**।

"ಏವಂ ತೇಮಾಸಂ ನಿರನ್ತರಂ ದೇಸೇನ್ತಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ದೇಸನಾಕಾಲೇ ಭಗವತೋ ಸರೀರಸ್ಸ ಯಾಪಿತಾಕಾರವಿಚಾರೋ **ದೇಸನಾ...ಪೇ॰... ಗಹಣಂ**। **ತಥಾ ಥೇರಸ್ಸ...ಪೇ॰...ಪಿ ಚಾ**ತಿ "ಅಭಿಧಮ್ಮೋ ವಾಚನಾಮಗ್ಗೋ ನಾಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅಭಿಧಮ್ಮೋ

ವಾಚನಾಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಾರಿಪುತ್ತತ್ಥೇರಸಮ್ಬನ್ಧಿತತಾ ತಸ್ಸ ಚ ತೇನೇವ ಉಪ್ಪಾದಿತತಾ। ಯೋ ಹಿ ಭಗವತಾ ದೇವತಾನಂ ದೇಸಿತಾಕಾರೋ, ಸೋ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾರನಯತನ್ತಿತಾಯ ಅನನ್ತೋ ಅಪರಿಮಾಣೋ ನ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ವಾಚನಾಯೋಗ್ಗೋ, ಯೋ ಚ ಥೇರಸ್ಸ ದೇಸಿತಾಕಾರೋ, ಸೋ ಅತಿಸಂಖಿತ್ತತಾಯ। ನಾತಿಸಙ್ಖೇಪನಾತಿವಿತ್ಥಾರಭೂತೋ ಪನ ಪಾಠನಯೋ ಥೇರಪ್ಪಭಾವಿತೋ ವಾಚನಾಮಗ್ಗೋತಿ।

ವಚನತ್ಥವಿಜಾನನೇನಾತಿಆದಿನಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾತಿಆದಿಪದಾನಞ್ಞೇವ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಂ ಅಕತ್ವಾ ಅಭಿಧಮ್ಮ-ಸದ್ದವಿಚಾರಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧಮಾಹ। "ಯೇ ತೇ ಮಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಞ್ಞಾ ದೇಸಿತಾ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ…ಪೇ॰… ಸಿಕ್ಖಿತಂ ಸಿಕ್ಖಿಂಸು ದ್ವೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ನಾನಾವಾದಾ"ತಿಆದಿಸುತ್ತವಸೇನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ "ಅಭಿಧಮ್ಮೋ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಧಮ್ಮ-ಸದ್ದೋ ಚ ಸಮಾಧಿಆದೀಸು ದಿಟ್ಠಪ್ಪಯೋಗೋ, ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ಏವ ಪನ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸುತ್ತನ್ತಾಧಿಕಾ ಪಾಳೀತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ ಧಮ್ಮಬ್ಯಭಿಚಾರಭಾವೇನ ವಿಸೇಸತೋ ಅಭಿಧಮ್ಮೋ ವಿಯ ಸುತ್ತನ್ತೋಪಿ "ಧಮ್ಮೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಯೋ ವೋ, ಆನನ್ದ, ಮಯಾ ಧಮ್ಮೋ ಚ ವಿನಯೋ ಚ ದೇಸಿತೋ ಪಞ್ಞತ್ತೋ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೬) ಅಞ್ಞತ್ಥ ಚ ಸಮ್ಭವತೋ ಅಭಿ-ಸದ್ದೇನ ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬತ್ಥಂ ದೀಪೇತುಂ "ಸುತ್ತನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ನನು ಚ ಅತಿರೇಕವಿಸೇಸಟ್ಠಾ ಭಿನ್ನಸಭಾವಾ ಯತೋ ತೇ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಅಧಿಕವಿಚಿತ್ತಪರಿಯಾಯೇಹಿ ಬೋಧಿತಾ, ತಸ್ಮಾ "ಧಮ್ಮಾತಿರೇಕಧಮ್ಮವಿಸೇಸಟ್ಠೇಹೀ"ತಿ ಬಹುವಚನೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ನ ಏಕವಚನೇನಾತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ…ಪೇ॰… ಏಕವಚನನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ"**ತಿ।

ಪಯೋಗಮೇವ ನಾರಹತಿ ಉಪಸಗ್ಗ-ಸದ್ದಾನಂ ಧಾತು-ಸದ್ದಸ್ಸೇವ ಪುರತೋ ಪಯೋಜನೀಯತ್ತಾ। **ಅಥಾಪಿ ಪಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ** ಅತಿಮಾಲಾದೀಸು **ಅತಿ**-ಸದ್ದಾದಯೋ ವಿಯ। ಏವಮ್ಪಿ ಯಥಾ "ಅತಿಮಾಲಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಸಮಾಸವಸೇನ ಅನಾವಿಭೂತಾಯ ಕಮನಕಿರಿಯಾಯ ವಿಸೇಸಕೋ **ಅತಿ**-ಸದ್ದೋ, ನ ಮಾಲಾಯ, ಏವಮಿಧಾಪಿ **ಅಭಿ**-ಸದ್ದೋ ನ ಧಮ್ಮವಿಸೇಸಕೋ ಯುತ್ತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅಞ್ಞಸ್ಸಪಿ ಹಿ ಉಪಸಗ್ಗಸ್ಸಾ**ತಿ ಇದಂ ರುಳ್ಹೀವಸೇನ, ಅತ್ಥೇ ಉಪಸಜ್ಜತೀತಿ ವಾ ಉಪಸಗ್ಗಸ್ಸ ಅನ್ವತ್ಥಸಞ್ಞಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಅತಿಛತ್ತಾದೀಸು ಹಿ **ಅತಿ**-ಸದ್ದೋ ಇಧ ಉಪಸಗ್ಗೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಕಲ್ಯಾಣೋ ಪೂಜಿತೋ ವಾ ಪುರಿಸೋ ಅತಿಪುರಿಸೋತಿ ಭವತಿ, ಏವಂ ಅತಿರೇಕವಿಸೇಸಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ಕಲ್ಯಾಣಪೂಜಿತತ್ಥಭಾವಸಮ್ಭವತೋ ಕಲ್ಯಾಣಂ ವಾ ಪೂಜಿತಂ ವಾ ಛತ್ತಂ ಅತಿಛತ್ತನ್ತಿ ಸದ್ದನಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಲ್ಯಾಣಪೂಜಿತಭಾವಾ ಹಿ ಗುಣವಿಸೇಸಯೋಗೇನ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ। ಗುಣವಿಸೇಸೋ ಚೇಸ ಯದಿದಂ ಪಮಾಣಾತಿರೇಕೋ ಚ ವಿಚಿತ್ತರೂಪತಾ ಚ। ಏವಞ್ಚ ಪನ ಕತ್ವಾ "ಅಕಿರಿಯಾಯಪೀ"ತಿ ವಚನಂ ಸಮತ್ಥಿತಂ ಭವತಿ। ಯಥಾ ಚ ಅತಿಛತ್ತಾದೀಸು, ಏವಂ ಅಭಿಧಮ್ಮ-ಸದ್ದೇಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅನೇಕತ್ಥಾ ಹಿ ನಿಪಾತಾತಿ। **ತಬ್ಭಾವದೀಪಕತ್ತಾ**ತಿ ಅತಿರೇಕವಿಸೇಸಭಾವದೀಪಕತ್ತಾ।

ಏಕತೋ ಅನಾಗತತ್ತಾತಿ ಇದಂ ಸುತ್ತನ್ತೇ ಏಕತೋ ಆಗತಾನಂ ಖನ್ಧಾಯತನಾದೀನಂ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ "ಛ ಇಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೪೯೫-೪೯೬) ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಛನ್ನಂ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಞ್ಚ ತಿಣ್ಣಂ ವಸೇನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಸುತ್ತನ್ತಭಾವೇನ ಆಗತತ್ತಾ ಏಕಸುತ್ತಭಾವೇನ ಅನಾಗತಾನಂ ಬಾವೀಸತಿಯಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಸ್ಸ ಅದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಚ ವುತ್ತಂ, ನ ಸುತ್ತನ್ತೇ ಏಕತೋ ಆಗಮನಸ್ಸ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಸ್ಸ ಕಾರಣತ್ತಾ। ಸುತ್ತನ್ತೇ ಏಕತೋ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಞ್ಚ ಅನಾಗತಾ ಹಿ ಭೂಮನ್ತರಪರಿಚ್ಛೇದಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಸೇನ ವಿಭತ್ತಾ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಏಕತೋ ಆಗತಾನಿ ಚ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ತಥಾ ನ ವಿಭತ್ತಾನಿ। ವೇರಮಣೀನಂ ವಿಯ ಪನ ಸಭಾವಕಿಚ್ಚಾದಿವಿಭಾಗವಿನಿಮುತ್ತೋ ಬಾವೀಸತಿಯಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಸಮಾನೋ ವಿಭಜನಪ್ಪಕಾರೋ ನತ್ಥಿ, ಯೋ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಂ ಸಿಯಾತಿ **ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಭಙ್ಗೇ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಂ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಯುತ್ತಂ ಸಿಯಾ।

ಯದಿಪಿ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮವಿನಿಮುತ್ತೋ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಯಥಾ ಪನ ಪವತ್ತೋ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಆಕಾರವಿಸೇಸೋ ಹೇತುಆದಿಭಾವೋ ತತೋ ಅಞ್ಞೋ ವಿಯ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋತಿ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಚ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು ಪಧಾನಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ ಚ ಗುಣೀಭೂತಾ ಹೇತುಹೇತುಫಲಭೂತಾ ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರಾದಯೋತಿ ವುತ್ತಂ **"ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋ"**ತಿ। **ಉದ್ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ**ಆದಿ ಉದ್ದೇಸೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾನಂಯೇವ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಖನ್ಧವಿಭಙ್ಗಾದೀಸು ಪಞ್ಹಪುಚ್ಛಕನಯೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ನ ಇತೋ ಅಞ್ಞಥಾತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

ಸುತ್ತನ್ತೇ ಸಙ್ಗೀತಿಸುತ್ತನ್ತಾದಿಕೇ। **ಪಞ್ಚ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ** ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ...ಪೇ॰... ಪಮಾದಟ್ಠಾನಾ ವೇರಮಣೀತಿ ಏವಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। **ಅಞ್ಞೋ ಪನ ವೇರಮಣೀನಂ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೋ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಇದಂ ಅತೀತಾನಿಚ್ಚಾದಿವಿಭಾಗೋ ವೇರಮಣೀನಂ ಖನ್ಧಾಯತನಾದೀಸು ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ತಬ್ಬಸೇನೇವ ವಿಜಾನಿತಬ್ಬೋ, ತತೋ ಪನ ಅಞ್ಞೋ ಅಭಿಧಮ್ಮನಯವಿಧುರೋ ವೇರಮಣೀನಂ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಚ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ** "ಚಕ್ಖುಂ ಅನಿಚ್ಚಂ...ಪೇ॰... ಜರಾಮರಣಂ ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಅನುಪದಧಮ್ಮಸಮ್ಮಸನಕಥಾಯಂ ನ ವೇರಮಣಿಯೋ ಉದ್ಧಟಾ।

ನನು ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀಧಾತುಕಥಾದೀನಮ್ಪಿ ವಸೇನ ಅಭಿಧಮ್ಮಪಾಳಿಯಾ ಅತಿರೇಕವಿಸೇಸಭಾವೋ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬೋತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಸೋ ಪನ ಏಕನ್ತಅಭಿಧಮ್ಮನಯನಿಸ್ಸಿತೋ ಅವುತ್ತೋಪಿ ಸಿದ್ಧೋತಿ ಕತ್ವಾ ನ ದಸ್ಸಿತೋ। ಏತೇನ ವಾ ನಿದಸ್ಸನೇನ ಸೋಪಿ ಸಬ್ಬೋ ನೇತಬ್ಬೋ। ಅಭಿಧಮ್ಮನಯಸಾಮಞ್ಞೇನ ವಾ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯಪಞ್ಹಪುಚ್ಛಕೇಹಿ ಸೋ ವುತ್ತೋ ಏವಾತಿ ನ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಪಞ್ಹವಾರಾತಿ ಪುಚ್ಛನವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಪಾಳಿನಯಾ। **ಏತ್ಥೇವಾ**ತಿ ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗೇ ಏವ। ಅಪೇಕ್ಖಾವಸಿಕತ್ತಾ ಅಪ್ಪಮಹನ್ತಭಾವಸ್ಸ ಯತೋ ಅಪ್ಪಮತ್ತಿಕಾ ಮಹಾಧಾತುಕಥಾತನ್ತಿ ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗವಚನವಸೇನ ಅವಸೇಸಾ, ತಂ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗೇ ಅನಾಗನ್ತ್ವಾ ಮಹಾಧಮ್ಮಹದಯೇ ಆಗತತನ್ತಿತೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಧಮ್ಮಹದಯ...ಪೇ॰... ಆಗತತನ್ತಿತೋ ರೂಪಕಣ್ಡಧಾತುವಿಭಙ್ಗಾದೀಸು ಅನಾಗನ್ತ್ವಾ ಮಹಾಧಾತುಕಥಾಯಂ ಆಗತತನ್ತಿ ಅಪ್ಪಮತ್ತಿಕಾವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ । ಅಥ ಧಾತುಕಥಾಯ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾ ಮಹಾಧಾತುಕಥಾ ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗೇ ಅನಾಗನ್ತ್ವಾ ಮಹಾಧಮ್ಮಹದಯೇ ಆಗತತನ್ತಿತೋ ಧಾತುಕಥಾಯಂ ಅನಾಗನ್ತ್ವಾ ಮಹಾಧಾತುಕಥಾಯ ಆಗತತನ್ತಿ ಅಪ್ಪಮತ್ತಿಕಾವಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಪಞ್ಚಕಸ್ಸ, **ನುಪಲಬ್ಭತೀ**ತಿ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಪಞ್ಚಕಸ್ಸ ಉಪಲಕ್ಖಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಂ ನಿಸ್ಸಯ**ನ್ತಿ "ಸಬ್ಬತ್ಥಾ"ತಿಆದಿನಾ ದೇಸಾದಿಅನಾಮಸನೇನ ರೂಪಾದಿಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಮೇವ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಂ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ "ಉಪಲಬ್ಭತಿ ನುಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಗಹಿತಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಗ್ಗಹಣತ್ಥ"ನ್ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧನೀಯಂ, ತಥಾ **ಸಬ್ಬದಾ ಸಬ್ಬೇಸೂ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। ಯದಿ ಖನ್ಧಾಯತನಾದಯೋ ಗಹಿತಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಆಗತನಯೇನ, ಅಥ ಪನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಯೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ**ತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠನಿಸ್ಸಯಂ ಉಪಲಕ್ಖೇತಿ। **ಏತೇಹೀ**ತಿ ಏತೇಹಿ ವಚನೇಹಿ। ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠದೇಸಕಾಲಪ್ಪದೇಸೇಹಿ ಕಥಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಾದೀನಂ ಪದೇಸೋ ಏಕದೇಸಭೂತೋ ಸಬ್ಬೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ? ಪದೇಸಾನಂ ಪುಥುತ್ತಾ। "ಸಬ್ಬೇಸು ಪದೇಸೇಸೂ"ತಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಭೇದಾಮಸನವಸೇನ ಚಾಯಂ ಪಞ್ಹೋ ಪವತ್ತೋತಿ ನ ಪುರಿಮೇಹಿ ಅವಸೇಸೋ।

ಉಪಲಬ್ಭತಿ...ಪೇ॰... ಮಿಚ್ಛಾತಿ ಏಕನ್ತಿ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣಪಟಿಕ್ಖೇಪಗ್ಗಹಣನಿಗ್ಗಣ್ಹನಾನಂ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಪಟಿಞ್ಞಾಠಪನನಿಗ್ಗಹಪಾಪನಾರೋಪನಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ತನ್ತಿ ಪಠಮಪಞ್ಚಕಸ್ಸ ಏಕಂ ಅಙ್ಗಂ ಏಕೋ ಅವಯವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ನೇತಬ್ಬಂ। **ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಸುನಿಗ್ಗಹಭಾವಂ ಇಚ್ಛತೋ** ಸಕವಾದಿನೋ "ತ್ವಂ ಚೇ ಪನ ಮಞ್ಞಸಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಖೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ನುಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಕಥಾ॰ ೩) **ಪಟಿಞ್ಞಾಠಪನೇನ,** ತೇನ "ತವ ತತ್ಥ ಹೇತಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ

ಹೇವಂ ಪಟಿಜಾನನ್ತೋ ಹೇವಂ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೇ ಅಥ ತಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾಮ ಸುನಿಗ್ಗಹಿತೋ ಚ ಹೋತೀ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಹಞ್ಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ನುಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಕಥಾ॰ ೨) ಪರವಾದಿನೋ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ಯಥಾ ಸಕವಾದೀ ನ ನಿಬ್ಬೇಠೇತಿ, ಏವಂ ಕರಣಂ **ಪಟಿಕಮ್ಮವೇಠನಂ**। ಪರವಾದಿನೋ **ಪಟಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ದುಪ್ಪಟಿಕಮ್ಮಭಾವಂ ಇಚ್ಛತೋ** ಸಕವಾದಿನೋ **ತಂನಿದಸ್ಸನೇನ** "ಏಸೋ ಚೇ ದುನ್ನಿಗ್ಗಹಿತೋ ಹೇವ"ನ್ತಿ ಪಟಿಕಮ್ಮನಿದಸ್ಸನೇನ, "ವತ್ತಬ್ಬೇ ಖೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ...ಪೇ॰... ಪರಮತ್ಥೇನಾತಿ (ಕಥಾ॰ ೧)। ನೋ ಚ ಮಯಂ ತಯಾ ತತ್ಥ ಹೇತಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಹೇವಂ ಪಟಿಜಾನನ್ತೋ ಹೇವಂ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ಅಥ ಅಮ್ಹೇ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾಸಿ ದುನ್ನಿಗ್ಗಹಿತಾ ಚ ಹೋಮಾ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಹಞ್ಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಕಥಾ॰ ೫) **ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ದುನ್ನಿಗ್ಗಹಿತಭಾವದಸ್ಸನೇನ** ಅನಿಗ್ಗಹಿತಭಾವಕರಣಂ **ನಿಗ್ಗಹನಿಬ್ಬೇಠನಂ**। "ತೇನ ಹಿ ಯಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾಸಿ ಹಞ್ಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿಆದಿಂ ವತ್ವಾ "ತೇನ ಹಿ ಯೇ ಕತೇ ನಿಗ್ಗಹೇ ಸೇ ನಿಗ್ಗಹೇ ದುಕ್ಕಟೇ ಸುಕತೇ ಪಟಿಕಮ್ಮೇ ಸುಕತಾ ಪಟಿಪಾದನಾ"ತಿ ಸಕವಾದಿನೋ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ, ಅನಿಗ್ಗಹಭಾವಾರೋಪನೇನ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸುಪಟಿಕಮ್ಮಭಾವಕರಣೇನ ಚ ಸಕವಾದಿನೋ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ **ಭೇದೋ** ವಿನಾಸನಂ ಪುಗ್ಗಲವಾದನಿಸೇಧನವಸೇನ ಸಮುಟ್ಠಿತತ್ತಾ। ಧಮ್ಮತಾಯ ಅನುಲೋಮನವಸೇನ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ತಬ್ಬಿಲೋಮನವಸೇನ ಪವತ್ತೋ **ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕಪಞ್ಚಕೋ** ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ದುತಿಯಪಞ್ಚಕೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತದಾಧಾರೋತಿ ತೇ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥಾ ರೂಪಾದಯೋ ಆಧಾರಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ ತದಾಧಾರೋ। ಏತೇನ "ರೂಪಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಏವಂಪಕಾರೋ ಪುಗ್ಗಲವಾದೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। **ತೇಸಂ ವಾ ಆಧಾರಭೂತೋತಿ** ಏತೇನ "ಅತ್ತನಿ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಏವಂಪಕಾರೋ। **ಅಞ್ಞತ್ರ ವಾ ತೇಹೀತಿ** ತೇಹಿ ರೂಪಾದೀಹಿ ವಿನಾ। ಆಧಾರಾಧೇಯ್ಯಾದಿಭಾವೇನ ಅಸಂಸಟ್ಠೋ ವಿಸುಂಯೇವ ವಿನಾ। ತೇನ ಸತ್ತಾದಿಗುಣೇಹಿ ಅವೋಕಿಣ್ಣೋ ಪುರಿಸೋತಿ ಏವಮಾದಿಕೋ। ತಂಸಾಮಿಭೂತತಾಯ ವಾ ತದಧೀನಭಾವೇನ "ಅಞ್ಞತ್ರ ವಾ ತೇಹೀ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ "ರೂಪವಾ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಏವಂಪಕಾರೋ ಪುಗ್ಗಲವಾದೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅನಞ್ಞೋತಿ** ಏತೇನ "ರೂಪಂ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಏವಂಪಕಾರೋ। **ರುಪ್ಪನಾದಿಸಭಾವೋ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ವಿಸೇಸಲಕ್ಖಣಂ, **ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾದಿಸಭಾವೋ** ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಂ। ರೂಪಾದಿತೋ ಅಞ್ಞೋ **ಅನಞ್ಞೋ ವಾ** ಅಞ್ಞತ್ತೇ ಚ ತದಾಧಾರಾದಿಭೂತೋ **ಉಪಲಬ್ಭಮಾನೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಅನುಯುಞ್ಜತಿ** ಸಕವಾದೀ ಪಕಾರನ್ತರಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ಪುಗ್ಗಲವಾದೀ **ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ರೂಪಾದೀಹಿ ನ ಅಞ್ಞತ್ತಂ ಇಚ್ಛತಿ** ರೂಪಾದಿ ವಿಯ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಅನುಮಾನತೋ ವಾ ಗಾಹಯಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಚ ಕಾರಕವೇದಕಭಾವಸ್ಸ ಅಯುಜ್ಜಮಾನಕತ್ತಾ। **ನಾಪಿ ಅನಞ್ಞತ್ತಂ** ರುಪ್ಪನಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾದಿಸಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗತೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸೇವ ಅಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗತೋ ಚ। ಯಥೇವ ಹಿ ನ ವಿನಾ ಇನ್ಧನೇನ ಅಗ್ಗಿ ಪಞ್ಞಾಪಿಯತಿ, ನ ಚ ಅಞ್ಞಂ ಇನ್ಧನತೋ ಅಗ್ಗಿಂ ಸಕ್ಕಾ ಪಟಿಜಾನಿತುಂ, ನಾಪಿ ಅನಞ್ಞಂ। ಯದಿ ಹಿ ಅಞ್ಞೋ ಸಿಯಾ, ನ ಉಣ್ಹಂ ಇನ್ಧನಂ ಸಿಯಾ। ಅಥ ಅನಞ್ಞೋ, ನಿದ್ದಹಿತಬ್ಬಂಯೇವ ದಾಹಕಂ ಸಿಯಾ। ಏವಮೇವ ನ ವಿನಾ ರೂಪಾದೀಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪಞ್ಞಾಪಿಯತಿ, ನ ಚ ತೇಹಿ ಅಞ್ಞೋ, ನಾಪಿ ಅನಞ್ಞೋ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗತೋತಿ ಲದ್ಧಿಯಂ ಠತ್ವಾ ಪುಗ್ಗಲವಾದೀ "ನ ಹೇವಾ"ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ತತ್ಥ ಅಗ್ಗಿನ್ಧನೋಪಮಾ ತಾವ ಯದಿ ಲೋಕವೋಹಾರೇನ ವುತ್ತಾ, ಅಪಳಿತ್ತಂ ಕಟ್ಠಾದಿಇನ್ಧನಂ ನಿದ್ದಹಿತಬ್ಬಞ್ಚ, ಪಳಿತ್ತಂ ಭಾಸುರುಣ್ಹಂ ಅಗ್ಗಿ ದಾಹಕಞ್ಚ, ತಞ್ಚ ಓಜಟ್ಠಮಕರೂಪಂ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಕಾಲಿಕಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ಸಙ್ಖತಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ, ಯದಿ ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ರೂಪಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞೋ ಅನಿಚ್ಚೋ ಚ ಆಪನ್ನೋ। ಅಥ ಪರಮತ್ಥತೋ, ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಕಟ್ಠಾದಿಕೇ ಪಳಿತ್ತೇ ಯಂ ಉಸುಮಂ ಸೋ ಅಗ್ಗಿ, ತಂಸಹಜಾತಾನಿ ತೀಣಿ ಭೂತಾನಿ ಇನ್ಧನಂ, ಏವಮ್ಪಿ ಸಿದ್ಧಂ ಲಕ್ಖಣಭೇದತೋ ಅಗ್ಗಿನ್ಧನಾನಂ ಅಞ್ಞತ್ತನ್ತಿ ಅಗ್ಗಿ ವಿಯ ಇನ್ಧನತೋ ರೂಪಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅನಿಚ್ಚೋ ಚ ಆಪನ್ನೋತಿ ಬ್ಯಾಹತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಪಟಿಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಪಕಾರನ್ತರಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ ವುತ್ತೇಸು ಪಕಾರೇಸು ಏಕೇನ ಪಕಾರೇನ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ "ಆಪನ್ನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ "**ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಏಕತ್ತಾಪನ್ನ**"ನ್ತಿ। ಏಕತ್ತಾಪನ್ನತ್ತಾ ಏವ **ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಂ,** ಪುಗ್ಗಲೇ ಪಟಿಸಿದ್ಧೇ ತದಭಿನಿವೇಸೋಪಿ ಅಯಾಥಾವತೋ ಪುಗ್ಗಲವಾದಿನೋ ಗಹಿತಾಕಾರಸುಞ್ಞತಾವಿಭಾವನೇನ ಸಕಟ್ಠಾನತೋ ಚಾವಿತೋ ಪಟಿಸೇಧಿತೋ ಏವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ಪುಗ್ಗಲದಿಟ್ಠಿಂ ಪಟಿಸೇಧೇನ್ತೋ**"ತಿ। ಪುಗ್ಗಲೋಯೇವ ವಾ ತಥಾ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ। "ಸಾಮೀ ನಿವಾಸೀ ಕಾರಕೋ ವೇದಕೋ ನಿಚ್ಚೋ ಧುವೋ"ತಿ ಅಭಿನಿವೇಸವಿಸಯಭೂತೋ ಹಿ

ಪರಿಕಪ್ಪಮತ್ತಸಿದ್ಧೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಇಧ ಪಟಿಕ್ಖಿಪೀಯತಿ, “ನ ಚತ್ತಾರೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಗ್ಗಲಾ”ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತವೋಹಾರಪುಗ್ಗಲೋತಿ **ಅನನುಯೋಗೋ** ಆಕಾಸಕುಸುಮಸ್ಸ ರತ್ತನೀಲಾದಿಭಾವವಿಚಾರಣಾ ವಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುಬ್ಬೇ “ನುಪಲಬ್ಭತೀ”ತಿ ಪಟಿಜಾನಿತ್ವಾ ವಿಸೇಸಚೋದನಾಯ ಅನಾಪಜ್ಜನತೋ ಪುನ “ನ ಹೇವಾ”ತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ **ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಆಪಜ್ಜನಲೇಸೋ।** ವಞ್ಝಾಪುತ್ತಕಸ್ಸ ದೀಘರಸ್ಸತಾನುಯೋಗಸ್ಸ ವಿಯ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ರೂಪಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞಾನಞ್ಞತಾನುಯೋಗಸ್ಸ ಅನನುಯೋಗಭಾವೋ ಏವ ಇಧ **ಅವಿಪರೀತತ್ಥೋ।**

ಯಂಕಾರಣಾತಿ ಏತೇನ “ಯತೋನಿದಾನ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಭತ್ತಿಅಲೋಪೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅಜ್ಝಾಚರನ್ತೀತಿ** ಅಭಿಭವನ್ತಿ। ಅಭಿನನ್ದನಾದಯೋ ತಣ್ಹಾದೀಹಿ ಯಥಾಸಙ್ಖ್ಯಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ, ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ವಾ ಅಭಿನನ್ದನಜ್ಝೋಸಾನಾನಿ, ತೀಹಿಪಿ ಅಭಿವದನಂ ಅವಿಸೇಸೇನ ವಾ ತೀಹಿಪಿ ತಯೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। **ಏತ್ಥ ಚೇ ನತ್ಥಿ ಅಭಿನನ್ದಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅಭಿನನ್ದನಾದೀನಂ ಅಭಾವಸೂಚನೇನ ಫಲೂಪಚಾರತೋ ಅಭಿನನ್ದನಾದೀನಂ ಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಭೂತಂ ಮಗ್ಗಫಲಂ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ಪಚ್ಚಾಮಸನಞ್ಚ ಏಸೇವಾತಿ ಇದನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **“ಅಭಿ…ಪೇ॰… ಫಲಂ ವಾ”**ತಿ।

“ಞಾಯತೀತಿ ಜಾನ”ನ್ತಿ ಉಕ್ಕಂಸಗತಿವಿಜಾನನೇನ ನಿರವಸೇಸಂ ಞೇಯ್ಯಜಾತಂ ಪರಿಗ್ಗಯ್ಹತೀತಿ ತಬ್ಬಿಸಯಾಯ **ಜಾನಾತಿ**ಕಿರಿಯಾಯ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಮೇವ ಕರಣಂ ಭವಿತುಮರಹತೀತಿ **“ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣೇನ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ ಜಾನಾತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಪಕರಣವಸೇನ, “ಭಗವಾ”ತಿ ಸದ್ದನ್ತರಸನ್ನಿಧಾನೇನ ವಾ ಅಯಂ ಅತ್ಥೋ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ। **ಪಸ್ಸಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಜಾನನ್ತಾಪಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ ಜಾನನ್ತಿ** ತಿತ್ಥಿಯಾ ಪರಮಜ್ಝಾನಅರೂಪಜ್ಝಾನೇಹಿ ಕಾಮರೂಪಪರಿಞ್ಞಾವಾದಿನೋ। **ಜಾನನ್ತೋ ಜಾನಾತಿಯೇವ ಭಗವಾ** ಅನಾಗಾಮಿಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇಹಿ ತಂಪರಿಞ್ಞಾವಾದಿತಾಯ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ **ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸುತ್ತ**ವಸೇನ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೩, ೧೭೫ ಆದಯೋ) ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ। ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ವಾ **ಚಕ್ಖುಭೂತೋ। ಞಾಣಭೂತೋ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಥ ವಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಆದಿಕಂ ಪಞ್ಚವಿಧಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖುಂ ಭೂತೋ ಪತ್ತೋತಿ **ಚಕ್ಖುಭೂತೋ।** ಏವಂ **ಞಾಣಭೂತೋ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸಾಮುಕ್ಕಂಸಿಕಾಯ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಸಾತಿಸಯೋ ಭಗವತೋ ವತ್ತುಆದಿಭಾವೋತಿ ವುತ್ತಂ **“ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ವದತೀತಿ ವತ್ತಾ”**ತಿಆದಿ। “ಪವತ್ತಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ಪ-ಕಾರಸ್ಸ ಪಕಟ್ಠತ್ಥತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಚಿರಂ…ಪೇ॰… ಪವತ್ತಾ”**ತಿ ಆಹ। ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ನೇತಾ **ನಿನ್ನೇತಾ।**

“ಏಕೂನನವುತಿ ಚಿತ್ತಾನೀ”ತಿ ವುತ್ತಾ ಚಿತ್ತಸಹಚರಿಯಾಯ ಯಥಾ “ಕುನ್ತಾ ಪಚರನ್ತೀ”ತಿ। ತೇಸಞ್ಚ ಪಾಳಿಪದೇಸಾನಂ ಏಕೇಕಂ ಪದಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾಪಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕಪದಾನಿಯೇವ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ ಚಿತ್ತಾನಿ ವಿಭತ್ತಾನಿ, ಕುಸಲತ್ತಿಕೇನ ಪನ ಸಭಾವಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಸೇಸತ್ತಿಕದುಕಪದಾನಂ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಅಭಾವತೋ ಕುಸಲತ್ತಿಕಪದುದ್ಧಾರೇನ ನಯದಸ್ಸನಭೂತೇನ ಇತರತ್ತಿಕದುಕಪದಾನಿಪಿ ಉದ್ಧಟಾನೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಮಾತಿಕಾಗ್ಗಹಣಂ ಸಮತ್ಥಿತಂ ಭವತಿ।

ಸೋ ಚ ಧಮ್ಮೋತಿ “ತಯೋ ಕುಸಲಹೇತೂ”ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೬೦) ಪುರಿಮಾಯ ಪುರಿಮಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ಪಚ್ಛಿಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾ ಅತ್ಥನಿದ್ದೇಸೋತಿ ವುತ್ತಂ। “ಸಮಾನೇನ್ತೀ”ತಿಸದ್ದಸ್ಸ ಪಟಪಟಾಯತಿ-ಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಯ ಸದ್ದನಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಸಮಾನಂ ಕರೋನ್ತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಮಾನಕರಣಞ್ಚ ಊನಪಕ್ಖಿಪನೇನ ಅಧಿಕಾಪನಯನೇನ ವಾ ಹೋತಿ, ಇಧ ಊನಪಕ್ಖಿಪನೇನಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಪೂರೇನ್ತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಮಾನೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪೀತಿ** “ಪಟ್ಠಾನಂ ಸಮಾನೇತಬ್ಬ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ।

ಬಲವತಾ ಞಾಣವೇಗೇನ ಅಭಿಧಮ್ಮಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸಪ್ಪವತ್ತೇನ। **ಬಲವತೋ ಞಾಣವೇಗಸ್ಸ** ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಕ್ಖೇಪನವಸಪ್ಪವತ್ತಸ್ಸ। **ಗಮ್ಭೀರಮೇವ ಗಮ್ಭೀರಗತಂ** ದಿಟ್ಠಿಗತನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। **ನಿರವಸೇಸೇನಾತಿ** ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅವಸೇಸೇತ್ವಾ। **ಪಞ್ಚಖೀಲರಹಿತೇನಾತಿ** ಪಞ್ಚಚೇತೋಖೀಲರಹಿತೇನ।

ಏಕಾಧಿಕೇಸು ಅಟ್ಠಸು ಕಿಲೇಸಸತೇಸೂತಿ “ಜಾತಿಮದೋ”ತಿಆದಿನಾ ಏಕಕವಸೇನ ಆಗತಾ ತೇಸತ್ತತಿ, “ಕೋಧೋ ಚ ಉಪನಾಹೋ ಚಾ”ತಿಆದಿನಾ ದುಕವಸೇನ ಛತ್ತಿಂಸ, “ತೀಣಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನೀ”ತಿಆದಿನಾ ತಿಕವಸೇನ ಪಞ್ಚಾಧಿಕಂ ಸತಂ, “ಚತ್ತಾರೋ ಆಸವಾ”ತಿಆದಿನಾ ಚತುಕ್ಕವಸೇನ ಛಪ್ಪಞ್ಞಾಸ, “ಪಞ್ಚೋರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಿ ಸಂಯೋಜನಾನೀ”ತಿಆದಿನಾ ಪಞ್ಚಕವಸೇನ ಪಞ್ಚಸತ್ತತಿ, “ಛ ವಿವಾದಮೂಲಾನೀ”ತಿಆದಿನಾ ಛಕ್ಕವಸೇನ ಚತುರಾಸೀತಿ, “ಸತ್ತ ಅನುಸಯಾ”ತಿಆದಿನಾ ಸತ್ತಕವಸೇನ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸ, “ಅಟ್ಠ ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂನೀ”ತಿಆದಿನಾ ಅಟ್ಠಕವಸೇನ ಚತುಸಟ್ಠಿ, “ನವ ಆಘಾತವತ್ಥೂನೀ”ತಿಆದಿನಾ ನವಕವಸೇನ ಏಕಾಸೀತಿ, “ದಸ ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂನೀ”ತಿಆದಿನಾ ದಸಕವಸೇನ ಸತ್ತತಿ, “ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಸ್ಸುಪ್ಪಾದಾಯ ಅಟ್ಠಾರಸ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನೀ”ತಿಆದಿನಾ ಅಟ್ಠಾರಸಕವಸೇನ ಅಟ್ಠಸತನ್ತಿ ಏವಂ ಏಕಾಧಿಕೇಸು ಅಟ್ಠಸು ಕಿಲೇಸಸತೇಸು। **ಸೇಸಾ** ತೇನವುತಾಧಿಕಂ ಛಸತಂ ಕಿಲೇಸಾ। ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲಸುತ್ತಾಗತಾಹಿ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿಯಾ ದಿಟ್ಠೀಹಿ ಸಹ ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸಾಧಿಕಂ ಸತ್ತಸತಂ ಹೋನ್ತಿ।

ಅಥ ವಾ ಚುದ್ದಸೇಕನ್ತಾಕುಸಲಾ, ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸಾಧಾರಣಾ, ಚುದ್ದಸ ಕುಸಲತ್ತಿಕಸಾಧಾರಣಾ, ಉಪಚಯಾದಿದ್ವಯಂ ಏಕಂ ಕತ್ವಾ ಸತ್ತವೀಸತಿ ರೂಪಾನಿ ಚಾತಿ ಇಮೇ ಅಸೀತಿ ಧಮ್ಮಾ, ಇಮೇಸು ಭಾವದ್ವಯೇ ಏಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ ಏಕೂನಾಸೀತಿ, ಬಾಹಿರಾ ಏಕೂನಾಸೀತೀತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅಟ್ಠಪಞ್ಞಾಸಾಧಿಕಂ ಸತಂ ಹೋನ್ತಿ। ಇಮೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ದಸನ್ನಂ ದಸನ್ನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ **ಅಸೀತಿಅಧಿಕಂ ದಿಯಡ್ಢಕಿಲೇಸಸಹಸ್ಸಂ** ಹೋನ್ತಿ।

ಅಥ ವಾ ತೇಪಞ್ಞಾಸ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ, ಅಟ್ಠಾರಸ ರೂಪರೂಪಾನಿ, ಆಕಾಸಧಾತು, ಲಕ್ಖಣರೂಪಾನಿ ಚಾತಿ ಪಞ್ಚಸತ್ತತಿ ಧಮ್ಮಾ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾಭೇದತೋ ಪಞ್ಞಾಸಸತಂ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ದಸ ದಸ ಕಿಲೇಸಾತಿಪಿ ದಿಯಡ್ಢಕಿಲೇಸಸಹಸ್ಸಂ। ತಥಾ ಏತ್ಥ ವೇದನಂ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಕತ್ವಾ ಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ, ಅಟ್ಠಾರಸ ರೂಪರೂಪಾನಿ ಚಾತಿ ಪಞ್ಚಸತ್ತತಿ ವಿಪಸ್ಸನೂಪಗಧಮ್ಮಾ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾಭೇದತೋ ಪಞ್ಞಾಸಸತಂ ಹೋನ್ತಿ। ಏತೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ದಸ ದಸ ಕಿಲೇಸಾತಿಪಿ **ದಿಯಡ್ಢಕಿಲೇಸಸಹಸ್ಸಂ**।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ದ್ವಾದಸಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಪಠಮೇ ಛ ಕಿಲೇಸಾ, ದುತಿಯೇ ಸತ್ತ, ತತಿಯೇ ಛ, ಚತುತ್ಥೇ ಸತ್ತ, ಪಞ್ಚಮೇ ಛ, ಛಟ್ಠೇ ಸತ್ತ, ಸತ್ತಮೇ ಛ, ಅಟ್ಠಮೇ ಸತ್ತ, ನವಮೇ ಪಞ್ಚ, ದಸಮೇ ಛ, ಏಕಾದಸಮೇ ಪಞ್ಚ, ದ್ವಾದಸಮೇ ಚತ್ತಾರೋತಿ ಸಬ್ಬೇ ದ್ವಾಸತ್ತತಿ, ಇಮೇ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಾ ಪಞ್ಚಸು ರೂಪಾದೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾಸತ್ತತೀತಿ ಸಟ್ಠಿಅಧಿಕಾನಿ ತೀಣಿ ಸತಾನಿ, ಮನೋದ್ವಾರಿಕಾ ಪನ ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾಸತ್ತತಿ ದ್ವಾಸತ್ತತೀತಿ ಕತ್ವಾ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಧಿಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸತಾನಿ, ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ದ್ವಾನವುತಿಅಧಿಕಾನಿ ಸತ್ತಸತಾನಿ, ತಾನಿ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾವಿಸಯತಾಯ **ಚತುರಾಸೀತಿಅಧಿಕಂ ದಿಯಡ್ಢಕಿಲೇಸಸಹಸ್ಸಂ** ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಥ ವಾ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ, ಅವಸೇಸರೂಪವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣವಸೇನ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಕಾ ಸೇಸಾ ಚಾತಿ ದಸ, ತೇ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾಭೇದತೋ ವೀಸತಿ, ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚಾತಿ ಏಕವೀಸತಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ದ್ವಾಸತ್ತತಿ ದ್ವಾಸತ್ತತಿ ಕಿಲೇಸಾತಿ ದ್ವಾದಸಾಧಿಕಂ **ದಿಯಡ್ಢಕಿಲೇಸಸಹಸ್ಸಂ** ಹೋನ್ತಿ।

ಅಥ ವಾ ದ್ವಾದಸಸು ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಪಠಮೇ ವೀಸತಿ ಧಮ್ಮಾ, ದುತಿಯೇ ದ್ವಾವೀಸತಿ, ತತಿಯೇ ವೀಸತಿ, ಚತುತ್ಥೇ ದ್ವಾವೀಸತಿ, ಪಞ್ಚಮೇ ಏಕೂನವೀಸತಿ, ಛಟ್ಠೇ ಏಕೂನವೀಸತಿ, ಸತ್ತಮೇ ಏಕೂನವೀಸತಿ, ಅಟ್ಠಮೇ ಏಕವೀಸತಿ, ನವಮೇ ಏಕೂನವೀಸತಿ, ದಸಮೇ ಏಕವೀಸತಿ, ಏಕಾದಸಮೇ ಸೋಳಸ, ದ್ವಾದಸಮೇ ಸೋಳಸಾತಿ ಸಬ್ಬೇ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾ ಛತ್ತಿಂಸಾಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಸತಾನಿ, ಇಮೇ ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪಚ್ಚೇಕಂ ಛತ್ತಿಂ ಸಾಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಸತಾನಿ, ಸಬ್ಬೇ ಸೋಳಸಾಧಿಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸತಾನಿ ಚ ಸಹಸ್ಸಂ ಹೋನ್ತೀತಿ ಏವಮ್ಪಿ **ದಿಯಡ್ಢಕಿಲೇಸಸಹಸ್ಸಂ** ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇತರೇಸನ್ತಿ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಂ "ಅತೀತಾನಿ ಛತ್ತಿಂಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅತೀತಾದಿಭಾವಾಮಸನತೋ। **ಖೇಪನೇತಿ** ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನೇ। "ದಿಯಡ್ಢಕಿಲೇಸಸಹಸ್ಸಂ ಖೇಪೇತ್ವಾ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತೀತಾದೀನಂ ಮಗ್ಗೇನ ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬತ್ತಾ **"ಅತೀತಾದಿಭಾವಾಮಸನಾ ಅಗ್ಗಹಣಂ ಖೇಪನೇ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಂ ಪನ ಪಟ್ಠಾನೇ "ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬೋ ಧಮ್ಮೋ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ತಿಕೇ, ತಥಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾತೀತತಿಕತಿಕೇ "ಅತೀತಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿಆದಿನಾ ಚ ತೀಸು ಕಾಲೇಸು ದಸ್ಸನಾದಿಪಹಾತಬ್ಬವಚನಂ ಕತಂ, ತಂ ಅತೀತಾದೀನಂ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠತಾಯ ಅಪಾಯಗಮನೀಯತಾಯ ಚ ದಸ್ಸನಪಹಾತಬ್ಬೇಹಿ ನಿರತಿಸಯತ್ತಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ನ ಭಾಸಿತತ್ಥವಚನನ್ತಿ ಇದಂ "ಹಿತಪರಿಯಾಯವಚನ"ನ್ತಿ ಏತೇನ ನಿವತ್ತಿತಸ್ಸ ಏಕದೇಸಕಥನಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಅಯಂ **ಅತ್ಥ**-ಸದ್ದೋ ನ ಭಾಸಿತತ್ಥವಚನಂ, ಏವಂ ವಿಸಯಪ್ಪಯೋಜನಾದಿವಚನಮ್ಪಿ ನ ಹೋತೀತಿ। **ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಹಿತಪರಿಯಾಯಸ್ಸ। "ನ ಹಞ್ಞದತ್ಥತ್ಥಿಪಸಂಸಲಾಭಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ "ಅತ್ತತ್ಥೋ ವಾ ಪರತ್ಥೋ ವಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಮಹಾನಿ॰ ೬೯) ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸುತ್ತನಿರಪೇಕ್ಖಂ ಅತ್ತತ್ಥಾದಯೋ ವುತ್ತಾ ಸುತ್ತತ್ಥಭಾವೇನ ಅನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ, ತೇಸು ಪನ ಏಕೋಪಿ ಅತ್ಥಪ್ಪಭೇದೋ ಸುತ್ತೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬತಂ ನಾತಿಕ್ಕಮತೀತಿ ಆಹ **"ತೇ ಸುತ್ತಂ ಸೂಚೇತೀ"**ತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಿಕಪ್ಪೇ **ಅತ್ಥ**-ಸದ್ದೋ ಭಾಸಿತತ್ಥವಚನಮ್ಪಿ ಹೋತಿ। ಪುರಿಮಕಾ ಹಿ ಪಞ್ಚ ಅತ್ಥಪ್ಪಭೇದಾ ಹಿತಪರಿಯಾಯಾ, ತತೋ ಪರೇ ಛ ಭಾಸಿತತ್ಥಪ್ಪಭೇದಾ, ಪಚ್ಛಿಮಕಾ ಪನ ಉಭಯಸಭಾವಾ। ತತ್ಥ ದುರಧಿಗಮತಾಯ ವಿಭಾವನೇ ಅಲದ್ಧಗಾಧೋ **ಗಮ್ಭೀರೋ,** ನ ವಿವಟೋ **ಗುಳ್ಹೋ,** ಮೂಲುದಕಾದಯೋ ವಿಯ ಪಂಸುನಾ ಅಕ್ಖರಸನ್ನಿವೇಸಾದಿನಾ ತಿರೋಹಿತೋ **ಪಟಿಚ್ಛನ್ನೋ,** ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಞಾಪೇತಬ್ಬೋ **ನೇಯ್ಯೋ,** ಯಥಾರುತವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ **ನೀತೋ। ಅನವಜ್ಜನಿಕ್ಕಿಲೇಸವೋದಾನಾ** ಪರಿಯಾಯವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಧಮ್ಮವಸೇನ ವಾ । **ಪರಮತ್ಥೋ** ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಅವಿಪರೀತಸಭಾವೋ ಏವ ವಾ। **ಸಾತಿಸಯಂ ಪಕಾಸಿತಾನಿ** ತಪ್ಪರಭಾವೇನ ಪಕಾಸಿತತ್ತಾ। "ಏತ್ತಕಂ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಸುತ್ತಾಗತಂ ಸುತ್ತಪರಿಯಾಪನ್ನ"ನ್ತಿ (ಪಾಚಿ॰ ೧೨೪೨), "ಸಕವಾದೇ ಪಞ್ಚಸುತ್ತಸತಾನೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ; ಕಥಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ) ಚ ಏವಮಾದೀಸು **ಸುತ್ತ**-ಸದ್ದೋ ಉಪಚರಿತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **"ಇದಮೇವ ಅತ್ಥಾನಂ ಸೂಚನತೋ ಸುತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ। **ಏಕನ್ತಹಿತಪಟಿಲಾಭಸಂವತ್ತನಿಕಾ ಸುತ್ತನ್ತದೇಸನಾತಿ** ಇದಮ್ಪಿ ವಿನೇಯ್ಯಾನಂ ಹಿತಸಮ್ಪಾಪನೇ ಸುತ್ತನ್ತದೇಸನಾಯ ತಪ್ಪರಭಾವಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತಪ್ಪರಭಾವೋ ಚ ವಿನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯಾನುಲೋಮತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ತಥಾ **ಅತ್ತತ್ಥಾದಿಪ್ಪಕಾಸನಪಧಾನತಾಪಿ। ಇತರೇಹೀತಿ** ವಿನಯಾಭಿಧಮ್ಮೇಹಿ।

ರತ್ತಿಆದೀಸೂತಿ ರತ್ತಿರಾಜವಿನಯೇಸು ವಿಸಯಭೂತೇಸು। ನನು ಚ "ಅಭಿರತ್ತೀ"ತಿ ಅವುತ್ತತ್ತಾ ರತ್ತಿಗ್ಗಹಣಂ ನ ಕತ್ತಬ್ಬಂ, "ಅಭಿಞ್ಞಾತಾ ಅಭಿಲಕ್ಖಿತಾ"ತಿ ಚ ಞಾಣಲಕ್ಖಣಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸಕೋ **ಅಭಿ**-ಸದ್ದೋತಿ? ನ, "ಅಭಿಞ್ಞಾತಾ ಅಭಿಲಕ್ಖಿತಾ"ತಿ **ಅಭಿ**-ಸದ್ದವಿಸಿಟ್ಠಾನಂ ಞಾತಲಕ್ಖಿತಸದ್ದಾನಂ ರತ್ತಿಸದ್ದೇನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತಾಯ ರತ್ತಿವಿಸಯತ್ತಾ। ಏತ್ಥ ಚ ವಾಚಕಸದ್ದಸನ್ನಿಧಾನೇ ನಿಪಾತಾನಂ ತದತ್ಥಜೋತಕಮತ್ತತ್ತಾ ಲಕ್ಖಿತಸದ್ದತ್ಥಜೋತಕೋ **ಅಭಿ**-ಸದ್ದೋ ಲಕ್ಖಣೇ ವತ್ತತೀತಿ ವುತ್ತೋ। ಅಭಿಲಕ್ಖಿತಸದ್ದಪರಿಯಾಯೋ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾತಸದ್ದೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ಅಭಿವಿನಯಸದ್ದಸ್ಸ ಪನ ಅಭಿಪುರಿಸಸ್ಸ ವಿಯ ಸಮಾಸಸಿದ್ಧಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಅನೇಕತ್ಥಾ ಹಿ ನಿಪಾತಾ, ಅನೇಕತ್ಥಭೇದೋ ಚ ಸದ್ದಾನಂ ಪಯೋಗವಿಸಯೋತಿ।

ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ದೇಸನಾದಯೋ ದೇಸೇತಬ್ಬಾದಿನಿರಪೇಕ್ಖಾ ನ ಸನ್ತಿ, ಆಣಾದಯೋ ಪನ ವಿಸೇಸತೋ ದೇಸಕಾದಿಅಧೀನಾತಿ ತಂತಂವಿಸೇಸಯೋಗವಸೇನ ತೇಸಂ ಭೇದೋ ವುತ್ತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಆಣಾವಿಧಾನಂ ವಿಸೇಸತೋ ಆಣಾರಹಾಧೀನಂ ತತ್ಥ ಕೋಸಲ್ಲಯೋಗತೋ, ಏವಂ ವೋಹಾರಪರಮತ್ಥವಿಧಾನಾನಿ ಚ ವಿಧಾಯಕಾಧೀನಾನೀತಿ **ಆಣಾದಿವಿಧಿನೋ ದೇಸಕಾಯತ್ತತಾ** ವುತ್ತಾ। ಅಪರಾಧಜ್ಝಾಸಯಾನುರೂಪಂ ವಿಯ ಧಮ್ಮಾನುರೂಪಮ್ಪಿ ಸಾಸನಂ ವಿಸೇಸತೋ ತಥಾವಿನೇತಬ್ಬಪುಗ್ಗಲಾಪೇಕ್ಖನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸಾಸಿತಬ್ಬ...ಪೇ॰... ತಬ್ಬಭಾವೇನಾ"**ತಿ। ಸಂವರಾಸಂವರನಾಮರೂಪಾನಂ ವಿಯ ವಿನಿವೇಠೇತಬ್ಬಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾಪಿ ಕಥನಂ ಸತಿ ವಾಚಾವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ, ನಾಸತೀತಿ ವಿಸೇಸತೋ ತದಧೀನನ್ತಿ ಆಹ **"ಕಥೇತಬ್ಬಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಕಥಾ"**ತಿ। **ಉಪಾರಮ್ಭಾದೀತಿ** ಉಪಾರಮ್ಭನಿಸ್ಸರಣಧಮ್ಮಕೋಸರಕ್ಖಣಾನಿ। **ಪರಿಯಾಪುಣನಾದೀತಿ** ಪರಿಯಾಪುಣನಸುಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿದುಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಯೋ।

ತನ್ತಿಸಮುದಾಯೋ ಅವಯವತನ್ತಿಯಾ ಆಧಾರೋ ಯಥಾ "ರುಕ್ಖೇ ಸಾಖಾ"ತಿ। ನ **ಚೋದೇತಬ್ಬಮೇತಂ** ಸಮುಖೇನ, ವಿಸಯವಿಸಯಿಮುಖೇನ ವಾ ವಿನಯಾದೀನಂಯೇವ ಗಮ್ಭೀರಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಧಮ್ಮೋ ಹಿ ವಿನಯಾದಯೋ, ತೇಸಞ್ಚ ವಿಸಯೋ ಅತ್ಥೋ, ಧಮ್ಮತ್ಥವಿಸಯಾ ಚ ದೇಸನಾಪಟಿವೇಧಾತಿ। "ಪಟಿವೇಧಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ಧಮ್ಮತ್ಥಾನಂ ದುಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧತ್ತಾ ದೇಸನಾಯ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೇತುಞ್ಚ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಞ್ಚ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ದುಕ್ಖೋಗಾಹತಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಧಮ್ಮಾನುರೂಪಂ **ಯಥಾಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಚ ಅತ್ಥೋ ಯುಜ್ಜತಿ। ದೇಸನಾಪಿ ಹಿ ಪಟಿವೇಧೋ ವಿಯ ಅವಿಪರೀತಂ ಸವಿಸಯವಿಭಾವನತೋ ಧಮ್ಮಾನುರೂಪಂ ಪವತ್ತತಿ ಯತೋ "ಅವಿಪರೀತಾಭಿಲಾಪೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ** ಏತೇನ ದೇಸನಾಸದ್ದಸಭಾವಾತಿ ದೀಪೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾದಿಭಾವೋ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತೋ, ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ "ತಂತಂಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಸದ್ದಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ"ತಿಆದಿನಾ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣತಾ। ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅಯಂ ಸದ್ದೋ ವಾಚಕೋತಿ ವಚನವಚನೀಯಂ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ತಂತಂವಚನೀಯವಿಭಾವನವಸೇನ ಪವತ್ತಿತೋ ಹಿ ಸದ್ದೋ ದೇಸನಾತಿ। ನನು ಚ "ಧಮ್ಮೋ ತನ್ತೀ"ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ಧಮ್ಮಸ್ಸಪಿ ಸದ್ದಸಭಾವತ್ತಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾನಂ ವಿಸೇಸೋ ನ ಸಿಯಾತಿ? ನ, ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಅತ್ಥಾನಂ ಬೋಧಕಭಾವೇನ ಞಾತೋ ಉಗ್ಗಹಿತಾದಿವಸೇನ ಚ ಪುಬ್ಬೇ ಪವತ್ತಿತೋ ಸದ್ದಪ್ಪಬನ್ಧೋ ಧಮ್ಮೋ, ಪಚ್ಛಾ ಪರೇಸಂ ಅವಬೋಧನತ್ಥಂ ಪವತ್ತಿತೋ ತದತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನಕೋ ಸದ್ದೋ ದೇಸನಾತಿ। ಅಥ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತಸದ್ದಸಮುಟ್ಠಾಪಕೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ದೇಸನಾ ಮುಸಾವಾದಾದಯೋ ವಿಯ। **ವಚನಸ್ಸ ಪವತ್ತನ**ನ್ತಿ ಚ ಯಥಾವುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಮಾಹ। ಸೋ ಹಿ ವಚನಂ ಪವತ್ತೇತಿ, ತಂ ವಾ ಏತೇನ ಪವತ್ತೀಯತೀತಿ **ಪವತ್ತನಂ**। ದೇಸೀಯತಿ ಅತ್ಥೋ ಏತೇನಾತಿ **ದೇಸನಾ**। ಪಕಾರೇಹಿ ಞಾಪೀಯತಿ ಏತೇನ, ಪಕಾರತೋ ಞಾಪೇತೀತಿ ವಾ **ಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ"**ತಿಆದಿ। ಅಭಿಸಮೇತಿ, ಅಭಿಸಮೀಯತಿ ವಾ ಏತೇನಾತಿ **ಅಭಿಸಮಯೋ**ತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಅಭಿಸಮಯತ್ಥೋ ಸಮ್ಭವತಿ। ಅಭಿಸಮೇತಬ್ಬತೋ ಪನ ಅಭಿಸಮಯೋತಿ ದುತಿಯವಿಕಪ್ಪೇ ಪಟಿವೇಧೋಯೇವಾತಿ।

ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಧಮ್ಮತ್ಥಾನಂ ದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝತಾಯ ದುಕ್ಖೋಗಾಹತಾ, ತೇಸಂ ಪಞ್ಞಾಪನಸ್ಸ ದುಕ್ಕರಭಾವತೋ ತಂದೇಸನಾಯ ಪಟಿವೇಧನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನವಿಸಯಿಕರಣಾನಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ ದುಕ್ಖೋಗಾಹತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಕಾರಣೇ ಫಲವೋಹಾರೇನ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **"ಉಪಾರಮ್ಭ...ಪೇ॰... ಹೇತುಭಾವೇನಾ"**ತಿ। **ಅಞ್ಞಂ ಅತ್ಥ**ನ್ತಿ ಉಪಾರಮ್ಭಂ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ। **ನಿಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ**ತಿ ಕಥನವಸೇನ ಪರಿಯೋಸಾಪೇತ್ವಾ। ತಸ್ಸ "ಆರದ್ಧ"ನ್ತಿ ಏತೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಉದ್ದಾನಸಙ್ಗಹಾದಿಭೇದೋ ಸಙ್ಗೀತೋ**ತಿ ಪಾಠೋ ಯುತ್ತೋ, "ಸಙ್ಗೀತಿಯಾ"ತಿ ಪನ ಲಿಖನ್ತಿ। ಪುರಿಮಂ ವಾ **ಸಙ್ಗೀತಿಯಾ**ತಿ ಭಾವೇನ ಭಾವಲಕ್ಖಣೇ ಭುಮ್ಮಂ, ಪಚ್ಛಿಮಂ ಅಧಿಕರಣೇ। **ಪಿಟಕಾದೀ**ತಿ ಪಿಟಕನಿಕಾಯಙ್ಗಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಾನಿ।

ತತ್ಥ ಅಙ್ಗೇಸು ಸುತ್ತಙ್ಗಮೇವ ನ ಸಮ್ಭವತಿ "ಸಗಾಥಕಂ ಸುತ್ತಂ ಗೇಯ್ಯಂ, ನಿಗ್ಗಾಥಕಂ ಸುತ್ತಂ ವೇಯ್ಯಾಕರಣ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾ; ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾ; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ) ವುತ್ತತ್ತಾ, ಮಙ್ಗಲಸುತ್ತಾದೀನಞ್ಚ ಸುತ್ತಙ್ಗಸಙ್ಗಹೋ ನ ಸಿಯಾ ಗಾಥಾಭಾವತೋ ಧಮ್ಮಪದಾದೀನಂ ವಿಯ, ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಸಙ್ಗಹೋ ವಾ ಸಿಯಾ ಸಗಾಥಕತ್ತಾ ಸಗಾಥಾವಗ್ಗಸ್ಸ ವಿಯ, ತಥಾ ಉಭತೋವಿಭಙ್ಗಾದೀಸು ಸಗಾಥಕಪದೇಸಾನನ್ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ –

ಸುತ್ತನ್ತಿ ಸಾಮಞ್ಞವಿಧಿ, ವಿಸೇಸವಿಧಯೋ ಪರೇ।
ಸನಿಮಿತ್ತಾ ನಿರುಳ್ಹತ್ತಾ, ಸಹತಾಞ್ಞೇನ ನಾಞ್ಞತೋ॥ (ನೇತ್ತಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಸಙ್ಗಹವಾರವಣ್ಣನಾ)।

ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಹಿ ಬುದ್ಧವಚನಸ್ಸ ಸುತ್ತನ್ತಿ ಅಯಂ **ಸಾಮಞ್ಞವಿಧಿ**। ತೇನೇವಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ **ನೇತ್ತಿಯಂ** "ನವವಿಧಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯೇಟ್ಠೀ"ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ಸಙ್ಗಹವಾರ)। "ಏತ್ತಕಂ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಸುತ್ತಾಗತಂ ಸುತ್ತಪರಿಯಾಪನ್ನಂ (ಪಾಚಿ॰ ೧೨೪೨) ಸಕವಾದೇ ಪಞ್ಚ ಸುತ್ತಸತಾನೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ; ಕಥಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ) ಏವಮಾದಿ ಚ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಾಧಕಂ, ತದೇಕದೇಸೇಸು ಪನ ಗೇಯ್ಯಾದಯೋ **ವಿಸೇಸವಿಧಯೋ** ತೇನ ತೇನ ನಿಮಿತ್ತೇನ ಪತಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಗೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸಗಾಥಕತ್ತಂ ತಬ್ಭಾವನಿಮಿತ್ತಂ। ಲೋಕೇಪಿ ಹಿ ಸಸಿಲೋಕಂ ಸಗಾಥಕಂ ವಾ ಚುಣ್ಣಿಯಗನ್ಥಂ "ಗೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಗಾಥಾವಿರಹೇ ಪನ ಸತಿ ಪುಚ್ಛಂ ಕತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಭಾವೋ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಸ್ಸ। ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಞ್ಹಿ ಬ್ಯಾಕರಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಬ್ಯಾಕರಣಮೇವ ವೇಯ್ಯಾಕರಣನ್ತಿ।

ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಸಗಾಥಕಾನಮ್ಪಿ ಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಾದಿಸಞ್ಞಾನಂ ಅನೋಕಾಸಭಾವತೋ "ಗಾಥಾವಿರಹೇ ಪನ ಸತೀ"ತಿ ವಿಸೇಸಿತತ್ತಾ ಚ। ತಥಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಪದಾದೀಸು ಕೇವಲಂ ಗಾಥಾಬನ್ಧೇಸು ಸಗಾಥಕತ್ತೇಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸಞಾಣಮಯಿಕಗಾಥಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತೇಸು "ವುತ್ತಞ್ಹೇತ"ನ್ತಿಆದಿವಚನಸಮ್ಬನ್ಧೇಸು ಅಬ್ಭುತಧಮ್ಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತೇಸು ಚ ಸುತ್ತವಿಸೇಸೇಸು ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಗಾಥಾಉದಾನಇತಿವುತ್ತಕಅಬ್ಭುತಧಮ್ಮಸಞ್ಞಾ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ, ತಥಾ ಸತಿಪಿ ಗಾಥಾಬನ್ಧಭಾವೇ ಭಗವತೋ ಅತೀತಾಸು ಜಾತೀಸು ಚರಿಯಾನುಭಾವಪ್ಪಕಾಸಕೇಸು ಜಾತಕಸಞ್ಞಾ। ಸತಿಪಿ ಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನಭಾವೇ ಸಗಾಥಕತ್ತೇ ಚ ಕೇಸುಚಿ ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ವೇದಸ್ಸ ಲಭಾಪನತೋ ವೇದಲ್ಲಸಞ್ಞಾ ಪತಿಟ್ಠಿತಾತಿ ಏವಂ ತೇನ ತೇನ ಸಗಾಥಕತ್ತಾದಿನಾ ನಿಮಿತ್ತೇನ ತೇಸು ತೇಸು ಸುತ್ತವಿಸೇಸೇಸು ಗೇಯ್ಯಾದಿಸಞ್ಞಾ ಪತಿಟ್ಠಿತಾತಿ ವಿಸೇಸವಿಧಯೋ ಸುತ್ತಙ್ಗತೋ ಪರೇ ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಾದಯೋ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಾದಿನಿಮಿತ್ತರಹಿತಂ, ತಂ ಸುತ್ತಙ್ಗಂ ವಿಸೇಸಸಞ್ಞಾಪರಿಹಾರೇನ ಸಾಮಞ್ಞಸಞ್ಞಾಯ ಪವತ್ತನತೋತಿ।

ನನು ಚ ಸಗಾಥಕಂ ಸುತ್ತಂ ಗೇಯ್ಯಂ, ನಿಗ್ಗಾಥಕಂ ಸುತ್ತಂ ವೇಯ್ಯಾಕರಣನ್ತಿ ಸುತ್ತಙ್ಗಂ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಚೋದನಾ ತದವತ್ಥಾತಿ? ನ, ಸೋಧಿತತ್ತಾ। ಸೋಧಿತಞ್ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ಗಾಥಾವಿರಹೇ ಸತಿ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಭಾವೋ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಭಾವಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ। ಯಞ್ಚ ವುತ್ತಂ "ಗಾಥಾಭಾವತೋ ಮಙ್ಗಲಸುತ್ತಾದೀನಂ ಸುತ್ತಙ್ಗಸಙ್ಗಹೋ ನ ಸಿಯಾ"ತಿ, ತಂ ನ, **ನಿರುಳ್ಹತ್ತಾ**। ನಿರುಳ್ಹೋ ಹಿ ಮಙ್ಗಲಸುತ್ತಾದೀಸು ಸುತ್ತಭಾವೋ। ನ ಹಿ ತಾನಿ ಧಮ್ಮಪದಬುದ್ಧವಂಸಾದಯೋ ವಿಯ ಗಾಥಾಭಾವೇನ ಪಞ್ಞಾತಾನಿ, ಕಿನ್ತು ಸುತ್ತಭಾವೇನೇವ। ತೇನೇವ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಸುತ್ತನಾಮಕನ್ತಿ ನಾಮಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ। ಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ "ಸಗಾಥಕತ್ತಾ ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಸಙ್ಗಹೋ ವಾ ಸಿಯಾ"ತಿ, ತದಪಿ ನತ್ಥಿ। ಯಸ್ಮಾ **ಸಹತಾಞ್ಞೇನ**। ಸಹ ಗಾಥಾಹೀತಿ ಸಗಾಥಕಂ, ಸಹಭಾವೋ ಚ ನಾಮ ಅತ್ತತೋ ಅಞ್ಞೇನ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಮಙ್ಗಲಸುತ್ತಾದೀಸು ಗಾಥಾವಿನಿಮುತ್ತೋ ಕೋಚಿ ಸುತ್ತಪ್ಪದೇಸೋ ಅತ್ಥಿ, ಯೋ "ಸಹ ಗಾಥಾಹೀ"ತಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ನ ಚ ಸಮುದಾಯೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥಿ। ಯದಪಿ ವುತ್ತಂ "ಉಭತೋವಿಭಙ್ಗಾದೀಸು ಸಗಾಥಕಪ್ಪದೇಸಾನಂ ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಸಙ್ಗಹೋ ಸಿಯಾ"ತಿ, ತದಪಿ ನ, **ಅಞ್ಞತೋ**। ಅಞ್ಞಾ ಏವ ಹಿ ತಾ ಗಾಥಾ ಜಾತಕಾದಿಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ। ಅತೋ ನ ತಾಹಿ ಉಭತೋವಿಭಙ್ಗಾದೀನಂ ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಭಾವೋತಿ ಏವಂ ಸುತ್ತಾದೀನಂ ಅಙ್ಗಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಙ್ಕರಾಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಜಿನಸಾಸನಂ ಅಭಿಧಮ್ಮೋ। **ಪಟಿವಿದ್ಧಟ್ಠಾನಂ** ಪಟಿವೇಧಭೂಮಿ ಪಟಿವೇಧಾವತ್ಥಾ, ಪಟಿವೇಧಹೇತು ವಾ। "ಸೋ ಏವಂ ಪಜಾನಾಮಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯಾಪಿ ವೇದಯಿತ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧-೧೨) ವುತ್ತಂ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ "ಸೋ ಏವಂ ಪಜಾನಾಮಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯಾಪಿ ವೇದಯಿತಂ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯಾಪಿ ವೇದಯಿತ"ನ್ತಿ ಆಗತಂ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧-೧೨)। **ಪಚ್ಚಯಾದೀಹೀತಿ** ಪಚ್ಚಯಸಭಾವವೂಪಸಮತದುಪಾಯಾದೀಹಿ। **ಪರವಾದಿಚೋದನಂ ಪತ್ವಾತಿ** ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಆಗತಂ ಪರವಾದಿಚೋದನಂ ಪತ್ವಾ। **ಅಧಿಗ...ಪೇ॰... ರೂಪೇನಾತಿ** ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬೋ ಚ ಸೋ ದೇಸೇತಬ್ಬೋ ಚಾತಿ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬದೇಸೇತಬ್ಬೋ, ಸೋ ಏವ ಧಮ್ಮೋ, ತದನುರೂಪೇನ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾಧಮ್ಮಸಾಸನತ್ತಾ ಯಥಾಧಿಗತಧಮ್ಮದೇಸನಾಭಾವತೋ ಅಭಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿ ಅಧಿಗಮನಿದಾನಂ। ದೇಸಕಾಲಾದಿಯೇವ ದೇಸನಾನಿದಾನಂ। ಯಂ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ದೇಸನಾನಿದಾನಂ ಯಾವ

ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಅಭಿಧಮ್ಮದೇಸನಾವಿಸೇಸೇನ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನಸುತ್ತೇ ವಾ ದೇಸಿತೇಹಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಹಿ ಸಕಲಾಭಿಧಮ್ಮಪದತ್ಥಸಙ್ಗಹತೋ, ಪರಮತ್ಥತೋ ಅಭಿಧಮ್ಮಭೂತಾನಂ ವಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದೀನಂ ತತ್ಥ ದೇಸಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ತತ್ತಕಾನಂಯೇವ ದೇಸನಾರುಳ್ಹತಾಯ ಅಡ್ಢಛಕ್ಕೇಸು ಜಾತಕಸತೇಸು ಪರಿಪಾಚನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಏತ್ತಕಾಸು ಏವ ಜಾತೀಸು ಪುಞ್ಞಾದಿಸಮ್ಭಾರಸಮ್ಭರಣಂ , ಕಿಂ ಪನ ಕಾರಣಂ ಏತ್ತಕಾ ಏವ ಜಾತಿಯೋ ದೇಸಿತಾತಿ? ತದಞ್ಞೇಸಂ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವತೋ।

ಸುಮೇಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಬುದ್ಧೇ ತತೋ ಅತ್ತಾನಂ ಸೇಯ್ಯತೋ ವಾ ಸದಿಸತೋ ವಾ ದಹನ್ತೋ ಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾಹಿ ಪರಿಹಾಯತಿ, ನ ತಥಾ ಸುಮೇಧಪಣ್ಡಿತೋ ಅಟ್ಠಾಸೀತಿ ತಸ್ಸ ಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾಹಿ ಅಪರಿಹಾನಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತೇನೇವಾಹ **"ತಾಪಸೇಹಿ ಅಸಮೋ"**ತಿ। ಯಥಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಅಞ್ಞಂ ವಾ ನಿಚ್ಚಾಭಿಮತಂ ಅವಿಪರೀತವುತ್ತಿತಾಯ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ತಥಾಭಾವೇನ "ಸಸ್ಸತ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ವಚನನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಸಸ್ಸತತಾ ವುತ್ತಾ। ತೇನೇವಾಹ **"ಅವಿಪರೀತಮೇವಾ"**ತಿ। ಉಪಪಾರಮೀಆದಿವಿಭಾಗೇನ **ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರತಾ**। **ಸಮಾದಾನಾಧಿಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಸಮಾದಾನಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪವತ್ತನಂ ಕರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಞಾಣತೇಜೇನಾ**ತಿ ಪಾರಮೀಪವಿಚಯಞಾಣಪ್ಪಭಾವೇನ। ಮಹಾನುಭಾವಞ್ಹಿ ತಂ ಞಾಣಂ ಬೋಧಿಸಮ್ಭಾರೇಸು ಅನಾವರಣಂ ಅನಾಚರಿಯಕಂ ಮಹಾಬೋಧಿಸಮುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅನುರೂಪಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಭೂತಂ। ತಥಾ ಹಿ ತಂ ಮನುಸ್ಸಪುರಿಸಭಾವಾದಿಆಧಾರಮೇವ ಜಾತಂ। ಕಾಯಾದೀಸು ಅಸುಭಸಞ್ಞಾದಿಭಾವೇನ **ಸುದ್ಧಗೋಚರಾ**। "ಅಞ್ಞಥಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ಪಕರಣಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಲೀನತಾ"**ತಿ ಆಹ। ಲೀನತಾತಿ ಚ ಸಙ್ಕೋಚೋ ವೀರಿಯಹಾನಿ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ತೇನಾಹ **"ಏಸಾ ಮೇ ವೀರಿಯಪಾರಮೀ"**ತಿ।

ನಿದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡಂ

ತಿಕಮಾತಿಕಾಪದವಣ್ಣನಾ

೧. **ತೇನಾ**ತಿ ವೇದನಾಸದ್ದೇನ। **ಸಬ್ಬಪದೇಹೀ**ತಿ ತೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಲದ್ಧನಾಮೋ ಹೋತಿ ಅವಯವಧಮ್ಮೇನಾಪಿ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಅಪದಿಸಿತಬ್ಬತೋ ಯಥಾ "ಸಮಂ ಚುಣ್ಣ"ನ್ತಿ। ಚೋದಕೋ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಮತ್ಥಂ ಅಪ್ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನೋ ವಿಭತ್ತಿಅನ್ತಸ್ಸೇವ ಪದಭಾವಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ "**ನನು ಸುಖಾಯಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಚೋದೇತಿ। ಇತರೋ "**ಅಧಿಪ್ಪೇತಪ್ಪಕಾರತ್ಥಗಮಕಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಿವರತಿ। ತೇನ "ವಾಕ್ಯಂ ಇಧ ಪದನ್ತಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಹೇತುಪದಸಹೇತುಕಪದಾದೀಹೀ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ನಹೇತುಪದಅಹೇತುಕಪದಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದಾನಿ ಹೇತುವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದಮ್ಪಿ ವಾ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಉಭಯೇಕಪದವಸೇನಾತಿ ಉಭಯಪದವಸೇನ ಹೇತುದುಕಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ಏಕಪದವಸೇನ ಸಹೇತುಕದುಕಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತಥಾ**ತಿ ಉಭಯೇಕಪದವಸೇನ। ಏತ್ಥ ಚ ಸಹೇತುಕಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತದುಕಾತಿಆದಿನಾ ಯಥಾ ಹೇತುಗೋಚ್ಛಕೇ ಪಠಮದುಕಸಮ್ಬನ್ಧಾ ದುತಿಯತತಿಯದುಕಾ, ಪಠಮದುಕದುತಿಯದುಕಸಮ್ಬನ್ಧಾ ಚತುತ್ಥಛಟ್ಠದುಕಾ, ಪಠಮದುಕತತಿಯದುಕಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಪಞ್ಚಮೋ ದುಕೋ, ಏವಂ ಆಸವಗೋಚ್ಛಕಾದೀಸುಪೀತಿ ನಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಕ್ಕಾ ಹಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ತೇಸುಪಿ ದುಕನ್ತರಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವಿಞ್ಞಾತುಂ, ಕೇವಲಂ ಪನ ಆಸವಗೋಚ್ಛಕಾದೀಸು ದುತಿಯದುಕತತಿಯದುಕಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಓಸಾನದುಕೋ, ಕಿಲೇಸಗೋಚ್ಛಕೇ ಚ ದುತಿಯಚತುತ್ಥದುಕಸಮ್ಬನ್ಧೋತಿ। ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಾವಸೇಸನಿರವಸೇಸಭಾವೇನ ತಿಕದುಕಾನಂ ಸಪ್ಪದೇಸನಿಪ್ಪದೇಸತಾ ವುತ್ತಾತಿ ಯೇಹಿ ತಿಕದುಕಾ ಸಾವಸೇಸಾತಿ ಪದಿಸ್ಸನ್ತಿ ಅಪದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇ ಅಸಙ್ಗಹಿತಧಮ್ಮಾ ಪದೇಸೋ। ಏವಂ ಸತಿ "ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ"ತಿ ವಿಸೇಸನಂ ಕಿಮತ್ಥಿಯನ್ತಿ? ಏತಸ್ಸೇವತ್ಥಸ್ಸ ಪಾಕಟಕರಣತ್ಥಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ಪದಿಸ್ಸತಿ ಏತೇನ ಸಮುದಾಯೋತಿ ಪದೇಸೋ, ಅವಯವೋ। "ಸಾಮಞ್ಞಜೋತನಾ ವಿಸೇಸೇ ಅವತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ**"ತಿ ಆಹ।

ಅನವಜ್ಜತ್ಥೋ ಅವಜ್ಜವಿರಹತ್ಥೋ। **ನಾಮಂ** ಸಞ್ಞಾ, **ಕಿರಿಯಾ** ಕರಣಂ, **ಪಯೋಜನಂ** ರಥರಥಙ್ಗವಿಭಾವನೇನ ತೇಸಂ ಪಕಾರತೋ ಯೋಜನಂ। ಕುಸೇನ ಞಾಣೇನ ಲಾತಬ್ಬಾತಿ ಕುಸಲಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ತಾವ ಹೋತು, ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ "**ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಮ್ಪೀ**"ತಿಆದಿ। ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಹಿ ಞಾಣೇನೇವ ಪವತ್ತಿಯನ್ತಿ ಹಿತಸುಖಹೇತುಭೂತಾಯ ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಞ್ಞವನ್ತಾನಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ಅನ್ತರೇನ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ಕುಸಲುಪ್ಪತ್ತಿ ಅತ್ಥೀತಿ। "ಯದಿ ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಭಯಭಾಗಗತಂ ಸಂಕಿಲೇಸಲವನಂ ಪಾಕಟಂ ಸಿಯಾ, ಕುಸಾ ವಿಯ ಲುನನ್ತೀತಿ ಕುಸಲಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಯುತ್ತೋ ಸಿಯಾ"ತಿ ಕೋಚಿ ವದೇಯ್ಯಾತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯ ಆಹ "**ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನದ್ವಯಂ ವಿಯಾ**"ತಿ।

ನ ಚಾತಿಆದಿನಾ "ಸಭಾವಂ ಧಾರೇನ್ತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪರಮತ್ಥತೋ ಕತ್ತುಕಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ಭೇದೋ ನತ್ಥಿ, ಕಪ್ಪನಾಸಿದ್ಧೋ ಏವ ಪನ ಭೇದೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ನಾಮವಸೇನ ವಿಞ್ಞಾತಾವಿಞ್ಞಾತೇ**ತಿ ಯೇಸಂ "ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಅವಿಞ್ಞಾತಾ ಸಭಾವಾ, "ಸಭಾವಂ ಧಾರೇನ್ತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಚ ಪರಿಯಾಯೇನ ವಿಞ್ಞಾತಾ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಠಮೋ ಅತ್ಥೋ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಧಮ್ಮವಸೇನ ವುತ್ತೋ, ದುತಿಯೋ ಸಙ್ಖತವಸೇನ, ತತಿಯೋ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮವಸೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಕುಸಲಪಟಿಸೇಧನಂ ಕುಸಲಾಭಾವೋ ಏವ। ಅಭಾವೋ ಹಿ ಸತ್ತಾಪಟಿಸೇಧೋತಿ। **ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ। **ಅಕುಸಲವಚನೇನ ನ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೋ** ಸಭಾವಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಬೋಧಕತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಥ ಸಿಯಾ ಅಕುಸಲವಚನೇನ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೋ ಅಸಭಾವಧಮ್ಮಬೋಧಕತ್ತೇಪಿ "ಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ, ಏವಂ ಸತಿ "ಅನಬ್ಯಾಕತಾ"ತಿ ಚ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತತೋ ಚಾಯಂ ಚತುಕ್ಕೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ತಿಕೋ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ದುಕಚತುಕ್ಕಭಾವೋ ಅನಬ್ಯಾಕತವೋಹಾರೋ ಚ ನತ್ಥಿ, ಸೋ ಚ ವುತ್ತನಯೇನ ಅಭಾವಮತ್ತವಚನೇ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ। **ಸಭಾವಧಾರಣಾದೀ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ "ಧಾರೀಯನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯೇಹೀ"ತಿ

ಅಯಮತ್ಥೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಞೇಯ್ಯಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ **ಧಮ್ಮ**-ಸದ್ದೇನಾಯಂ ದೋಸೋತಿ ನನು ಅಞೇಯ್ಯಪರಿಯಾಯೇಪಿ **ಧಮ್ಮ**-ಸದ್ದೇ ನ ಕೋಚಿ ದೋಸೋತಿ? ನ, ವುತ್ತದೋಸಾನತಿವತ್ತನತೋ।

ಪಾರಿಸೇಸೇನಾತಿ ಏತ್ಥ ನನು ಅಯಮಕಾರೋ ನ-ಅತ್ಥತ್ತಯಸ್ಸೇವ ಜೋತಕೋ, ಅಥ ಖೋ "ಅಹೇತುಕಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅಭಿಕ್ಖುಕೋ ಆವಾಸೋ"ತಿ ತಂಯೋಗನಿವತ್ತಿಯಾ, "ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ತಂಸಮ್ಬನ್ಧಿಭಾವನಿವತ್ತಿಯಾ। ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯಸಮ್ಬನ್ಧೀತಿ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಅಸಮ್ಬನ್ಧಿತಾ ಏತ್ಥ ಜೋತೀಯತಿ। "ಅನಿದಸ್ಸನಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ತಂಸಭಾವನಿವತ್ತಿಯಾ। ನಿದಸ್ಸನಞ್ಹಿ ದಟ್ಠಬ್ಬತಾ। ಅಥ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಿದಸ್ಸನಂ, ತಗ್ಗಯ್ಹಭಾವನಿವತ್ತಿಯಾ, ತಥಾ "ಅನಾಸವಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ। "ಅಪ್ಪಟಿಘಾ ಧಮ್ಮಾ ಅನಾರಮ್ಮಣಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ತಂಕಿಚ್ಚನಿವತ್ತಿಯಾ। "ಅರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಅಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ತಬ್ಭಾವನಿವತ್ತಿಯಾ। ತದಞ್ಞತಾ ಹಿ ಏತ್ಥ ಪಕಾಸೀಯತಿ। "ಅಮನುಸ್ಸೋ"ತಿ ತಬ್ಭಾವಮತ್ತನಿವತ್ತಿಯಾ। ಮನುಸ್ಸತ್ತಮತ್ತಂ ನತ್ಥಿ ಅಞ್ಞಂ ಸಮಾನನ್ತಿ ಸದಿಸತಾ ಹೇತ್ಥ ಸೂಚಿಯತಿ। "ಅಸಮಣೋ ಸಮಣಪಟಿಞ್ಞೋ ಅಪುತ್ತೋ"ತಿ ತಂಸಮ್ಭಾವನಗುಣನಿವತ್ತಿಯಾ। ಗರಹಾ ಹಿ ಏತ್ಥ ಞಾಯತಿ। "ಕಚ್ಚಿ ನು ಭೋತೋ ಅನಾಮಯಾ, ಅನುದರಾ ಕಞ್ಞಾ"ತಿ ತದಪ್ಪಭಾವನಿವತ್ತಿಯಾ। "ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ತಂಸದಿಸಭಾವನಿವತ್ತಿಯಾ। ಅತೀತಾನಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬತ್ತಾ ಉಪಾದಿಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯೇಕದೇಸನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾ ಆರದ್ಧುಪ್ಪಾದಭಾವತೋ ಕಾಲವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಚ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾನುಕೂಲತಾ, ಪಗೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನನ್ತಿ ತಬ್ಬಿಧುರಭಾವೋ ಏತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। "ಅಸೇಕ್ಖಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ತದಪರಿಯೋಸಾನನಿವತ್ತಿಯಾ। ತಂನಿಟ್ಠಾನಞ್ಹೇತ್ಥ ಪಕಾಸೀಯತೀತಿ ಏವಮನೇಕೇಸಂ ಅತ್ಥಾನಂ ಜೋತಕೋ, ತತ್ಥ ಕಿಂ ವುಚ್ಚತೇ ಅತ್ಥದ್ವಯಮೇವ ವತ್ವಾ ಪಾರಿಸೇಸೇನಾತಿ? ಇತರೇಸಂ ಏತ್ಥ ಸುವಿದೂರಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ಕುಸಲವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾದೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಕುಸಲಭಾವೋ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಅಕುಸಲಸದ್ದಸ್ಸ ಉಚ್ಚಾರಣಾನನ್ತರಂ ವಿನೇಯ್ಯಾನಂ ಕುಸಲಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತೇ ಅತ್ಥೇ ಪಟಿಪತ್ತಿಭಾವತೋ ತತ್ಥ **ನಿರುಳ್ಹತಾ** ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **"ವಿರುದ್ಧಸಭಾವತ್ತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ ಕಿಚ್ಚವಿರೋಧಾದೀನಮ್ಪಿ ತದನ್ತೋಗಧತ್ತಾ, ವಿರುದ್ಧಸಭಾವತ್ತೇಪಿ ವಿನಾಸಕವಿನಾಸಿತಬ್ಬಭಾವೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇಸು ನಿಯತೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಪ್ಪಹೇಯ್ಯಭಾವತೋ"**ತಿ ಆಹ। ಇತರಥಾ ಕುಸಲಾನಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಕುಸಲಮೂಲತ್ತಾ ಅಪಾಯಪೂರಕಾ ಏವ ಸತ್ತಾ ಸಿಯುಂ। ಯಂ ಪನ "ಧಮ್ಮಾಪಿ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೦) ವುತ್ತಂ, ತಂ "ರೂಪಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನ ತುಮ್ಹಾಕಂ, ತಂ ಪಜಹಥಾ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೩೩) ವಿಯ ತದಾರಮ್ಮಣಸಂಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾಹ "ನ ಹಿ ಕುಸಲಾ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಮೂಲಟೀ ೧)।

ಫಸ್ಸಾದಿವಚನೇಹಿ ತಂನಿದ್ದೇಸಭೂತೇಹಿ। **ತಬ್ಬಚನೀಯಭಾವೇನಾ**ತಿ ತೇಹಿ "ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದಿವಚನೇಹಿ ಅಭಿಧೇಯ್ಯಭಾವೇನ। ಯಥಾ ಅನವಜ್ಜಸುಖವಿಪಾಕಾದಿಅತ್ಥಾ ಕುಸಲಾದಿವಚನೇಹಿ, ಏವಂ ಅವಿಪಾಕತ್ಥಾ ಅಬ್ಯಾಕತವಚನೇನ ಬೋಧಿತಾ ಏವಾತಿ ಆಹ **"ಅಬ್ಯಾಕತವಚನೇನೇವ ಚಾ"**ತಿ। **ಕಾರಣಂ ಅವತ್ವಾ**ತಿ ಇಧ ವುತ್ತಭಾವೇನ ಅನುವತ್ತಮಾನತ್ತಾತಿ ಕಾರಣಂ ಅವತ್ವಾ। **ಅಞ್ಞಾ...ಪೇ॰... ನಿವಾರೇತಬ್ಬೋ**ತಿ ಏತೇನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಸದ್ದಾ ವಿಯ ಕುಸಲಾಕುಸಲಸಭಾವಾನಂ ತದುಭಯವಿಪರೀತಸಭಾವಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಬ್ಯಾಕತಸದ್ದೋ ಬೋಧಕೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ನ ಹಿ ಅವಿಪಾಕವಚನಂ ವುತ್ತಂ, ಅಕುಸಲವಚನಞ್ಚ ಅವುತ್ತಂ। ಯತೋ ಅವಿಪಾಕವಚನಸ್ಸ ಅಧಿಕತಭಾವೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ತಬ್ಬಚನೀಯಭಾವೇನ ಅಕಥಿತಭಾವೋ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ನ ಅಕುಸಲಾನಂ ಅಬ್ಯಾಕತತಾತಿ ಅಯಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಅನಬ್ಯಾಕತಭಾವೇ ಯೋಜನಾ।

ತಂ ಪರಿಹರಿತುನ್ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತನಿವತ್ತನಮಾಹ। ಯದಿ ಏವಂ "ಸುಖವಿಪಾಕಾನವಜ್ಜಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಅನವಜ್ಜಾ ಹಿ ಬ್ಯಭಿಚಾರಿತಾಯ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾತಿ? ನ, ಸುಖವಿಪಾಕವಚನಸ್ಸ ವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ। ಸುಖವಿಪಾಕವಚನೇನ ಹಿ ಕುಸಲಭಾವೇ ಸಮತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಅನವಜ್ಜವಚನಂ ಪನೇತ್ಥ ಕುಸಲಾನಂ ಅಗರಹಿತಬ್ಬತಾಸಙ್ಖಾತಂ ಕಞ್ಚಿ ವಿಸೇಸಮಾಹ। ತೇನೇವ ಚ ತಸ್ಸ

ವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಸುಖತಾದಿದಸ್ಸನಭಾವಂ ಸಯಮೇವ ವಕ್ಖತೀತಿ। ಮನೋಸಮಾಚಾರವಿಸೇಸಭೂತಾ ಫಲಧಮ್ಮಾ ವಿಸೇಸೇನ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾವಜ್ಜಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಮಾಚಾರತ್ತಯವಸೇನ ತಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮಾನಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ಚ ತೇ ಅನವಸೇಸತೋ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ವಿರಹಿತಾವಜ್ಜಮತ್ತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅವಜ್ಜವಿನಾಸನಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ** ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಧಮ್ಮಾನಂ ವಜ್ಝಘಾತಕಭಾವಸ್ಸ ನಿಯತತ್ತಾ। **ಸವಿಪಾಕತಾ** ವಿಪಾಕಧಮ್ಮತಾ। **ಸುಖೋ ವಿಪಾಕೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸುಖವಿಪಾಕಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮಾಸೇನ ಕುಸಲಾನಂ ಸುಖವಿಪಾಕವನ್ತತಾ ವುತ್ತಾ। ಸಾ ಚ ನೇಸಂ ನ ತಂಸಮಙ್ಗಿತಾಯ ಅಸಹವತ್ತನತೋತಿ ತದುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸುಖವಿಪಾಕವಿಪಚ್ಚನಸಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತೀ"**ತಿ। **ಯುತ್ತಮೇತ**ನ್ತಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಭೇದಾಭಾವೇಪಿ ಯಥಾವುತ್ತವಚನವಚನೀಯಭಾವಸಙ್ಖಾತೋ ಭೇದೋ ತಸ್ಮಿಂ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥಭೂತೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಉಪಚಾರೇನ ಹೋತೀತಿ ಯುತ್ತಮೇತ್ಥ ಲಕ್ಖಣಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಭಾವೇನ ಭೇದವಚನಂ। ಭವತಿ ಹಿ ಸದ್ದತ್ಥವಿಸೇಸಮತ್ತೇನಪಿ ಅಭಿನ್ನೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಭೇದವಚನಂ ಯಥಾ "ಸಿಲಾಪುತ್ತಕಸ್ಸ ಸರೀರ"ನ್ತಿ।

ವಿನಾಪಿ ಭಾವಾಭಿಧಾಯಿನಾ ಸದ್ದೇನ ಭಾವಪ್ಪಧಾನೋ ನಿದ್ದೇಸೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಅನವಜ್ಜವಚನೇನ ಅನವಜ್ಜತ್ತಂ ಆಹಾ"**ತಿ। ಏವಞ್ಚೇತ್ಥ ಪದವಿಗ್ಗಹೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ - ನ ಅವಜ್ಜಂ ಅನವಜ್ಜಂ, ಅವಜ್ಜಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ ಅಗರಹಿತಬ್ಬಸಭಾವೋ। ಸುಖೋ ವಿಪಾಕೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸುಖವಿಪಾಕಂ, ಸುಖವಿಪಾಕವಿಪಚ್ಚನಸಮತ್ಥತಾ। ಅನವಜ್ಜಞ್ಚ ತಂ ಸುಖವಿಪಾಕಞ್ಚಾತಿ ಅನವಜ್ಜಸುಖವಿಪಾಕಂ, ತಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಅನವಜ್ಜಸುಖವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಾ**। ಅಥ ವಾ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ ಅನವಜ್ಜಂ, ವಿಪಚ್ಚನಂ ವಿಪಾಕೋ, ಸುಖಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಸುಖವಿಪಾಕೋ, ಅನವಜ್ಜಞ್ಚ ಸುಖವಿಪಾಕೋ ಚ ಅನವಜ್ಜಸುಖವಿಪಾಕಂ ಏಕತ್ತವಸೇನ। ತಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಅನವಜ್ಜಸುಖವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಾ**। ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ ಕಾರಣಂ ಪದದ್ವಯಪರಿಗ್ಗಹೇ, ನನು ಏಕೇನೇವ ಪದೇನ ಇಟ್ಠಪ್ಪಸಿದ್ಧಿ। ಯದಿಪಿ "ಅವಜ್ಜರಹಿತಂ ಅನವಜ್ಜ"ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಕ್ಖೇ ಅಬ್ಯಾಕತನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ಸುಖವಿಪಾಕಗ್ಗಹಣಂ ಕತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ಸುಖವಿಪಾಕಗ್ಗಹಣೇ ಪನ ಕತೇ ಅನವಜ್ಜಗ್ಗಹಣಂ ನ ಕತ್ತಬ್ಬಮೇವ। "ಅವಜ್ಜಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಅನವಜ್ಜಾ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಕ್ಖೇ ಸುಖವಿಪಾಕಗ್ಗಹಣಞ್ಚಾತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ತತ್ಥ ಅನವಜ್ಜವಚನೇನಾ"**ತಿಆದಿ। ತೇನ ಪವತ್ತಿಸುಖಸುಖವಿಪಾಕತಾಅತ್ತಸುದ್ಧಿವಿಸುದ್ಧವಿಪಾಕತಾಅಕುಸಲಅಬ್ಯಾಕತಸಭಾವನಿವತ್ತಿರಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಪದಟ್ಠಾನವಿಸೇಸದೀಪನತೋ ಏವಂ ವಿಪುಲಪ್ಪಯೋಜನತ್ಥೋ ಪದದ್ವಯಪರಿಗ್ಗಹೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸುಖ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಇಟ್ಠಪರಿಯಾಯತಾ ವಿಯ "ನಿಬ್ಬಾನಪರಮಂ ಸುಖಂ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೦೩-೨೦೪), ಸುಖಾ ವಿರಾಗತಾ ಲೋಕೇ (ಉದಾ॰ ೧೧), ತೇಸಂ ವೂಪಸಮೋ ಸುಖೋ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೨೧, ೨೭೨) ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖೂಪಸಮಪರಿಯಾಯತಾಪಿ ವಿಜ್ಜತಿ, ತಂಅವಿಪಾಕತಾಯ ಪನ ಇಧ ಸುಖವಿಪಾಕಭಾವೋ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಸಙ್ಖಾ...ಪೇ॰... ನತ್ಥೀ"**ತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಾನಮ್ಪಿ ವಿವಟ್ಟಸನ್ನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ಪವತ್ತಿಸಭಾವತ್ತಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಬ್ಬೇ ಕುಸಲಾ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖೂಪಸಮಸುಖನಿಪ್ಫಾದಕಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಯಥಾವುತ್ತಸುಖಸ್ಸ ಪನ ಅವಿಪಾಕಭಾವತೋ ನ ಏತೇನ ಪದೇನ ಕುಸಲಾನಂ ಸುಖವಿಪಾಕತಾ ಸಮ್ಭವತೀತಿ। ವಿಪಕ್ಕಭಾವಮಾಪನ್ನೇಸು ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ನಿರುಳ್ಹತ್ತಾ **ವಿಪಾಕ**-ಸದ್ದಸ್ಸ **"ಯದಿ ಪನಾ"**ತಿ ಸಾಸಙ್ಕಂ ವದತಿ।

ಯಥಾಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಸಹ ಅವಜ್ಜೇನಾತಿ ಸಾವಜ್ಜಾ, ಗರಹಿತಬ್ಬಭಾವಯುತ್ತಾ। ತೇನ ನೇಸಂ ಗರಹಿತಬ್ಬಸಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಞ್ಞೇಪಿ ಅತ್ಥಿ ದುಕ್ಖಭಾವೇನ ಗರಹಿತಬ್ಬಸಭಾವಾ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾತಿ ಸಾವಜ್ಜವಚನಮತ್ತೇನ ತೇಸಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲತಾಪತ್ತಿದೋಸಂ ದಿಸ್ವಾ ತಂ ಪರಿಹರಿತುಂ **ದುಕ್ಖವಿಪಾಕವಚನ**ಮಾಹ। **ಅವಜ್ಜ**-ಸದ್ದೋ ವಾ ರಾಗಾದೀಸು ಏಕನ್ತಾಕುಸಲೇಸು ನಿರುಳ್ಹೋತಿ ತಂಸಹವತ್ತಿಧಮ್ಮಾನಂ ಏವ ಸಾವಜ್ಜಭಾವೇ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೇಹಿ ಅಕುಸಲಾನಂ ವಿಸೇಸೋ ಸಾವಜ್ಜವಚನೇನೇವ ದಸ್ಸಿತೋ। ಅಬ್ಯಾಕತೇಹಿ ಪನ ವಿಸಿಟ್ಠಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಸಾಧಾರಣಂ ಸವಿಪಾಕತಾಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಲಕ್ಖಣೇ ವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಂ ವುತ್ತಂ। ಇತೋ ಪರಂ "ದುಕ್ಖೋ ವಿಪಾಕೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಾ"ತಿಆದಿನಾ ಸುಖವಿಪಾಕಅನವಜ್ಜಕುಸಲಪದಾನಂ ಠಾನೇ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಸಾವಜ್ಜಅಕುಸಲಪದಾನಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ । ಯೋಜನಾ ಚ ಸಾವಜ್ಜವಚನೇನ ಅಕುಸಲಾನಂ ಪವತ್ತಿದುಕ್ಖತಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ದುಕ್ಖವಿಪಾಕವಚನೇನ ವಿಪಾಕದುಕ್ಖತಂ। ಪುರಿಮಞ್ಚ ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿಸಭಾವವಸೇನ ಲಕ್ಖಣವಚನಂ, ಪಚ್ಛಿಮಂ ಕಾಲನ್ತರೇ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾಯಾತಿ। ತಥಾ ಪುರಿಮೇನ ಅಕುಸಲಾನಂ ಅವಿಸುದ್ಧಸಭಾವತಂ

ದಸ್ಸೇತಿ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಅವಿಸುದ್ಧವಿಪಾಕತಂ। ಪುರಿಮೇನ ಚ ಅಕುಸಲೇ ಕುಸಲಸಭಾವತೋ ನಿವತ್ತೇತಿ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಸಭಾವತೋ ಸವಿಪಾಕತ್ತದೀಪಕತ್ತಾ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ। ಪುರಿಮೇನ ವಾ ಅವಜ್ಜವನ್ತತಾದಸ್ಸನತೋ ಕಿಚ್ಚಟ್ಠೇನ ರಸೇನ ಅನತ್ಥಜನನರಸತಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಸಮ್ಪತ್ತಿಅತ್ಥೇನ ಅನಿಟ್ಠವಿಪಾಕರಸತಂ। ಪುರಿಮೇನ ಚ ಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರಟ್ಠೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೇನ ಸಂಕಿಲೇಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತಂ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಫಲಟ್ಠೇನ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತಂ। ಪುರಿಮೇನ ಚ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಪಕಾಸೇತಿ। ತತೋ ಹಿ ತೇ ಸಾವಜ್ಜಾ ಜಾತಾತಿ। ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಅಕುಸಲಾನಂ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪದಟ್ಠಾನಭಾವಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ತೇ ಹಿ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಹೋತೀತಿ। ಏತ್ಥ ಚ **ದುಕ್ಖ**-ಸದ್ದೋ ಅನಿಟ್ಠಪರಿಯಾಯವಚನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅನಿಟ್ಠಚತುಕ್ಖನ್ಧವಿಪಾಕಾ ಹಿ ಅಕುಸಲಾ, ನ ದುಕ್ಖವೇದನಾವಿಪಾಕಾವ। **ವಿಪಾಕ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಫಲಪರಿಯಾಯಭಾವೇ ಪನ ನಿಸ್ಸನ್ದವಿಪಾಕೇನ ಅನಿಟ್ಠರೂಪೇನಪಿ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ವಿಪಾಕಧಮ್ಮತಾಪಟಿಸೇಧವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಅವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಾತಿ ಲಕ್ಖಣಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ತದತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಅವಿಪಾಕಾರಹಸಭಾವಾ**"ತಿ ಆಹ। **ಏವಂಪಕಾರಾನನ್ತಿ** ಅಭಿಞ್ಞಾದಿಕೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಛಹಿ ಪದೇಹಿ ತಿಕೇಸು, ಚತೂಹಿ ದುಕೇಸು ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಛ ಚತ್ತಾರೋ ಅತ್ಥಾ ವುತ್ತಾ। **ಛಕ್ಕಭಾವೋ ನ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ** ಏತೇನ ಚತುಕ್ಕಭಾವಾಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತನಯತ್ತಾ ಚೋದಿತೋಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಅತ್ಥಭೇದೋ ಉಪಪಜ್ಜತೀತಿ** ಕಸ್ಮಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ, ನನು ತೀಹಿ ಧಮ್ಮಸದ್ದೇಹಿ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಸಭಾವಧಾರಣಾದಿಅತ್ಥೇನ ಅಭಿನ್ನೋ ಏವ ಸೋ ಅತ್ಥೋತಿ? ನ, ಜಾತಿಆದಿಭೇದೇನ ಭೇದಸಬ್ಭಾವತೋ। ಭೇದಕಾ ಹಿ ಜಾತಿಆದಯೋ। **ಮಾಸಪದತ್ಥತಾಯಾತಿ** ಮಾಸ-ಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯಭಾವೇನ। **ತಬ್ಬಚನೀಯಭಿನ್ನತ್ಥಾನನ್ತಿ** ತೇಹಿ ಕಾಲಸದ್ದಾದೀಹಿ ವತ್ತಬ್ಬಾನಂ ವಿಸಿಟ್ಠತ್ಥಾನಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - "ಯಥಾ ಕಾಲಸದ್ದಾದಿಅಭಿಧೇಯ್ಯಾನಂ ಕಾಲಾದಿಅತ್ಥಾನಂ ಭಿನ್ನಸಭಾವಾನಮ್ಪಿ ಮಾಸ-ಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯಭಾವೇನ ಅಭೇದೋ, ಏವಂ ಜಾತಿಆದಿಭೇದೇನ ಭಿನ್ನಾನಮ್ಪಿ ತೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ದ್ವಿನ್ನಞ್ಚ ಅತ್ಥಾನಂ ಧಮ್ಮ-ಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯಭಾವೇನ ನತ್ಥಿ ಭೇದೋ"ತಿ। **ವಿನಿ...ಪೇ॰... ಮಾನಾತಿ** ಧಮ್ಮ-ಸದ್ದಸ್ಸ ರೂಪಾಭೇದೇಪಿ ಭೇದಕಾರಣಮಾಹ। ಭಿನ್ನಜಾತಿಯತ್ಥವಚನೀಯತಾಯ ಹಿ ತಸ್ಸೇವತ್ಥಭೇದೋತಿ।

ಸಾಧೇತುನ್ತಿ ಬೋಧೇತುಂ। ಹೋತು ಅಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ಕಾ ನೋ ಹಾನೀತಿ ಕದಾಚಿ ವದೇಯ್ಯಾತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯ ಆಹ "**ಪುಬ್ಬಾ... ಪೇ॰... ನಾಮ ಹೋನ್ತೀ**"ತಿ। **ಸೋ ಚಾತಿ** ಸಭಾವಧಾರಣಪಚ್ಚಯಧರಿಯಮಾನತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಅತ್ಥೋ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವಸ್ಸ ಅಪೇಕ್ಖಾವುತ್ತಿತಾಯ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಅಪೇಕ್ಖಾವುತ್ತಿನೋ ಅನ್ತರೇನ ಅಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ ಲಭನ್ತಿ। ಸತಿಪಿ ಸಭಾವಧಾರಣಾದಿಅತ್ಥಸಾಮಞ್ಞೇ ಕುಸಲಜಾತಿಆದಿವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸೇವ ತಸ್ಸ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಏಕತ್ಥತಾ ನ ಅನುಞ್ಞಾತಾತಿ ವುತ್ತಂ, ವಚನಸಿಲೇಸವಸೇನ ವಾ। **ಅಥ ವಾ**ತಿಆದಿನಾ ತಿಣ್ಣಂ ಧಮ್ಮಸದ್ದಾನಂ ಅಭಾವತ್ತಂ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತೋ ನಾನತ್ಥತಾಭಾವದೋಸಂ ಪರಿಹರತಿ।

ಞಾಪಕಹೇತುಭಾವತೋ ಉಪಪತ್ತಿ ಇಧ ಕಾರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ಆಹ "**ಕಾರಣಂ ನಾಮ ಯುತ್ತೀ**"ತಿ। **ಪುನರುತ್ತೀ**ತಿಆದಿನಾ ನನು "ಕುಸಲಾದೀನಮ್ಪಿ ಏಕತ್ತಂ ಆಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಏಕತ್ತಾಪತ್ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ? ಸಚ್ಚಂ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಸಾ ಪನ ಅಭಾವಾಪತ್ತಿಯಂ ಏವ ಅನ್ತೋಗಧಾ ನಾನತ್ತಾಭಾವಚೋದನಾಸಾಮಞ್ಞೇನ। ಭೇದಾಭೇದನಿಬನ್ಧನತ್ತಾ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವಸ್ಸ ಸೋ ಅಚ್ಚನ್ತಮಭಿನ್ನೇಸು ನಿಯಮೇನ ನತ್ಥೀತಿ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾಭಾವೇನ ಅಚ್ಚನ್ತಾಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ನ ಪನ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಅಭಿನ್ನೇಸುಯೇವ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾಭಾವಂ। ಅಥ ವಾ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಅಭಿನ್ನೇಸು ಅವಿವಟಸದ್ದತ್ಥವಿವರಣತ್ಥಂ ಪವತ್ತಾ। ಕಸ್ಮಾ? ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾಭಾವತೋತಿ ಏವಂ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಅಮಿತ್ತಂ ಅಭಿಭವಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣಾತೀತಿ **ಸಕ್ಕೋ,** ಇನ್ದತೀತಿ **ಇನ್ದೋ,** ಪುರಿಮೇ ದದಾತೀತಿ **ಪುರಿನ್ದದೋ**ತಿ ಏವಂ ಕಿರಿಯಾಗುಣಾದಿಪರಿಗ್ಗಹವಿಸೇಸೇನ।

ಭೇದಾಭೇದವನ್ತೇಸೂತಿ ವಿಸೇಸಸಾಮಞ್ಞವನ್ತೇಸು। **ನೀಲ**-ಸದ್ದೋ ಹಿ ಉಪ್ಪಲಸದ್ದಸಮಾಯೋಗೋ ರತ್ತುಪ್ಪಲಸೇತುಪ್ಪಲಾದಿಉಪ್ಪಲಜಾತಿಸಾಮಞ್ಞತೋ ವಿನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ನೀಲಗುಣಯುತ್ತಮೇವ ಉಪ್ಪಲಜಾತಿವಿಸೇಸಂ ಜೋತೇತಿ।

ಉಪ್ಪಲ-ಸದ್ದೋಪಿ ನೀಲ-ಸದ್ದಸಮಾಯುತ್ತೋ ಭಮರಙ್ಗಾರಕೋಕಿಲಾದಿಗತನೀಲಗುಣಸಾಮಞ್ಞತೋ ಅವಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಲವತ್ಥುಗತಮೇವ ನೀಲಗುಣಂ ಪಕಾಸೇತೀತಿ ವಿಸೇಸತ್ಥಸಾಮಞ್ಞತ್ಥಯುತ್ತತಾ ಪದದ್ವಯಸ್ಸ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಇತರತ್ರಾಪಿ ಭೇದಾಭೇದವನ್ತತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। **ತಾಯ ತಾಯ ಅನುಮತಿಯಾ**ತಿ ತೇನ ತೇನ ಸಙ್ಕೇತೇನ। **ತೇ ತೇ ವೋಹಾರಾ**ತಿ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಅಭಿನ್ನೇ ಅತ್ಥೇ ಪರಿಯಾಯಭಾವೇನ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಭಿನ್ನೇ ಯಥಾಸಕಂ ಅತ್ಥವಿವರಣಭಾವೇನ ಭೇದಾಭೇದವನ್ತೇ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವೇನ ತಾ ತಾ ಸಮಞ್ಞಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಸಿದ್ಧಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮಾನೇ**ತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ। **ಕುಸಲಾದಿಭಾವ**ನ್ತಿ ಕುಚ್ಛಿತಸಲನಾದಿಭಾವಂ। ಅಭಿಧಾನತ್ಥೋಪಿ ಹಿ ಅನವಜ್ಜಸುಖವಿಪಾಕಾದಿಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋ ವಿಯ ಸಭಾವಧಾರಣಾದಿಸಾಮಞ್ಞತ್ಥಂ ವಿಸೇಸೇತೀತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ "ಕಿಂ ಪನ ಕಾರಣಂ ತಿಕಾ ಏವ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಾ, ನ ದುಕಾ, ತಿಕೇಸುಪಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕೋವ, ನ ಅಞ್ಞೋ"ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಸುಖಗ್ಗಹಣತೋ ಅಪ್ಪಭೇದತೋ ಚ ತಿಕಾ ಏವ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ತಿಕೇಹಿ ಬೋಧಿತೇ ಕುಸಲಾದಿಭೇದೇ ತಬ್ಬಿಭಾಗಭಿನ್ನಾ ಹೇತುಆದಯೋ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ತಯೋ ಕುಸಲಹೇತೂ"ತಿಆದಿನಾ ಕುಸಲಾದಿಮುಖೇನ ಹೇತುಆದಯೋ ವಿಭತ್ತಾ, ಕತಿಪಯಭೇದಾ ಚ ತಿಕಾ ದ್ವಾವೀಸತಿಪರಿಮಾಣತ್ತಾ।

ತೇಸು ಪನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಹಅಸಙ್ಕರಆದಿಕಲ್ಯಾಣಭಾವೇನ ಪಠಮಂ ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ ವುತ್ತಂ। ನಿರವಸೇಸಾ ಹಿ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ನ ತಥಾ ವೇದನಾತ್ತಿಕಾದೀಹಿ। ನನು ವಿಪಾಕತ್ತಿಕಾದೀಹಿಪಿ ನಿರವಸೇಸಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ತೇಸು ಪನ ಅನವಜ್ಜಸಾವಜ್ಜಧಮ್ಮಾ ನ ಅಸಙ್ಕರತೋ ವುತ್ತಾ ಯಥಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ। ನನು ಚ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಸಂಕಿಲೇಸಿಕತ್ತಿಕಾದೀಸುಪಿ ತೇ ಅಸಙ್ಕರತೋ ವುತ್ತಾತಿ? ಏವಮೇತಂ, ತೇ ಪನ ಅಕಲ್ಯಾಣಭೂತೇ ಪಾಪಧಮ್ಮೇ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾ, ನ ಏವಮಯಂ। ಅಯಂ ಪನ ಕಲ್ಯಾಣಭೂತೇ ಪುಜ್ಜಭವಪರಿನಿಬ್ಬುತಿನಿಪ್ಫಾದಕೇ ಪುಞ್ಞಧಮ್ಮೇ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತೋ। ಇತಿ ಭಗವಾ ಸಣ್ಹಸುಖುಮಂ ರೂಪಾರೂಪದೇಸನಂ ಆರಭನ್ತೋ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಹಅಸಙ್ಕರಆದಿಕಲ್ಯಾಣಗುಣಯೋಗತೋ ಪಠಮಂ ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ ದೇಸೇತಿ, ಕಿಞ್ಚ ತದಞ್ಞತ್ತಿಕಾನಂ ಸುಖಗ್ಗಹಣತೋ। ತಥಾ ಹಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕಮುಖೇನ "ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲತೋ ಚತ್ತಾರೋ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ"ತಿಆದಿನಾ ವೇದನಾತ್ತಿಕಾದಯೋ ವಿಭತ್ತಾತಿ।

ಕುಸಲತ್ತಿಕೇಪಿ ಚ ಪಧಾನಪಾಸಂಸಉಭಯಹಿತಭಾವತೋ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಾ। ಕುಸಲಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಸುಖವಿಪಾಕತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಉತ್ತಮಾ ಅವಜ್ಜವಿಧಮನತೋ ವಿಞ್ಞುಪ್ಪಸತ್ಥಾ ಇಧಲೋಕಪರಲೋಕೇಸು ಅತ್ಥಾವಹಾ ನಿಸ್ಸರಣಾವಹಾ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಪಧಾನಾದಿಭಾವೇನ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಾ, ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ತದನನ್ತರಂ ಅಕುಸಲಾ, ತದುಭಯವಿಪರೀತಸಭಾವಾ ತದನನ್ತರಂ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ವುತ್ತಾ। ಕುಸಲವಸೇನ ವಾ ಅಸ್ಸಾದೋ, ಅಕುಸಲವಸೇನ ಆದೀನವೋ, ಅಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮೇಸು ನಿಬ್ಬಾನವಸೇನ ನಿಸ್ಸರಣನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಸ್ಸಾದಾದಿಕ್ಕಮೇನ, ಕುಸಲೇಸು ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಪಣ್ಡಿತಾ ಅಕುಸಲೇ ಪಜಹನ್ತಾ ಅಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಭೂತಮಗ್ಗಫಲಂ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಸಚ್ಛಿಕರೋನ್ತೀತಿ ಇಮಿನಾ ವಾ ಪಟಿಪತ್ತಿಕ್ಕಮೇನ ಅಯಮನುಪುಬ್ಬೀ ಠಪಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಸೇಕ್ಖತ್ತಿಕಾದೀಸು ವಿಯ ಸರೂಪತೋ ಪುರಿಮಪದದ್ವಯಪಟಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ತತಿಯಪದಂ ನ ವುತ್ತಂ "ನೇವಕುಸಲಾ ನಾಕುಸಲಾ"ತಿ? ವಿಸೇಸದೀಪನತ್ಥಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಸಭಾವೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಕೋಚಿಪಿ ಧಮ್ಮೋ ತದುಭಯಸಭಾವೇನ ಕೇನಚಿಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಕದಾಚಿ ಅಬ್ಯಾಕರಣೀಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಸೇಕ್ಖತ್ತಿಕೇ ಪದದ್ವಯಪಟಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ "ನೇವಸೇಕ್ಖಾ ನಾಸೇಕ್ಖಾ"ತ್ವೇವ ವುತ್ತಂ, ನ ಏವಂ ಇಧ। ಇಧ ಪನ ಕುಸಲಸಭಾವಾ ಏವ ಧಮ್ಮಾ ಅಗ್ಗಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ತಥಾ ನ ಬ್ಯಾಕರಣೀಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದೀಪನತ್ಥಂ "ಅಬ್ಯಾಕತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ವಚನಮತ್ತೇ ಏವ ವಾ ಇದಂ ನಾನಾಕರಣಂ "ಅಬ್ಯಾಕತಾ ನೇವಕುಸಲಾ ನಾಕುಸಲಾ"ತಿ ಬ್ಯಾಕತ-ಸದ್ದೇನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಬೋಧಿತತ್ತಾತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಅಕುಸಲೇಸು ತಣ್ಹಾಯ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲೇಹಿ, ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಾಕುಸಲೇಹಿ ವಾ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ತಂತಂಅವಸಿಟ್ಠತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇಹಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲೇನ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ, ಅವಸಿಟ್ಠಅಬ್ಯಾಕತವಿಸೇಸೇನ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಮುದಯೇನ ಅಸ್ಸಾದೋ, ದುಕ್ಖೇನ ಆದೀನವೋ, ಮಗ್ಗನಿರೋಧೇಹಿ ನಿಸ್ಸರಣಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದಭಾವತೋ ಸಭಾವಧಮ್ಮನಿದ್ಧಾರಣಪಧಾನಾ ಅಭಿಧಮ್ಮಕಥಾ, ತೇಸಂ ಪನ ಕುಸಲಾದಿವಿಸೇಸೇ ನಿದ್ಧಾರಿತೇ ತಸ್ಸ ಉಪಸಮ್ಪಾದೇತಬ್ಬತಾದಿಪಿ ಅತ್ಥತೋ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಾಯ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪದಾಯ "ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣಂ, ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪಸಮ್ಪದಾ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೧೮೩; ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೦) ಏವಮಾದಿವಚನತೋ ಹಿ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಉಪಸಮ್ಪಾದನಾದಿದಸ್ಸನಪರಂ ಭಗವತೋ ಸಾಸನಂ, ತಸ್ಮಾ ಕುಸಲಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಾದನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಪಹಾನಞ್ಚ ಉಪಾಯೋ, ಅಬ್ಯಾಕತವಿಸೇಸಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ಫಲಂ, ಕುಸಲಾದೀನಂ ಉಪಸಮ್ಪಾದನಾದಿಅತ್ಥಾ ದೇಸನಾ ಆಣತ್ತೀತಿ ಅಯಂ **ದೇಸನಾಹಾರೋ**।

ಆರೋಗ್ಯಟ್ಠೇನ ಅನವಜ್ಜಟ್ಠೇನ ಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಟ್ಠೇನ ಚ ಕುಸಲಾ, ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಅಕುಸಲಾ, ತದುಭಯವಿಪರೀತತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಾ, ಸಭಾವಧಾರಣಾದಿಅತ್ಥೇನ ಧಮ್ಮಾತಿ ಅನುಪದವಿಚಿನನಂ **ವಿಚಯೋ ಹಾರೋ**।

ಪುಞ್ಞಭವಫಲಪರಿನಿಬ್ಬುತಿನಿಪ್ಫತ್ತಿ ಕುಸಲೇಹೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ಸುಖವಿಪಾಕತ್ತಾ, ಅಪಾಯದುಕ್ಖಸಂಸಾರದುಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿ ಅಕುಸಲೇಹೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ಅನಿಟ್ಠಫಲತ್ತಾ, ತದುಭಯಫಲಾನಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತೇಹೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ಅವಿಪಾಕಧಮ್ಮತ್ತಾತಿ ಅಯಂ **ಯುತ್ತಿ ಹಾರೋ**।

ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸುಖವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಅಕುಸಲಾ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ಅಯಂ **ಪದಟ್ಠಾನೋ ಹಾರೋ**।

ಕುಸಲಗ್ಗಹಣೇನ ಯೇ ಅನವಜ್ಜಸುಖವಿಪಾಕಾ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾ ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಾ ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯಾ…ಪೇ॰… ಅರಣಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಬೋಧಿತಾ ಭವನ್ತಿ ಕುಸಲಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। ತಥಾ ಅಕುಸಲಗ್ಗಹಣೇನ ಯೇ ಸಾವಜ್ಜದುಕ್ಖವಿಪಾಕಾ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾ ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಾ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾ…ಪೇ॰… ಸರಣಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಬೋಧಿತಾ ಭವನ್ತಿ ಅಕುಸಲಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। ತಥಾ ಅಬ್ಯಾಕತಗ್ಗಹಣೇನ ಯೇ ಅವಿಪಾಕಾರಹಾ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವಿಪಾಕಾ ಧಮ್ಮಾ ನೇವವಿಪಾಕನವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಾ ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಾ ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯಾ…ಪೇ॰… ಅರಣಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಬೋಧಿತಾ ಭವನ್ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾತಿ ಅಯಂ **ಲಕ್ಖಣೋ ಹಾರೋ**।

"ಕುಚ್ಛಿತೇ ಪಾಪಧಮ್ಮೇ ಸಲಯನ್ತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಿರುತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಕುಸಲಾದಿಮುಖೇನ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಸುದ್ಧಿಪರಮ್ಪರಾಯ "ಕಥಂ ನು ಖೋ ಸತ್ತಾ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಭಾಗಿನೋ ಭವೇಯ್ಯು"ನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಭಗವತೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ನಿದಾನಂ ಅಸಾಧಾರಣತೋ ಕುಸಲಾದಿಭೇದೇನ ಬುಜ್ಝನಕಸತ್ತಾ। ಸಾಧಾರಣತೋ ಪನ ಪಾಕಟಮೇವ। ಪಠಮಂ ಕುಸಲತ್ತಿಕಸ್ಸ ದೇಸನಾ ವಿಚಾರಿತಾಯೇವಾತಿ ಅಯಂ **ಚತುಬ್ಯೂಹೋ ಹಾರೋ**।

ಕುಸಲಗ್ಗಹಣೇನ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಪರಿಗ್ಗಹೋ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪರಿಗ್ಗಹೋ ಚ। ತತ್ಥ ಪಠಮೇನ ಸಕಲಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಮಾವತ್ತತಿ, ದುತಿಯೇನ ಚ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಮೂಲಕಾ ಧಮ್ಮಾ। ಅಕುಸಲಗ್ಗಹಣೇನ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಅಬ್ಯಾಕತಗ್ಗಹಣೇನ ಪನ ಸಕಲಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನಪಕ್ಖೋ ಯಥಾರಹಮಾವತ್ತತೀತಿ ಅಯಂ **ಆವತ್ತೋ ಹಾರೋ**।

ತತ್ಥ ಕುಸಲಾ ಭೂಮಿತೋ ಚತುಧಾ ವಿಭತ್ತಾ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪವತ್ತಿಆಕಾರಾದಿತೋ ಪನ ಅನೇಕಧಾ। ಅಕುಸಲಾ ಭೂಮಿತೋ ಏಕಧಾ ವಿಭತ್ತಾ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾದಿತೋ ಅನೇಕಧಾ। ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಪನ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯರೂಪನಿಬ್ಬಾನವಸೇನ ಚತುಧಾ ಭೂಮಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾದಿತೋ ಅನೇಕಧಾ ಚ ವಿಭತ್ತಾತಿ ಅಯಂ **ವಿಭತ್ತಿ ಹಾರೋ।**

ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾನಂ ತದಙ್ಗಾದಿಪ್ಪಹಾನಾಯ ವೀತಿಕ್ಕಮಾದಿಪ್ಪಹಾನಾಯ ಚ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ, ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾನಂ ಅನುಪಸಮ್ಪಜ್ಜನಾಯ, ಅಬ್ಯಾಕತೇಸು ಅಸಙ್ಖತಧಾತು ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತನಿಸ್ಸರಣಾಯಾತಿ ಅಯಂ **ಪರಿವತ್ತೋ ಹಾರೋ।**

ಕುಸಲಾ ಅನವಜ್ಜಾ ಪುಞ್ಞಾನೀತಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ, ಅಕುಸಲಾ ಸಾವಜ್ಜಾ ಅಪುಞ್ಞಾನೀತಿ ಪರಿಯಾಯ ವಚನಂ, ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಅವಿಪಾಕಾರಹಾ ನೇವಆಚಯಗಾಮೀ ನಅಪಚಯಗಾಮೀನೋತಿ ಪರಿಯಾಯವಚನನ್ತಿ ಅಯಂ **ವೇವಚನೋ ಹಾರೋ।**

ಕುಸಲಾದಯೋ "ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ"ತಿಆದಿನಾ ಪಭವಭೂಮಿವೇವಚನಪಞ್ಞತ್ತಿವಸೇನ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಪರಿಞ್ಞಾದಿಪಞ್ಞತ್ತಿವಸೇನ ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಾತಿ ಅಯಂ **ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಹಾರೋ।**

ಅಕುಸಲಾನಂ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಲನಂ ಕುಸಾನಂ ವಿಯ ಕುಸಾನಂ ವಾ ರಾಗಾದೀನಂ ಲವನಂ ಏವಂಧಮ್ಮತಾತಿ ಅಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಮುಖೇನ ಅವತರಣಂ, ತಥಾ ಕುಸೇನ ಲಾತಬ್ಬಾ ಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಾ ಚಾತಿ ಪಚ್ಚಯಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತಾಯ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದ...ಪೇ॰... ಅವತರಣಂ, ಪಚ್ಚಯಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತಾಯ ವಾ ಆದಿಅನ್ತವನ್ತಾ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿಕಾ ಚಾತಿ ಅನಿಚ್ಚತಾಮುಖೇನ ಅವತರಣಂ, ಅನಿಚ್ಚತಾ ಏವ ಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿಪೀಳಿತತಾಯ ದುಕ್ಖಾತಿ ದುಕ್ಖತಾಮುಖೇನ ಅವತರಣಂ, ನಿಸ್ಸತ್ತನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೇನ ಧಮ್ಮಾತಿ ಅಬ್ಯಾಪಾರತೋ ಸುಞ್ಞತಾಮುಖೇನ ಅವತರಣಂ, ಏವಂ ಕುಸಲಾತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ದ್ವಾಯತನಾನಿ ದ್ವೇ ಧಾತುಯೋತಿಆದಿನಾ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತಾದಿಮುಖೇನಪಿ ಅವತರಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೇಸುಪಿ ಅವತರಣಂ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಯಂ **ಅವತರಣೋ ಹಾರೋ।**

ಕುಸಲಾತಿ ಆರಮ್ಭೋ, ಧಮ್ಮಾತಿ ಪದಸುದ್ಧಿ, ನೋ ಆರಮ್ಭಸುದ್ಧಿ। ತಥಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾತಿ, ಧಮ್ಮಾತಿ ಪನ ಪದಸುದ್ಧಿ ಆರಮ್ಭಸುದ್ಧಿ ಚಾತಿ ಅಯಂ **ಸೋಧನೋ ಹಾರೋ।**

ಧಮ್ಮಾತಿ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ, ತಂ ಅವಿಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ವಿಸೇಸವಚನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾತಿ। ತಥಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ, ತಂ ಅವಿಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಕಾಮಾವಚರಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತನ್ತಿಆದಿ ವಿಸೇಸವಚನಂ। ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋತಿ ಅಯಂ **ಅಧಿಟ್ಠಾನೋ ಹಾರೋ।**

ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ನವಮೋ ಖಣೋ ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಸಮ್ಪತ್ತಿಚಕ್ಕಾನಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಏವ ವಾ ಹೇತು, ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಹೇತು, ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಹೇತೂತಿ ಅಯಂ **ಪರಿಕ್ಖಾರೋ ಹಾರೋ।**

ಕುಸಲಾತಿ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇವ ಭಾವೇತಬ್ಬಗ್ಗಹಣಞ್ಚ। ಅಕುಸಲಾತಿ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇವ ಪಹಾತಬ್ಬಗ್ಗಹಣಞ್ಚ। ಅಬ್ಯಾಕತಾತಿ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇವ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಗ್ಗಹಣಞ್ಚ। ಧಮ್ಮಾತಿ ಪರಿಞ್ಞಾದೀನಂ ಪವತ್ತನಾಕಾರಗ್ಗಹಣಂ। ತೇನ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಪ್ಪಹಾನಭಾವನಾಸಚ್ಛಿಕರಣಾನಿ ದೀಪಿತಾನೀತಿ ತದಙ್ಗಾದಿವೀತಿಕ್ಕಮಾದಿಪ್ಪಹಾನಾನಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾ ಚ ಭಾವನಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ಅಯಂ **ಸಮಾರೋಪನೋ ಹಾರೋ।**

ಕಾಮಞ್ಚೇತಂ ಅವಿಸೇಸತೋ ಸಭಾವಧಮ್ಮಕಥನಂ, ವಿಸೇಸವನ್ತೋ ಪನ ಧಮ್ಮಾ ವಿಸೇಸತೋ ನಿದ್ಧಾರಿತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಚಿತ್ತೇನೇವ ಸಮಯೋ ನಿಯಮಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ಕುಸಲಗ್ಗಹಣೇನ ವಿಸೇಸತೋ ಸಾಧಿಟ್ಠಾನೋ ಸಮಥೋ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ದಸ್ಸಿತಾತಿ।

ತಥಾ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಅಕುಸಲಗ್ಗಹಣೇನ ಸಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ತಣ್ಹಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ , ಅಬ್ಯಾಕತಗ್ಗಹಣೇನ ಸಪರಿವಾರಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ ಚಾತಿ ಅಯಂ **ನನ್ದಿಯಾವತ್ತಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿ**।

ತಥಾ ಕುಸಲಗ್ಗಹಣೇನ ಮೂಲಭಾವವಿಸೇಸತೋ ತೀಣಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ, ತೇಸು ಚ ಅದೋಸೇನ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ, ಅಲೋಭೇನ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ, ಅಮೋಹೇನ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನೀಯತಿ। ತಥಾ ಅಕುಸಲಗ್ಗಹಣೇನ ತೀಣಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ, ತೇಸು ಚ ಲೋಭೇನ ತದೇಕಟ್ಠಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ। ತಥಾ ದೋಸಮೋಹೇಹಿ ತಂತದೇಕಟ್ಠಾ। ಅಬ್ಯಾಕತಗ್ಗಹಣೇನ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾನಿಮಿತ್ತಸುಞ್ಞತಾ ನೀಯನ್ತೀತಿ ಅಯಂ **ತಿಪುಕ್ಖಲಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿ**।

ತಥಾ ಕುಸಲಗ್ಗಹಣೇನ ಯತೋ ಕೋಸಲ್ಲತೋ ಸಮ್ಭೂತಾ ಕುಸಲಾ, ತಂ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ತಂಸಹಜಾತಾ ತದುಪನಿಸ್ಸಯಾ ಚ ಸದ್ಧಹನುಸ್ಸಹನಾಪಿಲಾಪಾವಿಕ್ಖೇಪಾ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ। ತೇಹಿ ಚ ಸಬ್ಬೇ ಸದ್ಧಮ್ಮಾ ಬೋಧಿತಾ ಭವನ್ತಿ। ಅಕುಸಲಗ್ಗಹಣೇನ ಅಕೋಸಲ್ಲಪಟಿಚ್ಛಾದಿತಾದೀನವೇಸು ಕಾಯವೇದನಾಚಿತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಸುಭಸುಖನಿಚ್ಚಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸಭೂತಾ ಚತ್ತಾರೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ। ಅಬ್ಯಾಕತಗ್ಗಹಣೇನ ಯಥಾವುತ್ತಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನಭೂತಾನಿ ಚ ಚತ್ತಾರಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ ಬೋಧಿತಾನೀತಿ ಅಯಂ **ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮೀ**ತಿ ಇಮೇ ತಯೋ ಅತ್ಥನಯಾ।

ತೇಹಿ ಚ ಸಿದ್ಧೇಹಿ ದ್ವೇ ಕಮ್ಮನಯಾಪಿ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಅಯಂ ತಿಕೋ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಿತಸಬ್ಬಭಾಗಿಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ಇದಂ **ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನಂ**।

ಅಯಂ ತಾವ ನೇತ್ತಿನಯೇನ ಕುಸಲತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ।

ಏವಂ ವೇದನಾತ್ತಿಕಾದೀಸುಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಚತುಸಚ್ಚನಿದ್ಧಾರಣಾದಿವಿಧಿನಾ ಸೋಳಸ ಹಾರಾ ಪಞ್ಚ ನಯಾ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಅತಿವಿತ್ಥಾರಭಯೇನ ಪನ ನ ವಿತ್ಥಾರಯಾಮ। ಸಕ್ಕಾ ಹಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ತೇಸು ತೇಸು ತಿಕದುಕೇಸು ತಂತಂಹಾರನಯಯೋಜನಾನುರೂಪಧಮ್ಮನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನ ತೇ ತೇ ಹಾರನಯಾ ವಿಞ್ಞುನಾ ನಿದ್ದಿಸಿತುನ್ತಿ।

೧. **ತಞ್ಚ** ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ **ಸುಖವೇದನಾ ಏವ ಹೋತಿ** ಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ ಭೇದಪರಿಯಾದಾನತೋ, ಭೇದಸ್ಸ ಚ ಸಾಮಞ್ಞಪರಿಚ್ಚಾಗತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ವಿಸೇಸಸಾಮಞ್ಞಾನಿ ಅವಯವಸಮುದಾಯಾ ವಿಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞತೋ ಭಿನ್ನಾನಿ, ತಸ್ಮಾ **"ನ ಪನ...ಪೇ॰... ಸಮಾನತ್ಥತ್ತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇದಾನಿ ತಮೇವ ನೇಸಂ ಭಿನ್ನತತ್ತಂ **"ಅಯಞ್ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ವಿವರತಿ। **ತನ್ತಿ** ಸುಖಹೇತೂನಂ ಕಾರಣಂ। ತೇನ ಸುಖಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಸುಖಹೇತು, ಸುಖಸ್ಸ ಕಾರಣಕಾರಣಂ ಸುಖಮೂಲನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸುಖಹೇತೂನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಹೇತು**-ಸದ್ದೇನ ಕಾರಣಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಆಹ **"ಪುಞ್ಞಪಸ್ಸದ್ಧಿಆದೀನ"**ನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಸುಖಮೂಲಸುಖಹೇತೂಸು ಫಲೂಪಚಾರೇನ, ಸುಖಾರಮ್ಮಣಸುಖಪಚ್ಚಯಟ್ಠಾನೇಸು ಸುಖಸಹಚರಿಯಾಯ, ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜನಿಬ್ಬಾನೇಸು ದುಕ್ಖಾಪಗಮಭಾವೇನ ಸುಖಪರಿಯಾಯೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಇಟ್ಠಾಸೂತಿ** ಸುಖುಪೇಕ್ಖಾನಂ ವಿಪರಿಣಾಮಾಞ್ಞಾಣಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾಯ ಅನಿಟ್ಠಭಾವೋಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ ವಿಸೇಸೇತಿ। ಉಪೇಕ್ಖಮೇವ ವಾ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ವಿಸೇಸನಂ ಕತಂ। ಸಾ ಹಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಭೂತಾ ಅನಿಟ್ಠಾಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ। **ಏವಮಾದೀಸೂತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ "ಸೋವಗ್ಗಿಕಂ ಸುಖವಿಪಾಕ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೩) ಏವಮಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಇಟ್ಠಪರಿಯಾಯೋ ಹಿ ಏತ್ಥ ಸುಖ-ಸದ್ದೋತಿ।

ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಾದೀಸೂತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ "ಠಿತಿಸುಖಂ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಂ, ಅಕುಸಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ದುಕ್ಖುದ್ರಯಂ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕ"ನ್ತಿಆದಿಕೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸುಖವೇದನಾ ದುಕ್ಖಅನಿಟ್ಠಪರಿಯಾಯೋ ಹಿ ಏತ್ಥ ದುಕ್ಖ-ಸದ್ದೋತಿ। ದುಕ್ಖವೇದನಾದುಕ್ಖವತ್ಥುಆದೀಸು ದುಕ್ಖಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕಭೇದಾಯ ಸಬ್ಬಾಯಪಿ ಸುಖವೇದನಾಯ ವಸೇನ ಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ತದುಭಯಾನುಕೂಲಮತ್ಥಂ ವಿವರನ್ತೋ **"ಸಭಾವತೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ವಿಪಾಕಾ

ಸಭಾವತೋ ಇಟ್ಠಸ್ಸ ಅನುಭವನಲಕ್ಖಣಾ। ಇತರಾ ಸಭಾವತೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪತೋ ಚ ಇಟ್ಠಸ್ಸ ಇಟ್ಠಾಕಾರಸ್ಸ ವಾ ಅನುಭವನಲಕ್ಖಣಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅಸಮಾನಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಸಮಾನಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಸಾತಿಸಯಾತಿ ಉಕ್ಕಂಸಗತಿವಿಜಾನನವಸೇನ “**ಸಮಾನಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ, ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ ಉಪ್ಪಾದೋತಿ ದುವಿಧೋಪಿ ಉಪ್ಪಾದೋ ಏಕುಪ್ಪಾದಾತಿ ಏತ್ಥ ಏಕಸೇಸನಯೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ “**ಸಮಾ...ಪೇ... ಅತ್ಥೋ**”ತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। **ತೇನ ತಾನಿ ಏಕವತ್ಥುಕಾನೀ**ತಿ ಏತಸ್ಸ ಚ “ಕಪ್ಪೇನ್ತಸ್ಸಾ”ತಿಆದಿನಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮವಿಕಪ್ಪೇ ಏಕಂ ವತ್ಥು ನಿಸ್ಸಯೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಯೋಜನಾ, ನ ಏಕಂಯೇವ ವತ್ಥೂತಿ। ಏಕೇಕಭೂತಸ್ಸ ಭೂತತ್ತಯನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಚತುಭೂತನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಚ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ। ದುತಿಯವಿಕಪ್ಪೇ ಪನ ಏಕಂಯೇವ ವತ್ಥು ಏತೇಸು ನಿಸ್ಸಿತನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। ನಿಸ್ಸಯನಿಸ್ಸಿತತಾಸಙ್ಖಾತಉಪಕಾರೋಪಕತ್ತಬ್ಬಭಾವದೀಪನಂ ಏಕವತ್ಥುಕವಚನನ್ತಿ ದುತಿಯವಿಕಪ್ಪೇ ಮಹಾಭೂತವಸೇನ ಯೋಜನಾ ಕತಾ। ಇತರಥಾ **ಏಕಂ ವತ್ಥು ಏತೇಸೂ**ತಿ ಸಮಾಸತ್ಥಭಾವೇನ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಮ್ಪಿ ಪರಿಗ್ಗಹೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। **ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾನ**ನ್ತಿ ಇದಂ ನಿದಸ್ಸನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತುಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಯೋಪಿ ಹಿ ಏಕಾರಮ್ಮಣಾಭಿನ್ನವತ್ಥುಕಾ ಜಾತಿ ಪಾಕಟೋಯಮತ್ಥೋತಿ। **ಸನ್ತೀರಣಾದೀನ**ನ್ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಜವನತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ಏತಾನಿ ಚ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀನಿ ಚುತಿಆಸನ್ನಾನಿ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಾನಿ ಹಿ ತದುದ್ಧಂ ಕಮ್ಮಜರೂಪಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಹದಯವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ವತ್ತನ್ತಿ, ಇತರಾನಿ ಪನ ಪುರಿಮಪುರಿಮಚಿತ್ತಕ್ಖಣುಪ್ಪನ್ನೇ ಹದಯವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಉತ್ತರುತ್ತರಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। ಛಸು ವಾ ವತ್ಥೂಸು ಏಕಂ ಹದಯವತ್ಥುಯೇವ ವತ್ಥು ಏತೇಸನ್ತಿ ಏವಂ ಪನ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ಚುತಿಆಸನ್ನತೋ ಇತರೇಸಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀನಂ ಗಹಣಂ ಸಿಯಾತಿ ಞಾತಬ್ಬಂ।

ಏತ್ಥಾಹ - “ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಕುಸಲತ್ತಿಕಾನನ್ತರಂ ವೇದನಾತ್ತಿಕೋವ ವುತ್ತೋ”ತಿ? ಕಿಸ್ಮಿಂ ಪನ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಅಯಮನುಯೋಗೋ ನ ಸಿಯಾ, ಅಪಿಚ ಅವಯವಾನಂ ಅನೇಕಭೇದತಾದಸ್ಸನತ್ಥಾ ತಿಕನ್ತರದೇಸನಾ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಹಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇನ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ತಿಧಾ ವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ತದವಯವಾನಂ ಕುಸಲಾದೀನಮ್ಪಿ ಅನೇಕಭೇದಭಿನ್ನತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ತೇಸಂ ವೇದನಾಸಮ್ಪಯೋಗವಿಭಾಗವಿಭಾವನತ್ಥಂ “ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕುಸಲಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಸಿಯಾ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ಸಿಯಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ। ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಿಯಾ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ಸಿಯಾ ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ಸಿಯಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ತಥಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಸಮ್ಪಯೋಗಾರಹಾತಿ। ಏವಂ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ವೇದನಾಭೇದೇನ ವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಕುಸಲತ್ತಿಕಾನನ್ತರಂ ವೇದನಾತ್ತಿಕಂ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಾದೀನಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ವಿಪಾಕಾದಿಭೇದಭಿನ್ನತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವೇದನಾತ್ತಿಕಾನನ್ತರಂ ವಿಪಾಕತ್ತಿಕೋ ವುತ್ತೋ। ಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಸಿಯಾ ವಿಪಾಕಾ, ಸಿಯಾ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾ, ಸಿಯಾ ನೇವವಿಪಾಕನವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾ। ತಥಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ದುಕ್ಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪನ ಸಿಯಾ ವಿಪಾಕಾ, ಸಿಯಾ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅವಸೇಸತ್ತಿಕಾನಂ ದುಕಾನಞ್ಚ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರವಚನೇ ಪಯೋಜನಂ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬಂ।

೩. **ವಿಪಾಕನಿರುತ್ತಿಞ್ಚ ಲಭನ್ತೀ**ತಿ ತೇಸು ವಿಪಾಕಸದ್ದಸ್ಸ ನಿರುಳ್ಹತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸುಕ್ಕಕಣ್ಹಾದೀ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅಕಣ್ಹಅಸುಕ್ಕಫಸ್ಸಾದಿಭಾವೋ ಪರಿಗ್ಗಹಿತೋ। ಸತಿ ಪನ ಪಾಕ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಫಲಪರಿಯಾಯಭಾವೇ ರೂಪಂ ವಿಯ ನ ನಿಹೀನೋ ಪಕ್ಕಂ ವಿಯ ವಿಸಿಟ್ಠೋ ಪಾಕೋತಿ **ವಿಪಾಕೋ**ತಿ ಏವಂ ವಾ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಸಬ್ಯಾಪಾರತಾ**ತಿ ಸಉಸ್ಸಾಹತಾ। **ಸನ್ತಾನೇ ಸಬ್ಯಾಪಾರತಾ**ತಿ ಏತೇನ ಚಿತ್ತಪ್ಪಯೋಗಸಙ್ಖಾತೇನ ಕಿರಿಯಾಭಾವೇನ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಾನಂ ಸನ್ತಾನವಿಸೇಸಮಾಹ “ಯತೋ ಯಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಚೇತನಾ, ತಂಸನ್ತಾನೇ ಏವ ತಸ್ಸಾ ವಿಪಾಕುಪ್ಪತ್ತೀ”ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ “ಸಬ್ಯಾಪಾರತಾ”ತಿ ಏತೇನ ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ ವಿಪಾಕಞ್ಚ ನಿವತ್ತೇತಿ, “ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಾವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾಮಾನೇ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಅವಸಿಟ್ಠಂ ಕಿರಿಯಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ಉಭಯೇನಪಿ

ಅನುಸಯಸಹಾಯಸಲುಸ್ಸಾಹತಾಲಕ್ಖಣಾ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಅನುಸಯಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಯತೋ "ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ? ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಲೋಕುತ್ತರಂ…ಪೇ॰… ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ೩೪೨) ಅರಿಯಮಗ್ಗಚೇತನಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಉಪನಿಸ್ಸಯತಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಿಭಙ್ಗೇ ಪಕಾಸಿತಾ। ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವಲಕ್ಖಣಾ ವಿಪಾಕಾ, ಉಭಯವಿಪರೀತಲಕ್ಖಣಾ ನೇವವಿಪಾಕನವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾತಿ।

ಅಭಿಞ್ಞಾದಿಕುಸಲಾನನ್ತಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ "ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ನಾಹೋಸಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೩೪) ಇಮಿನಾ ತಿಕೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಗತಿಉಪಧಿಕಾಲಪಯೋಗಾಭಾವೇನ ಅವಿಪಾಕಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಞ್ಚ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಂ ಪನ ಸಂಸಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮಾದಿಭಾವಂ ನ ಭಜತಿ। **ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಉಭಯಮ್ಪಿ "ವಿಪಾಕಾನುಪ್ಪಾದನೇ"ತಿ ವಚನತೋ ಗತಿಉಪಧಿಕಾಲಪಯೋಗಾಭಾವೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನವಿಪಾಕಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅನುಜಾನನತೋ। ಯೇಸಂ ಪನ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಅವಿಪಾಕಾ, ತೇಸಂ ಮತೇನ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮನ್ತಿ ಏವಂಪಕಾರಸ್ಸೇವ ಪರಿಗ್ಗಹೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೪. "ಕಥಮಾದಿನ್ನಾ"ತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಪಞ್ಹೋ ಲಬ್ಭತಿ। "ಫಲಭಾವೇನಾ"ತಿ ಹಿ ಆದಾನಪ್ಪಕಾರವಚನಂ। ಕೇಸಞ್ಚಿ ಗೋತ್ರಭುಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾದೀನಂ ಉಪೇತಕಿರಿಯಭೂತಾನಂ ತಂಕತ್ತುಭೂತಾನಞ್ಚ ಅತ್ಥಾನಂ ಉಪೇತಬ್ಬಸಮ್ಬನ್ಧಭಾವತೋ ತದಭಿಧಾಯಿನೋಪಿ ಸದ್ದಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಾ ಏವಾತಿ **"ಉಪೇತಸದ್ದಸಮ್ಬನ್ಧಿನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಉಪೇತ**ನ್ತಿ ಹಿ ಉಪೇತಬ್ಬತ್ಥೇ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಅವಸ್ಸಂ ಉಪೇತಕಿರಿಯಾ ಉಪೇತಾ ಚ ಞಾಯತೀತಿ। "ರೂಪಧಾತುಯಾ ಖೋ ಪನ, ಗಹಪತಿ, ಯೋ ಛನ್ದೋ ಯೋ ರಾಗೋ ಯಾ ನನ್ದೀ ಯಾ ತಣ್ಹಾ ಯೇ ಉಪಯುಪಾದಾನಾ, ಚೇತಸೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾ ಅಭಿನಿವೇಸಾ ಅನುಸಯಾ"ತಿಆದೀಸು "ಉಪಯೋ"ತಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಯೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ಆಹ **"ಉಪಯ…ಪೇ॰… ದಿಟ್ಠೀಹೀ"**ತಿ। **ಯಥಾಸಮ್ಭವ**ನ್ತಿ "ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಅತ್ಥೇಸು ಯೋ ಯೋ ಸಮ್ಭವತಿ ಯೋಜೇತುಂ, ಸೋ ಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನ ವಚನಾನುಪುಬ್ಬೇನಾತಿ** "ಕಿಂ ಪನ ತಂ ಉಪೇತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತವಚನಾನುಪುಬ್ಬೇನ ನ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬತೇಭೂಮಕಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ। **ನಾಪಜ್ಜತಿ** ಸಾಮಞ್ಞಜೋತನಾಯ ವಿಸೇಸೇ ಅವಟ್ಠಾನತೋ ವಿಸೇಸತ್ಥಿನಾ ಚ ವಿಸೇಸೋ ಅನುಪಯುಜ್ಜತೀತಿ ತಂ ಪನ ವಿಸೇಸಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಬೋಧನೇಯ್ಯಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಉಪೇತಂ ದೀಪೇತೀತಿ ಯಥಾ "ಪಾಚರಿಯೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪಗತೋ ಆಚರಿಯೋ ಪಾಚರಿಯೋತಿ **ಪ**-ಸದ್ದೋ ಪಗತಂ ದೀಪೇತಿ, ಏವಂ **ಉಪ**-ಸದ್ದೋ ಉಪೇತಂ ದೀಪೇತಿ ಏವ, ನ ಚೇತ್ಥ ಗತಾದಿಅತ್ಥಾನಂ ಏಕನ್ತೇನ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಯೋಗೋ ಇಚ್ಛಿತೋತಿ। **ಅತಿಸದ್ದೋ ವಿಯಾತಿ** ಚ ಇದಂ ಸಸಾಧನಕಿರಿಯಾದೀಪನಸಾಮಞ್ಞೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನಾತಿ** ಏತೇನ ಪುರಿಮನಿಬ್ಬತ್ತಿಂ ವಿಸೇಸೇತಿ। ತೇನ ಸಹಜಾತಸ್ಸಪಿ ಉಪಾದಾನಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹೋ ಕತೋ ಹೋತಿ। ಸಹಜಾತೋಪಿ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚಯಭೂತೋ ಪುರಿಮನಿಪ್ಫನ್ನೋ ವಿಯ ವೋಹರೀಯತಿ ಯಥಾ "ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಮಹಾಭೂತಾ"ತಿ, "ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೫೩) ಚ। **ಧಾತುಕಥಾಯಂ ಪಕಾಸಿತ**ನ್ತಿ "ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ ಪಞ್ಚಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಏಕಾದಸಹಾಯತನೇಹಿ ಸತ್ತರಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಕತಿಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ। ನ ಕೇಹಿಚಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಏಕೇನಾಯತನೇನ ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ"ತಿ (ಧಾತು॰ ೬೭) ಏವಮಾದಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ತಸ್ಮಾ ಏವಾತಿ** ಉಪಾದಿನ್ನಸದ್ದಾನಪೇಕ್ಖತ್ತಾ ಏವ। **ಅವಿಸೇಸೇತ್ವಾತಿ** ಉಪಾದಿನ್ನಾನುಪಾದಿನ್ನವಿಸೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ। ಉಪಾದಾನಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋ ಉಪಾದಾನೇಹಿ ಉಪಾದಾತಬ್ಬಾತಿ ವಾ **ಉಪಾದಾನಿಯಾ,** ಉಪಾದಾತುಂ ವಾ ಅರಹನ್ತೀತಿ **ಉಪಾದಾನಿಯಾ,** ಉಪಾದಾನೇ ನಿಯುತ್ತಾತಿ ವಾ **ಉಪಾದಾನಿಯಾ ಕ**-ಕಾರಸ್ಸ **ಯ**-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ।

೫. **ವಿಬಾಧನಂ** ಪೀಳನಂ ಕಿಲಮನಂ **ಉಪತಾಪೋ** ಪರಿಳಾಹೋ ಅಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಭಾವೋ। **ವಿದೂಸಿತಾ ಮಲೀನಾ** ಚ ಯತೋ ಕೇಚಿ ಅಕಿಲೇಸಸಭಾವಾಪಿ ಅನಿಟ್ಠಫಲಾ ಗಾರಯ್ಹಾ ಚ ಜಾತಾ।

೬. "ಸೀಲಮತ್ತಕಂ, ಪರಂ ವಿಯ ಮತ್ತಾಯಾ"ತಿಆದೀಸು ಮತ್ತಾ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಪಮಾಣವಾಚಕತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಮರಿಯಾದವಾಚಕೋ ವಾ ಮತ್ತಾ-ಸದ್ದೋ। ವಿಚಾರೋ ಹೇತ್ಥ ಝಾನಙ್ಗೇಸು ಹೇಟ್ಠಿಮಮರಿಯಾದೋ, ನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಉಪಚಾರಜ್ಝಾನೇಸು ವಿಯ ವಿತಕ್ಕೋ। ಸಾ ಪನ ವಿಚಾರಮರಿಯಾದತಾ ವಿತಕ್ಕಾಭಾವೇನ ಏತೇಸಂ ಜಾತಾತಿ ಅವಿತಕ್ಕಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಅವಿತಕ್ಕಾ ಹುತ್ವಾ ವಿಚಾರಮರಿಯಾದಝಾನಙ್ಗೇಸು ವಿಚಾರಹೇಟ್ಠಿಮಕೋಟಿಕಾತಿ। ಅಥ ವಾ ಈಸದತ್ಥೋ **ಮತ್ತಾ**-ಸದ್ದೋ "ಮತ್ತಾಸುಖಪರಿಚ್ಚಾಗಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೨೯೦) ವಿಯ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ವಿತಕ್ಕರಹಿತಾ ಭಾವನಾಯ ಅತಿಸುಖುಮಭೂತವಿಚಾರತ್ತಾ ಈಸಂ ವಿಚಾರಾ ಚ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾತಿ। ನ ಹಿ ಇತೋ ಪರಂ ವಿಚಾರೋ ಅತ್ಥೀತಿ। ಯದಿ ವಿತಕ್ಕವಿಸೇಸರಹಿತಾ ವಿಚಾರಮತ್ತಾ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಅವಿತಕ್ಕವಚನಂ ಕಿಮತ್ಥಿಯನ್ತಿ ಆಹ **"ವಿಚಾರಮತ್ತವಚನೇನಾ"**ತಿಆದಿ। ಯದಿ ವಿಚಾರಮತ್ತತೋ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಅವಿತಕ್ಕಾನಂ ಅತ್ಥಿಭಾವಜೋತನತ್ಥಂ ಅವಿತಕ್ಕವಚನಂ, ಅವಿತಕ್ಕಾ ಚ ವಿಚಾರಮತ್ತಾ ಅವಿಚಾರಾತಿ ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ ಚ, ಏವಂ ಸತಿ ವಿಚಾರಮತ್ತಾ ವಿಸೇಸನಂ, ಅವಿತಕ್ಕಾ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾತಿ ವಿಚಾರಮತ್ತಾವಿತಕ್ಕಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವೋ"**ತಿಆದಿ। **ಯಥಾಕಾಮ**ನ್ತಿ ವತ್ತುಇಚ್ಛಾನುರೂಪಂ । ಯೇನ ಯೇನ ಹಿ ಪಕಾರೇನ ಧಮ್ಮೇಸು ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬಗಹೇತಬ್ಬಭಾವಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇನ ತೇನ ಪಕಾರೇನ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವೋ ಸಮ್ಭವತೀತಿ। ಪದಾನಂ ಅನುಕ್ಕಮೋ **ಪದಾನುಕ್ಕಮೋ**।

ಅವಿತಕ್ಕಾ ಸವಿತಕ್ಕಾ ಚ ಸವಿಚಾರಾ ಅವಿಚಾರಾ ಚಾತಿ ಅವಿತಕ್ಕಾಸವಿಚಾರಾ ಸವಿತಕ್ಕಾ ಅವಿಚಾರಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಉಭಯೇಕದೇಸದಸ್ಸನಮ್ಪಿ ಉಭಯದಸ್ಸನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ಯದಿ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಇತರಮ್ಪಿ ಪಕಾಸೇತು**ನ್ತಿ ಇದಂ ಯಥಾ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೇಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ವಿತಕ್ಕೋ ಅವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರತಾಯ "ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ, ಏವಂ ಯಥಾವುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ವಿಚಾರೋ "ಸವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರೋ"ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ವಿತಕ್ಕಾಭಾವೇನ ಏತೇ ವಿಚಾರಮತ್ತಾ**ತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ವಿಸೇಸನಿವತ್ತಿಅತ್ಥಂಯೇವ **ಮತ್ತಾ**-ಸದ್ದಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತೋ। **ವಿಚಾರಮತ್ತಾ**ತಿ ಹಿ ವಿಚಾರಮತ್ತವನ್ತೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನತ್ತಾ ತದಞ್ಞವಿಸೇಸವಿರಹಸಾಮಞ್ಞತೋ ನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ವಿತಕ್ಕವಿಸೇಸವಿರಹಸಙ್ಖಾತೇ **ಅವಿತಕ್ಕ**-ಸದ್ದೋ ಸನ್ನಿಧಾಪಿತೋ ವಿಸೇಸೇತಿ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಧಮ್ಮೇತಿ। ಯಥಾಹ **"ನ ವಿಚಾರತೋ"**ತಿಆದಿ।

೭. **ವೇದಯಮಾನಾ**ತಿ ಅನುಭವಮಾನಾ। **ಸುಖಾಕಾರೇ**ತಿ ಇಟ್ಠಾಕಾರೇ, ಇಟ್ಠಾನುಭವನಾಕಾರೇ ವಾ। **ಉದಾಸಿನಾ**ತಿ ನತಿಅಪನತಿರಹಿತಾ। **ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಅವಿರುದ್ಧಾ** ತೇಸಂ ಬ್ಯವಧಾಯಿಕಾಭಾವತೋ। ಸುಖದುಕ್ಖಾನಿ ವಿಯ ಹಿ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಅನನ್ತರಂ ಪವತ್ತನತೋ ಬ್ಯವಧಾಯಿಕಾಭೂತಾ ನ ತೇಹಿ ವಿರುಜ್ಝತಿ, ನ ಪನ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಿ ಅನನ್ತರಾಪವತ್ತಿತೋ। "ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಇಕ್ಖತೀತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾ"ತಿ ಅಯಂ ಪನತ್ಥೋ ಇಧ **ಉಪೇಕ್ಖಾ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಸಬ್ಬುಪೇಕ್ಖಾಪರಿಯಾದಾನತೋ ನ ವುತ್ತೋ। ನ ಹಿ ಲೋಭಸಮ್ಪಯುತ್ತಾದಿಉಪೇಕ್ಖಾ ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಇಕ್ಖತೀತಿ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಪೀತಿಸಹಗತಾಯೇವ ನ ಸುಖಸಹಗತಾ, ಸುಖಸಹಗತಾಪಿ ನ ಪೀತಿಸಹಗತಾ ಏವಾತಿ ಪೀತಿಸಹಗತಾ ಸುಖಸಹಗತಾ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಭಿನ್ನಾ, ತಸ್ಮಾ। ಸತಿಪಿ ಸುಖಸಹಗತಾನಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪೀತಿಸಹಗತಭಾವೇ ಯೇನ ಸುಖೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಸುಖಸಹಗತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಪೀತಿಸಹಗತಾ, ತಂ ಸುಖಂ ನಿಪ್ಪೀತಿಕಸುಖನ್ತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ ಇಮಿನಾ ತಿಕೇನ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ **"ಪೀತಿಸಹಗತಾತಿ ವತ್ವಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಸಿದ್ಧೋತಿ ಸಾವಸೇಸಂ ನಿರವಸೇಸಞ್ಚ ಸುಖಪೀತಿಯೋ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತೇಹಿ ಪಠಮದುತಿಯಪದೇಹಿ ಯೋ ಪೀತಿಸಹಗತೋ ಧಮ್ಮವಿಸೇಸೋ, ತಂ ಸುಖಂ, ಯೋ ಚ ಸುಖಸಹಗತೋ ಧಮ್ಮವಿಸೇಸೋ, ಸಾ ಪೀತೀತಿ ಸತಿಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಂಸಟ್ಠಭಾವೇ

ಪದನ್ತರಸಙ್ಗಹಿತಭಾವದೀಪನತೋಸಿದ್ಧೋ ಞಾತೋ ವಿದಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸುಖಂ ಅತಿಪಣೀತಸುಖನ್ತಿ ಓಳಾರಿಕಙ್ಗತೋ ನೀಹರಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪಣೀತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅಯಂ ತಿಕೋ ವುತ್ತೋ”ತಿ ಕೇಚಿ ವದನ್ತಿ, ತದೇತಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸುಖವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಇಧ **“ಸುಖಸಹಗತಾ”**ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ “ಸುಖಭೂಮಿಯಂ ಕಾಮಾವಚರೇ”ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೮೩) “ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲತೋ ಚತ್ತಾರೋ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೫೯೮) ಚ ನಿದ್ದೇಸೋ ಪವತ್ತೋತಿ।

೮. **ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ,** ನ ನಿಬ್ಬಾನಪಟಿವಿಜ್ಝನಂ, ಇತರಥಾ ಗೋತ್ರಭುಸ್ಸ ದಸ್ಸನಭಾವಾಪತ್ತಿ ಅಚೋದನೀಯಾ ಸಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನನು ಚ ದಿಸ್ವಾ ಕತ್ತಬ್ಬಕಿಚ್ಚಕರಣೇನ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋವ ದಸ್ಸನನ್ತಿ ಉಕ್ಕಂಸಗತಿವಿಜಾನನೇನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪಟಿವಿಜ್ಝನಮೇವ ದಸ್ಸನನ್ತಿ ಗೋತ್ರಭುಸ್ಸ ದಸ್ಸನಭಾವಾಪತ್ತಿ ನ ಚೋದೇತಬ್ಬಾ ವಾತಿ? ನ, ದಸ್ಸನಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸೇವ ಸುಯ್ಯಮಾನತ್ತಾ ದಸ್ಸನಕತ್ತಬ್ಬಕಿಚ್ಚಕರಣಾನಞ್ಚ ಭೇದೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಯದಿಪಿ “ಪಞ್ಞಾಯ ಚಸ್ಸ ದಿಸ್ವಾ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ಹೋನ್ತೀ”ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೨) ವಿಯ ಅಭಿನ್ನಕಾಲಸ್ಸಪಿ ಭಿನ್ನಕಾಲಸ್ಸ ವಿಯ ಭೇದೋಪಚಾರದಸ್ಸನತೋ ಭೇದವಚನಂ ಯುತ್ತಂ, ದಸ್ಸನವಿಸೇಸೇ ಪನ ಅಧಿಪ್ಪೇತೇ ದಸ್ಸನಸಾಮಞ್ಞವಚನಂ ನ ಕತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸನಸಾಮಞ್ಞಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಚೋದನಾ ಕತಾತಿ **“ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ದುತಿಯತತಿಯಮಗ್ಗಾನಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಚಕ್ಖುಪರಿಯಾಯಸಬ್ಭಾವತೋ **“ಭಾವನಾಭಾವಂ ಅಪ್ಪತ್ತ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಭಾವನಾ** ವಡ್ಢನಾ। ಸಾ ಚ ಬಹುಲಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **“ಪುನಪ್ಪುನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತನೇನಾ”**ತಿ। **ತಥಾ ಹಿ ಸತೀತಿ** “ಉಭಯಪಟಿಕ್ಖೇಪವಸೇನಾ”ತಿ ಪದಸ್ಸ ದಸ್ಸನಭಾವನಾಪಟಿಕ್ಖೇಪವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ। ನನು ಲೋಕಿಯಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಪಿ ಯಥಾಬಲಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಂ ಪಹಾಯಕಾ, ತತ್ರ ಕಥಮಿದಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಚ ಅಞ್ಞೋ ಪಹಾಯಕೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **“ಅಞ್ಞೇಹೀ”**ತಿಆದಿ।

೯. **ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಮತ್ತೇಸೂತಿ** ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕಮತ್ತೇಸು। ಸಬ್ಬೋ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮೋ **ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥೋ।** **ಸಮಾಸೋ ನ ಉಪಪಜ್ಜತಿ** ಅಸಮತ್ಥಭಾವತೋ। **ಯೇಸನ್ತಿ** ಯೇ ತತಿಯರಾಸಿಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅತ್ಥೋ ತೇಸಂ। **ಉಭಿನ್ನನ್ತಿ** ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬತಾಯ ದ್ವೇ ಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಸದ್ದಾತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಏತನ್ತಿ** “ನೇವದಸ್ಸನೇನ ನಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬೋ ಹೇತು ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀ”ತಿ ಏತಂ ವಚನಂ। **ತೇಹಿ** ದಸ್ಸನಭಾವನಾಪದೇಹಿ **ಯುತ್ತೇನ** ಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕಪದೇನ। **ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾತಿ** ಏವಂ ದಸ್ಸನಭಾವನಾಪದೇಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕಪದಸ್ಸ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಯೋಜನತೋ। ಏವಞ್ಚಿ ಪುರಿಮಪದದ್ವಯ…ಪೇ॰… ದಸ್ಸನಮೇತಂ ಹೋತೀತಿ। **ಏವನ್ತಿ** ದಸ್ಸನಭಾವನಾಹಿ ನಪಹಾತಬ್ಬೋ ಹೇತು ಏತೇಸನ್ತಿ ಏವಂ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ। “ಹೇತು…ಪೇ॰… ಸಿಯಾ”ತಿ ಏತಸ್ಸ “ಪುರಿಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅತ್ಥೇ”ತಿಆದಿನಾ ಅಹೇತುಕಾನಂ ಅಗ್ಗಹಿತಭಾವದಸ್ಸನವಸೇನ ಅತ್ಥಂ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ “ಅಥ ವಾ”ತಿಆದಿನಾ ದುತಿಯಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಯುತ್ತಭಾವಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ **“ಗಹೇತಬ್ಬತ್ಥಸ್ಸೇವಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸೋ ಹಿ “ಏವಮತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ”ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ಥೋ।

೧೦. **ಅಞ್ಞಥಾತಿ** ಆರಮ್ಮಣಕರಣಮತ್ತೇ ಅಧಿಪ್ಪೇತೇ। ಕಥಂ ಪನೇತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ **“ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾತಿ** ಏತೇನ ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧಕಂ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಂ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ? ಸಾಮಞ್ಞಜೋತನಾಯ ವಿಸೇಸೇ ಅವಟ್ಠಾನತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾನಂಯೇವ ಚ ಅಪಚಯಗಾಮಿಭಾವತೋ। “ಚತ್ತಾರೋ ಮಗ್ಗಾ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಅಪಚಯಗಾಮಿನೋ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೨೧) ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವಾಹ “ಅರಿಯಮಗ್ಗಾನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನ”ನ್ತಿ। ಏತೇನೇವ ವಾ ವಿಸೇಸುಪಲಕ್ಖಣಹೇತುಭೂತೇನ ವಚನೇನ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಿಸೇಸೋ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಉಕ್ಕಂಸಗತಿವಿಜಾನನೇನ ವಾ ಅಯಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾದೀನನ್ತಿ** ವೋದಾನಾದಯೋ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಹೇತುಭಾವೇನಾತಿ** ಸಮ್ಪಾಪಕಹೇತುಭಾವೇನ। ಞಾಪಕೋ ಕಾರಕೋ ಸಮ್ಪಾಪಕೋತಿ ತಿವಿಧೋ ಹಿ ಹೇತು, ತಥಾ ಞಾಪೇತಬ್ಬಾದಿಭಾವೇನ ಫಲಂ। ಯಥಾ ನಿರಯಾದಿಮನುಸ್ಸಭಾವಾದಿಗಾಮಿಪಟಿಪದಾಭಾವತೋ ಅಕುಸಲಲೋಕಿಯಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ “ಆಚಯಗಾಮಿನೋ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ ವುತ್ತಾ, ನ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಆದಿಲೋಕಿಯಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಿಧಮ್ಮಾ ಏವ, ಏವಂ ನಿಬ್ಬಾನಗಾಮಿಪಟಿಪದಾಭಾವತೋ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ “ಅಪಚಯಗಾಮಿನೋ”ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ನ

ಅರಿಯಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ ಏವಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಾನ**"ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸೇವ ನಿಬ್ಬಾನಗಾಮಿಪಟಿಪದಾಭಾವೋ ಪರಿಬ್ಯತ್ತೋತಿ ತಸ್ಸೇವ ಅಪಚಯಗಾಮಿಭಾವೋ ಯುತ್ತೋ, ತದನುವತ್ತಕತ್ತಾ ಪನ ಸೇಸಧಮ್ಮೇ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಅಪಚಯೇ ದುಕ್ಖಪರಿಜಾನನಾದಿನಾ ಸಾತಿಸಯಂ ಗಮನಂ ಯೇಸನ್ತೇ ಅಪಚಯಗಾಮಿನೋತಿ "ಮಗ್ಗಾ ಏವ ಅಪಚಯಗಾಮಿನೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಾನ**ನ್ತಿ ಚ ಇಮಸ್ಮಿಂ ತಿಕೇ ಪಠಮಪದದುತಿಯಪದಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಅತ್ಥಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಜಯಂ ವೇರಂ ಪಸವತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೦೧), ಚರಂ ವಾ ಯದಿ ವಾ ತಿಟ್ಠ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಇತಿವು॰ ೮೬, ೧೧೦; ಸು॰ ನಿ॰ ೧೯೫) ವಿಯ ಸಾನುನಾಸಿಕೋ ಆಚಯ-ಸದ್ದೋತಿ "**ಅನುನಾಸಿಕಲೋಪೋ ಕತೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ "ಆಚಿನ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ "ಆಚಯ"ನ್ತಿ ಬ್ಯತ್ತಯವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಆಚಯಾ ಹುತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತೀ**ತಿ ಏತೇನ ಅಪಚಿನನ್ತೀತಿ ಅಪಚಯಾ, ಅಪಚಯಾ ಹುತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ನಯತೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೧. **ಲೋಕಿಯೇಸು ಅಸೇಕ್ಖಭಾವಾನಾಪತ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ**ತಿ ಕಸ್ಮಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ, ನನು -

> "ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖು ತಸ್ಮಾ ಸೇಕ್ಖೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಿಞ್ಚ ಸಿಕ್ಖತಿ, ಅಧಿಸೀಲಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ ಅಧಿಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ ಅಧಿಪಞ್ಞಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ। ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖು ತಸ್ಮಾ ಸೇಕ್ಖೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೮೬)। ಯೋಪಿ ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನೋ ಅನುಲೋಮಪಟಿಪದಾಯ ಪರಿಪೂರಕಾರೀ ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರೋ ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞೂ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತೋ ಪುಬ್ಬರತ್ತಾಪರರತ್ತಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವನಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತೋ ವಿಹರತಿ 'ಅಜ್ಜ ವಾ ಸ್ವೇ ವಾ ಅಞ್ಞತರಂ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಂ ಅಧಿಗಮಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ, ಸೋಪಿ ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ಸೇಕ್ಖೋ"ತಿ -

ವಚನತೋ ಯಥಾವುತ್ತಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸಪಿ ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮಾ ಸೇಕ್ಖಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ? ನ, ಪರಿಯಾಯಭಾವತೋ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಹಿ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಭಾವೋ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮೇಸು ಏವಾತಿ ಲೋಕಿಯೇಸು ಸೇಕ್ಖಭಾವಾಸಙ್ಕಾಭಾವತೋ ಅಸೇಕ್ಖಭಾವಾನಾಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ತೇನೇವಾಹ "**ಸೀಲಸಮಾಧೀ**"ತಿಆದಿ। ಅರಹತ್ತಫಲಧಮ್ಮಾಪಿ ಸಿಕ್ಖಾಫಲಭಾವೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಹೇಟ್ಠಿಮಫಲಧಮ್ಮಾ ವಿಯ ಸಿಕ್ಖಾಸು ಜಾತಾತಿಆದಿಅತ್ಥೇಹಿ ಸೇಕ್ಖಾ ಸಿಯುಂ, ಹೇಟ್ಠಿಮಫಲಧಮ್ಮಾಪಿ ವಾ ಸಿಕ್ಖಾಫಲಭಾವೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಅರಹತ್ತಫಲಧಮ್ಮಾ ವಿಯ ಅಸೇಕ್ಖಾತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿಕತ್ವಾ "**ಪರಿನಿಟ್ಠಿತಸಿಕ್ಖಾಕಿಚ್ಚತ್ತಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಥಾ "**ಹೇಟ್ಠಿಮಫಲೇಸು ಪನಾ**"ತಿಆದಿ। "ತಂ ಏವ ಸಾಲಿಂ ಭುಞ್ಜಾಮಿ, ಸಾ ಏವ ತಿತ್ತಿರೀ, ತಾನಿ ಏವ ಓಸಧಾನೀ"ತಿಆದೀಸು ತಂಸದಿಸೇಸು ತಬ್ಬೋಹಾರೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏತೇನ ಚ ಸೇಕ್ಖಸದಿಸಾ ಅಸೇಕ್ಖಾ ಯಥಾ "ಅಮನುಸ್ಸೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ಅಞ್ಞೇ। ಅಞ್ಞತ್ಥ "ಅರಿಟ್ಠ"ನ್ತಿಆದೀಸು ವುದ್ಧಿಅತ್ಥೇಪಿ ಅ-ಕಾರೋ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ವುದ್ಧಿಪ್ಪತ್ತಾ ಸೇಕ್ಖಾ ಅಸೇಕ್ಖಾತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ।

೧೨. **ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮತ್ಥತಾಯಾ**ತಿ ಇದಂ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ವಿತಕ್ಕಾದಿವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮತ್ಥತಾಪಿ ಹೇತ್ಥ ಲಬ್ಭತೀತಿ। ಅಕುಸಲವಿದ್ಧಂಸನರಸತ್ತಾ ವಾ ಕುಸಲಾನಂ ತತ್ಥ ಸಾತಿಸಯಕಿಚ್ಚಯುತ್ತತಂ ಪರಿತ್ತಧಮ್ಮೇಹಿ ಮಹಗ್ಗತಾನಂ ಪಕಾಸೇತುಂ "ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮತ್ಥತಾಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ವಿಪಾಕಕಿರಿಯೇಸು ದೀಘಸನ್ತಾನತಾವ,** ನ ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮತ್ಥತಾ ವಿಪುಲಫಲತಾ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ವಿಪುಲಂ ಫಲಂ ವಿಪುಲಫಲ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಪನ ಅತ್ಥೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ವಿಪಾಕೇಸುಪಿ ವಿಪುಲಫಲತಾ ಲಬ್ಭತೇವ। ಸೋಪಿ ಏಕಸೇಸನಯೇನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಮಹನ್ತೇಹಿ ಗತಾ ಪಟಿಪನ್ನಾ**ತಿ ಅಯಂ ಪನತ್ಥೋ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಸಾಧಾರಣೋತಿ। ಗುಣತೋ ಅಯಂ ಏತ್ತಕೋತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಪಮಾಣಂ ಕರೋನ್ತಾ ವಿಯ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಓಳಾರಿಕಾ ಕಿಲೇಸಾ "**ಪಮಾಣಕರಾ**"ತಿ ವುತ್ತಾ। ತೇಹಿ ಪರಿತೋ ಖಣ್ಡಿತಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾತಿ **ಪರಿತ್ತಾ**। ಸತಿಪಿ ಕೇಹಿಚಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ತೇ ಮಹಾಪಮಾಣಭಾವೇನ ಗತಾ ಪವತ್ತಾತಿ **ಮಹಗ್ಗತಾ** । ಪರಿಚ್ಛೇದಕರಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಸುಖುಮಾನಮ್ಪಿ ಅಗೋಚರಭಾವತೋ ತೇಹಿ ನ ಕಥಞ್ಚಿಪಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಾತಿ **ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಅಪ್ಪಮಾಣಾ,** ಯತೋ ತೇ "ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

೧೪. **ತಿತ್ತಿಂ ನ ಜನೇನ್ತಿ** ಸನ್ತತರತಾಯ ಅಸೇಚನಕಭಾವತೋ। ಏತ್ಥ ಚ "ಪಮಾಣಕರೇಹೀ"ತಿಆದಿಕೋ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೋ "ಅತಪ್ಪಕತ್ಥೇನಾ"ತಿಆದಿಕಾಯ ಹೀನತ್ತಿಕಪದವಣ್ಣನಾಯ ಪರತೋ ಬಹೂಸು ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಲಿಖೀಯತಿ, ಯಥಾಠಾನೇ ಏವ ಪನ ಆನೇತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬೋ।

೧೫. ಲೋಕಿಯಸಾಧುಜನೇಹಿಪಿ ಅತಿಜಿಗುಚ್ಛನೀಯೇಸು ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮನತ್ಥಿಕವಾದಾದೀಸು ಪವತ್ತಿ ವಿನಾ ವಿಪಲ್ಲಾಸಬಲವಭಾವೇನ ನ ಹೋತೀತಿ **"ವಿಪರಿಯಾಸದಳ್ಹತಾಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಏತೇನಾತಿ** "ವಿಪಾಕದಾನೇ ಸತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಸತಿಪಿ ಕಾಲನಿಯಮೇ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನೇ ಸಾಸಙ್ಕವಚನೇನ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ ನಿಯತತಾಯ ಅತಿಪ್ಪಸಙ್ಗೋ ದುನ್ನಿವಾರೋ, ತಸ್ಮಾ। **ಬಲವತಾ...ಪೇ॰... ಪವತ್ತೀತಿ** ಏತೇನ ಅಸಮಾನಜಾತಿಕೇನ ಅನಿವತ್ತನೀಯವಿಪಾಕತಂ, ಸಮಾನಜಾತಿಕೇನ ಚ ವಿಪಾಕಾನುಪ್ಪಾದನೇಪಿ ಅನನ್ತರಂ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾಯ ಅವಿಹನ್ತಬ್ಬತಂ ಅನನ್ತರಿಕಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯತೋ ತೇಸಂ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮತಾ ವಿಯ ಸಭಾವಸಿದ್ಧಾ **ನಿಯತಾನನ್ತರಿಯತಾ। ಅಞ್ಞಸ್ಸ...ಪೇ॰... ದಾನತೋತಿ** ಇಮಿನಾಪಿ ಅಸಮಾನಜಾತಿಕಾದೀಹಿ ಅನಿವತ್ತನೀಯಫಲತಂ ಏವ ವಿಭಾವೇತಿ।

ಚೋದಕೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಅಜಾನನ್ತೋ "ನನೂ"ತಿಆದಿನಾ ಅತಿಪ್ಪಸಙ್ಗಮೇವ ಚೋದೇತಿ। ಇತರೋ "ನಾಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಿವರತಿ। **ಏಕನ್ತೇತಿ** ಅವಸ್ಸಮ್ಭಾವಿನಿ। **ಸನ್ನಿಯತತ್ತಾತಿ** ಸಮ್ಪಾದನೇ ಜನನೇ ನಿಯತಭಾವತೋ। ಉಪರತಾ ಅವಿಪಚ್ಚನಸಭಾವಾಸಙ್ಕಾ ಯೇಸು ತಾನಿ ಉಪರತಾವಿಪಚ್ಚ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಕಾನಿ, ತಬ್ಭಾವೋ **ಉಪ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಕತ್ತಂ,** ತಸ್ಮಾ। **"ನ ಸಮತ್ಥತಾವಿಘಾತತ್ತಾತಿ** ಬಲವತಾಪಿ ಆನನ್ತರಿಯೇನ ಅನುಪಹನ್ತಬ್ಬತಂ ಆಹ। **ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಾನಿ** ಅನುಬಲಪ್ಪದಾಯಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸನ್ತಾನಸ್ಸ ವಿಸೇಸಿತತ್ತಾ। ತೇನ ನೇಸಂ ವಿಪಾಕಾನುಪ್ಪಾದನೇಪಿ ಅಮೋಘವುತ್ತಿತಂ ಆಹ।

೧೬. **ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಂ** ಪರಿಞ್ಞಾದಿ। ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಮಗ್ಗಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಲೋಭಾದೋಸಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ಮಗ್ಗಹೇತೂಹಿ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಖನ್ಧಸೇಸಮಗ್ಗಙ್ಗಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀನಂ ಸಹೇತುಕಭಾವದಸ್ಸನತೋ ತಿಣ್ಣಂ ನಯಾನಂ **ಅಸಙ್ಗಹಿತಸಙ್ಗಣ್ಹನವಸೇನಾತಿ** ವುತ್ತಂ। **ಹೇತುಬಹುತಾವಸೇನಾತಿ** ಬಹುಹೇತುಕಸ್ಸ ಪಠಮನಯಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಬಹುಹೇತುಕತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ **ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡಪಾಳಿಯಂ** ತತಿಯಂ ವುತ್ತನಯೋ ಇಧ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ದುತಿಯಂ ವುತ್ತೋ। ಯಥಾಸಕಂ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪವತ್ತಮಾನೇಸು ನಿರೀಹಕೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಕೇಸಞ್ಚಿ ಅನುವತ್ತನೀಯಭಾವೋ ನ ಕೇವಲಂ ಧಮ್ಮಸಭಾವತೋಯೇವ, ಅಥ ಖೋ ಪುರಿಮಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೇನಪಿ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನಾ"**ತಿ। ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೋ ಹಿ ಪುರಿಮಪುರಿಮಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಉತ್ತರುತ್ತರೇಸು ವಿಸೇಸಾಧಾನಂ ಭಾವನಾಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋತಿ। **ಅನುವತ್ತಯಮಾನೋತಿ** ಗರುಕಾರಯಮಾನೋ। **ಉದಾಹರಣವಸೇನಾತಿ** ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ, ನ ನಿರವಸೇಸದಸ್ಸನವಸೇನ। **ಯಸ್ಮಾ ಪನಾತಿ**ಆದಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಅತ್ಥಂ ಪಾಠನ್ತರೇನ ಸಾಧೇತಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಠಿತತ್ತಾ ಮಗ್ಗೋ ಅಧಿಪತಿ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ। **ಸಮಾನಸದ್ದತ್ಥವಸೇನಾತಿ** ಸತಿಪಿ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಸಮಾನಾಧಿಕರಣಸಮಾಸತ್ಥಭೇದೇ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿಸದ್ದತ್ಥಭೇದಾಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

೧೭. **ಉಪ್ಪನ್ನ**-ಸದ್ದೋ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನೋ, ಪತ್ವಾ ವಿಗತೋ ಚಾತಿ ದುವಿಧೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ಉಭಯೇಸಮ್ಪಿ ವಾಚಕೋ, ನ ಪುರಿಮಾನಂಯೇವಾತಿ ತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಉಪ್ಪನ್ನಭಾವೋ** ಉಪ್ಪಾದಾದಿಪ್ಪತ್ತತಾ। ತೇನ ಅತೀತಾಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ಸಬ್ಬೋ ಉಪ್ಪನ್ನಭಾವೋ"**ತಿ। **ಉಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಭಾವೋ** "ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಪದೇನ ಗಹಿತಧಮ್ಮಭಾವೋ, ವತ್ತಮಾನಧಮ್ಮಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೋ ವಾ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಪ್ಪತ್ತೋ ಅತ್ತನೋ ಚ ಸಭಾವಂ ಧಾರೇತಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚ ಧಾರೀಯತಿ, ಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೋತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವೋ **ಉಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಭಾವೋತಿ** ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಉಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇ ವತ್ವಾ "ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ"ತಿ ವಚನಂ ನ ಯಥಾಧಿಗತಪಟಿಸೇಧನನ್ತಿ ಕಥಮಿದಂ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ **"ಯದಿ ಹೀ"**ತಿಆದಿ। ಕೇಚಿ ಪನೇತ್ಥ "ಉಪ್ಪನ್ನಾತಿ ಪದೇನ ಅತೀತಾಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಯದಿ ನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಿಯ ತೇಪಿ ನವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ , ನ ಚ ತಥಾ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ಪನ ತೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಮೇವ। ಅಯಂ ಪನ ತಿಕೋ

ದ್ವಿನ್ನಂ ಅದ್ಧಾನಂ ವಸೇನ ಪೂರೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವಕ್ಖತೀತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಕಸ್ಮಾ ಅತೀತಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ನ ವುತ್ತಾತಿ? ಧಮ್ಮವಸೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾಭಾವತೋ। ಧಮ್ಮವಸೇನ ಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ತತ್ಥ ನವತ್ತಬ್ಬಂ ಜಾತಂ, ನ ಚ ನಿಯೋಗತೋ ಅತೀತಾ ನಾಮ ಧಮ್ಮಾ ಕೇಚಿ ಅತ್ಥಿ, ಯೇ ಇಧ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯುನ್ತಿ। ಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಿತೋ ಕಾರಣಸ್ಸ ಪುರೇತರಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಇಧ ಪರಿನಿಟ್ಠಿತಸದ್ದೇನ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ತಸ್ಸ ಹುತ್ವಾ ವಿಗತಭಾವೋತಿ ಆಹ **"ಅನಾಗತೇ ವಾ"**ತಿ। ಯತೋ ಮೇತ್ತೇಯ್ಯಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಫಲಮ್ಪಿ "ಉಪ್ಪಾದೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೧೦. **ಯಸ್ಸ ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ**ತಿಆದಿನಾ "ತೇನಾನನ್ದಾ"ತಿಆದಿಪಾಳಿಯಾ ಹೇಟ್ಠಾಪಾಳಿಂ ಅತ್ಥವಸೇನ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ ತತ್ಥ ಪಾಳಿ –

> "ಕಥಞ್ಚಾನನ್ದ , ಭಿಕ್ಖು ಅಜ್ಝತ್ತಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಸಣ್ಠಪೇತಿ ಸನ್ನಿಸಾದೇತಿ ಏಕೋದಿಂ ಕರೋತಿ ಸಮಾದಹತಿ। ಇಧಾನನ್ದ, ಭಿಕ್ಖು ವಿವಿಚ್ಚೇವ…ಪೇ॰… ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಏವಂ ಖೋ…ಪೇ॰… ಸಮಾದಹತಿ। ಸೋ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸುಞ್ಞತಂ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸುಞ್ಞತಂ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಸುಞ್ಞತಾಯ ಚಿತ್ತಂ ನ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ…ಪೇ॰… ಮುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತಮೇತಂ, ಆನನ್ದ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ಸಮ್ಪಜಾನಾತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಖೋ ಮೇ ಸುಞ್ಞತಂ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸುಞ್ಞತಾಯ ಚಿತ್ತಂ ನ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ…ಪೇ॰… ಮುಚ್ಚತೀತಿ, ಇತಿಹ ತತ್ಥ ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಸುಞ್ಞತಂ…ಪೇ॰… ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ ಸುಞ್ಞತಂ…ಪೇ॰… ಸೋ ಆನೇಞ್ಜಂ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಸ ಆನೇಞ್ಜಂ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಆನೇಞ್ಜಾಯ ಚಿತ್ತಂ ನ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ…ಪೇ॰… ಮುಚ್ಚತೀತಿ, ಇತಿಹ ತತ್ಥ ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಹೋತಿ। ತೇನಾನನ್ದ, ಭಿಕ್ಖುನಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೮೮)।

ತತ್ಥ **ಅಜ್ಝತ್ತಸುಞ್ಞತಾದೀಸೂ**ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಬಹಿದ್ಧಾ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ಸುಞ್ಞತಾಯ ಆನೇಞ್ಜೇ ಚ। **ಪರಮಜ್ಝಾನಾದಿಸಮಾಧಿನಿಮಿತ್ತೇ**ತಿ ಪಾದಕಭೂತಪರಮಜ್ಝಾನಾದಿಸಮಾಧಿನಿಮಿತ್ತೇ। ಅಪಗುಣಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಹಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸುಞ್ಞತಂ ಮನಸಿಕರೋತೋ ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಂ ನ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ। ತತೋ "ಪರಸ್ಸ ಸನ್ತಾನೇ ನು ಖೋ ಕಥ"ನ್ತಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ತತ್ಥಪಿ ನ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ। ತತೋ "ಕಾಲೇನ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ, ಕಾಲೇನ ಪರಸ್ಸ ಸನ್ತಾನೇ ನು ಖೋ ಕಥ"ನ್ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ತತ್ಥಪಿ ನ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ। ತತೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ಹೋತುಕಾಮೋ "ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ನು ಖೋ ಕಥ"ನ್ತಿ ಆನೇಞ್ಜಂ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ತತ್ಥಪಿ ನ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ। "ಇದಾನಿ ಮೇ ಚಿತ್ತಂ ನ ಪಕ್ಖನ್ದತೀ"ತಿ ವಿಸ್ಸಟ್ಠವೀರಿಯೇನ ನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಪಾದಕಜ್ಝಾನಮೇವ ಪನ ಸಾಧುಕಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಂ, ಏವಮಸ್ಸ ರುಕ್ಖಂ ಛಿನ್ದತೋ ಫರಸುಮ್ಹಿ ಅವಹನ್ತೇ ಪುನಪ್ಪುನಂ ನಿಸಿತನಿಸಿತಂ ಕಾರೇತ್ವಾ ಛಿನ್ದನ್ತಸ್ಸ ಛಿಜ್ಜೇ ಫರಸು ವಿಯ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ ಮನಸಿಕಾರೋ ವಹತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಸ್ಮಿಂಯೇವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ಅತ್ಥತೋ ಚ ಅಸಮಾನತ್ತಾತಿ ಇದಂ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ। ನನು ಯೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ಅಜ್ಝತ್ತ-ಸದ್ದೋ ವತ್ತತಿ, ತೇ ಸಬ್ಬೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥನಿದ್ಧಾರಣತ್ಥಂ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರವಸೇನೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಚ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕ-ಸದ್ದೋ ಅಜ್ಝತ್ತಾನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರತಾವಿಸೇಸಮುಪಾದಾಯ ಪವತ್ತತಿ, ಯತೋ ತೇ ಅಜ್ಝತ್ತಅಜ್ಝತ್ತಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಅಪಿಚ "ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನೀ"ತಿ ಇದಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಭಾವವಿಭಾವನಸಬ್ಭಾವತೋ ಇಧ ಉದಾಹರಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕದುಕೇ "ಅಜ್ಝತ್ತಾವ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ನ ಏತ್ಥ ಸದ್ದತೋ ಅಸಮಾನತಾಪಿ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾಯೇವ ಯಥಾವುತ್ತಚೋದನಂ ವಿಸೋಧೇನ್ತೋ **"ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ತೇನಾ**ತಿ ತಸ್ಮಾ। **ತಂವಾಚಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಜ್ಝತ್ತವಾಚಕಸ್ಸ **ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ** ತದತ್ಥಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತಭಾವಸಬ್ಭಾವತೋ।

"ನ ಖೋ, ಆನನ್ದ, ಭಿಕ್ಖು ಸೋಭತಿ ಸಙ್ಗಣಿಕಾರಾಮೋ ಸಙ್ಗಣಿಕಾರತೋ ಸಙ್ಗಣಿಕಾರಾಮತಂ ಅನುಯುತ್ತೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೮೬) ಪಬ್ಬಜಿತಾಸಾರುಪ್ಪಸ್ಸ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸುಖಾದಿನಿಕಾಮಲಾಭಿತಾಯ ಅಭಾವಸ್ಸ ಚ ದಸ್ಸನೇನ ಸಙ್ಗಣಿಕಾರಾಮತಾಯ, "ನಾಹಂ, ಆನನ್ದ, ಏಕಂ ರೂಪಮ್ಪಿ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ, ಯತ್ಥ ರತ್ತಸ್ಸ ಯಥಾಭಿರತಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ವಿಪರಿಣಾಮಞ್ಞಥಾಭಾವಾ ನ

ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ ಸೋಕಪರಿ…ಪೇ°… ಉಪಾಯಾಸಾ”ತಿ (ಮ° ನಿ° ೩.೧೮೪) ಏವಂ ರೂಪಾದಿರತಿಯಾ ಚ ಆದೀನವಂ ವತ್ವಾ ಸಚೇ ಕೋಚಿ ದುಪ್ಪಞ್ಞಜಾತಿಕೋ ಪಬ್ಬಜಿತೋ ವದೇಯ್ಯ “ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಖೇತ್ತೇ ಪವಿಟ್ಠಾ ಗಾವಿಯೋ ವಿಯ ಅಮ್ಹೇಯೇವ ಗಣತೋ ನೀಹರತಿ, ಏಕೀಭಾವೇ ನಿಯೋಜೇತಿ, ಸಯಂ ಪನ ರಾಜರಾಜಮಹಾಮತ್ತಾದೀಹಿ ಪರಿವುತೋ ವಿಹರತೀ”ತಿ, ತಸ್ಸ ವಚನೋಕಾಸುಪಚ್ಛೇದನತ್ಥಂ ಚಕ್ಕವಾಳಪರಿಯನ್ತಾಯ ಪರಿಸಾಯ ಮಜ್ಝೇ ನಿಸಿನ್ನೋಪಿ ತಥಾಗತೋ ಏಕಕೋವಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ “ಅಯಂ ಖೋ ಪನಾ”ತಿ ದೇಸನಾ ಆರದ್ಧಾತಿ ಆಹ **“ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖವಿಹಾರದಸ್ಸನತ್ಥ”**ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ರೂಪಾದೀನಂ ಸಙ್ಖತನಿಮಿತ್ತಾನಂ । **ಅಜ್ಝತ್ತ**ನ್ತಿ ವಿಸಯಜ್ಝತ್ತಂ। **ಸುಞ್ಞತ**ನ್ತಿ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾನುಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ। ತೇನೇವಾಹ **“ಅಜ್ಝತ್ತ”**ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ದುತಿಯೇ ವಿಕಪ್ಪೇ **ಠಾನ**-ಸದ್ದೋ ಕಾರಣಪರಿಯಾಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಸಚ್ಚಕಸುತ್ತೇನಾ**ತಿ ಮಹಾಸಚ್ಚಕಸುತ್ತೇನ। ತತ್ಥ ಹಿ –

> “ಅಭಿಜಾನಾಮಿ ಖೋ ಪನಾಹಂ, ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ಅನೇಕಸತಾಯ ಪರಿಸಾಯ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಾ, ಅಪಿಸ್ಸು ಮಂ ಏಕಮೇಕೋ ಏವಂ ಮಞ್ಞತಿ ‘ಮಮೇವಾರಬ್ಭ ಸಮಣೋ ಗೋತಮೋ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತೀ’ತಿ। ನ ಖೋ ಪನೇತಂ, ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ಏವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಾವದೇವ ವಿಞ್ಞಾಪನತ್ಥಾಯ ತಥಾಗತೋ ಪರೇಸಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತೀತಿ। ಸೋ ಖೋ ಅಹಂ, ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ತಸ್ಸಾಯೇವ ಕಥಾಯ ಪರಿಯೋಸಾನೇ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಸಮಾಧಿನಿಮಿತ್ತೇ ಅಜ್ಝತ್ತಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಸಣ್ಠಪೇಮಿ ಸನ್ನಿಸಾದೇಮಿ, ಏಕೋದಿಂ ಕರೋಮಿ, ಸಮಾದಹಾಮಿ ‘ಯೇನ ಸುದಂ ನಿಚ್ಚಕಪ್ಪಂ ವಿಹರಾಮೀ’”ತಿ (ಮ° ನಿ° ೧.೩೮೭) –

ಆಗತನ್ತಿ।

೧೧. ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅನಿದಸ್ಸನೇಹಿ ಅಞ್ಞಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ಯಥಾ “ಸಿಲಾಪುತ್ತಕಸ್ಸ ಸರೀರ”ನ್ತಿ। **ಧಮ್ಮಸಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನಾ**ತಿಆದಿನಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ರೂಪಾಯತನತೋ ಅಞ್ಞೋ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಧಮ್ಮಸಭಾವೋ ಪನ ಅತ್ಥಿ। ತತೋ ಚ ರೂಪಾಯತನಸ್ಸ ವಿಸೇಸೋ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನ ಕತೋತಿ ತದಞ್ಞಧಮ್ಮವಿಸೇಸಕರೋ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೋ ರೂಪಾಯತನತೋ ಅನಞ್ಞೋಪಿ ಅಞ್ಞೋ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ಉಪಚರಿತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅತ್ಥವಿಸೇಸೋ** ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸತ್ಥಭೇದೋ। **ಸಯಂ ಸಮ್ಪತ್ತಾನಂ** ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ, **ನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಸಮ್ಪತ್ತಾನಂ** ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಾನಂ ಗನ್ಧರಸಾನಞ್ಚ, ಇತರೇಸಂ ಅಸಮ್ಪತ್ತಾನಂ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪತನಂ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಯೋಗ್ಯದೇಸೇ ಅವಟ್ಠಾನಂ, **ಯೇನ** ಪಟಿಹನನಭಾವೇನ। **ಬ್ಯಾಪಾರಾದೀ**ತಿ ಚಿತ್ತಕಿರಿಯಾವಾಯೋಧಾತುವಿಪ್ಫಾರವಸೇನ ಅಕ್ಖಿಪಟಲಾದೀನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಉಪರಿ ಚ ಸಂಸೀದನಲಙ್ಘನಾದಿಪ್ಪವತ್ತಿಮಾಹ। **ವಿಕಾರುಪ್ಪತ್ತಿ** ವಿಸದಿಸುಪ್ಪತ್ತಿ, ವಿಸಯಸ್ಸ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಭಾವೇನ ಅನುಗ್ಗಹೋ ಉಪಘಾತೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತಿಕಮಾತಿಕಾಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದುಕಮಾತಿಕಾಪದವಣ್ಣನಾ

೧-೬. **ಸಮಾನದೇಸಗ್ಗಹಣಾನಂ** ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಂ, ಏಕವತ್ಥುವಿಸಯಾನಂ ವಾ। ಅಥ ವಾ ಸಮಾನದೇಸಾನಂ ಏಕವತ್ಥುಕತ್ತಾ ಸಮಾನಗಹೇತಬ್ಬಭಾವಾನಂ ಏಕುಪ್ಪಾದಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಹೇತುಸಹಗತಾ, ತೇ ಹೇತೂಹಿ ಸಹ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। ಯೋ ಚ ತೇಸಂ ಸಹೇತುಕಭಾವೋ, ಸೋ ಸಹಜಾತಾದೀಹಿ ಹೇತೂಹಿ ಕತೋತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಸಮಾ...ಪೇ॰... ಸಬ್ಭಾವ"**ನ್ತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಚೇತ್ಥ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸಾಧನಾದಿಹೇತುಬ್ಯಾಪಾರೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಏಕೀಭಾವೂಪಗಮನ**ನ್ತಿ ಏಕಕಲಾಪಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಂಸಟ್ಠತಾಯ ಸಮೂಹಘನಭಾವೇನ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಾನಾಕರಣತಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಧಮ್ಮನಾನತ್ತಾಭಾವೇಪೀ**ತಿ ಸಭಾವತ್ಥಭೇದಾಭಾವೇಪಿ। **ಪದತ್ಥನಾನತ್ತೇನಾ**ತಿ ನಾನಾಪದಾಭಿಧೇಯ್ಯತಾಭೇದೇನ। ಏತೇನ ಪಕಾರನ್ತರಾಪೇಕ್ಖಂ ದುಕನ್ತರವಚನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ। ತೇನೇವ "ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಞಾಣಮುಖೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತೀ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೫೬; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫) ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ತಿಕೇಸುಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯೇಸಂ ವಿನೇಯ್ಯಾನಂ ಯೇಹಿ ಪಕಾರವಿಸೇಸೇಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಭಾವನೇ ಕತೇ ಪಟಿವೇಧೋ ಹೋತಿ, ತೇಸಂ ತಪ್ಪಕಾರಭೇದೇಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಭಾವನಂ। ಯೇಸಂ ಪನ ಯೇನ ಏಕೇನೇವ ಪಕಾರೇನ ವಿಭಾವನೇ ಪಟಿವೇಧೋ ಹೋತಿ, ತೇಸಮ್ಪಿ ತಂ ವತ್ವಾ ಧಮ್ಮಿಸ್ಸರತ್ತಾ ತದಞ್ಞನಿರವಸೇಸಪ್ಪಕಾರವಿಭಾವನಞ್ಚ ದೇಸನಾವಿಲಾಸೋತಿ ಆಹ **"ದೇಸೇತಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಜಾನನ"**ನ್ತಿಆದಿ। ನನು ಏಕೇನ ಪಕಾರೇನ ಜಾನನ್ತಸ್ಸ ತದಞ್ಞಪ್ಪಕಾರವಿಭಾವನಂ ಅಫಲಂ ಹೋತೀತಿ? ನ ಹೋತಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ। ತೇ ಪಕಾರಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ತಪ್ಪಕಾರಾ, ತಬ್ಭಾವೋ **ತಪ್ಪಕಾರತಾ**। ಇಮಿನಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸೇವ ಪಕಾರವಿಸೇಸಸ್ಸ ವಿಭಾವನಂ ದೇಸನಾವಿಲಾಸೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಅಞ್ಞತ್ಥಾಪೀತಿ "ಅಹೇತುಕಾ ಚೇವ ಧಮ್ಮಾ ನ ಚ ಹೇತೂ"ತಿಆದೀಸು। ಯಥಾ ಪಠಮದುಕೇಕದೇಸೇ ಗಹೇತ್ವಾ ದುತಿಯತತಿಯದುಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಛಟ್ಠದುಕನಯೇ ಯೋಜನಾ "ಹೇತೂ ಧಮ್ಮಾ ಸಹೇತುಕಾಪಿ ಅಹೇತುಕಾಪೀ"ತಿಆದಯೋ ತಯೋ ದುಕಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಏವಂ ದುತಿಯತತಿಯದುಕೇಕದೇಸೇ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಠಮದುಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜನಾಯ "ಸಹೇತುಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಹೇತೂಪಿ ನ ಹೇತೂಪಿ, ಅಹೇತುಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಹೇತೂಪಿ ನ ಹೇತೂಪಿ, ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಹೇತೂಪಿ ನ ಹೇತೂಪಿ, ಹೇತುವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಹೇತೂಪಿ ನ ಹೇತೂಪೀ"ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ದುಕಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇ ಪನ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಸಕ್ಕಾ ದಸ್ಸೇತುನ್ತಿ ನ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಅಥ ವಾ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತೇಹಿ ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮೇಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ದಸ್ಸಿತೇಹಿ ಪುರಿಮೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣತೋ ಏತೇ ನ ವುತ್ತಾ। ಸನ್ನಿವೇಸವಿಸೇಸಮತ್ತಮೇವ ಹೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ನಿನ್ನಾನತ್ಥತ್ತಾ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತದುಕೇಸು ಯಥಾನಿದ್ಧಾರಿತದುಕಾನಂ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಅವರೋಧನೇನ ಅವುತ್ತತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏತೇಸು ಪನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಅಥ ವಾ "ಏತೇನ ವಾ ಗತಿದಸ್ಸನೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ವಕ್ಖಮಾನನಯೇನ "ಹೇತೂ ಚೇವ ಧಮ್ಮಾ ಅಹೇತುಕಾ ಚಾ"ತಿಆದೀನಂ ಸಮ್ಭವನ್ತಾನಂ ದುಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೇ ಸತಿ ಏತೇಸಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ಸಿಯಾ। ಯತೋ ವಾ ದುಕತೋ ಪದಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ದುಕನ್ತರಂ ವುಚ್ಚತಿ, ತೇನ ಸತಿ ಚ ನಾನತ್ತೇ ದುಕನ್ತರಂ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ಚೇತ್ಥ ಕೋಚಿ ವಿಸೇಸೋ ಯಥಾವುತ್ತದುಕೇಹೀತಿ ಸಂವಣ್ಣನಾಸು ನ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾ ಸಹೇತುಕದುಕತೋ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತದುಕಸ್ಸ, ಹೇತುಸಹೇತುಕದುಕತೋ ಚ ಹೇತುಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತದುಕಸ್ಸ ಪದತ್ಥಮತ್ತತೋ ನಾನತ್ತಂ, ನ ಸಭಾವತ್ಥತೋ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಸಹೇತುಕಹೇತುಸಹೇತುಕದುಕೇ ವತ್ವಾ ಇತರೇಪಿ ವುತ್ತಾ, ಏವಂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಹೇತುಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತದುಕಾದೀಹಿ ಸಭಾವತ್ಥನಾನತ್ತಾಭಾವೇಪಿ ಪದತ್ಥನಾನತ್ತಸಮ್ಭವತೋ ಧಮ್ಮನಾನತ್ತಾಭಾವೇಪಿ ಪದತ್ಥನಾನತ್ತೇನ ದುಕನ್ತರಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ "ಹೇತುಸಹಗತಾ ಧಮ್ಮಾ, ನ ಹೇತುಸಹಗತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಹೇತುಸಹಜಾತಾ ಧಮ್ಮಾ, ನ ಹೇತುಸಹಜಾತಾ ಧಮ್ಮಾ। ಹೇತುಸಂಸಟ್ಠಾ ಧಮ್ಮಾ,

ಹೇತುವಿಸಂಸಟ್ಠಾ ಧಮ್ಮಾ। ಹೇತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಧಮ್ಮಾ, ನ ಹೇತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಧಮ್ಮಾ। ಹೇತುಸಹಭುನೋ ಧಮ್ಮಾ, ನ ಹೇತುಸಹಭುನೋ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀನಂ, ತಥಾ "ಹೇತೂ ಚೇವ ಧಮ್ಮಾ ಹೇತುಸಹಗತಾ ಚಾ"ತಿಆದೀನಂ, "ನ ಹೇತೂ ಖೋ ಪನ ಧಮ್ಮಾ ಹೇತುಸಹಗತಾಪಿ, ನ ಹೇತುಸಹಗತಾಪೀ"ತಿಆದೀನಞ್ಚ ಸಮ್ಭವನ್ತಾನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ದುಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ಅನುಞ್ಞಾತೋ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ಏತೇನ ವಾ ಗತಿದಸ್ಸನೇನಾ"ತಿಆದಿ। ಏವಂ ಆಸವಗೋಚ್ಛಕಾದೀಸುಪಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಧಮ್ಮಾನಂ ವಾ ಸಭಾವಕಿಚ್ಚಾದಿಂ ಬೋಧೇತಬ್ಬಾಕಾರಞ್ಚ ಯಾಥಾವತೋ ಜಾನನ್ತೇನ ಧಮ್ಮಸಾಮಿನಾ ಯತ್ತಕಾ ದುಕಾ ವುತ್ತಾ, ತತ್ತಕೇಸು ಠಾತಬ್ಬಂ। ಅದ್ಧಾ ಹಿ ತೇ ದುಕಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಯೇ ಭಗವತಾ ನ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನ ಹೇತುಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತದುಕೋ ಛಟ್ಠದುಕೇನ ನಿನ್ನಾನತ್ಥೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತೇಸೂತಿ** ಪಠಮದುಕತತಿಯದುಕೇಸು। ಯದಿ ದುಕನ್ತರೇಹಿ ದುಕನ್ತರಪದೇಹಿ ಚ ಸಮಾನತ್ಥತ್ತಾ ಏತೇಸಂ ದುಕಾನಂ ದುಕನ್ತರಪದಾನಞ್ಚ ಅವಚನಂ , ಏವಂ ಸತಿ ಛಟ್ಠದುಕೇ ಪಠಮಪದಮ್ಪಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಚತುತ್ಥದುಕೇ ದುತಿಯಪದೇನ ಸಮಾನತ್ಥತ್ತಾ। ತಥಾ ಚ ಛಟ್ಠದುಕೋಯೇವ ನ ಹೋತೀತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಚತುತ್ಥದುಕೇ"**ತಿಆದಿ। **ದುಕಪೂರಣತ್ಥ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಸಮಾನತ್ಥತಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ದೇಸನಾವಿಸೇಸೋ ಪನ ವಿಞ್ಞತಿಯೇವ। ಅತ್ಥನ್ತರತಾಭಾವೇಪಿ ಪಕಾರಭೇದಹೇತುಕಂ ದುಕನ್ತರವಚನನ್ತಿ ದಸ್ಸಿತೋ ಹಿ ಅಯಮತ್ಥೋತಿ। **ಏತೇನ ಗತಿದಸ್ಸನೇನಾತಿ** ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾಭಾವೇಪಿ ಛಟ್ಠದುಕಪೂರಣಸಙ್ಖಾತೇನ ನಯದಸ್ಸನೇನ। **ಪಠಮದುಕೇ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸಿತೋ** ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತೇಹಿ ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮೇಹಿ, ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ದಸ್ಸಿತೇಹಿ ಪುರಿಮೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ, ಇಧ ದಸ್ಸಿತೇಹಿ ಚತೂಹಿ। **ತೇಸೂತಿ** ದುತಿಯತತಿಯದುಕೇಸು। **ಪಠಮದುಕಪಕ್ಖೇಪೇನ ದಸ್ಸಿತೋ** ಪಾಳಿಯಂ ಛಟ್ಠದುಕೇನ ಇತರತ್ರ ಚ ಇತರದುಕೇಹೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೭-೧೩. **ಪಚ್ಚಯಭಾವಮತ್ತೇನ...ಪೇ॰... ಅತ್ಥಿತ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ನ ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತತಾಸಙ್ಖಾತಾ ಸಸಭಾವತಾವ ಅತ್ಥಿತಾ, ಅಥ ಖೋ ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಅನಿರೋಧೋ ಅಪ್ಪಹೀನತಾ ಅನಿಪ್ಫಾದಿತಫಲತಾ ಕಾರಣಾಸಮುಗ್ಘಾತೇನ ಫಲನಿಬ್ಬತ್ತನಾರಹತಾ ಚಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇದಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ "ಸತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ವಚನೇನ ಯೇನ ವಿನಾ ಯಂ ನ ಹೋತಿ, ತಂ ಅತೀತಾದಿಪಿ ಕಾರಣಂ ಸಙ್ಗಹಿತಮೇವಾತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ನ ಸಹೇತು...ಪೇ॰... ಕಾಲಾನಮೇವಾ"**ತಿ। **ಸಮೇ...ಪೇ॰... ದೀಪೇತಿ** ಸಮೇಚ್ಚ ಸಮ್ಭೂಯ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕತನ್ತಿ **ಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ। **ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋತಿ** ಅಯಂ ಪಚ್ಚಯನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಪಚ್ಚಯವನ್ತತಾ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯನಿಪ್ಫಾದಿತತಾ ಚ ದುಕದ್ವಯೇ ಪುರಿಮಪದತ್ಥಾನಂ ಭೇದೋ, ಇತರೇಸಂ ಪನ ಪುರಿಮಪದಸಙ್ಗಹಿತಧಮ್ಮವಿಧುರಸಭಾವತಾಯಾತಿ। **ಅವಿನಿ...ಪೇ॰... ಠಪನತೋತಿ** "ಏತ್ತಕಾ"ತಿ ಪಭೇದಪರಿಚ್ಛೇದನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನ ಅಭಿಧಮ್ಮಮಾತಿಕಾಯಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅವುತ್ತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಸುತ್ತನ್ತಮಾತಿಕಾಯಂ ಪನ ನಿದ್ಧಾರಿತಸರೂಪಸಙ್ಖಾವಿಸೇಸತ್ತಾ ವಿನಿಚ್ಛಿತತ್ಥಪರಿಚ್ಛೇದಾಯೇವ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ವುತ್ತಾತಿ। **"ಪಥವೀಆದಿ ರೂಪ"**ನ್ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೇ ಅನೇಕಹೇತುಕೇಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಹೇತೂನಂ ಸಹೇತುಕಭಾವೋ ವಿಯ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಥವೀಆದೀನಂ ರೂಪಿಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋತಿ ಆಹ **"ಪುರಿಮ...ಪೇ॰... ಪಜ್ಜತೀ"**ತಿ। ನ ಹಿ ತೇಸು ನಿಯತೋ ಕತ್ಥಚಿ ಸಂಸಾಮಿಭಾವೋತಿ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಾ ಲುಜ್ಜತಿ ಭಿಜ್ಜತಿ ವಿನಸ್ಸತೀತಿ ಗಹೇತಬ್ಬೋ ಲೋಕೋತಿ ತಂಗಹಣರಹಿತಾನಂ ಲೋಕುತ್ತರಾನಂ ನತ್ಥಿ ಲೋಕತಾ। **ತೇನೇವಾತಿ** ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಭಾವೇನ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ದುಕಬಹುತಾ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ವೀಸತಿ ದುಕಾ ವಿಭತ್ತಾ, "ಅವುತ್ತೋಪಿ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ"ತಿ ಚ ವಕ್ಖತೀತಿ ದುಕಬಹುತಾ ಇಚ್ಛಿತಾ ಏವಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ತಂಯೇವ ಪನ ದುಕಬಹುತಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಏವಮಾಹ। ಅಪಿಚ ದುಕಬಹುತಾ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಸಾ ಚ ಖೋ ವಿಞ್ಞಾಣಭೇದಾನುಸಾರಿನೀ, ತತ್ರಾಪಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲತೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ, ತಥಾ ಮಹಾಕಿರಿಯತೋ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನನ್ತಿ ಏವಂಪಕಾರಾನಂ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಅನಾಮಸನತೋ ನ ಬ್ಯಾಪಿನೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ **"ದುಕಬಹುತಾ"**ತಿಆದಿನಾ। ಅಬ್ಯಾಪಿಭಾವೇ ಪನ ದೋಸಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತಥಾ ಚ...ಪೇ॰... ಸಿಯಾ"**ತಿ ಆಹ। **ನಿದ್ದೇಸೇನ ಚ ವಿರುದ್ಧ**ನ್ತಿ "ಯೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ, ನ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ"ತಿಆದಿನಾ

ರೂಪಾಯತನಾದೀನಂ ಪಚ್ಚೇಕಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿನಾ ಕೇನಚಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಂ, ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದಿನಾ ಕೇನಚಿ ನವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಞ್ಚ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ನಿಕ್ಖೇಪರಾಸಿನಿದ್ದೇಸೇನ "ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥನಾನತ್ತತೋ ದುಕೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಇದಂ ವಚನಂ ವಿರುದ್ಧಂ, ತಥಾ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರನಿದ್ದೇಸೇನಪಿ ಅತ್ಥತೋ ನ ಸಮೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಸಂ ನಿಕ್ಖೇಪರಾಸಿಸಂವಣ್ಣನಾಯಂ। ಯೋ ಚ ಪಟಿಸೇಧೋ ಕತೋ ಅತ್ಥನಾನತ್ತತೋ ದುಕಂ ದಸ್ಸೇತುನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ನ ಹಿ ಸಮ...ಪೇ॰... ಸೇಧೇತು**ನ್ತಿ ಏತೇನ "ಯೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ, ನ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಏತ್ತಕೇಸು ನಿದ್ದೇಸಪದೇಸು ದುಕಪದದ್ವಯಪ್ಪವತ್ತಿ ಪಾಳಿತೋ ಏವ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ತಥೇವಾತಿ ಉಭಿನ್ನಂ ಕೇಚಿನ-ಸದ್ದಾನಂ ಅನಿಯಮತೋ ಚಕ್ಖುಸೋತಾದಿನಿಸ್ಸಯವೋಹಾರೇನ ಚಕ್ಖುಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಕೋ ಭಿನ್ನಸಭಾವೋಯೇವ ಧಮ್ಮೋ ಅತ್ಥೋತಿ ದಸ್ಸನವಸೇನ। ರೂಪಾಯತನಮೇವ ಹಿ ಚಕ್ಖುಸೋತವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವತೋ "ಕೇನಚಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಕೇನಚಿ ನವಿಞ್ಞೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಇಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪಕ್ಖೇ ದುಕಬಹುತಾ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ನ ಚೇತ್ಥ"**ತಿಆದಿ। **ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಭೇದೇನಾ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬವಿಸೇಸೇನ, ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೇಕದೇಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದುಕಭೇದೋ**ತಿ ದುಕವಿಸೇಸೋ, ಕೇನಚಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯದುಕೋ, ತಪ್ಪಭೇದೋಯೇವ ವಾ। **ಸಮತ್ತೋ** ಪರಿಯತ್ತೋ ಪರಿಪುಣ್ಣೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯತ್ತಕಾ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಾ ತತ್ತಕಾ ದುಕಾ**ತಿ ದುಕಭೇದಾಪಜ್ಜನಪ್ಪಕಾರದಸ್ಸನಂ। **ಏವಞ್ಚ ಸತೀ**ತಿಆದಿನಾ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಸಂವಣ್ಣನಾಯ ಲದ್ಧಗುಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ। "ಯೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ, ನ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ"ತಿ ರೂಪಾಯತನಸ್ಸೇವ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅತ್ಥಭೇದಾಭಾವತೋ ಕಥಮಯಂ ದುಕೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ವಿಞ್ಞಾಣನಾನತ್ತೇನಾ"**ತಿಆದಿ। ಯದಿ ಪನ ಸಬ್ಬವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಸಙ್ಗಹೇ ದುಕೋಸಮತ್ತೋ ಹೋತಿ, ನಿಕ್ಖೇಪರಾಸಿನಿದ್ದೇಸೋ ಕಥಂ ನೀಯತೀತಿ ಆಹ **"ಏತಸ್ಸ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ।

ಏತ್ಥ ಪನ ಯಥಾ ವಿಞ್ಞಾಣನಾನತ್ತೇನ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ದುಕೇ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಸತಿಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಾನಂ ಬಹುಭಾವೇ ಯತ್ತಕಾ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಾ, ತತ್ತಕಾ ದುಕಾತಿ ನತ್ಥಿ ದುಕಬಹುತಾ ದುಕಸಙ್ಗಹಿತಧಮ್ಮೇಕದೇಸೇಸು ದುಕಪದದ್ವಯಪ್ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನಭಾವತೋ। ಏವಂ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥನಾನತ್ತೇನ ದುಕೇ ವುಚ್ಚಮಾನೇಪಿ ಯತ್ತಕಾನಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ, ತತ್ತಕಾ ದುಕಾತಿ ನತ್ಥಿ ದುಕಬಹುತಾ ದುಕಸಙ್ಗ...ಪೇ॰... ಭಾವತೋ ಏವ। ನ ಹಿ ಏಕಂಯೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ "ಕೇನಚಿ ಕೇನಚೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕಿನ್ತು ಅಪರಮ್ಪೀತಿ ಸಬ್ಬವಿಞ್ಞಾಣಸಙ್ಗಹೇ ದುಕೋ ಸಮತ್ತೋ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಕತ್ಥಚಿ ದುಕಸ್ಸ ಪಚ್ಛೇದೋ ಅತ್ಥಿ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ವಿಯ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸಪಿ ವಿಸಯಸ್ಸ ಭಿನ್ನತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಾಗತಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಅತೀತಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾಲದ್ಧವಿಸೇಸೇನ ವಿಸಿಟ್ಠೇಸು ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಭೇದೇಸು ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಿಸಯಸ್ಸ ಆಲಮ್ಬನಾನಾಲಮ್ಬನವಸೇನ ದುಕಪದದ್ವಯಪ್ಪವತ್ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ನಿವಾರೇತುಂ। ತೇನೇವ ಚ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಪನ ಕೇನಚಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಞ್ಚೇವ ಅವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಞ್ಚಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಅವುತ್ತೋಪಿ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ"ತಿ ಭೂಮಿಭೇದವಸೇನ ಯಥಾಲಾಭಂ ದಸ್ಸೇಸ್ಸತಿ। "ವವತ್ಥಾನಾಭಾವತೋ"ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಅನಾಮಟ್ಠವಿಸೇಸಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸಾಮಞ್ಞಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಪಾಳಿ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ನಯದಸ್ಸನವಸೇನ ಆಗತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಇಮಿಸ್ಸಾಪಿ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ "ಕೇನಚೀ"ತಿ ಪದಂ ಅನಿಯಮೇನ ಸಬ್ಬವಿಞ್ಞಾಣಸಙ್ಗಾಹಕನ್ತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ, ನಿದ್ದೇಸೇನ ಚ ನ ಕೋಚಿ ವಿರೋಧೋ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವೇಹಿ ದುಕಪದದ್ವಯಪ್ಪವತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ, ನ ಪನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವೇಹಿ ವಿಸೇಸಕಾರಣಾಭಾವತೋ। ಕಿಞ್ಚ "ಯೇ ವಾ ಪನಾ"ತಿ ಪದನ್ತರಸಮ್ಬಿಣ್ಡನತೋಪಿ "ಯೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ...ಪೇ॰... ನ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೦೧) ಏತ್ತಾವತಾ ದುಕಪದದ್ವಯಪ್ಪವತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಪದನ್ತರಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥೋ ಹಿ ಯೇವಾಪನ-ಸದ್ದೋ ಯಥಾ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಕುಸಲಮೂಲಾ। ಯೇ ವಾ ಪನ ಕುಸಲಮೂಲಾ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ"ತಿಆದೀಸು (ಯಮ॰ ೧.ಮೂಲಯಮಕ.೧)। ಅಞ್ಞಥಾ "ಯೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ, ನ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ। ಯೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ

ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ, ನ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಪಾಳಿ ಅಭವಿಸ್ಸ। ಯಂ ಪನ ವದನ್ತಿ "ಯೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ... ಪೇ॰... ನ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾತಿ ಇಮಿನಾ ಅತ್ಥತೋ ದ್ವೇ ದುಕಾ ವುತ್ತಾ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ, ತದಪಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಂ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ "ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಂ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಞ್ಚಾ"ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತೇನ ಪಾಳಿಪಟಿಸೇಧನಞ್ಚ ನಿವಾರಿತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ಪಟಿಸೇಧನಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ। ತಥಾ ಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ವಿಜಾನನಭಾವೇನ ಯೋ ಅತ್ಥೋ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಅನಿಯಮದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಕೇನಚೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ, ಸೋಯೇವ ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅವಿಜಾನನಭಾವೇನ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಅನಿಯಮದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪುನ "ಕೇನಚೀ"ತಿ ವುತ್ತೋತಿ ತದತ್ಥದಸ್ಸನೇ ತೇನೇವಾತಿ ಅಯಂ ಪದತ್ಥೋ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಯಥಾ ಅಟ್ಠಕಥಾ ಅವಟ್ಠಿತಾ, ತಥಾ ಅತ್ಥೋ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೪-೧೯. ಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಅಜಜ್ಝಮಲೀನಭಾವಕರಣತೋ ಕಣ್ಹಕಮ್ಮವಿಪಾಕಹೇತುತೋ ಚ ಅಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಾ "**ಅಸುಚಿಭಾವೇನ ಸನ್ದನ್ತೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ವಣೇ। **ಪಗ್ಘರಣಕ...ಪೇ॰... ಸದ್ದೋ**ತಿ ಏತೇನ ಆಸವೋ ವಿಯ ಆಸವೋತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಗೋತ್ರಭು...ಪೇ॰... ವುತ್ತಾನೀ**ತಿ ಏತೇನ ಗೋತ್ರಭುಗ್ಗಹಣಂ ಉಪಲಕ್ಖಣಂ ಯಥಾ "ಕಾಕೇಹಿ ಸಪ್ಪಿ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಗೋತ್ರಭುಸದಿಸಾ ಗೋತ್ರಭೂತಿ ಪನ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ಗುಣಪ್ಪಧಾನತ್ತಾನಂ ಏಕೇನ ಸದ್ದೇನ ಅವಚನೀಯತ್ತಾ ವೋದಾನಾದಯೋವ ವುತ್ತಾ ಭವೇಯ್ಯುಂ। ಅಥ ವಾ **ಗೋತ್ರಭೂ**ತಿ ಏಕಸೇಸೇನ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ವಾ ಅಯಂ ನಿದ್ದೇಸೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಭಿವಿಧಿವಿಸಯಂ ಅವಧಿನ್ತಿ ವಿಭತ್ತಿಂ ಪರಿಣಾಮೇತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಆಸವೇಹಿ **ತಂಸಹಿತತಾ** ಆಸವಸಹಿತತಾ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಸಹೇತುಕಾನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಹೇತೂಹಿ ಸಹೇತುಕತಾ, ನ ಏವಂ ಸಾಸವಾತಿ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಆಸವೇಹಿ ಸಾಸವತಾ, ಅಥ ಖೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಹೀತಿ। ದುಕನ್ತರೇ ಅವುತ್ತಪದಭಾವೋಯೇವೇತ್ಥ ದುಕಯೋಜನಾಯ ಆಗತತಾ। ಯದಿ ಏವಂ ಹೇತುಗೋಚ್ಛಕೇ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ "**ಹೇತುಗೋಚ್ಛಕೇ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ। **ಪಠಮೇ ದುಕೇ ದುತಿಯಸ್ಸ ಪಕ್ಖೇಪೇ ಏಕೋ**ತಿ ಚತುತ್ಥದುಕಮಾಹ। **ಪಠಮೇ ದುಕೇ ತತಿಯಸ್ಸ ಪಕ್ಖೇಪೇ ದ್ವೇ**ತಿ "ಆಸವಾ ಚೇವ ಧಮ್ಮಾ ಆಸವವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ, ಆಸವವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಚೇವ ಧಮ್ಮಾ ನೋ ಚ ಆಸವಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸದ್ಧಿಂ ಪಞ್ಚಮದುಕಮಾಹ। **ಪಠಮಸ್ಸ ದುತಿಯೇ ದುಕೇ ಪಕ್ಖೇಪೇ ಏಕೋ**ತಿ "ನೋ ಆಸವಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಸವಾಪಿ ಅನಾಸವಾಪೀ"ತಿ ಅಯಮೇಕೋ। **ತತಿಯೇ ಪಠಮಸ್ಸ ಪಕ್ಖೇಪೇ ದ್ವೇ**ತಿ "ಆಸವಾ ಧಮ್ಮಾ ಆಸವಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಆಸವವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ, ನೋ ಆಸವಾಧಮ್ಮಾ ಆಸವಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಆಸವವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಪೀ"ತಿ ಇಮೇ ದ್ವೇ। **ತತಿಯೇ ದುತಿಯಸ್ಸ ಪಕ್ಖೇಪೇ ಏಕೋ**ತಿ "ಸಾಸವಾ ಧಮ್ಮಾ ಆಸವಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಆಸವವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಪೀ"ತಿ ಏಕೋ। **ದುತಿಯೇ ತತಿಯಸ್ಸ ಪಕ್ಖೇಪೇ ಏಕೋ**ತಿ ಛಟ್ಠದುಕಮಾಹ। **ತೀಹೀ**ತಿ ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮಛಟ್ಠೇಹಿ। **ಇತರೇ**ತಿ ತದವಸಿಟ್ಠಾ ಪಞ್ಚ। ತೇ ಪನ ಪಠಮೇ ತತಿಯದುಕದುತಿಯಪದಪಕ್ಖೇಪೇ ಏಕೋ, ದುತಿಯೇ ಪಠಮದುಕದುತಿಯಪದಪಕ್ಖೇಪೇ ಏಕೋ, ತತಿಯೇ ಪಠಮಸ್ಸ ಏಕೇಕಪದಪಕ್ಖೇಪೇ ದ್ವೇ, ತತಿಯೇ ದುತಿಯದುಕಪಠಮಪದಪಕ್ಖೇಪೇ ಏಕೋತಿ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। "ಸಾಸವಾ ಧಮ್ಮಾ ಆಸವಾಪಿ ನೋ ಆಸವಾಪಿ। ಆಸವಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಆಸವಾಪಿ ನೋ ಆಸವಾಪಿ। ಆಸವವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಆಸವಾಪಿ ನೋ ಆಸವಾಪೀ"ತಿ ಏತೇಸಮ್ಪಿ, "ಆಸವಸಹಗತಾ ಧಮ್ಮಾ ನೋ ಆಸವಸಹಗತಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಏವಮಾದೀನಞ್ಚ ಅಗ್ಗಹಣೇ ಕಾರಣಂ ಗಹಣನಯೋ ಚ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಏಸ ನಯೋತಿ ಯೋ ಏಸ ಪಠಮದುಕೇ ದುತಿಯದುಕಪಕ್ಖೇಪಾದಿಕೋ ಉಪಾಯೋ ಇಧ ಆಸವಗೋಚ್ಛಕೇ ವುತ್ತೋ, ಏಸ ನಯೋ ಸಂಯೋಜನಗೋಚ್ಛಕಾದೀಸು ದುಕನ್ತರನಿದ್ಧಾರಣೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಪಾಳಿಯಂ ಅನಾಗತದುಕಾ ಸಂಯೋಜನಗೋಚ್ಛಕೇ ತಾವ "ಸಂಯೋಜನಾ ಚೇವ ಧಮ್ಮಾ ಸಂಯೋಜನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ, ಸಂಯೋಜನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಚೇವ ಧಮ್ಮಾ ನೋ ಚ ಸಂಯೋಜನಾ, ಸಂಯೋಜನಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಂಯೋಜನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಸಂಯೋಜನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ, ನೋ ಸಂಯೋಜನಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಂಯೋಜನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಸಂಯೋಜನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ, ನೋ ಸಂಯೋಜನಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಂಯೋಜನಿಯಾಪಿ

ಅಸಂಯೋಜನಿಯಾಪಿ, ಸಂಯೋಜನಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಂಯೋಜನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಸಂಯೋಜನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಪೀ"ತಿ ಪಞ್ಚ। ಏವಂ ಗನ್ಥಓಘಯೋಗಉಪಾದಾನಗೋಚ್ಛಕೇಸು ಪಚ್ಚೇಕಂ ಪಞ್ಚ। ನೀವರಣಗೋಚ್ಛಕೇ ಪನ ನೀವರಣಾನಂ ನೀವರಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಭಾವಾಭಾವತೋ "ನೋ ನೀವರಣಾ ಧಮ್ಮಾ ನೀವರಣಿಯಾಪಿ ಅನೀವರಣಿಯಾಪಿ, ನೋ ನೀವರಣಾ ಧಮ್ಮಾ ನೀವರಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ನೀವರಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ, ನೀವರಣಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ನೀವರಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ನೀವರಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಪೀ"ತಿ ತಯೋ। ತಥಾ ಪರಾಮಾಸಗೋಚ್ಛಕೇ "ನೋ ಪರಾಮಾಸಾ ಧಮ್ಮಾ ಪರಾಮಟ್ಠಾಪಿ ಅಪರಾಮಟ್ಠಾಪಿ, ನೋ ಪರಾಮಾಸಾ ಧಮ್ಮಾ ಪರಾಮಾಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಪರಾಮಾಸವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ, ಪರಾಮಟ್ಠಾ ಧಮ್ಮಾ ಪರಾಮಾಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಪರಾಮಾಸವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಪೀ"ತಿ। ಕಿಲೇಸಗೋಚ್ಛಕೇ "ನೋ ಕಿಲೇಸಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾಪಿ ಅಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾಪಿ, ನೋ ಕಿಲೇಸಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಾಪಿ ಅಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಾಪಿ, ನೋ ಕಿಲೇಸಾ ಧಮ್ಮಾ ಕಿಲೇಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಕಿಲೇಸವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ, ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಾಪಿ ಅಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಾಪಿ, ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಕಿಲೇಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಕಿಲೇಸವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ, ಅಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾಪಿ ಅಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾಪೀ"ತಿ ಛ ದುಕಾತಿ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

೧೦-೧೫. **ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನಾ**ತಿ ಸಂಯೋಜನತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಥಾಸಕಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಏವ ಹಿ ಕಾಮರಾಗಾದೀನಂ ವಟ್ಟಸಂಯೋಜನನ್ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ಕಾಮರಾಗಾದೀನಂಯೇವ ಸಂಯೋಜನಭಾವೋತಿ ಆಹ "**ಸತಿಪೀ**"ತಿಆದಿ। **ಅಞ್ಞೇಸನ್ತಿ** ಸಂಯೋಜನೇಹಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ। **ತಪ್ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ**ತಿ ತೇಸಂ ಕಿಲೇಸಕಮ್ಮವಿಪಾಕವಟ್ಟಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ। ಓರಮ್ಭಾಗಿಯುದ್ಧಂಭಾಗಿಯಭಾವೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ **ಓರ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಗಹಿತಾ,** ತೇಹಿ ಕಾಮರಾಗಾದೀಹಿ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯಭೂತೇಹಿ। ಕಾಮಕಮ್ಮಭವಾದೀನಂ ಕಾಮೂಪಪತ್ತಿಭವಾದಿನಿಪ್ಫಾದನೇಪಿ ನಿಯಮೋತಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ "**ತಂತಂ...ಪೇ॰... ಹೋತೀ**"ತಿ। ತೇನ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಭಾವೇ ಯಥಾವುತ್ತನಿಯಮಾನಂ ಕಮ್ಮೂಪಪತ್ತಿಭವಾನಂ ಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತದಭಾವೇ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ನ ಚಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಬನ್ಧನಂ** ಅಸೇರಿಭಾವಕರಣಂ ಅನ್ದುಬನ್ಧನಾದಯೋ ವಿಯ। **ಗನ್ಥಕರಣಂ** ಅವಚ್ಛಿನ್ನತಾಕರಣಂ। **ಚಕ್ಕಲಕಂ** ಪಾದಪುಞ್ಛನರಜ್ಜುಮಣ್ಡಲಂ। **ನ ಚೋದೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಪಚುರಜನಸ್ಸ ಪಸ್ಸಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ಯಥಾವುತ್ತವಿಸೇಸಸ್ಸ ಸದ್ಧೇಯ್ಯತಂ ಆಹ। ತಿವಿಧೋ ಹಿ ಅತ್ಥೋ ಕೋಚಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಸಿದ್ಧೋ ಯೋ ರೂಪಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚತ್ತವೇದನೀಯೋ ಅನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾಕಾರೋ, ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾವಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕೋಚಿ ಅನುಮಾನಸಿದ್ಧೋ ಯೋ ಘಟಾದೀಸು ಪಟಾದೀಸು ಚ ಪಸಿದ್ಧೇನ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತಭಾವೇನ ಘಟಪಟ-ಸದ್ದಾದೀನಂ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಆಕಾರೋ, ಕೋಚಿ ಓಕಪ್ಪನಸಿದ್ಧೋ ಯೋ ಪಚುರಜನಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತಮದಿಟ್ಠೋ ಸದ್ಧಾವಿಸಯೋ ಸಗ್ಗನಿಬ್ಬಾನಾದಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಸತ್ಥುನೋ ವಚನಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಸಿದ್ಧೇ ಅನುಮಾನಸಿದ್ಧೇ ಚ ಅತ್ಥೇ ನ ವಿಸಂವಾದೇತಿ ಅವಿಪರೀತಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ, ತಸ್ಸ ವಚನೇನ ಸದ್ಧೇಯ್ಯತ್ಥಸಿದ್ಧೀತಿ ತಥಾರೂಪೋ ಚ ಭಗವಾತಿ "**ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾವ...ಪೇ॰... ನ ಚೋದೇತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏಸ ನಯೋ ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ ಏವರೂಪೇಸು।

೧೬-೩೭. ಯಥಾ ಸರಭೇಹಿ ಅತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬಾ ಪಬ್ಬತರಾಜಿ ಸರಭನಿಯಾ, ಏವಂ ಓಘನಿಯಾತಿ ಸದ್ದಸಿದ್ಧೀತಿ ಆಹ "**ತೇನಾ**"ತಿಆದಿ।

೫೦-೫೪. ವಿಪರಿಯೇಸಗ್ಗಾಹೋ ಪರಾಮಸನನ್ತಿ "ಪರತೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ನ ಧಮ್ಮಸಭಾವತೋ ಅಞ್ಞಥಾಮತ್ತಂ ಪರನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ಅಥ ಖೋ ತಬ್ಬಿಪರಿಯಾಯೋತಿ ಆಹ "**ಪರತೋತಿ ನಿಚ್ಚಾದಿತೋ**"ತಿ।

೫೫-೬೮. ಯದಿ ಸಭಾವತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಂ, ಕಥಮಾರಮ್ಮಣಭಾವೋತಿ ಆಹ "**ವಿಚಿತ್ತಸಞ್ಞಾಯ ಸಞ್ಞಿತ**"ನ್ತಿ, ಪರಿಕಪ್ಪನಾಮತ್ತಸಿದ್ಧನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಾನತ್ತತಾಯ ನಿರನ್ತರಭಾವೂಪಗಮನಂ ಸಂಸಟ್ಠಭಾವೋತಿ "**ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಾನತ್ತತ್ತಾ ನ ಸಂಸಟ್ಠತಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ತೇಸಂ** ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ। **ಇತರೇಹಿ** ರೂಪನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ। ಕಿಂ ಪನ ಕಾರಣಂ ಸಮಾನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾನಂ ಏಕಕಲಾಪಭೂತಾನಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಮೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಂಸಟ್ಠತಾ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಪನ

ತಥಾಭೂತಾನಮ್ಪಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ಆಹ **“ಏಸ ಹಿ ತೇಸಂ ಸಭಾವೋ”**ತಿ। ತೇನ ಯದಿಪಿ ಕೇಚಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ವಿಸುಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋನ್ತಿ, ದನ್ಧಪ್ಪವತ್ತಿಕತ್ತಾ ಪನ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂಯೇವ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಾನತ್ತಂ, ನ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ತೇಸಂ ಸಂಸಟ್ಠಭಾವೋ ತದಭಾವೋ ಚ ಇತರೇಸಂ ಸಭಾವಸಿದ್ಧೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಮೂಹಘನತಾಯ ವಾ ದುಬ್ಬಿಭಾಗತರತ್ತಾ ನತ್ಥಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಸುಂ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೋತಿ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಾನತ್ತತ್ತಾ ತೇಸಂಯೇವ ಸಂಸಟ್ಠತಾ। **ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ** ತದಧೀನವುತ್ತಿತಾಯ **ಗಹೇತಬ್ಬತೋ** ಬುದ್ಧಿಯಾ।

೮೩-೧೦೦. ಕಾಮತಣ್ಹಾ **ಕಾಮೋ** ಉತ್ತರಪದಲೋಪೇನ ಯಥಾ ರೂಪಭವೋ ರೂಪಂ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನಾ**ತಿ ಏತೇನ ಕಾಮರೂಪಾರೂಪತಣ್ಹಾನಂ ವಿಸಯಭಾವೋ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಕಾಮರೂಪಾರೂಪಾವಚರತಾಯ ಕಾರಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅವಸ್ಸಞ್ಚೇತಮೇವಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭಾವೋ ಅಪರಿಪುಣ್ಣವಿಸಯೋ ಸಿಯಾ। ಯದಿ ಹಿ ಆಲಮ್ಬಿತಬ್ಬಧಮ್ಮವಸೇನ ಭೂಮಿಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ಏವಂ ಸತಿ ಅನಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ನ ಸಿಯಾ। ಅಥ ವಿಪಾಕದಾನವಸೇನ, ಏವಮ್ಪಿ ಅವಿಪಾಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ನ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಭೂಮಿಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭಾವೋ ಪರಿಪುಣ್ಣವಿಸಯೋ ಸಿಯಾ। ತೇನೇವಾಹ **“ಏವಞ್ಹಿ ಸತೀ”**ತಿಆದಿ। ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಪನ ಲೋಕತೋ ಉತ್ತಿಣ್ಣಭಾವೇನ ಅನುತ್ತರಭೂಮಿತಾ। **ಅಕಾಮಾವಚರಾದಿತಾ ನಾಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಅಬ್ಯಾಪಿತದೋಸಂ ಪರಿಹರತಿ, **ಕಾಮಾವಚರಾದಿತಾ ನಾಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಅತಿಬ್ಯಾಪಿತದೋಸಂ। ನನು ಚ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ಕತಮಾ, ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾ ತಣ್ಹಾ, ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾ ಕತಮೇ, ಕಾಮತಣ್ಹಾವಿಸಯಾತಿ ಇತರೀತರನಿಸ್ಸಯತಾ ದೋಸೋತಿ? ನ, ಅವೀಚಿಆದಿಏಕಾದಸೋಕಾಸನಿನ್ನತಾಯ ಕಿಞ್ಚಿ ತಣ್ಹಂ ಕಾಮತಣ್ಹಾಭಾವೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ತಂಸಭಾವಾಯ ವಿಸಯಭಾವೇನ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪಲಕ್ಖೇತಬ್ಬತ್ತಾ।

ಇದಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಪಾಠೇನ ಸಮತ್ಥೇನ್ತೋ **“ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡೇಪೀ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಹಿ ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ಆಲಮ್ಬಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಕಾಮಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನಧಮ್ಮಾ ಚ ಕಾಮಭವಸಙ್ಖಾತೇ ಕಾಮೇ ಓಗಾಳ್ಹಾ ಹುತ್ವಾ ಚರನ್ತಿ, ನಾಞ್ಞತ್ಥಾತಿ **ಏತ್ಥಾವಚರಾ**ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ವಿಸೇಸತ್ಥಿನಾ ವಿಸೇಸೋ ಅನುಪಯುಜ್ಜತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಲೋಕಸ್ಸ ವಸೇನ ಪರಿಯಾಪನ್ನನಿಚ್ಛಯತೋ”**ತಿ। ತೇನ ಲೋಕಿಯಧಮ್ಮೇಸು ಪರಿಯಾಪನ್ನ-ಸದ್ದಸ್ಸ ನಿರುಳ್ಹತಂ ದಸ್ಸೇತಿ ಭಗವತೋ ತದುಚ್ಚಾರಣಾನನ್ತರಂ ವಿನೇಯ್ಯಾನಂ ತದತ್ಥಪಟಿಪತ್ತಿತೋ। ಪರಿಚ್ಛೇದಕಾಪೇಕ್ಖಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತಾತಿ **“ಪರಿಚ್ಛೇದಕಾರಿಕಾಯ ತಣ್ಹಾಯಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭಾವಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತಿ। **ಪರಿ**-ಸದ್ದೋ ಚೇತ್ಥ “ಉಪಾದಿನ್ನಾ”ತಿಆದೀಸು ಉಪ-ಸದ್ದೋ ವಿಯ ಸಸಾಧನಂ ಕಿರಿಯಂ ದೀಪೇತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ನಿಯ್ಯಾನಕರಣಸೀಲಾ **ನಿಯ್ಯಾನಿಕಾ** ಯಥಾ “ಅಪೂಪಭಕ್ಖನಸೀಲೋ ಆಪೂಪಿಕೋ”ತಿ, ನಿಯ್ಯಾನಸೀಲಾ ಏವ ವಾ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಾವ ಗಹಿತಾತಿ ಞಾಯತಿ, ಇತರಥಾ ಪಹಾನೇಕಟ್ಠತಾವಚನಂ ನಿಪ್ಪಯೋಜನಂ ಸಿಯಾ। “ರಣೋಹತಾ ನ ಜೋತನ್ತಿ, ಚನ್ದಸೂರಿಯಾ ಸತಾರಕಾ”ತಿಆದೀಸು ರಣ-ಸದ್ದಸ್ಸ ರೇಣುಪರಿಯಾಯತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಸಮ್ಪಹಾರಪರಿಯಾಯತ್ತಾ ಯುದ್ಧ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಸಮ್ಪಹಾರೋ ಚ ಪಹರಿತಬ್ಬಾಧಾರೋತಿ ಅಕುಸಲಸೇನಾವ “ಸರಣಾ”ತಿ ವುತ್ತಾ। **ದುಕ್ಖಾದೀನ**ನ್ತಿ ಫಲಭೂತಾನಂ ದುಕ್ಖವಿಘಾತಉಪಾಯಾಸಪರಿಳಾಹಾನಂ ಸಭಾಗಭೂತಾಯ ಚ ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪದಾಯ। **ತನ್ನಿಬ್ಬತ್ತಕಸಭಾವಾನಂ ಅಕುಸಲಾನ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲಾನಂ ಸರಣತಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಅಭಿಧಮ್ಮದುಕಮಾತಿಕಾಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸುತ್ತನ್ತಿಕದುಕಮಾತಿಕಾಪದವಣ್ಣನಾ

೧೦೧-೧೦೮. **ವಿಞ್ಞಾಸಭಾಗತಾಯ** , ನ ಸಞ್ಞುಪ್ಪಾದಯೋ ವಿಯ ವಿಞ್ಞಾಯ ಉಪಕಾರಕಭಾವತೋ। "**ಅಭೇಜ್ಜಂ...ಪೇ॰... ರುಹತೀ**"ತಿ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಅನವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಮಗ್ಗೇಹಿಪಿ ಪಹೀಯಮಾನಾ ಕಿಲೇಸಾ ತೇನ ತೇನ ಓಧಿನಾ ಅನವಸೇಸಮೇವ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಯೇ ಪನ ಅವಸಿಟ್ಠಾ ಭಿನ್ದಿತಬ್ಬಾ, ತೇ ಲೋಭಾದಿಕಿಲೇಸಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋ ಪುನ ವಿರುಳ್ಹಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತಿ। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇ ಪನ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ನ ಏವಂ ಅವಸಿಟ್ಠಾಭಾವತೋ। **ತದುಪಚಾರೇನ** ನಿಸ್ಸಯವೋಹಾರೇನ। ಕುಸಲೇಹಿ ತಾಪೇತಬ್ಬಾತಿ ವಾ **ತಪನಿಯಾ,** ತದಙ್ಗಾದಿವಸೇನ ಬಾಧಿತಬ್ಬಾ ಪಹಾತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮಾನತ್ಥಾನಿ** ಅಧಿವಚನಾದೀನಂ ಸಞ್ಞಾದಿಭಾವತೋ। "ಸಬ್ಬೇವ ಧಮ್ಮಾ ಅಧಿವಚನಪಥಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅಧಿವಚನಾದೀನಂ ವಿಸಯಭಾವೇ ನ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ವಜ್ಜಿತೋ, ವಚನಭಾವೋ ಏವ ಚ ಅಧಿವಚನಾದೀನಂ ವಕ್ಖಮಾನೇನ ನಯೇನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ "**ಸಬ್ಬಞ್ಞ ವಚನಂ ಅಧಿವಚನಾದಿಭಾವಂ ಭಜತೀ**"ತಿ।

೧೦೯-೧೧೮. ಅಞ್ಞಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಸಯಮೇವ ಅತ್ತನೋ ನಾಮಕರಣಸಭಾವೋ ನಾಮಕರಣಟ್ಠೋತಿ, ತೇನ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಯ ಓಪಪಾತಿಕನಾಮತಾಯ ಪಥವೀಆದೀನಮ್ಪಿ ನಾಮಭಾವೋ ಸಿಯಾತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯ ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ "**ನಾಮನ್ತರಾನಾಪಜ್ಜನತೋ**"ತಿ ಆಹ। ನ ಹಿ ವಿನಾ ಪಥವೀಆದಿನಾಮೇನಪಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ವಿಯ ಕೇಸಾದಿನಾಮೇಹಿ ವಿನಾ ವೇದನಾದಿನಾಮೇಹಿ ಅಞ್ಞೇನ ನಾಮೇನ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪಿಣ್ಡಾಕಾರತೋ ವೋಹರೀಯನ್ತೀತಿ। ಯಂ ಪನ ಪರಸ್ಸ ನಾಮಂ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಂ ನಾಮಕರಣನ್ತಿ ನಾಮಕರಣಸಭಾವತಾ ನತ್ಥೀತಿ ಸಾಮಞ್ಞನಾಮಾದಿಕರಣಾನಂ ನಾಮಭಾವೋ ನಾಪಜ್ಜತಿ। ಯಸ್ಸ ಚಞ್ಞೇಹಿ ನಾಮಂ ಕರೀಯತಿ, ತಸ್ಸ ನಾಮಕರಣಸಭಾವತಾಯ ಅಭಾವೋಯೇವಾತಿ ನತ್ಥಿ ನಾಮಭಾವೋ। ಯೇ ಪನ ಅನಾಪನ್ನನಾಮನ್ತರಾ ಸಭಾವಸಿದ್ಧನಾಮಾ ಚ, ತೇ ವೇದನಾದಯೋವ ನಾಮಂ ನಾಮಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಅತ್ತನಾವಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖತಾ ತಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಯೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಅವಿನಾಭಾವತೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಧಿವಚನಸಮ್ಫಸ್ಸೋ** ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸೋ, ಸೋ ನಾಮಮನ್ತರೇನ ಗಹೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ ಪಾಕಟೋತಿ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ। **ರುಪ್ಪನಸಭಾವೇನಾ**ತಿ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪಕಾಸಕಪಕಾಸಿತಬ್ಬಭಾವೇನಪಿ ಹಿ ವಿನಾಪಿ ನಾಮೇನ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಅಥ ವಾ ಪಕಾಸಕಪಕಾಸಿತಬ್ಬಭಾವೋ ವಿಸಯಿವಿಸಯಭಾವೋ ಚಕ್ಖುರೂಪಾದೀನಂ ಸಭಾವೋ, ಸೋ ರುಪ್ಪನಸಭಾವೇ ಸಾಮಞ್ಞೇ ಅನ್ತೋಗಧೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೧೯-೧೨೩. **ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪರಿಕಮ್ಮ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಸಮಾಪತ್ತಿವುಟ್ಠಾನಕುಸಲತಾ ವಿಯ ಸಮಾಪತ್ತಿಕುಸಲತಾಪಿ ಝಾನಲಾಭೀನಂಯೇವ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಇತರೇಸಮ್ಪಿ ಅನುಸ್ಸವವಸೇನ ಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಅಪ್ಪನಾಪರಿಚ್ಛೇದಪಞ್ಞಾ ಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। "ಏವಂ ಸೀಲವಿಸೋಧನಾದಿನಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಪ್ಪೇತೀತಿ ಜಾನನಕಪಞ್ಞಾ ಸಹ ಪರಿಕಮ್ಮೇನ ಅಪ್ಪನಾಪರಿಚ್ಛೇದಜಾನನಕಪಞ್ಞಾ"ತಿ ಕೇಚಿ। **ವುಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲಭಾವೋ** ವುಟ್ಠಾನವಸಿತಾ। **ಪುಬ್ಬೇ**ತಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನತೋ ಪುಬ್ಬೇ।

೧೨೪-೧೩೪. ಸೋಭನೇ ರತೋ ಸುರತೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸೋರಚ್ಚನ್ತಿ ಆಹ "**ಸೋಭನಕಮ್ಮರತತಾ**"ತಿ। ಸುಟ್ಠು ವಾ ಓರತೋ ವಿರತೋ ಸೋರತೋ , ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸೋರಚ್ಚನ್ತಿ। ಅಯಂ ಪನತ್ಥೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತೋ ಏವ। **ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಂ** ಮೋಹೋ। **ಕುಸಲಭಾವನಾ** ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾನಂ ವಡ್ಢನಾ। **ಸಞ್ಞಾಣಂ** ಉಪಲಕ್ಖಣಂ। **ಸವಿಗ್ಗಹಂ** ಸಬಿಮ್ಬಕಂ। **ಉಪಲಕ್ಖೇತಬ್ಬಾಕಾರಂ** ಧಮ್ಮಜಾತಂ, ಆರಮ್ಮಣಂ ವಾ। **ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ**ತಿ ಚಿತ್ತವಿಕ್ಖೇಪಪಟಿಪಕ್ಖೋ। ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕತಾಯ ಹಿ ಪಹಾನವುಟ್ಠಾನೇನ ಚ ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಪವತ್ತಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ।

೧೩೫-೧೪೨. **ಕಾರಣಸೀಲಂ** ಲೋಕಿಯಂ। **ಫಲಸೀಲಂ** ಲೋಕುತ್ತರಂ ತೇನ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ಕತ್ವಾ, ಲೋಕಿಯಸ್ಸಪಿ ವಾ ಸೀಲಸ್ಸ ಕಾರಣಫಲಭಾವೋ ಪುಬ್ಬಾಪರಭಾವೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಸಮ್ಪನ್ನಸಮುದಾಯಸ್ಸ** ಪರಿಪುಣ್ಣಸಮೂಹಸ್ಸ। **ಅಕುಸಲಾ ಸೀಲಾ** ಅಕುಸಲಾ ಸಮಾಚಾರಾ। **ಸೀಲಸಮ್ಪದಾ** ಸೀಲಸಮ್ಪತ್ತಿ ಸೀಲಗುಣಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಹೋತ್ತಪ್ಪಂ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಓತ್ತಪ್ಪಸ್ಸ ಞಾಣಪ್ಪಧಾನತಂ ಆಹ, ನ

ಪನ ಞಾಣಸ್ಸ ಓತ್ತಪ್ಪಸಹಿತತಾಮತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಓತ್ತಪ್ಪರಹಿತಂ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥೀತಿ। **ಅಧಿಮುತ್ತತಾ** ಅಭಿರತಿವಸೇನ ನಿರಾಸಙ್ಕಾಪವತ್ತಿ। **ನಿಸ್ಸಟತಾ** ವಿಸಂಯುತ್ತತಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಅಧಿಮುತ್ತತಾನಿಸ್ಸಟತಾವಚನೇಹಿ ತದುಭಯಪರಿಯಾಯಾ ದ್ವೇ ವಿಮುತ್ತಿಯೋ ಏಕಸೇಸನಯೇನ ಇಧ "ವಿಮುತ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚ ಅಧಿಮುತ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚಾ"ತಿ। ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏತೇನಾತಿ ಉಪ್ಪಾದೋ, ನ ಉಪ್ಪಾದೋತಿ **ಅನುಪ್ಪಾದೋ,** ತಬ್ಭೂತೇ ಅನುಪ್ಪಾದಪರಿಯೋಸಾನೇ ವಿಮೋಕ್ಖನ್ತೇ ಅನುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಾ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನಸ್ಸ ಪರಿಯೋಸಾನೇತಿ ಠಾನಫಲೇಹಿ ಅರಿಯಫಲಮೇವ ಉಪಲಕ್ಖೀಯತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಮಾತಿಕಾಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಪದಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೧. **ಅಪ್ಪೇತು**ನ್ತಿ ನಿಗಮೇತುಂ। "ಪದಭಾಜನೀಯಂ ನ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ಪದಭಾಜನೀಯಾವಚನೇನ ಅಪ್ಪನಾವರೋಧಂ ಸಾಧೇತ್ವಾ ಪದಭಾಜನೀಯಾವಚನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ವದನ್ತೋ **"ಸರೂಪೇನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ "ಫಸ್ಸೋ ಹೋತೀ"ತಿಆದೀಸು **ಹೋತಿ-ಸದ್ದೋ** ಅತ್ಥಿ-ಸದ್ದೇನ ಅನಾನತ್ಥೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ **"ದುತಿಯೇನ ಹೋತಿ-ಸದ್ದೇನಾ"**ತಿ। ಪುಬ್ಬೇ ಅಟ್ಠಕಥಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವತ್ವಾ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಪಾಳಿಪ್ಪದೇಸಸ್ಸ ಅಪ್ಪನಾವರೋಧೋ ಸಮತ್ಥಿತೋತಿ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಙ್ಖೇಪೇನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತೋತಿ ಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಾವಿಸಯತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। **ಯೇನ ಕೇನಚೀ**ತಿ ದಸ್ಸನಾದಿವಿಸೇಸಯುತ್ತೇನ, ಇತರೇನ ವಾ। ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸೋ ಹಿ ಞಾಣಸ್ಸ ದಸ್ಸನತುಲನತೀರಣಾನಿ। **"ಅದಿಟ್ಠ"**ನ್ತಿಆದೀಸು ಆಹಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಚ ಲಕ್ಖಣಸ್ಸಾತಿ। ತಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಕತನ್ತಿ। **ಅದಿಟ್ಠಂ ಜೋತೀಯತಿ ಏತಾಯಾ**ತಿ ಏತೇನ ದಿಟ್ಠಂ ಸಂಸನ್ದತಿ ಏತಾಯಾತಿ ದಿಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಾ। ವಿಮತಿಂ ಛಿನ್ದತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾತಿ ಏತಾಸಮ್ಪಿ ಸದ್ದತ್ಥೋ ನಯತೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಸಬ್ಬಾಪಿ ತಥಾಪವತ್ತಂ ವಚನಂ, ತದುಪ್ಪಾದಕೋ ವಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞತೋ ಪಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಪಭೇದೋ, ವಿಸೇಸೋ, ತೇನ **ಪಭೇದೇನ। ಧಮ್ಮಾನಂ ದೇಸನ**ನ್ತಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಮಯಭೂಮಿಜಾತಿಆರಮ್ಮಣಸಭಾವಾದಿವಸೇನ ಅನವಸೇಸಪ್ಪಭೇದಪರಿಗ್ಗಹತೋ ನಿದ್ದೇಸದೇಸನಾವ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತಾ, ತಥಾಪಿ ಕುಸಲಾದಿಮಾತಿಕಾಪದಸಙ್ಗಹಿತವಿಸೇಸೋಯೇವ ಇಧ ಪಭೇದೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ವುತ್ತಂ **"ಪಭೇದ…ಪೇ॰… ದೇಸನಂ ಆಹಾ"**ತಿ। ತೇನೇವಾಹ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಕುಸಲ…ಪೇ॰… ದೀಪೇತ್ವಾತಿ ಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ…ಪೇ॰… ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಧಮ್ಮುದ್ದೇಸವಾರ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕರಾಸಿವಣ್ಣನಾ)। "ಫಸ್ಸೋ ಫುಸನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಚ ಪಭೇದವನ್ತೋವ ಸಾತಿಸಯಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ, ನ ಪನ ಮಾತಿಕಾಯಂ ವುತ್ತಪ್ಪಭೇದೋತಿ ಪಭೇದವನ್ತದಸ್ಸನಂ ನಿದ್ದೇಸೋ। **ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ**ತಿಆದಿನಾ "ಪಭೇದೇ…ಪೇ॰… ದಸ್ಸನತ್ಥ"ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಾಕ್ಯಸ್ಸ ಪಿಣ್ಡತ್ಥಮಾಹ। ಯದಿ ಧಮ್ಮಾ ಏವ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬಾ ಚ, ಕಸ್ಮಾ ಕುಸಲಾತಿ ಪಭೇದವಚನನ್ತಿ ಆಹ **"ತೇ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ನ ಹಿ ಪಭೇದೇಹಿ ವಿನಾ ಪಭೇದವನ್ತೋ ಅತ್ಥೀತಿ। "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ"ತಿ ಏತೇನ "ಫಸ್ಸೋ ಹೋತೀ"ತಿ, "ಫಸ್ಸೋ ಫುಸನಾ"ತಿ ಚ ಆದಿನಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕುಸಲಭಾವೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಪೀ"**ತಿ ಆಹ। **ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹೀ**ತಿ **ಹಿ**-ಸದ್ದೋ ಕಾರಣತ್ಥೋ। ತೇನ ಯಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮಾವ ದೇಸೇತಬ್ಬಾ, ತೇ ಚ ಕುಸಲಾ…ಪೇ॰… ಭೇದಾ ದೇಸೇತಬ್ಬಾ , ತಸ್ಮಾತಿ ಏವಂ ವಾ ಯೋಜನಾ। **ಧಮ್ಮಾನಮೇವಾ**ತಿ ಅವಧಾರಣಫಲಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ಅವೋಹಾರದೇಸನಾತೋ"**ತಿ। **ಅತ್ಥಾನಞ್ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೇನ "ಫಸ್ಸೋ ಫುಸನಾ"ತಿ ಏವಮಾದಿಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಂ ಯಥಾವುತ್ತಧಮ್ಮಾದಿಞಾಣಞ್ಚ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। "ಇತಿ ಏವಂ ಅಯಂ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬೋ ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬೋ ಚಾ"ತಿ ತಥಾ ತಥಾ ವಿಧೇತಬ್ಬಭಾವೋ ಇತಿಕತ್ತಬ್ಬತಾ, ತಾಯ ಯುತ್ತೋ **ಇತಿ…ಪೇ॰… ಯುತ್ತೋ** , ತಸ್ಸ ವಿಧೇತಬ್ಬಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ, **ವಿಸೇಸನತ್ತಾ** ಪಭೇದಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಇತಿಕತ್ತಬ್ಬತಾಯುತ್ತಸ್ಸ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ **ಉದ್ದೇಸೋ ಧಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೋ,** ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ "ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಅಯಂ ಪದಾನುಕ್ಕಮೋ ಕತೋ। **ಪುಚ್ಛಾ ಸಂಸಯಿತಪ್ಪಧಾನಾ** ಅನಿಚ್ಛಿತನಿಚ್ಛಯನಾಯ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬತ್ತಾ। ತೇನ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ಸಮುಗ್ಘಾಟಿತವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯಾನಮ್ಪಿ ಪುಚ್ಛಾ ದೇಸೇತಬ್ಬಪುಗ್ಗಲಗತಸಂಸಯಾಪತ್ತಿಂ ಅತ್ತನಿ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಸಂಸಯಾಪನ್ನೇಹಿ ವಿಯ ಪವತ್ತೀಯತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೇದೋ ವಿಯ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೇನ ಕುಸಲಾದಿಭೇದೋ ಧಮ್ಮಭಾವೇನ ನಿಯತೋತಿ ಧಮ್ಮಾತಿ ವುತ್ತೇ ನಿಚ್ಛಯಾಭಾವತೋ "ಕುಸಲಾ ನು ಖೋ ಅಕುಸಲಾ ನು ಖೋ"ತಿಆದಿನಾ ಸಂಸಯೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಕುಸಲಾದಿಭೇದೋ ಪನ ಸಂಸಯಿತೋ"**ತಿ। ಧಮ್ಮಭಾವೋ ಪನ ಕುಸಲಾದೀಸು ಏಕನ್ತಿಕತ್ತಾ

ನಿಚ್ಛಿತೋಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **“ನ ಚ ಧಮ್ಮಭಾವೋ ಸಂಸಯಿತೋ”**ತಿ। ತೇನ ಸಂಸಯಿತೋ ನಿಚ್ಛೇತಬ್ಬಭಾವೇನ ಪಧಾನೋ ಏತ್ಥ ಕುಸಲಭಾವೋ, ನ ತಥಾ ಧಮ್ಮಭಾವೋತಿ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸಮಯೇತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಸಮಯೇ। “ಅಥ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ”ತಿ ಏತ್ಥ ಅಥ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಮಾಹ **“ಪಚ್ಛಾ”**ತಿ। ಭೋಜನಗಮನಾದೀಹಿ ಸಮಯೇಕದೇಸನಾನತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸನಾನತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಸಮವಾಯಾದೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ವಿಸೇಸಿತಾ**ತಿ ಏತೇನ “ನಿಯಮಿತಾ”ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವಿವರತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವುತ್ತಚಿತ್ತವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತೋ ಸಮಯತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಾನ**ನ್ತಿ ಕಾಮಾವಚರಾದಿವಿಸೇಸಯುತ್ತಾನಂ। “ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ”ತಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬೋಪಿ ಸಮಯೋ ಯೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇನ ವಿಸೇಸೀಯತಿ, ತಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ “ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ”ತಿ ಏತ್ಥ ಸಯಂ ವಿಸೇಸನಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾ “ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ”ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಸೇಸನಭೂತಂ ಚಿತ್ತಂ ಅತ್ತನಾ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಸಮಯಸ್ಸ ಉಪಕಾರತ್ಥಂ “ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ… ಪೇ॰… ಚಿತ್ತ”ನ್ತಿ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಉಪಕಾರೋತಿ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅವಚ್ಛೇದಕಾವಚ್ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬಭಾವೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪುರಿಮಧಮ್ಮಾನಂ ಭಙ್ಗಸಮಕಾಲಂ, ಭಙ್ಗಾನನ್ತರಮೇವ ವಾ ಪಚ್ಛಿಮಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ **ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ನಿರನ್ತರತಾ** ಕೇನಚಿ ಅನನ್ತರಿತತಾ। ಯಾಯ ಭಾವಪಕ್ಖಸ್ಸ ಬಲವಭಾವೇನ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತೋ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಪಕ್ಖೋ ನ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ತದೇವೇತನ್ತಿ ಗಹಣವಸೇನ ಪಚುರಜನೋ ವಿಪರಿಯೇಸಿತೋ, ಸೋಯಮತ್ಥೋ ಅಲಾತಚಕ್ಕೇನ ಸುಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ। ತೇನೇವಾಹ **“ಏಕೀಭೂತಾನಮಿವಾ”**ತಿ । ಏಕಸಮೂಹವಸೇನ ಏಕೀಭೂತಾನಮಿವ ಪವತ್ತಿ **ಸಮೂಹಘನತಾ,** ದುಬ್ಬಿಞ್ಞೇಯ್ಯಕಿಚ್ಚಭೇದವಸೇನ ಏಕೀಭೂತಾನಮಿವ ಪವತ್ತಿ **ಕಿಚ್ಚಘನತಾ**ತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಾಲಸಭಾವಬ್ಯಾಪಾರಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ದುಬ್ಬಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭೇದತಾಯ ಏಕೀಭೂತಾನಮಿವ ಗಹೇತಬ್ಬತಾ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸನ್ತತಿಘನತಾದಯೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಸನ್ನಿಜ್ಝಂ ಸಮೇತೀತಿ **ಸಮಯೋ,** ಸಮವೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋತಿ **ಸಮಯ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಸಮವಾಯತ್ಥತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿ”**ನ್ತಿ ಆಹ। ಸಮೇತಿ ಸಮಾಗಚ್ಛತಿ ಏತ್ಥ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ತದಾಧಾರಪುಗ್ಗಲೇಹೀತಿ **ಸಮಯೋ,** ಖಣೋ। ಸಮೇನ್ತಿ ಏತ್ಥ, ಏತೇನ ವಾ, ಸಮಾಗಚ್ಛನ್ತಿ ಧಮ್ಮಾ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇಹಿ ಉಪ್ಪಾದಾದೀಹಿ ವಾತಿ **ಸಮಯೋ,** ಕಾಲೋ। ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿಮತ್ತತಾಯ ಅತ್ಥತೋ ಅಭೂತೋಪಿ ಹಿ ಕಾಲೋ ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಧಿಕರಣಂ ಕರಣಂ ವಿಯ ಚ ಪರಿಕಪ್ಪನಾಮತ್ತಸಿದ್ಧೇನ ರೂಪೇನ ವೋಹರೀಯತೀತಿ। ಸಮಂ, ಸಹ ವಾ ಅವಯವಾನಂ ಅಯನಂ ಪವತ್ತಿ ಅವಟ್ಠಾನನ್ತಿ **ಸಮಯೋ,** ಸಮೂಹೋ ಯಥಾ “ಸಮುದಾಯೋ”ತಿ। ಅವಯವಸಹಾವಟ್ಠಾನಮೇವ ಹಿ ಸಮೂಹೋ। ಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಮಾಗಮೇ ಏತಿ ಫಲಂ ಏತಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಪವತ್ತತಿ ಚಾತಿ **ಸಮಯೋ,** ಹೇತು ಯಥಾ “ಸಮುದಯೋ”ತಿ। ಸಮೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಏತಿ ಸವಿಸಯೇ ಪವತ್ತತಿ, ಸಮ್ಬನ್ಧಾ ವಾ ಅಯನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಸಮಯೋ,** ದಿಟ್ಠಿ। ದಿಟ್ಠಿಸಂಯೋಜನೇನ ಹಿ ಸತ್ತಾ ಅತಿವಿಯ ಬಜ್ಝನ್ತೀತಿ। ಸಮಯನಂ ಸಙ್ಗತಿ ಸಮೋಧಾನನ್ತಿ **ಸಮಯೋ,** ಪಟಿಲಾಭೋ। ಸಮಸ್ಸ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಯಾನಂ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ಯಾನಂ ಅಪಗಮೋ ಅಪ್ಪವತ್ತೀತಿ **ಸಮಯೋ,** ಪಹಾನಂ। ಅಭಿಮುಖಭಾವೇನ ಸಮ್ಮಾ ಏತಬ್ಬೋ ಅಭಿಸಮೇತಬ್ಬೋ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬೋತಿ ಅವಿಪರೀತೋ ಸಭಾವೋ **ಅಭಿಸಮಯೋ**। ಅಭಿಮುಖಭಾವೇನ ಸಮ್ಮಾ ವಾ ಏತಿ ಗಚ್ಛತಿ ಬುಜ್ಝತೀತಿ **ಅಭಿಸಮಯೋ,** ಅವಿರಾಧೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅವಿಪರೀತಸಭಾವಾವಬೋಧೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಉಪಸಗ್ಗಾನಂ ಜೋತಕಮತ್ತತ್ತಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಾಚಕೋ **ಸಮಯ**-ಸದ್ದೋ ಏವಾತಿ ಸಉಪಸಗ್ಗೋಪಿ ವುತ್ತೋ। **ತಾನೇವಾ**ತಿ ಪೀಳನಾದೀನೇವ। **ವಿಪ್ಫಾರಿಕತಾ** ಸೇರಿಭಾವೇನ ಕಿರಿಯಾಸು ಉಸ್ಸಾಹನಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನೋ।

ಕೇಸುಚೀತಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾದೀಸು। ಖಣಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವೋ ತೇನ ವಿನಾಭಾವೋತಿ ಆಹ **“ನನೂ”**ತಿಆದಿ। **ಧಮ್ಮೇನೇವಾ**ತಿ ವಿಸೇಸನ್ತರರಹಿತೇನ। ತಂಯೇವ ಹಿ ಅವಧಾರಣೇನ ನಿವತ್ತಿತಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತಿ **“ನ ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿತ್ಥಾ”**ತಿಆದಿನಾ। **ಯಥಾ ವಾ ತಥಾ ವಾ**ತಿ ಕಾಲೇನ ಲೋಕೋ ಪವತ್ತತಿ ನಿವತ್ತತೀತಿ ವಾ ಕಾಲೋ ನಾಮ ಭಾವೋ ವತ್ತನಲಕ್ಖಣೋ ಭಾವಾನಂ

ಪವತ್ತಿಓಕಾಸದಾಯಕೋತಿ ವಾ ಯೇನ ತೇನ ಪಕಾರೇನ। ಇಧ ಉತ್ತಮಹೇತುನೋ ಸಮ್ಭವೋ ಏವ ನತ್ಥೀತಿ ಹೇತುಹೇತುಸಾಧಾರಣಹೇತೂಯೇವ ಪಟಿಸೇಧೇತಿ। **ತಪ್ಪಚ್ಚಯತಂ** ಅನೇಕಪಚ್ಚಯತಂ।

ಪಕತಿಸ್ಸರವಾದಗ್ಗಹಣಂ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪಜಾಪತಿಪುರಿಸಕಾಲವಾದಾದಯೋಪಿ "**ಏಕಕಾರಣವಾದೋ**"ತಿ। **ವಾ**-ಸದ್ದೇನ ವಾ ತೇಸಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅವಯವ...ಪೇ॰... ದಾಯೋ ವುತ್ತೋ** ಅವಯವಧಮ್ಮೇನ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಅಪದಿಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ, ಯಥಾ "ಸಮಂ ಚುಣ್ಣಂ, ಅಲಙ್ಕತೋ ದೇವದತ್ತೋ"ತಿ ಚ। **ಅನಿಪ್ಫಾದನಂ** ನಿಪ್ಫಾದನಾಭಾವೋ ಅಹೇತುಭಾವೋ। ನಿಪ್ಫಾದೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥಸ್ಸ ಪನ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಾನಂ ಸಹಸ್ಸೇಪಿ ಸಮಾಗತೇ ನತ್ಥೇವ ಸಮತ್ಥತಾತಿ ಆಹ "**ನಿಪ್ಫಾದನಸಮತ್ಥಸ್ಸಾ**"ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಾಯತ್ತಾ ಫಲುಪ್ಪಾದನಾ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಾತಿ ವುತ್ತಾತಿ ಅಪೇಕ್ಖಾ ವಿಯಾತಿ ಅಪೇಕ್ಖಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ನಿಬ್ಯಾಪಾರೇಸು ಅಬ್ಯಾವಟೇಸು। **ಏಕೇಕಸ್ಮಿನ್ತಿ** ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಆಮೇಡಿತವಚನಸ್ಸ ಲುತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸತಿ ಚ ಆಮೇಡಿತೇ ಸಿದ್ಧೋ ಬಹುಭಾವೋತಿ। ಅನ್ಧಸತಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಚ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮವಸೇನ ಪರಿಣಾಮೇತ್ವಾ "**ಅನ್ಧಸತೇ**"ತಿ ಆಹ। ತಥಾ ಏಕೇಕಸ್ಮಿನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ವಿಸುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾ ಜೋತಿತಾತಿ ಅನ್ಧಸತಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಸಮುದಿತಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥತೋ ಅಯಮತ್ಥೋ ಆಪನ್ನೋತಿ ಆಹ "**ಅನ್ಧಸತಂ ಸಹಿತಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ**"ತಿ। **ಅಞ್ಞಥಾತಿ** ಯಥಾರುತವಸೇನ ಅತ್ಥೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ। ಯಸ್ಮಾ **ಅಸಾ...ಪೇ॰... ಸಿದ್ಧೋ** ಸಿವಿಕುಬ್ಬಹನಾದೀಸು, ತಸ್ಮಾ ನಾಯಮತ್ಥೋ ಸಾಧೇತಬ್ಬೋ। ಇದಾನಿ ತಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ಸುಪಾಕಟಭಾವೇನ ಅಸಾಧೇತಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ವಿಸು**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಏತೇನುಪಾಯೇನಾತಿ ಯೋಯಂ ಖಣಸಙ್ಖಾತೋ ಸಮಯೋ ಕುಸಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ದುಲ್ಲಭಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। **ಅತ್ತನೋ ದುಲ್ಲಭತಾಯಾತಿ** ಏತ್ಥ ಖಣತ್ಥೋ ವಾ ಸಮಯ-ಸದ್ದೋ ಖಣಸಙ್ಖಾತೋ ಸಮಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ಏತೇನ ಉಪಾಯಭೂತೇನ ನಯಭೂತೇನ। **ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ** ಏತ್ಥಾಯಂ ಯೋಜನಾ - **ಸಮವಾಯ...ಪೇ॰... ವುತ್ತಿಂ ದೀಪೇತಿ** ಸಯಂ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಭಾವತೋ, ಸಮವಾಯತ್ಥೋ ವಾ ಸಮಯ-ಸದ್ದೋ ಸಮವಾಯಸಙ್ಖಾತೋ ಸಮಯೋ। ಸೋ ಯಾಯ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಸತೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಕಾಸನವಸೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನೇಕಹೇತುತೋ ವುತ್ತಿಂ ದೀಪೇತಿ। **ಕಾಲ...ಪೇ॰... ಪರಿತ್ತತಂ ದೀಪೇತಿ** ಅತ್ತನೋ ಅತಿಪರಿತ್ತತಾಯ। **ಸಮೂಹ...ಪೇ॰... ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿಂ ದೀಪೇತಿ** ಸಯಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮುದಾಯಭಾವತೋ। **ಹೇತು...ಪೇ॰... ವುತ್ತಿತಂ ದೀಪೇತಿ** ಸತಿ ಏವ ಅತ್ತನಿ ಅತ್ತನೋ ಫಲಾನಂ ಸಮ್ಭವತೋತಿ। ಅತ್ಥಪಕ್ಖೇ ಚ ಸದ್ದಪಕ್ಖೇ ಚ ಯಸ್ಮಿಂ ಅತಿಪರಿತ್ತೇ ಕಾಲೇ ಯಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮಸಮುದಾಯೇ ಯಮ್ಹಿ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಸತೀತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಞಾಪನವಸೇನ ತದಾಧಾರಾಯ ತದಧೀನಾಯ ಚ ಕುಸಲಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝತಂ ಅನೇಕೇಸಂ ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಪರಾಧೀನಪ್ಪತ್ತಿಞ್ಚ ದೀಪೇತೀತಿ।

ದಳ್ಹಧಮ್ಮಾ ಧನುಗ್ಗಹಾತಿ ದಳ್ಹಧನುನೋ ಇಸ್ಸಾಸಾ। **ದಳ್ಹಧನು** ನಾಮ ದ್ವಿಸಹಸ್ಸಥಾಮಂ ವುಚ್ಚತಿ। **ದ್ವಿಸಹಸ್ಸಥಾಮ**ನ್ತಿ ಚ ಯಸ್ಸ ಆರೋಪಿತಸ್ಸ ಜಿಯಾಬದ್ಧೋ ಲೋಹಸೀಸಾದೀನಂ ಭಾರೋ ದಣ್ಡೇ ಗಹೇತ್ವಾ ಯಾವ ಕಣ್ಡಪ್ಪಮಾಣಾ ಉಕ್ಖಿತ್ತಸ್ಸ ಪಥವಿತೋ ಮುಚ್ಚತಿ। **ಸಿಕ್ಖಿತಾತಿ** ದಸದ್ವಾದಸವಸ್ಸಾನಿ ಆಚರಿಯಕುಲೇ ಉಗ್ಗಹಿತಸಿಪ್ಪಾ। **ಕತಹತ್ಥಾತಿ** ಧನುಸ್ಮಿಂ ಚಿಣ್ಣವಸೀಭಾವಾ। ಕೋಚಿ ಸಿಪ್ಪಮೇವ ಉಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಕತಹತ್ಥೋ ನ ಹೋತಿ, ಇಮೇ ಪನ ನ ತಥಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಕತುಪಾಸನಾತಿ** ರಾಜಕುಲಾದೀಸು ದಸ್ಸಿತಸಿಪ್ಪಾ। **ಚತುದ್ದಿಸಾ ಠಿತಾ ಅಸ್ಸೂತಿ** ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಪದೇಸೇ ಥಮ್ಭಂ ವಾ ರುಕ್ಖಂ ವಾ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಏಕಂಯೇವ ನಿಸ್ಸಾಯ ಚತುದ್ದಿಸಾಭಿಮುಖಾ ಠಿತಾ ಸಿಯುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏವಂ ವುತ್ತಜವನಪುರಿಸಸ್ಸಾತಿ** ನ ಏವರೂಪೋ ಪುರಿಸೋ ಕೋಚಿ ಭೂತಪುಬ್ಬೋ ಅಞ್ಞತ್ರ ಬೋಧಿಸತ್ತೇನ। ಸೋ ಹಿ ಜವನಹಂಸಕಾಲೇ ಏವರೂಪಮಕಾಸಿ। ಸುತ್ತೇ ಪನ ಅಭೂತಪರಿಕಪ್ಪನವಸೇನ ಉಪಮಾಮತ್ತಂ ಆಹಟಂ। **ತಪ್ಪರಭಾವಾತಿ** ತಪ್ಪರಭಾವತೋ ಹೇತುಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸಮಯಸ್ಸ ಪರಾಯತ್ತವುತ್ತಿದೀಪನೇ ಏಕನ್ತಬ್ಯಾವಟಸಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೇ ಪನ "ತಪ್ಪರಭಾವೋ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿದೀಪನತೋ ತಪ್ಪರಭಾವೋ ಹೇತುಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ

ಸಮಯಸ್ಸ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಪರಾಯತ್ತವುತ್ತಿದೀಪನತಾ ವುತ್ತಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಸಮುದಾಯಾಯತ್ತತಾದೀಪನೇ ತಪ್ಪರೋ, ತದೇಕದೇಸಾಯತ್ತತಾದೀಪನೇ ತಪ್ಪರೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ಅತಪ್ಪರಭಾವತೋ**"ತಿ।

ನನು ಚ ತಂ ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತೋ ಕಾಲೋ ವೋಹಾರಮತ್ತಕೋ, ಸೋ ಕಥಂ ಆಧಾರೋ ತತ್ಥ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ಆಹ "**ಕಾಲೋಪಿ ಹೀ**"ತಿಆದಿ। ಯದಿ ಕಿರಿಯಾಯ ಕಿರಿಯನ್ತರಲಕ್ಖಣಂ ಭಾವೇನಭಾವಲಕ್ಖಣಂ, ಕಾ ಪನೇತ್ಥ ಲಕ್ಖಣಕಿರಿಯಾತಿ ಆಹ "**ಇಹಾಪೀ**"ತಿಆದಿ। **ಲಕ್ಖಣಭೂತಭಾವಯುತ್ತೋತಿ ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಹೇತುಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಸ್ಮಾ ಸತ್ತಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಲಕ್ಖಣಕಿರಿಯಾಯ ಯುತ್ತೋ ಸಮಯೋ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಭೂಮಿನಿದ್ದೇಸೋತಿ।

ಉದ್ದಾನತೋತಿ ಯದಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ನನು ಚ ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಾದಯೋ ವಿಯ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋಪಿ ಅಸ್ಸಾದೇತಬ್ಬತಾಯ ವತ್ಥುಕಾಮೇ ಸಮವರುದ್ಧೋ ಇಣಂ ವಿಯ ಇಣೇಯ್ಯೇತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಏಕೋಯೇವ ಕಾಮೋ ಸಿಯಾತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ "**ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ**"ತಿಆದಿ। **ಸಹಿತಸ್ಸಾ**ತಿ ವಿಸಯವಿಸಯಿಭಾವೇನ ಅವಟ್ಠಿತಸ್ಸ। "ಉದ್ದಾನತೋ ದ್ವೇ ಕಾಮಾ"ತಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಬ್ಬೇ ಕಾಮಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾ, "ಚತುನ್ನಂ ಅಪಾಯಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪನ ವಿಸಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸಿತತ್ತಾ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಕಿಲೇಸಭೂತೋ ಕಾಮರಾಗೋ ಇಧ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋತಿ ಗಹಿತೋತಿ "**ತೇನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ಚೋದಕೋ ತಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಅಜಾನನ್ತೋ "**ನನು ಚಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಅನುಯುಞ್ಜತಿ। ಇತರೋ ಪನ "**ಬಹಲಕಿಲೇಸಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಿವರತಿ।

ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇಸು ವಿಮಾನಕಪ್ಪರುಕ್ಖಾದಿಪ್ಪಕಾರೇಸು ಪರಿತ್ತಕುಸಲಾದೀಸು ವಾ। ನನು ಚ "ಚತುನ್ನಂ ಅಪಾಯಾನ"ನ್ತಿ ವಿಸಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸಿತತ್ತಾ ರೂಪಾರೂಪಧಾತುಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವೋಯೇವಾತಿ? ನ, "ಉದ್ದಾನತೋ ದ್ವೇ ಕಾಮಾ"ತಿ ನಿರವಸೇಸತೋ ಕಾಮಾನಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ। ಉದ್ದಿಟ್ಠೇಪಿ ಹಿ ಕಾಮಸಮುದಾಯೇ ಯಥಾ ತದೇಕದೇಸೋವ ಗಯ್ಹತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ದುವಿಧೋ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಕಾಮರಾಗೋ** ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಿಕೋ ರಾಗೋ। **ಕಾಮತಣ್ಹಾ** ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮವಿಸಯಾ ತಣ್ಹಾ। **ನಿರೋಧತಣ್ಹಾ** ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ರಾಗೋ। **ಇಧಾ**ತಿ ಏಕಾದಸವಿಧೇ ಪದೇಸೇ। ಯದಿ ಅನವಸೇಸಪ್ಪವತ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, "ದುವಿಧೋಪೇಸೋ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ವತ್ಥುಕಾಮೇಕದೇಸಸ್ಸ ಇಧ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋತಿ ಅನುಯೋಗೇನ ಯೇಭುಯ್ಯಭಾವತೋ ಅನವಸೇಸೋ ವಿಯ ಅನವಸೇಸೋತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ವತ್ಥುಕಾಮೋಪೀ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ಅನವಸೇಸಸದಿಸತಾ ಚೇತ್ಥ ಸಭಾವಭಿನ್ನಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅನವಸೇಸತೋ। **ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಕಿಲೇಸಕಾಮವತ್ಥುಕಾಮಾನಂ ಅನವಸೇಸಪರಿಪುಣ್ಣಭಾವೇನ ಅಭಿಲಕ್ಖಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚಾಸದ್ದಸ್ಸ ರಸ್ಸತ್ತಂ ಕತ**ನ್ತಿ ಕಾಮಾವಚರಸದ್ದೇ ಹೇತುಕತ್ತುಅತ್ಥೋ ಅನ್ತೋನೀತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ವಿಸಯೇತಿ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಿಮಿತ್ತವಿರಹೇ**ತಿ ಏತೇನ ರುಳ್ಹೀಸು ಕಿರಿಯಾ ವಿಭಾಗಕರಣಾಯ, ನ ಅತ್ತಕಿರಿಯಾಯಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಕುಸಲಭಾವ**ನ್ತಿ ಜಾತಕಬಾಹಿತಿಕಸುತ್ತಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನ ಕಥಿತಂ ಕುಸಲತ್ತಂ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಸುಖವಿಪಾಕಭಾವಸ್ಸ। **ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತಂ ವತ್ತುಕಾಮತಾಯಾ**ತಿ ಏತೇನ "ಅನವಜ್ಜಸುಖವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸುಖಸದ್ದೋ ಇಟ್ಠಪರಿಯಾಯೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಞ್ಞಾಪಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಂ ಸಞ್ಜಾಣಕರಣಪಟಿವಿಜ್ಝನಾನಿ, ತದುಭಯವಿಧುರಾ ಆರಮ್ಮಣೂಪಲದ್ಧಿ "ವಿಜಾನಾತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಆಹ "**ಸಞ್ಞಾ...ಪೇ॰... ಗಹಣ**"ನ್ತಿ। ನನು ಚ ಫಸ್ಸಾದಿಕಿಚ್ಚತೋಪಿ ವಿಸಿಟ್ಠಕಿಚ್ಚಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಸೋ ಪನ ವಿಸೇಸೋ ನ ತಥಾ ದುರವಬೋಧೋ, ಯಥಾ ಸಞ್ಞಾಪಞ್ಞಾವಿಞ್ಞಾಣಾನನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಪಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚವಿಸಿಟ್ಠಲಕ್ಖಣತಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣಲಕ್ಖಣಮಾಹ। ಅನನ್ತರಧಮ್ಮಾನಂ ಪಗುಣಬಲವಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಸನ್ತಾನಂ ಚಿನೋತಿ ನಾಮ। ತಥಾಪವತ್ತಿ ಚ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವೋತಿ ಆಹ "**ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಚಿನೋತೀ**"ತಿ।

ಚಿತ್ತಕತಮೇವಾತಿ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಕತಮೇವ। **ನಾನತ್ತಾದೀನಂ ವವತ್ಥಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವವತ್ಥಾನಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ವವತ್ಥಾನಂ** ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಅಸಙ್ಕರಭಾವೋ। ತೇನ ಚ ಧಮ್ಮೋ ನಿಚ್ಛಿತೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ನಿಚ್ಛಿತತಾ"**ತಿ। **ಲಿಙ್ಗನಾನತ್ತಾದೀನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಸಣ್ಠಾನವಸೇನ ಲಿಙ್ಗನಾನತ್ತಂ। ದೇವಮನುಸ್ಸತಿರಚ್ಛಾನಾದಿವಸೇನ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಸ್ಸ ಪುಥುತ್ತಂ, ತಥಾ ಪುರಿಸಲಿಙ್ಗಸ್ಸ। ದೇವಾದಿಭೇದೇ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೇ ಪಚ್ಚೇಕಂ ನಾನತ್ತಕಾಯತಾಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸದಿಸಸಭಾವಸ್ಸ ದೇಸಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಸ್ಸ ಚ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ವಸೇನ ಪಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಪುರಿಸಲಿಙ್ಗೇ। ಲಿಙ್ಗನಿಬ್ಬತ್ತಕಸ್ಸ ವಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತನಾನತ್ತಾದಿವಸೇನ ಲಿಙ್ಗಸ್ಸ ನಾನತ್ತಾದೀನಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। ಲಿಙ್ಗನಾನತ್ತಾದೀಸು ಪವತ್ತತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾದೀನಂ ನಾನತ್ತಾದೀನಿ। ತೇನೇವಾಹ "ಕಮ್ಮನಾನತ್ತಾದೀಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಿ ಹಿ ತಾನೀ"ತಿ। ಅಪದಾದಿನಾನಾಕರಣದಸ್ಸನೇನ ಲಿಙ್ಗನಾನತ್ತಂ ದಸ್ಸಿತಂ। ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ದಸ್ಸಿತೇ ಸಞ್ಞಾನಾನತ್ತಾದಯೋ ದಸ್ಸಿತಾ ಏವಾತಿ ಆವತ್ತತಿ ಭವಚಕ್ಕನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಅನಾಗ...ಪೇ॰... ಘಟೇನ್ತೋ"**ತಿ। ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಪುರಿಸಲಿಙ್ಗಾದಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾಧಿಟ್ಠಿತಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸನ್ನಿವೇಸವಿಸೇಸೋ। ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ವುತ್ತಾ। ವೋಹಾರವಚನೇನ ಚ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವೋಹರಿತಬ್ಬಭಾವೇನ ಪವತ್ತಿ ದೀಪಿತಾ, ಯಾ ಸಾ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಅಭಿನಿವೇಸಹೇತೂತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಲಿಙ್ಗಾದಿ...ಪೇ॰... ಯೋಸಾನಾನೀ"**ತಿ ಆಹ।

"ಯೇ ಕೇಚಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ ಅಕುಸಲಭಾಗಿಯಾ, ಸಬ್ಬೇತೇ ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೫೬-೫೭), "ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೧, ೨) ಚ ಏವಮಾದಿವಚನತೋ ಚಿತ್ತಹೇತುಕಂ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಆಹ **"ಕಮ್ಮಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತ"**ನ್ತಿ। **ಯಥಾಸಙ್ಖ್ಯ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮತೋ ಲಿಙ್ಗಂ ಲಿಙ್ಗತೋ ಸಞ್ಞಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಪುರಿಮವಿಕಪ್ಪೇ ವಿಯ ಕಮ್ಮತೋ ಲಿಙ್ಗಸಞ್ಞಾ ಲಿಙ್ಗತೋ ಲಿಙ್ಗಸಞ್ಞಾತಿ ಉಭಯತೋ ಉಭಯಪ್ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನವಸೇನ। "ಭೇದಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಇತ್ಥಾಯಂ ಪುರಿಸೋತಿ ವಾ"ತಿ ಭೇದಸ್ಸ ವಿಸೇಸಿತತ್ತಾ ಇತ್ಥಾದಿಭಾವೇನ ವೋಹರಿತಬ್ಬಭಾವೋ ಇಧ ಭೇದೋತಿ **"ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾದಿವೋಹಾರಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅದ್ಧದ್ವಯವಸೇನಾ**ತಿ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನದ್ಧದ್ವಯವಸೇನ। ಗುಣಾಭಿಬ್ಯಾಪನಂ ಕಿತ್ತೀತಿ ಆಹ **"ಪತ್ಥಟಯಸತ"**ನ್ತಿ। ಕಮ್ಮನಾನಾಕರಣೇನ ವಿನಾ ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತನಾನಾಕಾರಣಾಭಾವತೋ **"ಕಮ್ಮಜೇಹಿ...ಪೇ॰... ನಾನಾಕರಣ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅವಿಪಚ್ಚನೋಕಾಸೋ** ಅಟ್ಠಾನಭೂತಾ, ಗತಿಕಾಲೋಪಿ ವಾ। ಕಾಮಾವಚರಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಂ ರೂಪಧಾತುಯಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಂ ಜನೇತ್ವಾ ಅನೋಕಾಸತಾಯ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಅಜನೇನ್ತಂ ಏತ್ಥ ನಿದಸ್ಸೇತಬ್ಬಂ। ಏಕಚ್ಚಚಿತ್ತಕರಣಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಚಕ್ಖಾದಿವೇಕಲ್ಲೇನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಅಜನಕಂ ಕಮ್ಮವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅವಸೇಸಪಚ್ಚಯವಿಕಲೇ ಅನೋಗಧಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತದಪಿ **ಕಾಲಗತಿಪಯೋಗಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ಸಹಕಾರೀಕಾರಣವಿಕಲಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಓಕಾಸಮೇವ ನ ಲಭತಿ, ಇತರಂ ವಿಪಾಕೇಕದೇಸಸ್ಸ ಲದ್ಧೋಕಾಸನ್ತಿ, ಇದಮೇತೇಸಂ ನಾನತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಓಕಾಸಲಾಭೇ ಸತಿ ಸಹಾಯಕಾರಣವಿಕಲತಾವ ನತ್ಥೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ।

ಭವತು ತಾವ ಭವಿತ್ವಾ ಅಪಗತಂ ಭೂತಾಪಗತಂ, ಅನುಭವಿತ್ವಾ ಅಪಗತಂ ಪನ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ **"ಅನುಭೂತಭೂತಾ"**ತಿಆದಿ। ತೇನ **ಅನುಭೂತ**-ಸದ್ದೇನ ಯೋ ಅತ್ಥೋ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಸ **ಭೂತ**-ಸದ್ದೋಯೇವ ವಾಚಕೋ, ನ **ಅನು**-ಸದ್ದೋ, **ಅನು**-ಸದ್ದೋ ಪನ ಜೋತಕೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಾಖಾಭಙ್ಗಸದಿಸಾ ಹಿ ನಿಪಾತೋಪಸಗ್ಗಾತಿ। ಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸಕತ್ತಞ್ಚ ಉಪಸಗ್ಗಾನಂ ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ಧಾತುಸದ್ದಾನಂ ತೇಹಿ ವತ್ತಬ್ಬವಿಸೇಸಸ್ಸ ಜೋತನಭಾವೇನೇವ ಅವಚ್ಛಿನ್ದನನ್ತಿ ಯತ್ತಕಾ ಧಾತುಸದ್ದೇನ ಅಭಿಧಾತಬ್ಬಾ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾ, ತೇಸಂ ಯಂ ಸಾಮಞ್ಞಂ ಅವಿಸೇಸೋ, ತಸ್ಸ ವಿಸೇಸೇ ಅವಟ್ಠಾಪನಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ಜೋತನಮೇವಾತಿ ಆಹ **"ಸಾಮಞ್ಞ... ಪೇ॰... ವಿಸೇಸೀಯತೀ"**ತಿ। **ಅನುಭೂತ**-ಸದ್ದೋ ಬಹುಲಂ ಕಮ್ಮತ್ಥೇ ಏವ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ತಸ್ಸ ಇಧ ಕತ್ತುಅತ್ಥವಾಚಿತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅನುಭೂತಸದ್ದೋ ಚಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸತಿಪಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ಸವೇದಯಿತಭಾವತೋ ಆರಮ್ಮಣಾನುಭವನೇ, ಸವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ಪನ ಸನ್ತಾನೇ ಚಿತ್ತಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಪವತ್ತಿತೋ ಅಬ್ಯಾಕತೇಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಸಾತಿಸಯೋ ವಿಸಯಾನುಭವನಾಕಾರೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ವತ್ಥುಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನಾ"**ತಿ ಆಹ। **ಭೂತಾಪಗತಭಾವಾಭಿಧಾನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾ**ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಸ್ಸ ಆಕಡ್ಢನುಪಾಯಮಾಹ।

ಉಪ್ಪತಿತಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫಾದನತೋ ಉಪ್ಪತಿತಸದಿಸತ್ತಾ “**ಉಪ್ಪತಿತ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ಆರದ್ಧೋ**ತಿ ಅನಾಗತಸ್ಸಪಿ ತಸ್ಸೇವ ಉಪ್ಪನ್ನ-ಸದ್ದೇನ ವುತ್ತತಾಯ ಕಾರಣಮಾಹ। ಏತ್ಥ ಚ ರಜ್ಜನಾದಿವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣರಸಾನುಭವನಂ ಸಾತಿಸಯನ್ತಿ ಅಕುಸಲಞ್ಚ ಕುಸಲಞ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ “ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಂ ಭೂತಾಪಗತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಂ ಪನ “ವಿಪಾಕಾನುಭವನವಸೇನ ತದಾರಮ್ಮಣಂ। ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಸ್ಸ ಸಬ್ಬಥಾ ಅವಿಗತತ್ತಾ ಭವಿತ್ವಾ ವಿಗತತಾಮತ್ತವಸೇನಕಮ್ಮಞ್ಚ ಭೂತಾಪಗತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವ ತತ್ಥ ಓಕಾಸಕತುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ವಿಪಾಕಮೇವಾಹ। ಇಧ ಪನ ಕಮ್ಮಮ್ಪೀತಿ। ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಭವತಿ ಏತ್ಥ ಕಿಲೇಸಜಾತನ್ತಿ **ಭೂಮೀ**ತಿ ವುತ್ತಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ। **ಅಗ್ಗಿಆಹಿತೋ ವಿಯಾ**ತಿ ಭೂಮಿಲದ್ಧನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಾಯ ಉಪಾಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಏತೇನಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಂ। **ಏತಸ್ಸಾ**ತಿ ವಿಪಾಕೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತತ್ತಾತಿ ಅವಿನೋದಿತತ್ತಾ। **ಸಭೂಮಿಯ**ನ್ತಿ ಸಕಭೂಮಿಯಂ। **ವಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ**ತಿ ಪುನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ಅದತ್ವಾ। **ಖಣತ್ತಯೇಕದೇಸಗತಂ ಖಣತ್ತಯಗತನ್ತಿ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಉದಾಹರಣಸ್ಸ ಉಪಚಾರಭಾವಮಾಹ। ತೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಉದಾಹರಣಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪಧಾನೇನಾ**ತಿ ಪಧಾನಭಾವೇನ। **ದೇಸನಾಯ ಚಿತ್ತಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮ**ನ್ತಿ ಲೋಕಿಯಧಮ್ಮೇ ದೇಸೇತಬ್ಬೇ ಚಿತ್ತಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ದೇಸನಾ ಭಗವತಾ ಉಚಿತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ವಾ ಸನ್ಧಾಯಾ**ತಿ ಲೋಕಿಯಧಮ್ಮಾನಂ ಅಯಂ ಸಭಾವೋ ಯದಿದಂ ತೇ ಚಿತ್ತಜೇಟ್ಠಕಾ ಚಿತ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನ ತೇಸಂ ತಥಾದೇಸನಾಯ ಕಾರಣಮಾಹ, ಸಬ್ಬೇ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತವಜ್ಜಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕೇಚೀ**ತಿ ಪದಕಾರಾ। **ಫಸ್ಸಾದಯೋಪೀ**ತಿ **ಪಿ**-ಸದ್ದೇನ ರಾಗಾದಯೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ। ಕಾಲಭೇದಾಭಾವೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಅಪೇಕ್ಖಿತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪುರಿಮನಿಪ್ಫನ್ನೋ ವಿಯ ವೋಹರೀಯತೀತಿ ಆಹ “**ಪಠಮಂ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ವಿಯಾ**”ತಿ। ಅನುಪಚರಿತಮೇವಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಮನ**”ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। “ಖೀಣಾ ಭವನೇತ್ತೀ”ತಿಆದಿವಚನತೋ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫೫; ನೇತ್ತಿ॰ ೧೧೪) ನೇತ್ತಿಭೂತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ನಾಯಕನ್ತಿ ಆಹ “**ತಣ್ಹಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವಾ**”ತಿ।

“ಯಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚೇತಸಿಕಂ ಸಾತ”ನ್ತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸೋಮನಸ್ಸವೇದನಾ ಸಾತಸಭಾವಾತಿ ಆಹ “**ಸಭಾವವಸೇನ ವುತ್ತ**”ನ್ತಿ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ **ಮಧುರ**-ಸದ್ದೋ ರಸವಿಸೇಸಪರಿಯಾಯೋ, ಇಟ್ಠಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಇಧ ಉಪಚಾರೇನ ವುತ್ತೋತಿಆಹ “**ಮಧುರಂ ವಿಯಾ**”ತಿ। ಪರಮತ್ಥತೋ ತಣ್ಹಾವಿನಿಮುತ್ತೋ ನನ್ದಿರಾಗೋ ನನ್ದಿರಾಗಭಾವೋ ವಾ ನತ್ಥೀತಿ “**ನ ಏತ್ಥ ಸಮ್ಪಯೋಗವಸೇನ ಸಹಗತಭಾವೋ ಅತ್ಥೀ**”ತಿ, “**ನನ್ದಿರಾಗಸಹಗತಾ**”ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ “ಸಹಗತಸದ್ದೋ ತಣ್ಹಾಯ ನನ್ದಿರಾಗಭಾವಂ ಜೋತೇತೀ”ತಿ। ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸವಾಚಕೋ ವಾ ಸಹ-ಸದ್ದೋ “ಸನಿದಸ್ಸನಾ”ತಿಆದೀಸು ವಿಯ, ಸಬ್ಬಾಸುಪಿ ಅವತ್ಥಾಸು ನನ್ದಿರಾಗಸಭಾವಾವಿಜಹನದೀಪನವಸೇನ ನನ್ದಿರಾಗಭಾವಂ ಗತಾ ನನ್ದಿರಾಗಸಹಗತಾತಿ ತಣ್ಹಾ ವುತ್ತಾ। ಗತ-ಸದ್ದಸ್ಸ ವಾ “ದಿಟ್ಠಿಗತ”ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಅತ್ಥನ್ತರಾಭಾವತೋ ನನ್ದಿರಾಗಸಭಾವಾ ತಣ್ಹಾ “**ನನ್ದಿರಾಗಸಹಗತಾ**”ತಿ ವುತ್ತಾ, ನನ್ದಿರಾಗಸಭಾವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇಧಾಪೀ**ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ। **ಇಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪದೇ**ತಿ “ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತ”ನ್ತಿ ಏತಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪದೇ। **ಅಯಮೇವತ್ಥೋ**ತಿ ಸಂಸಟ್ಠೋ ಏವ। **ಯಥಾದಸ್ಸಿತಸಂಸಟ್ಠಸದ್ದೋ**ತಿ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರಪ್ಪಸಙ್ಗೇನ ಪಾಳಿತೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಆಗತಸಂಸಟ್ಠಸದ್ದೋ। **ಸಹಜಾತೇ**ತಿ ಸಹಜಾತತ್ಥೇ।

ಕಾಲವಿಸೇಸಾನಪೇಕ್ಖೋ ಕಮ್ಮಸಾಧನೋ **ಆಭಟ್ಠ**-ಸದ್ದೋ ಭಾಸಿತಪರಿಯಾಯೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ “**ಅಭಾಸಿತಬ್ಬತಾ ಅನಾಭಟ್ಠತಾ**”ತಿ। **ಪಾಳಿಯ**ನ್ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪಠಮಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಪಾಳಿಯಂ। **ಅಭಾಸಿತತ್ತಾ ಏವಾ**ತಿ ಅಸಞ್ಚಾರಿಕಭಾವಸ್ಸ ಅವುತ್ತತ್ತಾ ಏವ। ಕಾರಣಪರಿಯಾಯತ್ತಾ ವತ್ಥುಸದ್ದಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋ ದ್ವಾರಭೂತಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಸಿಯಾ ವತ್ಥುಪರಿಯಾಯೋತಿ ಆಹ “**ದ್ವಾರಂ ವತ್ಥೂತಿ ವುತ್ತ**”ನ್ತಿ। ತೇನ ವತ್ಥು ವಿಯ ವತ್ಥೂತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಮನೋದ್ವಾರಭೂತಾ ಧಮ್ಮಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಹದಯವತ್ಥುನಾ ಸಹ ಚರನ್ತೀತಿ **ದ್ವಾರೇನ...ಪೇ॰... ಹದಯವತ್ಥು ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಆಹ ಯಥಾ “ಕುನ್ತಾ ಪಚರನ್ತೀ”ತಿ। **ಸಕಿಚ್ಚಭಾವೇನಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚಭಾವೇನ, ಕಿಚ್ಚಸಹಿತತಾಯ ವಾ। **ಅಞ್ಞಾಸಾಧಾರಣೋ**ತಿ **ಸ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಮಾಹ। ಸಕೋ ಹಿ ರಸೋ ಸರಸೋತಿ।

ಅನನ್ತರಚಿತ್ತಹೇತುಕತ್ತಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಸಮುಟ್ಠಾನತಾ ವುತ್ತಾ, ಸಹಜಾತಚಿತ್ತಫಸ್ಸಹೇತುಕತ್ತಾ ಚೇತಸಿಕಾನಂ ದ್ವಿಸಮುಟ್ಠಾನತಾ। "ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಧಮ್ಮಾ, ಫುಟ್ಠೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ವೇದೇತಿ, ಫುಟ್ಠೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ, ಫುಟ್ಠೋ ಚೇತೇತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೯೩) ಹಿ ವುತ್ತಂ।

ಸುಖುಮರಜಾದಿರೂಪನ್ತಿ ಅಣುತಜ್ಜಾರಿರೂಪಮಾಹ। ಪರಮಾಣುರೂಪೇ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। **ವತ್ಥುಪರಿತ್ತತಾಯಾ**ತಿ ಏತೇನ ಅನೇಕಕಲಾಪಗತಾನಿ ಬಹೂನಿಯೇವ ರೂಪಾಯತನಾನಿ ಸಮುದಿತಾನಿ ಸಂಹಚ್ಚಕಾರಿತಾಯ ಸಿವಿಕುಬ್ಬಹನಞಾಯೇನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ, ನ ಏಕಂ ಕತಿಪಯಾನಿ ವಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ನನು ಚ ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಮುದಾಯಾರಮ್ಮಣಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ ಸಮುದಾಯಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಸಮುದಾಯೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥಿ। ವಣ್ಣಾಯತನಮೇವ ಹಿ ಯತ್ತಕಂ ಯೋಗ್ಯದೇಸೇ ಅವಟ್ಠಿತಂ, ಸತಿ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಮಾಯೋಗೇ ತತ್ತಕಂ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಞಾಯೇನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಅವಿಕಪ್ಪಕತ್ತಾ ತಸ್ಸ। ತದಭಿನಿಹಟಂ ಪನ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನೇಕಕ್ಖತ್ತುಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಪುರಿಮಸಿದ್ಧಕಪ್ಪನಾವಸೇನ ಸಮೂಹಾಕಾರೇನ ಸಣ್ಠಾನಾದಿಆಕಾರೇನ ಚ ಪವತ್ತತೀತಿ ಕಿಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಏಕಂ ವಣ್ಣಾಯತನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಉದಾಹು ಅನೇಕಾನೀತಿ ನ ಚೋದೇತಬ್ಬಮೇತಂ। ನ ಹಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖವಿಸಯೇ ಯುತ್ತಿಮಗ್ಗನಾ ಯುತ್ತಾ। ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ ಅಚ್ಛರಾಸಙ್ಘಾತಕ್ಖಣೇನ ಅನೇಕಕೋಟಿಸಙ್ಖ್ಯಾಯ ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪವತ್ತನತೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಲಹುಪರಿವತ್ತಿತಾಯ ಸಮಾನೇಪಿ ಘಟಸರಾವಾದಿವಣ್ಣಾನಂ ಯೋಗ್ಯದೇಸಾವಟ್ಠಾನೇ ಪುರಿಮಮನಸಿಕಾರಾನುರೂಪಂ "ಘಟೋ"ತಿ ವಾ "ಸರಾವೋ"ತಿ ವಾ ಪಠಮಂ ತಾವ ಏಕೋ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸನ್ತಾನೇನ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ, ಪಚ್ಛಾ ಇತರೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ಬ್ಯವಹಿತೇನಾತಿ ಅವಿಸೇಸವಿದುತಾಯ ಪನ ಘಟಸರಾವಾದಿಬುದ್ಧಿಯಾ ಅಭೇದಾಪತ್ತಿಪರಿಕಪ್ಪನಾತಿ। ಈದಿಸೀಪೇತ್ಥ ಚೋದನಾ ಅಚೋದನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಖಣಪರಿತ್ತತಾಯಾ**ತಿ ಪಬನ್ಧಕ್ಖಣಸ್ಸ ಇತ್ತರತಾಯ। ಪಬನ್ಧವಸೇನ ಹಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ವಿರೋಧಿಅವಿರೋಧಿಪಚ್ಚಯಸಮಾಯೋಗೇ ಲಹುಂ ದನ್ಧಞ್ಚ ನಿರುಜ್ಝನತೋ ಪರಿತ್ತಕಾಲಾ ದೀಘಕಾಲಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ, ಸಭಾವಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಪನ ಏಕಪರಿಚ್ಛೇದಾ ಏವಾತಿ। ಯಥಾ ಚ ರೂಪಾಯತನಂ, ಏವಂ ಇತರಾನಿಪಿ। ಸದ್ದಾದಯೋಪಿ ಹಿ ವತ್ಥುಪರಿತ್ತತಾದಿಭಾವೇನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ। **ಅಚ್ಚಾಸನ್ನಾದಿತಾಯಾ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅನಾವಜ್ಜನಂ ಕೇನಚಿ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತಾತಿ ಏವಮಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ವಿಸಯಿಧಮ್ಮಂ ವಿಸೇಸತೋ ಸಿನೋತಿ ಬನ್ಧತೀತಿ ವಿಸಯೋತಿ ಅನಞ್ಞತ್ಥಭಾವಾಪೇಕ್ಖೋ ವಿಸಯೋತಿ ಆಹ **"ವಿಸಯೋ ಅನಞ್ಞತ್ಥಭಾವೇನಾ"**ತಿ। ನ ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಯೋ ರೂಪಾಯತನಾದಿತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। ಗಾವೋ ಚರನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಗೋಚರೋ, ಗೋಚರೋ ವಿಯಾತಿ ಗೋಚರೋತಿ ಸಮ್ಬಹುಲಚಾರಿತಾಪೇಕ್ಖೋ ಗೋಚರೋತಿ ಆಹ **"ಗೋಚರೋ ತತ್ಥ ಚರಣೇನಾ"**ತಿ। ಬಹುಲಞ್ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ರೂಪಾದಯೋ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ನ ತಥಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣೇನಾತಿ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಗಯ್ಹಮಾನಾನಂ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಂ। "ವಚನಸ್ಸ ಅನುಪಪತ್ತಿತೋ"ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಂ ಸನ್ಧಾಯ ತೇಸಂ ಗೋಚರವಿಸಯಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತೀತಿ ವಚನಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿಯೇವಾತಿ? ನ, ನಿಯಮಾಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾಭಿನಿಹಟಂಯೇವ ಮನೋ ಇಧ "ಮನೋ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ನಿಯಮಹೇತು ಅತ್ಥೀತಿ, ಏತಂಯೇವ ವಾ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಾದಿಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ। **ಏವಂವಣ್ಣೋ**ತಿಆದಿವಚನತೋ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಅತೀತಾನಾಗತಂಸಞಾಣಾದಯೋಪಿ ಇಧ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। **ಇತರಥಾ**ತಿ ರೂಪಂ ಸದ್ದನ್ತಿಆದಿನಾ।

ಭೋಜನ ...ಪೇ॰... **ಉಸ್ಸಾಹಾದೀಹೀ**ತಿ ಇದಂ ಯಾಯ ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾಯ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಕಲ್ಲತಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸಾ ಪಚ್ಚಯನಿದಸ್ಸನಂ। ಭೋಜನೇ ಹಿ ಸಮ್ಮಾಪರಿಣತೇ ಸಪ್ಪಾಯೇ ಚ ಉತುಭೋಜನೇ ಸಮ್ಮಾಪಯುತ್ತೇ ಸಮ್ಮಾಪಯೋಗಸಙ್ಖಾತೇ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕವೀರಿಯೇ ಚ ಸಮಾರದ್ಧೇ ಲಹುತಾದಿಸಬ್ಭಾವೇನ ಕಾಯೋ ಕಮ್ಮಕ್ಖಮೋ ಹೋತಿ ಸಬ್ಬಕಿರಿಯಾನುಕೂಲೋತಿ। ಅಥ ವಾ **ಭೋಜನ...ಪೇ॰... ಉಸ್ಸಾಹಾದೀಹೀ**ತಿ ಇದಂ ಕಾಯಸ್ಸ ಕಲ್ಯತಾಯ ವಿಯ ಉಪದ್ದುತತಾಯಪಿ ಕಾರಣವಚನಂ। ವಿಸಮಭೋಜನಾಪರಿಣಾಮಾದಿತೋ ಹಿ ಕಾಯಸ್ಸ ಉಪದ್ದವಕರಾ ವಾತಾದಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ। **ಅನುವತ್ತನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಪದಂ "ಜಯಂ ವೇರಂ ಪಸವತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೨೦೧) ವಿಯ ಹೇತುಅತ್ಥವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಜಾಗರಣನಿಮಿತ್ತಞ್ಹಿ ಇಧ ಅನುವತ್ತನಂ

ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ **ಅನುವತ್ತನ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಇದಂ ಪಕತಿಯಾ ದಿಟ್ಠಾದಿವಸೇನ ಆಪಾಥಗಮನುಪನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಕಲ್ಯತಾದಿನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಕಾಯಿಕಸುಖಾದೀನಂ ಸಮ್ಭವದಸ್ಸನಂ। ಕಾಯಕಲ್ಯತಾದಿಂ ಅನನುವತ್ತನ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಉಪನಿಸ್ಸಯಾಭೋಗಾಭಾವೇನ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಆಪಾಥಗಮನಂ ನ ಸಿಯಾತಿ। ಯಥಾನುಭೂತೇ ರೂಪಾದಿವಿಸಯೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಪನಂ ಆವಜ್ಜನಂ ಚಿತ್ತಪಣಿದಹನಂ। ಯಥಾನುಭೂತೇನ ರೂಪಾದಿನಾ ಸದಿಸಂ ಅಸದಿಸಂ ಸಮ್ಬನ್ಧಞ್ಚ ಸದಿಸಾಸದಿಸಸಮ್ಬನ್ಧಂ, ತಸ್ಸ ದಸ್ಸನಾದಿ ಸದಿಸಾಸದಿಸಸಮ್ಬನ್ಧದಸ್ಸನಾದಿ, ಚಿತ್ತಪಣಿದಹನಞ್ಚ ಸದಿಸಾಸದಿಸ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸನಾದಿ ಚ **ಚಿತ್ತ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸನಾದಯೋ** ತೇ ಪಚ್ಚಯಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಧಾತುಕ್ಖೋಭಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ದೇವತೂಪಸಂಹಾರಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ತಂಸದಿಸತಾ** ದಿಟ್ಠಸುತಸದಿಸತಾ। **ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ** ದಿಟ್ಠಸುತಪಟಿಬದ್ಧತಾ। **ಕೇನಚಿ ವುತ್ತೇತಿ** ಇಮಿನಾ ಸದ್ದಾಯ ಅನುಸ್ಸವನಿಬ್ಬತ್ತತಂ ಆಹ। **ಆಕಾರವಿಚಾರಣನ್ತಿ** ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಅತ್ಥಾನಂ ಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರವಿಚಾರಣಂ। **ಕತ್ಥಚಿ** ಅತ್ಥೇ।

ನಿಯಮಿತಸ್ಸಾತಿ ಕುಸಲಮೇವ ಮಯಾ ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಏವಂ ನಿಯಮಿತಸ್ಸ। ಪಸಾದಸಿನೇಹಾಭಾವೋ ದೋಸಬಹುಲತಾಯ ಹೋತೀತಿ **ಲೂಖಪುಗ್ಗಲಾ ದೋಸಬಹುಲಾತಿ** ಆಹ।

ಆಯತನಭಾವತೋತಿ ಕಾರಣಭಾವತೋ।

ವಿಜ್ಜಮಾನವತ್ಥುಸ್ಮಿನ್ತಿ ಏತೇನ "ವಿನಾಪಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಪರಿಚ್ಚಾಗೇನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಮತ್ತೇನೇವ ದಾನಮಯಂ ಕುಸಲಂ ಉಪಚಿತಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಅತಿಧಾವನಂ ನಿವತ್ತಿತಂ ಹೋತೀತಿ।

ಧಮ್ಮಸವನಸ್ಸ ಘೋಸನಂ **ಧಮ್ಮಸವನಘೋಸನಂ। ತಸ್ಸಾತಿ** "ಸದ್ದದಾನಂ ದಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಸದ್ದವತ್ಥೂನಂ ಠಾನಕರಣಭೇರಿಆದೀನಂ ಸಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣಸ್ಸ। **ಚಿನ್ತನಂ** ತಥಾ ತಥಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದನಂ। **ಅಞ್ಞತ್ಥಾತಿ** ಸುತ್ತೇಸು। **ಅಪರತ್ಥಾತಿ** ಅಭಿಧಮ್ಮಪದೇಸು। **ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾತಿ** ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ "ಪರಿಭೋಗರಸೋ"ತಿಆದಿಕಾಯ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ಪರತೋ ಬಹೂಸು ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಲಿಖೀಯತಿ, ಯಥಾಠಾನೇಯೇವ ಪನ ಆನೇತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಲಕ್ಖಣಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಅಞ್ಞಾಯತನತ್ತಾ ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನಾನಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ಧಮ್ಮಾಯತನೇನಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

"ಏಕದ್ವಾರಿಕಕಮ್ಮಂ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ರೂಪಾದೀಸು ಏಕಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತಂ ಯಥಾ ನ ಅಞ್ಞಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ ಚಿತ್ತವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ, ಏವಂ ಕಮ್ಮವಿಸೇಸೇ ಅಧಿಪ್ಪೇತೇ ಕಾಯದ್ವಾರಾದೀಸು ಏಕದ್ವಾರಿಕಕಮ್ಮಂ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾರೇ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ತತ್ಥೇವ ಪರಿಯೋಸಿತತ್ತಾ, ಅಥ ಕಮ್ಮಸಾಮಞ್ಞಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ರೂಪಾದೀಸು ಏಕಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಇದಂ ಉದಾಹರಣಂ ನ ಸಿಯಾತಿ? ನ, ಅಸದಿಸಭಾವವಿಭಾವನವಸೇನ ಉದಾಹಟತ್ತಾ, ಇತರಥಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಭೂತಂ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಛಸುಪಿ ವಿಸಯೇಸು ಪವತ್ತನತೋ ಅನಿಬದ್ಧಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಸದಿಸೂದಾಹರಣಭಾವೇನ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಿಯ ದ್ವಾರಮ್ಪಿ ಅನಿಬದ್ಧನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸತಿಪಿ ಕಮ್ಮಾನಂ ದ್ವಾರನ್ತರಚರಣೇ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ವುತ್ತಿಯಾ ತಬ್ಬಹುಲವುತ್ತಿಯಾ ಚ ದ್ವಾರಕಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವವತ್ಥಾನಂ ವಕ್ಖತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಕಮ್ಮಂ ಏಕತ್ತನಯವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ವಚೀದ್ವಾರಾದೀಸು ಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅನಿಬದ್ಧತ್ತಾತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **"ಕಾಯದ್ವಾರಾದೀಸು ಏಕದ್ವಾರಿಕಕಮ್ಮಂ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾರೇ ನ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ"**ತಿ। ರೂಪಾದೀಸು ಪನ ಏಕಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತಂ ತೇನೇವಾರಮ್ಮಣೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನ್ತಿ ವಿಸಿಟ್ಠಮೇವ ಗಹಿತನ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಮೇವ ನಿಬದ್ಧನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚಿತ್ತವಿಸೇಸೋ ಏವ ಗಹಿತೋ, ನ ಚಿತ್ತಸಾಮಞ್ಞಂ। "ನನು ಚ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ...ಪೇ॰... ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಯಂ ಯಂ ವಾ ಪನಾ"ತಿ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಅನಿಯಮೇನೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ತತ್ಥ ಪನ ಯಂ ರೂಪಾದೀಸು ಏಕಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತಂ, ತಂ ತೇನ ವಿನಾ ನಪ್ಪವತ್ತತಿ, ಕಮ್ಮಂ ಪನ ಕಾಯದ್ವಾರಿಕಾದಿಭೇದಂ ವಚೀದ್ವಾರಾದೀಸು ನ ನಪ್ಪವತ್ತತೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ಜೋತನತ್ಥಂ ಪಾಳಿಯಂ ಆರಮ್ಮಣಮೇವ

ಗಹಿತಂ, ದ್ವಾರಂ ನ ಗಹಿತನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ “**ಆರಮ್ಮಣಮೇವ ನಿಬದ್ಧ**”ನ್ತಿಆದಿನಾ। **ವಚೀದ್ವಾರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ** ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂ

ಕಾಯಕಮ್ಮದ್ವಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಕಮ್ಮದ್ವಾರಾನನ್ತಿಆದಿನಾ ಪಕಾಸೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಸರೂಪಂ ಪಕಾಸನುಪಾಯಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ। **ನಿಯತರೂಪರೂಪವಸೇನಾತಿ** ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನಿಯತರೂಪರೂಪವಸೇನ। ಅಞ್ಞಥಾ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಕಾಯೇ ಹದಯವತ್ಥುಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಏಕಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನೋ ಉಪಾದಿನ್ನಕಕಾಯೋ ಇಧ ಗಹಿತೋತಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀತಿ ವುತ್ತೇಸು ಏಕೋ ಭಾವೋ ಹದಯವತ್ಥು ಚ ಗಹಿತನ್ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ “ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ಜೀವಿತಪರಿಯನ್ತಾನೀ”ತಿ ಸನ್ನಿವೇಸಸ್ಸ ವಿಭಾವಿತತ್ತಾ।

ವಿಪ್ಫನ್ದಮಾನವಣ್ಣಗ್ಗಹಣಾನನ್ತರಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ ಚಲನಾಕಾರಾವ ವಾಯೋಧಾತು ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರಸಹಿತಾತಿ ಕದಾಚಿ ಆಸಙ್ಕೇಯ್ಯಾತಿ ತನ್ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ “**ಪಠಮಜವನಸಮುಟ್ಠಿತಾ**”ತಿ ಆಹ। **ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವೇನ ಚಾಲೇತು**ನ್ತಿ ಏತೇನ ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿ ಚಲನಂ, ತಂನಿಮಿತ್ತೇ ಚ ಕತ್ತುಭಾವೋ ಉಪಚರಿತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ, ಅಞ್ಞಥಾ ಖಣಿಕತಾ ಅಬ್ಯಾಪಾರತಾ ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ನ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯಾತಿ। **ತದಭಿಮುಖಭಾವವಿಕಾರವತೀತಿ** ತಂದಿಸಮಭಿಮುಖೋ ತದಭಿಮುಖೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ತದಭಿಮುಖಭಾವೋ, ಸೋ ಏವ ವಿಕಾರೋ, ತಂಸಮಙ್ಗಿನೀ ವಾಯೋಧಾತು ತದಭಿಮುಖಭಾವವಿಕಾರವತೀ। ಇದಾನಿ ತದಭಿಮುಖಭಾವವಿಕಾ ರಸ್ಸ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ “**ಅಧಿಪ್ಪಾಯಸಹಭಾವೀ**”ತಿಆದಿ। **ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ**ತಿಆದಿನಾ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ಲದ್ಧಗುಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಆವಜ್ಜನಸ್ಸಾತಿ** ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಸ್ಸ। **ಯತೋ ಬಾತ್ತಿಂಸಾ**ತಿಆದಿನಾ ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕತಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ಪಟಿಸೇಧೇತುನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಸಮತ್ಥೋತಿ ಏತೇನ ಯಥಾವುತ್ತವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಥಮ್ಭನಚಲನಸಙ್ಖಾತಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫಾದನೇ ತಸ್ಸ ಆಕಾರವಿಸೇಸಸ್ಸ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭಾವಮಾಹ। ಅನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘತಾದಯೋ ವಿಯ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸಮತ್ತಂ ಸೋ ಆಕಾರವಿಸೇಸೋತಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಹೋತೀತಿ “**ಪರಮತ್ಥತೋ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತೀ**”ತಿ ಆಹ। ಪರಮತ್ಥತೋ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಭಾವೋ ಪಟಿಸೇಧಿತೋ। ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿಭಾವಸ್ಸ ಪನ ಸಮ್ಭವೋಯೇವ ನತ್ಥೀತಿ ಯಥಾವುತ್ತವಿಕಾರಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥತೋ ಸಬ್ಭಾವೇ ನಕುತೋಚಿಸಮುಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಆಪನ್ನಂ। ನ ಹಿ ರೂಪಂ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ಅತ್ಥಿ, ಅಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತೇ ಚ ಸತಿ ನಿಚ್ಚಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಚ ನಿಬ್ಬಾನವಜ್ಜೋ ಅತ್ಥೋ ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ ನಿಚ್ಚೋ ಅತ್ಥಿ। **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಭಾವೋ ವಿಯಾತಿ** ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಉಪಾದಾರೂಪಭಾವೋ ಉಪಚಾರಸಿದ್ಧೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಕರಣಭೂತಾಯ। **ಯಂ ಕರಣ**ನ್ತಿ ಯಂ ಚಿತ್ತಕಿರಿಯಂ ಚಿತ್ತಬ್ಯಾಪಾರಂ। **ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾತತ್ತ**ನ್ತಿ ಇದಮೇಸ ಕಾರೇತೀತಿ ಯದೇತಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಿಭಾವನಂ, ಏತಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರರಹಿತೇಸು ರುಕ್ಖಚಲನಾದೀಸು ನ ದಿಟ್ಠಂ, ಹತ್ಥಚಲನಾದೀಸು ಪನ ದಿಟ್ಠಂ, ತಸ್ಮಾ ವಿಪ್ಫನ್ದಮಾನವಣ್ಣವಿನಿಮುತ್ತೋ ಕೋಚಿ ವಿಕಾರೋ ಅತ್ಥಿ ಕಾಯಿಕಕರಣಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಸ್ಸ ಞಾಪಕೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಞಾಪಕೋ ಚ ಹೇತು ಞಾಪೇತಬ್ಬಮತ್ಥಂ ಸಯಂ ಞಾತೋಯೇವ ಞಾಪೇತಿ, ನ ಸಬ್ಭಾವಮತ್ತೇನಾತಿ ವಣ್ಣಗ್ಗಹಣಾನನ್ತರಂ ವಿಕಾರಗ್ಗಹಣಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವಿಸಯಭಾವಮಾಪನ್ನೋ ಏವ ಸದ್ದೋ ಅತ್ಥಂ ಪಕಾಸೇತಿ, ನೇತರೋ। ತೇನೇವಾಹ “**ನ ಹಿ ವಿಞ್ಞತ್ತೀ**”ತಿಆದಿ। ಯದಿ ಪನ ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಂ ಚಲನಾಕಾರೋ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಪ್ಫನ್ದಮಾನವಣ್ಣಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ತೇನಪಿ ಸಾ ಗಹಿತಾ ಸಿಯಾತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯ ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ಆಹ “**ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸಾ**”ತಿಆದಿ।

ತಾಲಪಣ್ಣಾದಿರೂಪಾನೀತಿಆದಿನಾಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬತಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣೇನೇವ ಚ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಞ್ಜಾನಾತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸಞ್ಞಾಣಂ, ತಸ್ಸ ಉದಕಾದಿನೋ ಸಞ್ಞಾಣಂ ತಂಸಞ್ಞಾಣಂ, ತಸ್ಸ ಆಕಾರೋ ತಂಸಞ್ಞಾಣಾಕಾರೋ, ಉದಕಾದಿಸಹಚಾರಿಪ್ಪಕಾರೋ ಚ ಸೋ ತಂಸಞ್ಞಾಣಾಕಾರೋ ಚಾತಿ **ಉದಕಾ...ಪೇ॰... ಕಾರೋ, ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ** ಜಾನಿತ್ವಾ। **ತದಾಕಾರಸ್ಸಾ**ತಿ ಉದಕಾದಿಞಾಪನಾಕಾರಸ್ಸ। ಯದಿ ಯಥಾವುತ್ತವಿಕಾರಗ್ಗಹಣಂಯೇವ ಕಾರಣಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣಸ್ಸ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಅಗ್ಗಹಿತಸಙ್ಕೇತಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ? ನ ಕೇವಲಂ ವಿಕಾರಗ್ಗಹಣಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಕಾರಣಂ, ಕಿಞ್ಚರಹೀತಿ ಆಹ “**ಏತಸ್ಸ ಪನಾ**”ತಿಆದಿ।

ಅಥ ಪನಾತಿಆದಿನಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅನುಮಾನೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸಾಧಿಪ್ಪಾಯ...ಪೇ॰... ನನ್ತರನ್ತಿ** ಅಧಿಪ್ಪಾಯಸಹಿತವಿಕಾರೇನ ಸಹಜಾತವಣ್ಣಾಯತನಗ್ಗಹಣಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಿಕವಿಞ್ಞಾಣಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ। **ಅಧಿಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವವತ್ಥಾಪಕಸ್ಸ ತತಿಯವಾರೇ ಜವನಸ್ಸ। **ಅಧಿಪ್ಪಾಯಸಹಭೂ ವಿಕಾರಾಭಾವೇ ಅಭಾವತೋ**ತಿ ಏತೇನ ಯಥಾವುತ್ತವಿಕಾರಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣೇನ ಅನುಮಿನೋತಿ। **ಏವಂ ಸತೀ**ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾನುಮಿತಮತ್ಥಂ ನಿಗಮನವಸೇನ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಉದಕಾದಿಗ್ಗಹಣೇನೇವಾ**ತಿ ತಾಲಪಣ್ಣಾದೀನಂ ವಣ್ಣಗ್ಗಹಣಾನನ್ತರೇನ ಪುರಿಮಸಿದ್ಧಸಮ್ಬನ್ಧಾನುಗ್ಗಹಿತೇನ ಉದಕಾದೀನಂ ತತ್ಥ ಅತ್ಥಿಭಾವವಿಜಾನನೇನೇವ। ಯಥಾ ತಾಲಪಣ್ಣಾದೀನಂ ಉದಕಾದಿಸಹಚಾರಿಪ್ಪಕಾರತಂ ಸಞ್ಞಾಣಾಕಾರೋ ವಿಞ್ಞಾತೋಯೇವ ಹೋತಿ ನಾನನ್ತರಿಯಕತ್ತಾ, ಏವಂ ವಿಪ್ಫನ್ದಮಾನವಣ್ಣಗ್ಗಹಣಾನನ್ತರೇನ ಪುರಿಮಸಿದ್ಧಸಮ್ಬನ್ಧಾನುಗ್ಗಹಿತೇನ ಗನ್ತುಕಾಮತಾದಿಅಧಿಪ್ಪಾಯವಿಜಾನನೇನೇವ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾತಾ ಹೋತಿ ತದಭಾವೇ ಅಭಾವತೋತಿ ಉಪಮಾಯೋಜನಾ।

ಸಭಾವಭೂತನ್ತಿ ಅನ್ವತ್ಥಭೂತಂ। **ದ್ವಿಧಾ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾಪನತೋ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತೋ ಚ। ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ತಥಾಪವತ್ತಮಾನಾಯ ಚೇತನಾಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಾಯಕಮ್ಮಭಾವೋ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ ತಾಯ ಉಪಲಕ್ಖಿತಬ್ಬತ್ತಾ, ನ ಪನ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ತಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾರೇ ಸಿದ್ಧಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। ತೇನ ವಚೀದ್ವಾರುಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ತೇಸಂ ಸಙ್ಗಹಿತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಥ ವಾ ಕಾಯದ್ವಾರುಪ್ಪನ್ನಾಯ ಕಾಯಕಮ್ಮಭೂತಾಯ ಚೇತನಾಯ ವಸೇನ “**ತೇನ ದ್ವಾರೇನ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಭಾವತೋ**”ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಸಾಯೇವ ದ್ವಾರನ್ತರುಪ್ಪನ್ನಾಯ ವಸೇನ “**ತೇನ ದ್ವಾರೇನ ನಾಮಲಾಭತೋ**”ತಿ। ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಸ್ಸಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕಭಾವೋ ನಿಚ್ಛಿತೋತಿ “**ಏಕಾದಸನ್ನಂ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನ**”ನ್ತಿ ಆಹ।

ದ್ವಾರನ್ತರಚಾರಿನೋತಿ ದ್ವಾರನ್ತರಭಾವೇನ ಪವತ್ತನಕಾ। **ದ್ವಾರಸಮ್ಭೇದಾ**ತಿ ದ್ವಾರಾನಂ ಸಙ್ಕರಣತೋ। ದ್ವಾರಾನಞ್ಹಿ ದ್ವಾರನ್ತರಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಕಾಯದ್ವಾರಸ್ಸ ವಚೀದ್ವಾರಾದಿಭಾವೋ, ವಚೀದ್ವಾರಸ್ಸ ಚ ಕಾಯದ್ವಾರಾದಿಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ತಂತಂದ್ವಾರುಪ್ಪನ್ನಕಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಕರೋ ಸಿಯಾ। ತೇನಾಹ “**ಕಮ್ಮಸಮ್ಭೇದೋಪೀ**”ತಿ। ಏವಂ ಸತಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ...ಪೇ॰... ವವತ್ಥಾನಂ ನ ಸಿಯಾ। ಯದಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಕಮ್ಮನ್ತರಚಾರೀನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಕಸ್ಸ ವಚೀಕಮ್ಮಾದಿಕಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ “ಕಮ್ಮಸಮ್ಭೇದಾ ದ್ವಾರಸಮ್ಭೇದೋಪೀ”ತಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಕಾಯಕಮ್ಮದ್ವಾರನ್ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವವತ್ಥಾನಂ ನ ಸಿಯಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಮಾಹ “**ಕಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮನ್ತರಚರಣೇ ಏಸೇವ ನಯೋ**”ತಿ। ಕಮ್ಮನ್ತರಚರಣಂ ಕಮ್ಮನ್ತರೂಪಲಕ್ಖಣತಾ। ತೇನೇವಾಹ “**ದ್ವಾರಭಾವೇನಾ**”ತಿ। **ದ್ವಾರನ್ತರಚರಣಂ** ದ್ವಾರನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿ। **ದ್ವಾರೇ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ದ್ವಾರೇ। **ಅಞ್ಞಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ದ್ವಾರನ್ತರೇ। **ಕಮ್ಮಾನೀ**ತಿ ತಂತಂದ್ವಾರಿಕಕಮ್ಮಾನಿ। **ಅಞ್ಞಾನೀ**ತಿ ಅಞ್ಞದ್ವಾರಿಕಕಮ್ಮಾನಿ। **ದ್ವಾರೇ ದ್ವಾರಾನಿ ನ ಚರನ್ತೀ**ತಿ ದ್ವಾರನ್ತರಭಾವೇನ ನಪ್ಪವತ್ತನ್ತಿ, ದ್ವಾರನ್ತರಂ ವಾ ನ ಸಙ್ಕಮನ್ತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಚೇತನಾಯ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನತ್ಥಿ, ತಥಾ ಪನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ಏವ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿ ಹೋತಿ, ನಾಞ್ಞಥಾತಿ ಸಿಯಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಹೇತುಭಾವೋ ಚೇತನಾಯಾತಿ ವುತ್ತಂ “**ದ್ವಾರೇಹಿ ಕಾರಣಭೂತೇಹೀ**”ತಿ। ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ವಚೀಕಮ್ಮನ್ತಿ ಕಮ್ಮವವತ್ಥಾನಸ್ಸೇವ ವಾ ಕಾರಣಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ “**ದ್ವಾರೇಹಿ ಕಾರಣಭೂತೇಹೀ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯದಿಪಿ “ದ್ವಾರೇಹಿ ಕಮ್ಮಾನೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ, “ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವವತ್ಥಿತಾ”ತಿ ಪನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಕಮ್ಮೇಹಿಪಿ ದ್ವಾರಾನಿ ವವತ್ಥಿತಾನೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋಪಿ ಸಿದ್ಧೋಯೇವಾತಿ

ದಸ್ಸೇತುಂ "**ನ ಕೇವಲ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅದ್ವಾರಚಾರೀಹೀ**ತಿ ದ್ವಾರಾನಂ ಸಯಂ ವವತ್ಥಿತಭಾವಮಾಹ, ನ ಪನ ಅವವತ್ಥಾನಂ, ವವತ್ಥಾನಮೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಇದಾನಿ ತಂ ವವತ್ಥಾನಂ ವಿಭಾವೇತಿ **ಕಮ್ಮಾನಪೇಕ್ಖಾ**ತಿಆದಿನಾ। ತತ್ಥ ಸಮಯನಿಯಮಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮಯೋ ವಿಯ ದ್ವಾರನಿಯಮಿತೇಹಿ ಕಮ್ಮೇಹಿ ದ್ವಾರಾನಿ ನಿಯಮಿತಾನೀತಿ ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ।

ಏವಂಸಭಾವತ್ತಾತಿ ದ್ವಾರಭೂತೇಹಿ ಕಾಯಾದೀಹಿ ಉಪಲಕ್ಖಣೀಯಸಭಾವತ್ತಾ। **ಆಣತ್ತಿ...ಪೇ॰... ಮಾನಸ್ಸಾ**ತಿ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮಾನಂ ವಚೀಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತೀಹಿ ಪಕಾಸೇತಬ್ಬತಂ ಆಹ। **ಕಾಯಾದೀಹೀ**ತಿ ಕಾಯವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತೀಹಿ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ದ್ವಾರನ್ತರೇ ಚರನ್ತಾನಿಪಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಸಕೇನ ದ್ವಾರೇನ ಉಪಲಕ್ಖಿತಾನೇವ ಚರನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ। **ನಾಪಿ ಕಮ್ಮಂ ದ್ವಾರಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾರನ್ತರೇ ಕಮ್ಮಂ ಚರತಿ, ತಸ್ಸ ದ್ವಾರಸ್ಸ ಅನತ್ತನಿಯಸ್ಸ। **ತಂತಂದ್ವಾರಮೇವಾ**ತಿ ಸಕದ್ವಾರಮೇವ। **ಕಮ್ಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಕಸಕಕಮ್ಮಸ್ಸ। ಯದಿ ಕಮ್ಮೇಹಿ ದ್ವಾರಾನಿ ವವತ್ಥಿತಾನಿ, "ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅನಿಬದ್ಧತ್ತಾ"ತಿ ಇದಂ ಕಥಂ ನೀಯತೀತಿ ಆಹ "**ಪುಬ್ಬೇ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ।

ಸಾತಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ। **ಕೇನಚಿ ಪಕಾರೇನಾ**ತಿ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಪ್ಪಕಾರೇಸು ಕೇನಚಿ ಪಕಾರೇನ। **ತಂಸಹಜಾತಾ**ತಿ ಏತೇನ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಸಬ್ಭಾವೇಯೇವ ಕಾಯಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವೋ, ನಾಞ್ಞಥಾತಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ತೇನೇವಾಹ "**ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ**"ತಿ। **ಯಥಾವುತ್ತನಿಯಮೇನಾ**ತಿಆದಿನಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಭಾವೇ ಬ್ಯಭಿಚಾರಾಭಾವಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಯಥಾವುತ್ತನಿಯಮೇನಾ**ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ವವತ್ಥಾನಯುತ್ತಿಸಙ್ಖಾತೇನ ನಿಯಮೇನ। **ದ್ವಾರಚರಣೇ**ತಿ ಅಞ್ಞದ್ವಾರಚರಣೇ।

ಕಾಯಕಮ್ಮದ್ವಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ವಚೀಕಮ್ಮದ್ವಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಚತೂಹಿ ಅಙ್ಗೇಹೀತಿ ಏತ್ಥ "ಸುಭಾಸಿತಂಯೇವ ಭಾಸತಿ, ನೋ ದುಬ್ಭಾಸಿತಂ। ಧಮ್ಮಂಯೇವ, ಪಿಯಂಯೇವ, ಸಚ್ಚಂಯೇವ ಭಾಸತಿ, ನೋ ಅಲಿಕ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೩; ಸು॰ ನಿ॰ ಸುಭಾಸಿತಸುತ್ತ) ಯಾನಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ಸುತ್ತೇ ವುತ್ತಾನಿ, ತೇಸಂ ಚೇತನಾಸಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸುಭಾಸಿತಭಾಸನಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತಥಾಪವತ್ತಾ**ತಿ ಸುಭಾಸಿತಭಾಸನಾದಿಭಾವೇನ ಪವತ್ತಾ। **ಸಹ ಸಮ್ಭೂತತ್ತಾ**ತಿ ಸಹೇವ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ। ನ ಹಿ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಸದ್ದರಹಿತಾ ಅತ್ಥಿ। ತಥಾ ಹಿ "**ಯಾ ತಾಯ ವಾಚಾಯ ವಿಞ್ಞತ್ತೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। "ವಾಚಾಗಿರಾ ಬ್ಯಪಥೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೩೬) ನಾತಿಸುಖುಮಂಯೇವ ಸದ್ದವಾಚಂ ವತ್ವಾ "ಯಾ ತಾಯ ವಾಚಾಯ ವಿಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ, ತಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ರೂಪಾಯತನಂ ವಿಯ ವತ್ಥುಪರಿತ್ತತಾದಿನಾ ಸದ್ದಾಯತನಮ್ಪಿ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಗೋಚರೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಚ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "**ಯಾ ತಾಯ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಯತೀ**"ತಿ ಆಹ।

ಇದಾನಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸದ್ದಸ್ಸ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾರಮ್ಮಣತಾ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಾತಿ ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದೋ ನ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋತಿ ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾವಾದಸ್ಸ ಪಾಳಿಯಾ ವಿರೋಧಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಸಙ್ಗಹಕಾರಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇ ಠತ್ವಾ ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾವಾದಸ್ಸ ಪಟಿಸೇಧೇತಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇ ಠತ್ವಾ ತಂ ಪರಿಹರಿತುಂ "**ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸಙ್ಘಟ್ಟನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ಭೂತಾನಂ ಸದ್ದಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ ಸಙ್ಘಟ್ಟನೇನ ಸಹೇವ ಸದ್ದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ತಪ್ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ**ತಿ ಉಪಾದಿನ್ನಕಘಟ್ಟನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ। ಚಿತ್ತಜಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಉಪಾದಿನ್ನಕಘಟ್ಟನೇ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಮಹಾಭೂತಾನಂ ಏಕೋ ಆಕಾರವಿಸೇಸೋ ಅತ್ಥಿ। ತದಾಕಾರತ್ತಾ ಹಿ ತೇಸಂ ಪಥವೀಧಾತು ಉಪಾದಿನ್ನಕಂ ಘಟ್ಟೇತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ವುತ್ತಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬತ್ತಾ "ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ"ತಿ ವತ್ವಾ ತಮೇವ ವುತ್ತನಯಂ "**ತಬ್ಬಿಕಾರಾನ**"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವಿಭಾವೇತಿ। ತತ್ಥ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಸಬ್ಬಂ ವಿಧಾನ**ನ್ತಿ "ನ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾತಿ ಏತೇನ

ಪರಮತ್ಥತೋ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತನಾ ವುತ್ತವಿಧಾನಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ವುತ್ತವಿಧಾನಂ "ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ।

ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ದೇಸನ್ತರೇ ಪಾರಮ್ಪರಿಯೇನ ಉಪ್ಪಾದನಂ **ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪಾದನಪರಮ್ಪರತಾ**। **ಲದ್ಧಾಸೇವನೇನಾತಿ** ಲದ್ಧಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇನ। **ಚಿತ್ತೇನೇವಾತಿ** ಪಠಮಚಿತ್ತೇನೇವ। "ಸತ್ತ ಜವನಾನಿ ಸತ್ತ ಅಕ್ಖರಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೀತಿ ವಾದಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಏಕಜವನವಾರಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಏಕಮಕ್ಖರಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪಠಮಚಿತ್ತೇನಪಿ ಘಟ್ಟನಾ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ, ಏಕಸ್ಸೇವ ಪನ ಬಹುಸೋ ಪವತ್ತನೇನ ಅತ್ಥಿ ಕೋಚಿ ವಿಸೇಸೋತಿ ಪುರಿಮಜವನಸಮುಟ್ಠಿತಾಹಿ ಘಟ್ಟನಾಹಿ ಪಟಿಲದ್ಧಾಸೇವನೇನ ಸತ್ತಮಜವನೇನ ಸಮುಟ್ಠಿತಾ ಘಟ್ಟನಾ ಪರಿಬ್ಯತ್ತಮಕ್ಖರಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಂ ನತ್ಥೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಲದ್ಧಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇನ ಪನ ಪಠಮಚಿತ್ತೇನಪಿ ಘಟ್ಟನಾ ಬಲವತೀ ಹೋತೀತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ, ಸಬ್ಬಮೇತಂ ವೀಮಂಸಿತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ವಚೀಕಮ್ಮದ್ವಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಮನೋಕಮ್ಮದ್ವಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

"ಸಬ್ಬಾಯಪಿ ಕಾಯವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಕಾಯವಚೀದ್ವಾರಭಾವೋ ವಿಯ ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಮನೋದ್ವಾರಭಾವೋ ಸಮ್ಭವತೀ"ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಅಯಂ ನಾಮ ಮನೋ ಮನೋದ್ವಾರಂ ನ ಹೋತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ"ತಿ ವತ್ವಾ ತಂದ್ವಾರವನ್ತಧಮ್ಮದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಅಯಂ ನಾಮ ಚೇತನಾ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **"ಯಸ್ಸ ದ್ವಾರಂ ಮನೋ, ತಂ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ। ಯಥಾ ಪನ ತಿವಿಧಚತುಬ್ಬಿಧಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮಾನಂ ದ್ವಾರಭಾವತೋ ಕಾಯಕಮ್ಮದ್ವಾರವಚೀಕಮ್ಮದ್ವಾರಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ಏವಂ ಮನೋಕಮ್ಮನ್ತಿ ವುತ್ತಅಭಿಜ್ಝಾದೀನಂ ದ್ವಾರಭಾವತೋ ವಟ್ಟಹೇತುಭೂತಲೋಕಿಯಕುಸಲಾಕುಸಲಸಮ್ಪಯುತ್ತಮನೋ ಏವ ಮನೋಕಮ್ಮದ್ವಾರನ್ತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಚೇತನಾಯ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚಂ ಆರದ್ಧಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ತಂ ತಂ ಸಕಿಚ್ಚಂ ಆರಭನ್ತೀತಿ ಸಾ ನೇ ಸಕಿಚ್ಚೇ ಪವತ್ತೇತಿ ನಾಮ, ತಥಾ ಪವತ್ತೇನ್ತೀ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣೇ ಕರೋತಿ ಬ್ಯಾಪಾರೇತಿ ಚಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಥಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣಕರಣಂ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನಂ ಆಯೂಹನಂ ಬ್ಯಾಪಾರಾಪಾದನಂ ಬ್ಯಾಪಾರಣಂ ಚೇತಯನನ್ತಿ ಆಯೂಹನಚೇತಯನಾನಂ ನಾನತ್ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಫಸ್ಸಾದಿಧಮ್ಮೇಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ತಥಾಕರಣ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚೇ ಪಸುತಾ ಭವನ್ತಿ, ತಥಾ ಕರಣಂ। ತೇನೇವ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣಬ್ಯಾಪಾರಣಾಕಾರೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಕರಣಂ ಪವತ್ತನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಕರತ್ತಾತಿ** ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಕರಮನಸ್ಸ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಭಾವೋ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯತೋ "ಕಮ್ಮಪಥಕಥಾ ಲೋಕಿಯಾ ಏವಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಮನೋಕಮ್ಮದ್ವಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಕಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಸಮಾನಕಾಲಾಪಿ ಕಾರಣಫಲಕಿರಿಯಾ ಪುಬ್ಬಾಪರಕಾಲಾ ವಿಯ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತಾಯೇವ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇ "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಥ ವಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಚೋಪನಕಿರಿಯ**ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಂ ಆಹ। ತಸ್ಸಾ ಹಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಕಾಯಸದ್ದವಾಚಾಹಿ ಕಾಯವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತೀಹಿ ಏವ ವಾ ಪುರಿಮಪುರಿಮಾಹಿ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬತ್ತಾ "ಕಾಯವಾಚಾಹಿ ಚೋಪನಕಿರಿಯಂ ಕರೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ ತಬ್ಬಿಕಾರಾನಂ ಭೂತಾನಂ ತಥಾಪವತ್ತನತೋ। ಅಥ ವಾ **ಕಾಯವಾಚಾಹೀತಿ** ಕಾಯವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತೀಹಿ । **ಚೋಪನಕಿರಿಯ**ನ್ತಿ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಥಮ್ಭನಚಲನಕಿರಿಯಂ ಉಪಾದಿನ್ನಕಘಟ್ಟನಕಿರಿಯಞ್ಚ। ಏಸಾ ಹಿ ಕಿರಿಯಾ "ರೂಪಕಾಯಂ ಥಮ್ಭೇತುಂ ಚಾಲೇತುಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಸಮತ್ಥೋ"ತಿ,

“ಉಪಾದಿನ್ನಕಘಟ್ಟನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತೋ”ತಿ ಚ ವುತ್ತತ್ತಾ ಕಾಯವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತೀಹಿ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತೀತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ “ಚೋಪನಕಿರಿಯಾನಿಸ್ಸಯಭೂತಾ ಕಾಯವಾಚಾ”ತಿ, “ಕಾಯಾದೀಹಿ ಕರಣಭೂತೇಹಿ ಚೋಪನಾಭಿಜ್ಝಾದಿಕಿರಿಯಂ ಕರೋನ್ತಿ ವಾಸಿಆದೀಹಿ ವಿಯ ಛೇದನಾದಿ”ನ್ತಿ ಚ ಇದಮ್ಪಿ ವಚನಂ ಸಮತ್ಥಿತಂ ಭವತಿ। ನ ಕೇವಲಂ ಧರಮಾನತಾವ ಸಬ್ಭಾವೋ, ಅಥ ಖೋ ಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತಾಪೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಅನಿರೋಧಿತೇವಾ”**ತಿ ಆಹ। ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತಾ ಚ ಕಾಯಾದೀನಂ ತದುಪನಿಸ್ಸಯಕಿಲೇಸಾಸಮುಚ್ಛೇದೇನೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। “ಕಾಯಾದೀಹಿ ಕರಣಭೂತೇಹಿ ಚೋಪನಾಭಿಜ್ಝಾದಿಕಿರಿಯಂ ಕರೋನ್ತೀ”ತಿ ಏತೇನ ಚೋಪನಾಭಿಜ್ಝಾದಿಕಿರಿಯಾನಿಬ್ಬತ್ತಿದ್ವಾರೇನ ಚೇತನಾನಿಬ್ಬತ್ತಿಯೇವ ವುತ್ತಾತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **“ಏವಞ್ಚ…ಪೇ॰… ಯುಜ್ಜನ್ತೀ”**ತಿ ಆಹ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ **ಕಾಯೇ ಸತಿ ವಾಚಾಯ ಸತೀ**ತಿಆದಿವಚನಂ ಅನುಲೋಮಿತಂ ಹೋತಿ। **ಯಾಯ ಚೇತನಾಯಾ**ತಿ ಕರಣನಿದ್ದೇಸೋ ಪನ ಕಾಯಾದೀನಂ ಚೋಪನಾಭಿಜ್ಝಾದಿಕಿರಿಯಾಯ ಚ ಚೇತನಾಹೇತುಕತ್ತದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತೋತಿ।

ಸಭಾವತೋ ಉಪಕಾರಕತೋ ಮಗ್ಗೇ ಸತಿ ಸಬ್ಭಾವತೋ ಚ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಮಗ್ಗೇ ಅನ್ತೋಗಧಾತಿ ಆಹ **“ನ ಚ ನ ಸಕ್ಕಾ”**ತಿಆದಿ।

ಕಮ್ಮಪಥಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾನಮ್ಪಿ ತಂತಂದ್ವಾರೇ ಸಂಸನ್ದನನ್ತಿ ಯಥಾ ಕಮ್ಮಪಥಂ ಪತ್ತಾನಂ, ಏವಂ ಕಮ್ಮಪಥಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸತಿಪಿ ದ್ವಾರನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಯಥಾಸಕಂ ದ್ವಾರೇಹೇವ ನಾಮಗ್ಗಹಣನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ಏವಂ ಸತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ವಿರೋಧೋ। ದುತಿಯತ್ಥಸ್ಸ ಚ ಅಭಾವೋ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ **ತಂತಂದ್ವಾರೇ ಸಂಸನ್ದನ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಯಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾರೇ ಕಮ್ಮಪಥಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾ ಅಕುಸಲಚೇತನಾದಯೋ ಪವತ್ತಾ, ತಾಸಂ ತೇನ ತೇನೇವ ದ್ವಾರೇನ ನಾಮಗ್ಗಹಣಂ। ತಂ ಪನ ತಂತಂದ್ವಾರಪಕ್ಖಿಕಭಾವಕರಣತೋ ತತ್ಥ ಅವರೋಧನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಕಮ್ಮಪಥಂ ಪತ್ತಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಸಙ್ಖಾತಾ ಚೇತನಾ ದ್ವಾರನ್ತರೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿನಾಮಮೇವ ಲಭನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ಕಮ್ಮಪಥಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾ। ತಾ ಪನ ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ದ್ವಾರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತೇನ ತೇನೇವ ದ್ವಾರೇನ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತನ್ತಿಆದಿನಾಮಂ ಲಭನ್ತಿ। ಏವಂ ನಾಮಗ್ಗಹಣಮೇವ ಹಿ ತೇಸಂ ತಂತಂದ್ವಾರಪಕ್ಖಿಕಕರಣಂ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವ ಹಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** “ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ವಚೀದ್ವಾರೇ ಚೋಪನಪ್ಪತ್ತಂ ಕಮ್ಮಪಥಂ, ಅಪ್ಪತ್ತತಾಯ ಪನ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ನ ಹೋತಿ, ಕೇವಲಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಂ ನಾಮ ಹೋತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಸತಿಪಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಚೇತನಾಯ ವಚೀದ್ವಾರಾದೀಸು ಪವತ್ತಿಯಂ ಯಥಾವುತ್ತಯೇಭುಯ್ಯತಬ್ಬಹುಲವುತ್ತಿಯಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಭಾವವವತ್ಥಾಪನಂ ಕಾಯಾದಿಕಸ್ಸ ತಂತಂದ್ವಾರಭಾವವವತ್ಥಾಪನಞ್ಚ **ಕಮ್ಮದ್ವಾರಾಭೇದನಂ**। ತಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಾನಂ ಅಸಂಕಿಣ್ಣಭಾವೇನ ಪತಿಟ್ಠಾಪನಂ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ “ಆಣತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಿತೇಸೂ”ತಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ವಕ್ಖತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ “ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾರೇ ಅನೇಕೇಸಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನಮ್ಪಿ ದ್ವಾರಸಂಸನ್ದನ”ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಯಥಾ ಪವತ್ತೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಕಮ್ಮಪಥೋ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಹಞ್ಞನ್ತೂ”**ತಿ ಪವತ್ತಿ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ದಸ್ಸಿತಾ। ಕಾಯದ್ವಾರಿಕಚೇತನಾಯ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭಾವತೋ **ಕಾಯಕಮ್ಮವೋಹಾರಲಾಭಾ,** ಅಭಿಜ್ಝಾದೀನಂ ಪರಸನ್ತಕಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಪರಿಣಾಮನವಸೇನ “ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಹಞ್ಞನ್ತೂ”ತಿಆದಿನಾ ಚ ಅಪ್ಪವತ್ತತ್ತಾ **ಮನೋಕಮ್ಮವೋಹಾರವಿರಹಾ,** ಅಚೇತನಾಸಭಾವತೋ ವಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿವಸೇನ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಾ, ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಭಾವೇನ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಭಾವೇ।

ದಸವಿಧಾ ಇದ್ಧಿ…ಪೇ॰… ತಬ್ಬಾ ವಿತ್ಥಾರೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ತೇನಾಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ “ಅಕುಸಲಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಸಮುಟ್ಠಾತೀ”ತಿ ವದನ್ತೇನ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। **“ನ ಉಪೋಸಥಕ್ಖನ್ಧಕೇ ವುತ್ತ”**ನ್ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ತೇನ ಉಪೋಸಥಕ್ಖನ್ಧಕತೋ ಸುತ್ತಂ ಆಹಟನ್ತಿ? ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಆಹಟಂ, ತತ್ಥ ಅವುತ್ತೋಯೇವ ಪನ ಸೋ ತೇನ ವುತ್ತೋತಿ ಗಹಿತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ತತ್ಥ ಅವುತ್ತಮೇವಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ।

“ಸುಗತಿದುಗ್ಗತೀಸು ಉಪಪಜ್ಜನಂ ಸುಕತದುಕ್ಕಟಕಮ್ಮತೋ ನ ಹೋತಿ, ಖನ್ಧಸಿವಾದೀಹಿ ಪನ ಹೋತೀತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ‘ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನ’ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪರಾಮಸನ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ‘**ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ...ಪೇ॰... ಪರಿಭಣ್ಡಾದೀನಿ ಕರೋತೀ**’ತಿ ವುತ್ತ”ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಅಭಿಜ್ಝಾದಿಪಧಾನತ್ತಾ**ತಿ ಏತೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಬ್ಯಾಪಾದಾದೀಸು ಯದಾ ಕಾಯವಚೀದ್ವಾರೇಸು ಚೇತನಾ ಬಲವತೀ ಹೋತಿ, ನ ತಥಾ ಇತರೇ, ತದಾ ಪಧಾನಭಾವತೋ ಚೇತನಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ವಚೀಕಮ್ಮನ್ತಿ ಚ ವೋಹಾರಂ ಲಭತಿ। ಸೋ ಚ ಖೋ ಪನಸ್ಸಾ ಪಧಾನಭಾವೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಸಿದ್ಧಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಯದಾ ಪನ ತೇಸುಯೇವ ದ್ವಾರೇಸು ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ಬಲವನ್ತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನ ತಥಾ ಚೇತನಾ, ತದಾ ತತ್ಥ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ಚೇತನಾ ಅಪಧಾನಭಾವತೋ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ವಚೀಕಮ್ಮನ್ತಿ ಚ ವೋಹಾರಂ ನ ಲಭತಿ। ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ಪನ ಪಧಾನಭಾವತೋ ಸತಿಪಿ ಕಾಯಙ್ಗವಾಚಙ್ಗಚೋಪನೇ ಸಕೇನ ವವತ್ಥಾನೇನ ಮನೋಕಮ್ಮನ್ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯೇ ಪನ “ತೀಸುಪಿ ದ್ವಾರೇಸು ಕಮ್ಮಪಥಭಾವೇನ ಅಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ದ್ವಾರತ್ತಯೇಪಿ ಕಮ್ಮಪಥಪ್ಪತ್ತಮನೋಕಮ್ಮೇನ ಸಹ ಪವತ್ತಿಯಾ ಚ ಚೇತನಾ ಏತ್ಥ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ನ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಹಿ ಅಭಿಜ್ಝಾದೀನಂ ಪಧಾನಸಭಾವಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಅಥ ವಾ ಚೇತನಾಯ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಕಮ್ಮಭಾವತೋ ಪರಿಯಾಯಕಮ್ಮೇ ಅನವರೋಧೇತಬ್ಬತ್ತಾ “**ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನೇವ ಪನ ಸಾ ಏತ್ಥಾಪಿ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾಹ “ಚೇತನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಮ್ಮಂ ವದಾಮೀ”ತಿಆದಿ (ಕಥಾ॰ ೫೩೯)। **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ** “ತಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾರೇ ಸಿದ್ಧಾ ಚೇತನಾ”ತಿಆದಿನಾ ಚೇತನಾಯೇವ ಪಧಾನಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವಾಹ “**ಸಭಾವೇನೇವ ಸಾ ಮನೋಕಮ್ಮ**”ನ್ತಿಆದಿ। ಅಥ ವಾ ಕಮ್ಮಪಥಪ್ಪತ್ತಅಭಿಜ್ಝಾದೀಹಿ ಕಾಯವಚೀದ್ವಾರೇ ಸಹಜಾತಾ ಚೇತನಾ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮವಸೇನ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಾ ಚೇತನಾಸಙ್ಖಾತಮನೋಕಮ್ಮತ್ತಾತಿ। ಯದಿ ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ಪಧಾನಾ, ನ ಚೇತನಾ, ಏವಂ ಸತಿ ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ಚೇತ್ಥ ಕಮ್ಮಂ, ನ ಚೇತನಾ, ಅಭಿಜ್ಝಾದಿಪಕ್ಖಿಕಾ ವಾ ಸಾ ಸಿಯಾತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ “**ತಿವಿಧಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ**”ತಿಆದಿ। “ಚೇತನಾಪಿ...ಪೇ॰... ಮನೋದ್ವಾರೇ ಏವ ಸಮುಟ್ಠಹನ್ತೀ”ತಿ ಇದಂ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಚೇತನಾಯ ಅಭಿಜ್ಝಾದೀಹಿ ಮನೋಕಮ್ಮಭಾವೇ ನಿಬ್ಬಿಸೇಸಭಾವದಸ್ಸನನ್ತಿ ಕತ್ವಾ “**ಚೇತನಾ...ಪೇ॰... ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ**”ತಿ ಆಹ। ಚೇತನಾ ಚೇತನಾಕಮ್ಮಂ, ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಮ್ಮನ್ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ಹಿ ಏತ್ಥ ವಿಸೇಸೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಚೇತನಾಯ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮಭಾವೋ ಸಿಯಾತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯ ಅಭಾವತೋ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಅಕುಸಲಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಚ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಾತಿ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ವಿರತಿವಿಸಿಟ್ಠಾತಿ ವಿರತಿತೋ ಚೇತನಾಯ ಪಧಾನಭಾವಮಾಹ। ತತ್ಥ “ತಿವಿಧಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಾಯಸಞ್ಚೇತನಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಕಥಾ॰ ೫೩೯) ಆಗಮಮ್ಪಿ “**ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾ**”ತಿ ಯುತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಪಟ್ಠಾನೇ ಚೇತನಾವ “ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ವುತ್ತಾ, ನ ವಿರತಿ, ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ವಾ, ತಸ್ಮಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಕಮ್ಮಂ “ಚೇತನಾ”ತಿ ಅನಭಿಜ್ಝಾದಯೋ “ಚೇತನಾಪಕ್ಖಿಕಾ ವಾ”ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಸಙ್ಕರತೋ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಾನಿ ವವತ್ಥಪೇನ್ತೋ “**ರಕ್ಖತೀ**”ತಿ, ವಿಪರಿಯಾಯೇನ “**ಭಿನ್ದತೀ**”ತಿ ವುತ್ತೋತಿ ರಕ್ಖಣಭಿನ್ದನಾನಿ ಅನಾಸೇತ್ವಾ ನಾಸೇತ್ವಾ ಚ ಕಥನನ್ತಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ।

ಕಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ತತಿಯೋ ವಿಕಪ್ಪೋ ಪರಮಚತುತ್ಥವಿಞ್ಞಾಣದ್ವಾರೇಸುಯೇವ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ಇತರತ್ಥ “ಸೋತಂ ಘಾನ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅವುತ್ತತ್ತಾ, ಇತರಥಾಪಿ ವಾ ಅವಿಭತ್ತಿಕೇ ನಿದ್ದೇಸೇ ಲಬ್ಭತಿ। ಯತೋ ಸಂವರವಸೇನ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸೀಲಂ ಪವತ್ತತಿ, ತಂ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯನ್ತಿ ಆಹ “**ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಚೇತನಾ**”ತಿ। ಇತರಾ ಸಂವರವಿನಿಮುತ್ತಾ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಾ ತಪ್ಪಧಾನಾ ವಾ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾ **ಸತಿಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ**। ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತವೋಸ್ಸಗ್ಗವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ **ಪಮಾದೋ**। ವೀರಿಯಪನೋದನಭಾವತೋ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ “**ಕೋಸಜ್ಜ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಥಿನಮಿದ್ಧಪ್ಪಧಾನೋ ವಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ।

ಅಸುದ್ಧತಾತಿ ಅಕೇವಲತಾ ಅಞ್ಞೇನ ಸಮ್ಮಿಸ್ಸತಾ। ದ್ವಾರಞ್ಚ ದ್ವಾರನ್ತರಿಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ದ್ವಾರಂ ಹೋನ್ತಂ ತೇನ ಮಿಸ್ಸಿತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ। ತೇನೇವಾಹ “**ಮುಸಾವಾದಾದಿನೋಪಿ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವಾ**”ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ “ಅವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮಾನನ್ತರಾನಂ

ದ್ವಾರನ್ತರಚಿತ್ತಾನಂ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಅಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಸುದ್ಧನ್ತಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ಅನೇಕಸ್ಸಪಿ ಜವನವಾರಸ್ಸ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಭಾವೇನ ಪಬನ್ಧನವಸೇನ ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಅವಿರುದ್ಧಂ ಹೋತೀತಿ** ಅಕುಸಲಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಭಾವೇನ ಅವಧಾರೇತ್ವಾ ಅಸಂವರಂ ವತ್ವಾ ಪುನ ತಸ್ಸೇವ ವಾಚಾಅಸಂವರದ್ವಾರಾದೀಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿವಚನಂ ಕಾಯದ್ವಾರೂಪಲಕ್ಖಿತೋ ಅಸಂವರೋ ದ್ವಾರನ್ತರೇ ಪವತ್ತೋಪಿ ಕಾಯದ್ವಾರಿಕೋ ಏವಾತಿ ಏವಂ ಸಂವಣ್ಣನಾಯ ಸತಿ ನ ವಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಾನಿ ತಂ ಅವಿರುಜ್ಝನಾಕಾರಂ "**ಅಸಂವರೋ ಹೀ**"ತಿಆದಿನಾ ವಿಭಾವೇತಿ। **ಸದ್ವಾರೇತಿ** ಅತ್ತನೋ ದ್ವಾರೇ। **ಅಸಂವರೋ ದ್ವಾರನ್ತರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋಪಿ ಸದ್ವಾರವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಏತೇನ ವಾಚಾಅಸಂವರದ್ವಾರೇ ಉಪ್ಪನ್ನೋಪಿ ಕಾಯಿಕೋ ಅಸಂವರೋ ಚೋಪನಕಾಯಅಸಂವರದ್ವಾರವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋತ್ವೇವ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏಸ ನಯೋ ಇತರತ್ಥಾಪಿ। **ಕಮ್ಮಂ ಅಞ್ಞದ್ವಾರೇತಿ** ಕಮ್ಮಸ್ಸ ದ್ವಾರನ್ತರಚರಣಂ ಪಾಕಟನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

ಏವಂ ಸತೀತಿ ಚೋಪನಸಙ್ಖಾತೇ ಕಾಯಅಸಂವರದ್ವಾರೇ ಅಸಂವರೋತಿ ಏತ್ತಕೇ ಏವ ಗಹಿತೇ। ಕಮ್ಮಪಥಭಾವಪ್ಪತ್ತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಭಾವೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ "**ಕಮ್ಮಪಥಭಾವಪ್ಪತ್ತತಾಯ ವಚೀಮನೋಕಮ್ಮ**"ನ್ತಿ। **ಸೇಸನ್ತಿ** ದ್ವಾರನ್ತರಾನುಪಲಕ್ಖಿತಂ। **ತಥಾ ನ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಕಾಯಕಮ್ಮನ್ತಿ ನ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತತ್ಥೇವ ವಕ್ಖಾಮಾತಿ** ಕಮ್ಮಪಥಸಂಸನ್ದನೇ ವಕ್ಖಾಮ। "ಸೋ ಹಿ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಚೋಪನಪ್ಪತ್ತೋ ಅಕುಸಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಕಮ್ಮಪಥಸಂಸನ್ದನಕಥಾ) "ಚೋಪನಕಾಯಅಸಂವರದ್ವಾರವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಅಕುಸಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಮೇವ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಚ ವಚೀಕಮ್ಮಾದೀನಞ್ಚ ಕಮ್ಮಪಥಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಅಸಂವರಭೂತಾನಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಭಾವೇ ಆಪನ್ನೇ "ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಂ ಅಕುಸಲಂ ವಚೀಕಮ್ಮಮೇವ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಅಪವಾದೇನ ನಿವತ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ ಏವಂ ವಕ್ಖಮಾನತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ಅನ್ತೋಗಧತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ** ಪಚ್ಚಯಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಆಜೀವಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಾನಂ ಞಾಣವೀರಿಯೇಹಿ ಸಾಧೇತಬ್ಬತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಸರಸೇನ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನ। ಯಾಯ ಚೇತನಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತೇಸು ಮಹಾಭೂತೇಸು ಉಪಕ್ಕಮಕರಣಹೇತು ತಂಮಹಾಭೂತಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಮಹಾಭೂತಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಸಾ ತಾದಿಸಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಚೇತನಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ನಾಮ। ಲದ್ಧುಪಕ್ಕಮಾನಿ ಹಿ ಭೂತಾನಿ ನ ಪುರಿಮಭೂತಾನಿ ವಿಯ ವಿಸದಾನೀತಿ ಸಮಾನಜಾತಿಯಾನಂ ಭೂತಾನಂ ಕಾರಣಂ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಏಕಸ್ಸಪಿ ಪಯೋಗಸ್ಸ ಸಹಸಾ ನಿಪ್ಫಾದನವಸೇನ ಕಿಚ್ಚಸಾಧಿಕಾಯ ಬಹುಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಜವನೇಹಿ ಲದ್ಧಾಸೇವನಾಯ ಚ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾಪಕಚೇತನಾಯ ವಸೇನ ಪಯೋಗಸ್ಸ ಮಹನ್ತಭಾವೋ। ಸತಿಪಿ ಕದಾಚಿ ಖುದ್ದಕೇ ಚೇವ ಮಹನ್ತೇ ಚ ಪಾಣೇ ಪಯೋಗಸ್ಸ ಸಮಭಾವೇ ಮಹನ್ತಂ ಹನನ್ತಸ್ಸ ಚೇತನಾ ತಿಬ್ಬತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವತ್ಥುಸ್ಸ ಮಹನ್ತಭಾವೋತಿ ತದುಭಯಂ ಚೇತನಾಯ ಬಲವಭಾವೇನೇವ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ಪಯೋಗ...ಪೇ॰... ಭಾವತೋ**"ತಿ। **ಯಥಾವುತ್ತಪಚ್ಚಯವಿಪರಿಯಾಯೇಪೀತಿ** ಪಯೋಗವತ್ಥುಆದಿಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅಮಹತ್ತೇಪಿ। **ತಂತಂಪಚ್ಚಯೇಹೀತಿ** ಗುಣವನ್ತತಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಹನ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಗುಣವನ್ತತಾಯ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜತಾ ವತ್ಥುಮಹನ್ತತಾಯ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಕಿಲೇಸಾನಂ ಉಪಕ್ಕಮಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಞ್ಚ ಮುದುತಾಯ ತಿಬ್ಬತಾಯ ಚ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜತಾ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜತಾ ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಪಾಣೋ ಪಾಣಸಞ್ಞಿತಾ ವಧಕಚಿತ್ತಞ್ಚ ಪುಬ್ಬಭಾಗಸಮ್ಭಾರಾ, ಉಪಕ್ಕಮೋ ವಧಕಚೇತನಾಸಮುಟ್ಠಾಪಿತೋ, ಪಞ್ಚಸಮ್ಭಾರವತೀ ಪಾಣಾತಿಪಾತಚೇತನಾತಿ ಸಾ ಪಞ್ಚಸಮ್ಭಾರವಿನಿಮುತ್ತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಏಸ ನಯೋ ಅದಿನ್ನಾದಾನಾದೀಸುಪಿ।

ಮನ್ತಪರಿಜಪ್ಪನೇನ ಪರಸ್ಸ ಸನ್ತಕಹರಣಂ **ವಿಜ್ಜಾಮಯೋ,** ವಿನಾ ಮನ್ತೇನ ಪರಸನ್ತಕಸ್ಸ ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗೇಹಿ ಆಕಡ್ಢನಂ ತಾದಿಸಇದ್ಧಿಯೋಗೇನ **ಇದ್ಧಿಮಯೋ** ಪಯೋಗೋತಿ ಅದಿನ್ನಾದಾನಸ್ಸಪಿ ಛ ಪಯೋಗಾ ಸಾಹತ್ಥಿಕಾದಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ವೀತಿಕ್ಕಮನೇ ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ, ನ ತಥಾ ಉಭಿನ್ನಂ ಸಮಾನಚ್ಛನ್ದಭಾವೇ। **"ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಭಾರಾ**ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ವೀತಿಕ್ಕಮನೇ ಸತಿಪಿ ಮಗ್ಗೇನಮಗ್ಗಪಟಿಪತ್ತಿಅಧಿವಾಸನೇ ಪುರಿಮುಪ್ಪನ್ನಸೇವನಾಭಿಸನ್ಧಿಪಯೋಗಾಭಾವತೋ ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ನ ಹೋತಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯಮಾನಸ್ಸಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಸೇವನಚಿತ್ತೇ ಸತಿ ಪಯೋಗಾಭಾವೋ ನ ಪಮಾಣಂ ಇತ್ಥಿಯಾ ಸೇವನಪ್ಪಯೋಗಸ್ಸ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಅಭಾವತೋ। ಪುರಿಸಸ್ಸೇವ ಹಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸೇವನಪ್ಪಯೋಗೋ ಹೋತೀತಿ ಇತ್ಥಿಯಾ ಪುರೇತರಂ ಸೇವನಚಿತ್ತಂ ಉಪಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ನಿಪನ್ನಾಯಪಿ ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ನ ಸಿಯಾತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪುರಿಸಸ್ಸ ವಸೇನ ಉಕ್ಕಂಸತೋ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಭಾರಾ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ಇತ್ಥಿಯಾ ಪುರಿಸಕಿಚ್ಚಕರಣಕಾಲೇ ಪುರಿಸಸ್ಸಪಿ ಸೇವನಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋ ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ನ ಸಿಯಾತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಅತ್ತನೋ ರುಚಿಯಾ ಪವತ್ತಿತಸ್ಸ ತೀಣಿ ಅಙ್ಗಾನಿ, ಬಲಕ್ಕಾರೇನ ಪವತ್ತಿತಸ್ಸ ತೀಣೀತಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ಚತ್ತಾರೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ವೀಮಂಸಿತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ದುಟ್ಠಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಮರಣಾಧಿಪ್ಪಾಯಸ್ಸ ಫರುಸಕಾಯವಚೀಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಫರುಸಚೇತನಾ **ಫರುಸವಾಚಾ**। ಮರಣಾಧಿಪ್ಪಾಯೇ ಪನ ಸತಿ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿತದಭಾವೇಸು ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ಬ್ಯಾಪಾದಾ ಚ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಯಂ ಪತಿ ಫರುಸವಾಚಾ ಪಯುಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮುಖಾವ ಸೀಸಂ ಏತಿ। "ಪರಮ್ಮುಖೇಪಿ ಫರುಸವಾಚಾ ಹೋತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಯದಿ ಚೇತನಾಯ ಸಬ್ಬದಾ ಕಮ್ಮಪಥಭಾವಾಭಾವತೋ ಅನಿಯತೋ ಕಮ್ಮಪಥಭಾವೋತಿ ಕಮ್ಮಪಥರಾಸಿಮ್ಹಿ ಅವಚನಂ, ನನು ಅಭಿಜ್ಝಾದೀನಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಪಥಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಅನಿಯತೋ ಕಮ್ಮಪಥಭಾವೋತಿ ತೇಸಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಪಥರಾಸಿಯಂ ಅವಚನಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ, ಕಮ್ಮಪಥತಾತಂಸಭಾಗತಾಹಿ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಯದಿ ಏವಂ ಚೇತನಾಪಿ ತತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಸಾ ಪನ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಕಾತಿ ಪಾಕಟೋ ತಸ್ಸಾ ಕಮ್ಮಪಥಭಾವೋತಿ ನ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಚೇತನಾಯ ಹಿ "ಚೇತನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಮ್ಮಂ ವದಾಮಿ,""ತಿವಿಧಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಾಯಸಞ್ಚೇತನಾ ಅಕುಸಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮ"ನ್ತಿಆದಿವಚನೇಹಿ ಕಮ್ಮಭಾವೋ ದೀಪಿತೋ। ಕಮ್ಮಂಯೇವ ಚ ಸುಗತಿದುಗ್ಗತೀನಂ ತದುಪ್ಪಜ್ಜನಸುಖದುಕ್ಖಾನಞ್ಚ ಪಥಭಾವೇನ ಪವತ್ತಂ ಕಮ್ಮಪಥೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಪಾಕಟೋ ತಸ್ಸಾ ಕಮ್ಮಪಥಭಾವೋ। ಅಭಿಜ್ಝಾದೀನಂ ಪನ ಚೇತನಾಸಮೀಹನಭಾವೇನ ಸುಚರಿತದುಚ್ಚರಿತಭಾವೋ, ಚೇತನಾಜನಿತತಂಬನ್ಧತಿಭಾವೇನ ಸುಗತಿದುಗ್ಗತಿತದುಪ್ಪಜ್ಜನಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಪಥಭಾವೋ ಚಾತಿ ನ ತಥಾ ಪಾಕಟೋ ಕಮ್ಮಪಥಭಾವೋತಿ ತೇ ಏವ ಕಮ್ಮಪಥರಾಸಿಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ। ಅತಥಾಜಾತಿಯತ್ತಾ ವಾ ಚೇತನಾ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ನ ವುತ್ತಾ ಸಿಯಾ। ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನೇವ ತಬ್ಬಿರತಿಆರಮ್ಮಣಾನೀತಿ **ಪಞ್ಚ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ಏವಾ**ತಿ ವಚನೇನ ಅದಿನ್ನಾದಾನಾದೀನಂ ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣತಾವಚನಸ್ಸ ವಿರೋಧಂ ಚೋದೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ವೀತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬತೋಯೇವ ಹಿ ವೇರಮಣೀ ನಾಮ ಹೋತೀ"ತಿ। **ಸಯಮೇವ ಪರಿಹರಿಸ್ಸತೀತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದವಿಭಙ್ಗೇ** ಪಞ್ಹಪುಚ್ಛಕವಣ್ಣನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। ತತ್ಥ ಹಿ "ಯಸ್ಮಾ ಸತ್ತೋತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗತೇ ಸಙ್ಖಾರೇಯೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ದುಗ್ಗತತಾದೀನೀತಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ "ಅಲದ್ಧಾಲಾಭೋ ಲದ್ಧವಿನಾಸೋ ಇಚ್ಛಿತಾನಂ ಭೋಗಾನಂ ಕಿಚ್ಛಪಟಿಲಾಭೋ ರಾಜಾದೀಹಿ ಸಾಧಾರಣಭೋಗತಾ ದುಕ್ಖವಿಹಾರೋ ಸಾಸಙ್ಕವಿಹಾರೋ"ತಿ ಏವಮಾದಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಕೇಚಿ ಪನ "ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಭೋಗಜಾನಿಆದಯೋ ನಿಸ್ಸನ್ದಫಲ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ತಾಸಞ್ಚ ವಿರತೀನಂ ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾ ಚೇತನಾದ್ವಾರೇನ ಸುಗತಿದುಗ್ಗತಿತದುಪ್ಪಜ್ಜನಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಪಥಭಾವೋ ಯುತ್ತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಕಮ್ಮಪಥಸಂಸನ್ದನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ತಥಾತಿ ಕಮ್ಮಪಥಪ್ಪತ್ತಾನಂ। **ಕೇಚೀತಿ** ಧಮ್ಮಸಿರಿತ್ಥೇರಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಸೋ ಹಿ ಕಮ್ಮಪಥಪ್ಪತ್ತಾನಮೇವ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಾದೀನಂ ಸುಸೀಲ್ಯಾದೀನಞ್ಚ ಕಮ್ಮಪಥೇಹಿ ಅತ್ಥತೋ ನಾನತ್ತಾಭಾವದಸ್ಸನಂ, ತೇಸಂ ವಾ ಫಸ್ಸದ್ವಾರಾದೀಹಿ ಅವಿರೋಧಭಾವೇನ ದೀಪನಂ ಕಮ್ಮಪಥಸಂಸನ್ದನನ್ತಿ ವದತಿ। **ಕಮ್ಮಪಥತಾ ನತ್ಥೀತಿ** ಏತೇನ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಅಸಂವರಸಂವರಾನಂ ತೇಸಂ ವಾದೇ ಕಮ್ಮಪಥಸಂಸನ್ದನೇ ಅಸಙ್ಗಹಿತತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯೇ ಪನ ಸಙ್ಗಹಂ ಲಭನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಗಹಣೇ ಪಯೋಜನಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಿವಿಧ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸನೇನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಪುರಿಮಪಕ್ಖೇ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದೋಸಂ ವತ್ವಾ ದುತಿಯಪಕ್ಖೇಪಿ ವತ್ತುಂ **"ನ ಚ ದುಚ್ಚರಿತಾನ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತೇನ ಯೇ ದುಚ್ಚರಿತಸುಚರಿತಅಸಂವರಸಂವರಾ ಅನುಚರೀಯನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿತಾ ವಿಧೀಯತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। "ಪಞ್ಚಫಸ್ಸದ್ವಾರವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಅಸಂವರೋ ಅಕುಸಲಂ ಮನೋಕಮ್ಮಮೇವ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಹಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। **ಯದಿ ಚಾತಿ**ಆದಿನಾ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಾಭಾವಮಾಹ। **ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ** ಕಮ್ಮಪಥ...ಪೇ॰... ವದನ್ತೇಹಿ "ಮನೋಕಮ್ಮಂ ಛಫಸ್ಸದ್ವಾರವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಯದಿ ಕಮ್ಮಪಥಪ್ಪತ್ತಾನೇವ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಾದೀನಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿನಾಮೇಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಏವಂ ವದನ್ತೇಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇಹಿ ಮನೋಕಮ್ಮಸ್ಸ ಛಫಸ್ಸದ್ವಾರವಸೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಂತಂಕಮ್ಮಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾತಿ** "ತಿವಿಧಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ ಅಕುಸಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಮೇವ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿಂ (ವಿಭ॰ ೯೧೩) ಸನ್ಧಾಯಾಹ।

ಕಮ್ಮನ್ತರಮ್ಪಿ ತಂದ್ವಾರಿಕಕಮ್ಮಮೇವ ಸಿಯಾತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಕಸ್ಸ ವಚೀಕಮ್ಮಾದಿಭಾವಮಾಸಙ್ಕತಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಅಸಂವರಾನಂ ಸಂವರಾನಞ್ಚ ಕಮ್ಮಪಥತಾ ನತ್ಥಿ, ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಞ್ಚ ಕಮ್ಮಪಥೇಹಿ ನಾನತ್ತಾಭಾವದಸ್ಸನೇನ ಪಯೋಜನಂ ನತ್ಥಿ, ನ ಚ ದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಂ ಫಸ್ಸದ್ವಾರಾನಂ ವಸೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ದೀಪಿತಾ, ನ ಚಾಯಂ ವಿಧಿ ನಿರವಸೇಸಸಙ್ಗಾಹಿಕಾ, ಕಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಸಙ್ಕರೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ಪುಬ್ಬಾಪರವಿರೋಧೋ, ತಸ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮಾನನಾಮತಾ** ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿತಾ। **ಸಾಮಞ್ಞನಾಮಾವಿಜಹನಂ** ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಭಾವಾವಿಜಹನಂ। **ಉಭಯೇಸನ್ತಿ** ಕಮ್ಮಪಥಾಕಮ್ಮಪಥಾನಂ। **ಉಪ್ಪತ್ತಿಪರಿಯಾಯವಚನಾಭಾವತೋತಿ** ಏತೇನ ಫಸ್ಸದ್ವಾರಅಸಂವರದ್ವಾರಾದೀನಂ ತಂದ್ವಾರಿಕಕಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಅತ್ಥತೋ ನಾನತ್ತಾಭಾವೇಪಿ ತಥಾ ತಥಾ ಪವತ್ತದೇಸನಾವಸೇನ ತೇ ವಿಚಾರಿತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। "ಅಕುಸಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಪಞ್ಚಫಸ್ಸದ್ವಾರವಸೇನ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿಕೋ ದುತಿಯವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಕಾಯೇ ವಾಚಾಯ ಚ...ಪೇ॰... ಸಿದ್ಧಿತೋತಿ ಏತೇನ ಚೋಪನಪ್ಪತ್ತಂ ಅಕುಸಲಂ ಮನೋಕಮ್ಮಂ ಚೋಪನಂ ಅಪ್ಪತ್ತತೋ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮಭಾವತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನ ಕಾಯವಚೀಗಹಣಂ ಯಥಾವುತ್ತಚೋಪನಪ್ಪತ್ತಂ ಏವ ವಿಭಾವೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನೇವಾಹ - "ಚೋಪನಪ್ಪತ್ತಂ ಅಕುಸಲಂ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ವಚೀದ್ವಾರೇ ಚ ಮನೋಕಮ್ಮಂ ಹೋತೀ"ತಿ। **ತಂ**-ಸದ್ದೇ ವುತ್ತೇ **ಯಂ**-ಸದ್ದೋ ಅಬ್ಯಭಿಚಾರಿತಸಮ್ಬನ್ಧತಾಯ ವುತ್ತೋಯೇವ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ **"ಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಉಪ್ಪಾದಮತ್ತಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇನಾತಿ** ಛಫಸ್ಸದ್ವಾರಿಕಕಮ್ಮೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮತ್ತ**-ಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸನಿವತ್ತಿಅತ್ಥೇನ ಮನೋಕಮ್ಮತಾವಿಸೇಸಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। **ನಿಯಮಸ್ಸ ಏವ**-ಸದ್ದಸ್ಸ **ಅಕತತ್ತಾ** "ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮಮೇವ ಹೋತೀ"ತಿ ಅವುತ್ತತ್ತಾ। ಇದಾನಿ ನಿಯಮಾಕರಣೇನ ಲದ್ಧಗುಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ನ ಪನ ಸಬ್ಬಮ್ಪೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

"ನಿಯಮಸ್ಸ ಅಕತತ್ತಾ"ತಿಆದಿ **ಪುರಿಮನಯೋತಿ** ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ವತ್ಥುಅಧಿಪ್ಪಾಯಾನುರೋಧಿನೀ ಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತೀತಿ ಸಮಾಸಪದೇ ಏಕದೇಸೋಪಿ ಆಕಡ್ಢೀಯತಿ ಅಧಿಕಾರವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ಕಮ್ಮ-ಸದ್ದಮತ್ತೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ಕತ್ವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಯಂ ಪನ ವದನ್ತೀತಿ**ಆದಿನಾ ಏತ್ಥ ಪದಕಾರಮತಸ್ಸ ಅಯುತ್ತತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಚೇತನಾಪಕ್ಖಿಕಾನನ್ತಿ** ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮಭೂತಚೇತನಾಪಕ್ಖಿಕಾನಂ। **ಸತನ್ತಿ** ಸಮಾನಾನಂ। **ತಂತಂದ್ವಾರಕಮ್ಮಪಥಾನಞ್ಚಾತಿ** ಇದಂ ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಪಥಭಾವೇನ ಪವತ್ತಂ ಕಾಲಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಸಬ್ಬದಾ, ಕಮ್ಮಪಥಭಾವೇನೇವ ಪವತ್ತನತೋ। **ಚ**-ಸದ್ದೇನ ವಾ

ಅಕಮ್ಮಪಥಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಥ ವಾ ತಂತಂದ್ವಾರಾ ಚ ತಂತಂದ್ವಾರಕಮ್ಮಪಥಾ ಚ ತಂತಂದ್ವಾರಕಮ್ಮಪಥಾತಿ "ತಂತಂದ್ವಾರಾ"ತಿ ಪದೇನ ಅಕಮ್ಮಪಥಾನಂ ಸಂವರಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ತೇನ ಸಭಾವೇನಾತಿ** ಮನೋಕಮ್ಮಸ್ಸ ದ್ವಾರಭಾವೇನ, ನ ಅತ್ತನೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಏವಮಿಧಾಪೀತಿ** ಚಿತ್ತಜನಿತೋ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ದ್ವಾರಭಾವೋ ಚಿತ್ತೇಪಿ ಉಪಚರಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ** ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತಮನೋರಹಿತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋತಿ।

ದ್ವಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಕಮಾಭಾವನಿಯಮಾಭಾವೇ **ಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣತಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ನ ಹಿ...ಪೇ॰... ಅತ್ಥೀತಿ** ಪಧಾನೇ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಅಪ್ಪಧಾನಂ ಅಧಿಕರೀಯತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಧಮ್ಮುದ್ದೇಸವಾರಕಥಾ

ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕರಾಸಿವಣ್ಣನಾ

"ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಫಸ್ಸೋ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿಕಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಕಾಮಾವಚರತಾದಿದಸ್ಸನೇ ನ ತಪ್ಪರಭಾವೋ, ಸಭಾವದಸ್ಸನೇ ಏವ ಪನ ತಪ್ಪರಭಾವೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ **"ನ ಹಿ ಫಸ್ಸಾದೀನ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ।

ಚಿತ್ತಕಿರಿಯಾಭಾವೇನಾತಿ ಚಿತ್ತಬ್ಯಾಪಾರಭಾವೇನ। ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಸಮ್ಪಜ್ಜನಮುಪ್ಪಜ್ಜನಮೇವ। **ಸನ್ನಿಪತಿತಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ** ಏತೇನ ಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಸನ್ನಿಪಾತಕಾರಣಂ ಫಸ್ಸೋ ಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಸನ್ನಿಪಾತೋತಿ ವುತ್ತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಫಸ್ಸೋ ಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ಫುಸನಾಕಾರೇನೇವ ಪವತ್ತಿತೋ ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸನ್ನಿಪತಿತಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಾ ಚಸ್ಸ ಫುಸನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿ ಸಾಖಗ್ಗೇ ಠಿತಂ ದಿಸ್ವಾ ಭೂಮಿಸಣ್ಠಿತಸ್ಸ ಅವೀರಕಪುರಿಸಸ್ಸ ಜಙ್ಘಚಲನಂ, ಅಮ್ಬಿಲಅಮ್ಬಪಕ್ಕಾದಿಂ ಖಾದನ್ತಂ ದಿಸ್ವಾ ಮುಖೇ ಖೇಳುಪ್ಪತ್ತಿ, ದಯಾಲುಕಸ್ಸ ಪರಂ ಹಞ್ಞಮಾನಂ ದಿಸ್ವಾ ಸರೀರಕಮ್ಪನನ್ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಪರಿಬ್ಯತ್ತಾ ಹೋತಿ। **ತಬ್ಬಿಸೇಸಭೂತಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾತಿ** ಯಥಾ ಪಟಿಹನನವಸೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಸನ್ನತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇಸು ರೂಪಧಮ್ಮವಿಸೇಸೇಸು ಸಙ್ಘಟ್ಟನಪರಿಯಾಯೋ, ಏವಂ ಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಂ ವಿಸಯಕರಣವಿಸಯಭಾವಪ್ಪತ್ತಿ ಪಟಿಹನನಾಕಾರೇನ ಹೋತಿ। ಸೋ ಚ ಚಿತ್ತನಿಸ್ಸಿತೋ ಧಮ್ಮವಿಸೇಸೋ ಸಙ್ಘಟ್ಟನಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತೋ, ಯದಾಹ **"ಏವ"**ನ್ತಿಆದಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಸಙ್ಘಟ್ಟನರಸೋ ಫಸ್ಸೋ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕೋವ, ನ ಇತರೋ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಘಟ್ಟನಾಭಾವತೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ಉಪಚಾರಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಸಙ್ಘಟ್ಟನಸ್ಸ। ಇತರಥಾ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಸ್ಸಪಿ ತಂ ನ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯಾತಿ। ಇನ್ದ್ರಿಯಮನಸಿಕಾರೇಸು ಯಥಾಪವತ್ತಮಾನೇಸು ತಂತಂಆರಮ್ಮಣೇ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇಸಂ ತಥಾಪವತ್ತಿಯೇವ **ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವಕರಣಂ**।

"ಯಂ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮಾನಂ ಅಸ್ಸಾದೋ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೩೪) ಸುಖವೇದನಾವ ಅಸ್ಸಾದೋತಿ ಆಹ **"ಅಸ್ಸಾದಭಾವತೋ"**ತಿ। **ಫುಸನಾದಿಭಾವೇನ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಂ ಏಕದೇಸಾನುಭವನನ್ತಿ** ಅನುಪಚರಿತಮೇವ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಅನುಭವನಕಿಚ್ಚಮಾಹ।

ನಿಮಿತ್ತೇನಾತಿ ನೀಲಾದಿನಾ ದೀಘಾದಿನಾ ಚ ನಿಮಿತ್ತೇನ। **ಏತೇನುಪಾಯೇನಾತಿ** ಯಥಾ ಞಾಣಪ್ಪಧಾನೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಸಞ್ಞಾ ಞಾಣಮನುವತ್ತತಿ, ಏವಂ ಸಮಾಧಿಪ್ಪಧಾನೇ ಸಮಾಧಿನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಪಬನ್ಧತೀತಿ ಪಟ್ಠಪೇತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚೇ ಪಟ್ಠಪೇತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ತದತ್ಥಂ ವಿವರನ್ತೋ **"ಪವತ್ತೇತೀ"**ತಿ ಆಹ।

ವಿಜ್ಜಮಾನತಾವಾಚೀ **ಹೋತಿ**-ಸದ್ದೋ, ವಿಜ್ಜಮಾನತಾ ಚ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನೇನ ವಿನಾ ನತ್ಥೀತಿ "ಚಿತ್ತಂ ನ ತಥಾ ಅತ್ಥತೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಯಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಂ ನ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏವ, ತಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಅತ್ಥೋ। ಏವಮವಟ್ಠಿತೇ **ಹೋತಿ-ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ**-ಸದ್ದಾನಂ ಸಮಾನತ್ಥತ್ತೇನ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಯೋಜನಂ ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಥ ವಾ ಭವನಂ ನಾಮ ಸತ್ತಾ, ಸತ್ತಾ ಚ ಉಪ್ಪಾದಾದಿನಾ ಸಮಙ್ಗಿತಾತಿ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಖಣತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನತಾ "ಫಸ್ಸೋ ಹೋತೀ"ತಿಆದೀಸು **ಹೋತಿ**-ಸದ್ದೇನ ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಯೋ ಭಾವೋ ಉಪ್ಪಾದಸಮಙ್ಗೀ, ನ ಸೋ ನ ಹೋತಿ ನಾಮ, ತಸ್ಮಾ **ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ**-ಸದ್ದೇನ ವುಚ್ಚಮಾನಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ **ಹೋತಿ**-ಸದ್ದವಚನೀಯತಾ ನ ನ ಸಮ್ಭವತಿ। **ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ **ಉಪ್ಪನ್ನ**-ಸದ್ದೇನೇವ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಸಮಙ್ಗಿತಾ ವುಚ್ಚತಿ, ತಬ್ಭಾವಾನತಿವತ್ತಿ ಪನ **ಹೋತಿ**-ಸದ್ದೇನ ವುತ್ತಾ ಖಣತ್ತಯವೀತಿವತ್ತೇಪಿ **ಉಪ್ಪನ್ನ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ವತ್ತನತೋ, ತಸ್ಮಾ ನ ಏತ್ಥ **ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಮಾನತ್ಥತಾಸಬ್ಭಾವದಸ್ಸನಂ ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿದಸ್ಸನಮ್ಪಿ ವಿರುಜ್ಝತಿ ಪಾಕಟಕರಣಭಾವತೋ। ಇತರಥಾ "ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ಕಿಂ ಪುನ ವಿಜ್ಜಮಾನಭಾವದಸ್ಸನೇನಾತಿ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ಸಮಯವವತ್ಥಾನವಸೇನ ಸವಿಸೇಸಂ ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಫಸ್ಸಾದೀಹಿ ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸುಟ್ಠುತರಂ ನಿಬ್ಬಿಸೇಸನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪುನ ವಚನಂ। ಉದ್ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಾನಂಯೇವ ಚೇತ್ಥ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ವಿಭಜನಂ, ನ ವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಯ ಪಾಳಿಯಾ ಆರುಳ್ಹಸಬ್ಬಪದಾನನ್ತಿ "ಉದ್ದೇಸವಾರೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹನತ್ಥಂ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ವಿಭಜನತ್ಥ"ನ್ತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ನಿಚ್ಛಲೋ। ತಥಾ ಹಿ "ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತೀ"ತಿಆದೀಸು ಮಗ್ಗಾದಯೋ ನ ವಿಭತ್ತಾ। ಅಪಿಚ ಅಧಿಪತಿಭಾವೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ವಿಯ ಫಸ್ಸವೇದನಾಸಞ್ಞಾಚೇತನಾಹಿ ಸಹ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸಾಧಾರಣರಾಸಿಯಂ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ ಸಮಯವವತ್ಥಾನೇ ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕೇ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಝಾನಙ್ಗರಾಸಿವಣ್ಣನಾ

ವಿತಕ್ಕನನ್ತಿ ವಿತಕ್ಕನಕಿರಿಯಾ, ಸಾ ಚ ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪವತ್ತಿಮತ್ತಮೇವಾತಿ ಭಾವನಿದ್ದೇಸೋ ವಸವತ್ತಿಭಾವನಿವಾರಣಾಯ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನಿರೋಪೇತಿ, ತಂ ತಸ್ಸ ಗಹಣಯೋಗ್ಯಂ ಕರೋನ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ ಆಕೋಟೇನ್ತೋ ವಿಯ ಪರಿವತ್ತೇನ್ತೋ ವಿಯ ಚ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸ ಆಕೋಟನಲಕ್ಖಣತಾ ಪರಿಯಾಹನನರಸತಾ ಚ ವುತ್ತಾ। ಇದಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಂ ಕಿಚ್ಚಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಧಮ್ಮಾನಞ್ಹಿ ಸಭಾವವಿನಿಮುತ್ತಾ ಕಾಚಿ ಕಿರಿಯಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಥಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾಕಾರೋ। ಬೋಧನೇಯ್ಯಜನಾನುರೋಧೇನ ಪನ ಪರಮತ್ಥತೋ ಏಕಸಭಾವೋಪಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ ಪರಿಯಾಯವಚನೇಹಿ ವಿಯ ಸಮಾರೋಪಿತರೂಪೇಹಿ ಬಹೂಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಪಕಾಸೀಯತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸೋ ಸುಟ್ಠು ಪಕಾಸಿತೋ ಹೋತೀತಿ।

ವಿಪ್ಫಾರೋ ನಾಮ ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಥಿನಮಿದ್ಧಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅನೋಲೀನತಾ ಅಸಙ್ಕೋಚೋ, ಸೋ ಪನ ಅಭಿನಿರೋಪನಭಾವತೋ ಚಲನಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "**ವಿಪ್ಫಾರವಾತಿ ವಿಚಲನಯುತ್ತೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾಸು ಸನ್ತಾನೇನ ಪವತ್ತಿಯ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ಯಥಾ ಅಪುಬ್ಬಾರಮ್ಮಣೇ ಪಠಮಾಭಿನಿಪಾತಭೂತೋ ವಿತಕ್ಕೋ ವಿಪ್ಫಾರವಾ ಹೋತಿ, ನ ತಥಾ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿರನ್ತರಂ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ, ನಾತಿವಿಪ್ಫಾರವಾ ಪನ ತತ್ಥ ಹೋತಿ ಸನ್ನಿಸಿನ್ನಭಾವತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನೇವಾಹ "**ನಿಚ್ಚಲೋ ಹುತ್ವಾ**"ತಿಆದಿ।

"ಪೀತಿಸುಖೇನ ಅಭಿಸನ್ದೇತೀ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೨೬; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೨೭) ಪೀತಿಯಾ ಫರಣಂ ಕಾಯವಿಸಯನ್ತಿ ಯಥಾ ತಂ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಪಣೀತರೂಪೇಹೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ವಿಸಾರಸ್ಸ ಬ್ಯಗ್ಗಭಾವಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಸಭಾವೋ ಅವಿಸಾರೋ, ನ ವಿಸಾರಾಭಾವಮತ್ತಂ। ಅವಿಸಾರಾವಿಕ್ಖೇಪಾನಂ ಸಮಾಧಾನಭಾವತೋ ಅತ್ಥತೋ ವಿಸೇಸಾಭಾವೇಪಿ ಸಮುಖೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಮುಖೇನ ಚ ಉಭಯಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ

“**ಅವಿಸಾ…ಪೇ॰… ವಿಕ್ಖೇಪೋ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। **ವಿಸೇಸತೋ**ತಿ ಅತಿಸಯೇನಾತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಸುಖಞ್ಹಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ವಿಸೇಸಕಾರಣಂ “ಸುಖಿನೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತೀ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೯೬; ೬.೧೦; ೧೧.೧೨) ವಚನತೋ।

ಇನ್ದ್ರಿಯರಾಸಿವಣ್ಣನಾ

ತತ್ಥಾತಿ ಸದ್ದಹನಸಙ್ಖಾತೇ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಲಕ್ಖಣೇ। **ಪುಗ್ಗಲೋ ಸದ್ದಹತೀ**ತಿ ಇಮಿನಾಪಿ ಸದ್ಧಾಯ ಆಹಿತವಿಸೇಸಾನಂ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಸದ್ದಹನಕಿರಿಯಾಯ ಕತ್ತುಭಾವಮೇವ ವಿಭಾವೇತಿ। ಅವಯವಬ್ಯಾಪಾರೋ ಹಿ ಸಮುದಾಯೇ ವೋಹರೀಯತೀತಿ। ನ ಕೇವಲಂ ಪಸಾದನೀಯವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಅಪ್ಪಸಾದನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಮೇವ ಅಕುಸಲಂ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಂ, ಅಥ ಖೋ ಅಪ್ಪಸಾದನೀಯವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಪಸಾದನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಮ್ಪೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಮಿಚ್ಛಾಧಿಮೋಕ್ಖೋ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಪೂರಣಾದೀಸು ಪಸಾದಸ್ಸ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯತಮಾಹ। **ಪಸಾದಭೂತೋ**ತಿ ಏತೇನ ಅಪ್ಪಸಾದಭೂತಂ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। **ವತ್ಥುಗತೋ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಮಿಚ್ಛಾಧಿಮೋಕ್ಖಂ। “ಪಸಾದಭೂತೋ ನಿಚ್ಛಯೋ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ವಿಭಾವಿತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತೋ “**ನ ಯೇವಾಪನಕಾಧಿಮೋಕ್ಖೋ**”ತಿ ಆಹ। ಅಕಾಲುಸ್ಸಿಯಂ ಪಸಾದೋ, ತಂ ಪನ ಅಸಙ್ಖೋಭಭಾವತೋ “**ಅನಾವಿಲಭಾವೋ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ವಿದಹನ್ತೀ ಸದ್ಧಾ ಅಕಾಲುಸ್ಸಿಯಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ। **ಏವಮೇತ**ನ್ತಿ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಾಕಾರೇನ ಪನ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ ಅಧಿಮುತ್ತಿಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ। **ಬುದ್ಧಾದಿವತ್ಥೂನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಇಧಲೋಕಪರಲೋಕಕಮ್ಮಫಲಸಮ್ಬನ್ಧಾಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। “ಸದ್ಧಾಹತ್ಥೋ, ಮಹಾನಾಮ, ಅರಿಯಸಾವಕೋ”ತಿ, “ಸದ್ಧೀಧ ವಿತ್ತಂ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸೇಟ್ಠ”ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೬; ಸು॰ ನಿ॰ ೧೮೪), “ಸದ್ಧಾ ಬೀಜಂ ತಪೋ ವುಟ್ಠೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೯೭; ಸು॰ ನಿ॰ ೭೭) ಏವಮಾದಿವಚನತೋ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಆದಾನಾದೀಸು ಹತ್ಥಾದಯೋ ವಿಯ ಸದ್ಧಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

> “ಇಧ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಏವಂ ಹೋತಿ ‘ಕಮ್ಮಂ ಖೋ ಮೇ ಕತ್ತಬ್ಬಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಕಮ್ಮಂ ಖೋ ಪನ ಮೇ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ನ ಸುಕರಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಸಾಸನಂ ಮನಸಿ ಕಾತುಂ, ಹನ್ದಾಹಂ ವೀರಿಯಂ ಆರಭಾಮಿ ಅಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಪತ್ತಿಯಾ ಅನಧಿಗತಸ್ಸ ಅಧಿಗಮಾಯ ಅಸಚ್ಛಿಕತಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯಾ’”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೩೫) -

ಆದಿಕಾ ಅನುರೂಪಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ।

ತಂಮೂಲಕಾನೀತಿ ಗನ್ತಬ್ಬಮಗ್ಗಾದಿಮೂಲಕಾನಿ। ಏತ್ಥ ಚ **ಮಗ್ಗೋ ಗನ್ತಬ್ಬೋ ಹೋತೀ**ತಿಆದಯೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ದಸ್ಸನವಸೇನೇವ ವುತ್ತಾ, ನ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಾನುಕ್ಕಮೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಕರಣಾದಿಕಾಲೇ ವಿಯ ಚಿರಕತಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ವಿಭೂತಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತೀ ಸತಿ ತಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ತಿಟ್ಠನ್ತೀ ಅನಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತೀ ಚ ಹೋತಿ। ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಸಮ್ಮುಟ್ಠಂ, ತಂ ಪಿಲವಿತ್ವಾ ಗತಂ ವಿಯ ಚಲಿತಂ ವಿಯ ಚ ಹೋತಿ, ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೇನ ಪನ ಅಸಮ್ಮುಟ್ಠನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಉದಕೇ ಅಲಾಬು ವಿಯಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಾರಣ**ನ್ತಿ ಏತೇನ “ಸರನ್ತಿ ತಾಯಾ”ತಿ ಇಮಮೇವತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ಸರಣಕಿರಿಯಾಯ ಹಿ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತತ್ಥ ಆಧಿಪಚ್ಚಭಾವೇನ ಸತಿ ಪಚ್ಚಯೋ। ತಸ್ಸಾ ಹಿ ತಥಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸತಿ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಾರಿತಾ ಅಸಮ್ಮುಟ್ಠಕತಾ ಅಪಿಲಾವಿತಾಹೋನ್ತೀತಿ। “ಇಮೇಹಿ ನಾಮ ಹೇತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀ”ತಿ **ಸಮ್ಭವತೋ**। “ಇಮಂ ನಾಮ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೀ”ತಿ **ಫಲತೋ** ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನೇನ ವಿಪಚ್ಚನೇನ ಚ ನಿಪ್ಫನ್ನಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ವತ್ಥುಭೂತಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ।

ಸತಿಪಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣೇ ನ ಚಿತ್ತಂ ವಿಯ ಪರೇ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜಗಾಹಿನೋತಿ “**ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋಪಲದ್ಧಿವಸೇನ ಜಾನಾತೀ**”ತಿ ಚಿತ್ತಂ ವುತ್ತಂ। ಚೇತಸಿಕೇಸು ಹಿ ಕೇಚಿ ವಿಸಯಂ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಗಹೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ಕೇಚಿ

ಪನ ಪರಿಚ್ಛೇದಮತ್ತೇಯೇವ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ನ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಯ ವಿಸಯಂ ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ ಯೇ ಆಸಙ್ಕಿತಬ್ಬಾ, ತೇಸು ತದಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ನ ಸಞ್ಞಾ…ಪೇ॰… ವಿಜ್ಝನವಸೇನಾ"**ತಿ ಆಹ।

ಪೀತಿಯಾ ಚ ಸೋಮನಸ್ಸಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಇದಂ ಪೀತಿ ಚ ಸೋಮನಸ್ಸಞ್ಚ ಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸನ್ತಿ ಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸಾನಂ ತುಲ್ಯಯೋಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸೇವ ಪನ "ಆಜಞ್ಞರಥೋ"ತಿ ವಿಯ ಪೀತಿಯುತ್ತಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸನ್ತಿ ಪಧಾನಭಾವೋ ಇಚ್ಛಿತೋತಿ ನ ಪೀತಿಯಾ ಸೋಮನಸ್ಸಭಾವಪ್ಪತ್ತಿ। ನ ಹಿ ಪಧಾನೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಅಪ್ಪಧಾನಂ ಉಪಯುಜ್ಜತಿ, ಪೀತಿಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಪೀತಿಯುತ್ತಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಭಾವತೋ ಪರಿಬ್ಯತ್ತಕಿಚ್ಚತೋ ಚ ಕತಂ, ನ ಚ ನಿಪ್ಪೀತಿಕಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಅಸಙ್ಗಹೋ। ರುಳ್ಹೀಸದ್ದೇಸು ಕಿರಿಯಾಯ ಅನಚ್ಚನ್ತಿಕಭಾವತೋ। ಪೀತಿಯಾ ಪನ ಉಪಲಕ್ಖಣಭಾವೇನ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸುಟ್ಠು ಯುಜ್ಜತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಪೀತಿಉಪಲಕ್ಖಿತಂ ವಾ"**ತಿಆದಿ।

ಪವತ್ತಂ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಂ। **ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಂ ಹೋತೀ**ತಿ ಏತೇನ ನ ಕೇವಲಂ ಅನುಪಾಲೇತಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಖಣಟ್ಠಿತಿಯಾಯೇವ, ಅಥ ಖೋ ಪಬನ್ಧಾನುಪಚ್ಛೇದಸ್ಸಪಿ ಜೀವಿತಂ ಕಾರಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಞ್ಞಥಾ ಹಿ ಆಯುಕ್ಖಯಮರಣಂ ನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ। **ಅವಿಸೇಸೇನಾ**ತಿ ಕಾರಣವಿಸೇಸಾನಪೇಕ್ಖೇನ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ। ಯದಿಪಿ ಅರೂಪಾಸಞ್ಞಭವೇಸು ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ನಪ್ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತೇಹಿ ಪನ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಭವೇಸು ಚರಿಮಪಠಮಧಮ್ಮಾ ಸಮಾನಜಾತಿಯೇನ ಅಬ್ಯವಹಿತತಾಯ ನಿರನ್ತರಾಯೇವ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ **"ಯಾವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಪವತ್ತತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅನುಪಾಲನಾದಿಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಅನುಪಾಲನಪವತ್ತನಟ್ಠಪನಾನಿಯೇವ ವದತಿ। **ಜೀವಮಾನವಿಸೇಸಪ್ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ**ತಿ ಸಹಜಾತಾನಂ ಜೀವಮಾನತಾವಿಸೇಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಸ್ಸ ಹಿ ಮತರೂಪತೋ ಕಮ್ಮಜಸ್ಸ ಚ ಉತುಜಾದಿತೋ ವಿಸೇಸೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಕತೋತಿ।

ಮಗ್ಗಙ್ಗರಾಸಿವಣ್ಣನಾ

ಅವಿಪರೀತನಿಯ್ಯಾನಿಕಭಾವೇನಾತಿ ಇದಂ **ಸಮ್ಮಾ**-ಸದ್ದಸ್ಸ **ದಿಟ್ಠಿ**-ಆದಿಸದ್ದಾನಞ್ಚ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತಾವಸೇನ ದಿಟ್ಠಿಆದೀನಂ ಅವಿಸೇಸಭೂತಸ್ಸ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಭಾವಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾ-ಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಅವಿಪರೀತತ್ಥೋ ಹಿ ಸಮ್ಮಾ-ಸದ್ದೋ, ನ ನಿಯ್ಯಾನಿಕತ್ಥೋತಿ। ಅವಿಪರೀತನಿಯ್ಯಾನಿಕತ್ಥೋ ಏವ ವಾ ಸಮ್ಮಾ-ಸದ್ದೋ। ಅನೇಕತ್ಥಾ ಹಿ ನಿಪಾತಾತಿ। **ಏವಮೇವಾ**ತಿ ಅವಿಪರೀತನಿಯ್ಯಾನಿಕಭಾವೇನ।

ಬಲರಾಸಿವಣ್ಣನಾ

ಪತಿಸ್ಸವೋ ವಚನಸಮ್ಪಟಿಗ್ಗಹೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸವಂ ಪತಿಸ್ಸವಭೂತಂ ತಂಸಭಾಗಞ್ಚ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಗಾರವ"**ನ್ತಿ ಆಹ। **ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಾಕಟಭಾವೇನಾ**ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಭೂತೇಸು ಜಾತಿಯಾದೀಸು ಬಹಿದ್ಧಾಭೂತೇಸು ಭಿಕ್ಖುಆದೀಸು ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಾನಂ ಅನುರೂಪಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೇನ ಸಸಮ್ಭಾರಪಥವೀಆದೀಸು ಪಥವೀಧಾತುಆದೀನಂ ವಿಯ ವಿಭೂತಕಿಚ್ಚಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಮೂಲರಾಸಿವಣ್ಣನಾ

ಏವಞ್ಚ ಉಪಮಾಯ ಸಮೇತೀತಿ ಯಥಾ ಅಸುಚಿಮ್ಹಿ ಪತಿತಪುರಿಸಸ್ಸ ಸತಿಪಿ ಕಾಯೇನ ಅಲ್ಲೀಯನೇ ಭಾವೋ ಅನಲ್ಲೀನೋ, ಏವಂ ಅಲೋಭೋಪಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಗಹಿತೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಲಗ್ಗಭಾವೇನ ಅನಲ್ಲೀನಭಾವೋ ಅನಲ್ಲೀನಾಕಾರೋ ಏವ ಪವತ್ತತಿ। ಏವಂಸಭಾವೋ ಹಿ ಸೋ ಧಮ್ಮೋತಿ। ಕಿಞ್ಚಿ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ ದೋಸಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ ದೋಸೂಪನಿಸ್ಸಯನ್ತಿ **"ದೋಸಸಮುಟ್ಠಾನತಂ ದೋಸೂಪನಿಸ್ಸಯತಞ್ಚಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಅದೋಸೋ ದೋಸಸ್ಸೇವ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕೋ, ತಂಮುಖೇನ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಸ್ಸಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ತತ್ಥ ಜಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನತಿವತ್ತನಟ್ಠೇನ...ಪೇ॰... ಆಸೇವನಟ್ಠೇನ ಭಾವನಾತಿ ಯೋ ಸೋ ಏಕತ್ತುಪಗತೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿಅಪ್ಪನಾಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಆಸನ್ನೂಪಚಾರಾಹಿತವಿಸೇಸೋ ನೀವರಣಾದಿಪರಿಪನ್ಥವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ವಿಸುದ್ಧೋ, ತದಾವರಣವಿಸಯವಿರಹೇನ ಚ ಸಮಪ್ಪವತ್ತಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಸಙ್ಖಾತಂ ಮಜ್ಝಿಮಂ ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ, ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ ಏವ ತತ್ಥುಪಗಮನೇನ ತತ್ಥ ಚ ಪಕ್ಖನ್ದೋ, ವಿಸೋಧೇತಬ್ಬಸ್ಸ ವಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಸಂಸಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ಅಭಾವತೋ ವಿಸೋಧನಸಮಾಧಾನಏಕತ್ತುಪಟ್ಠಾನಬ್ಯಾಪಾರವಿರಹೇನ ವಿಸುದ್ಧಿಸಮಥಪಟಿಪತ್ತಿಏಕತ್ತುಪಟ್ಠಾನಾಕಾರೇ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನ್ತೋ ಅಭಿಬ್ಯತ್ತರೂಪಾಯ ಸಹಜಾತತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಯ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹಿತೋ, ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಜಾತಾ ಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಾ ಯುಗನದ್ಧಧಮ್ಮಾ। ತೇ ಯಥಾ ಅಞ್ಞಂ ಅನತಿವತ್ತಮಾನಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಏವಂ ಭಾವನಾ ಬ್ರೂಹನಾ। ತಥಾ ಯಾನಿ ತತ್ಥ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನಾನಾಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಿಮುತ್ತಿರಸೇನ ಏಕರಸಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಾನಿ। ಯಞ್ಚ ತತ್ಥ ತದುಪಗಂ, ತೇಸಂ ಅನತಿವತ್ತನಏಕರಸಭಾವಾನಂ ಅನುಚ್ಛವಿಕಂ ವೀರಿಯಂ ವಾಹೀಯತಿ ಪವತ್ತೀಯತಿ, ಯಾ ಚಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಪವತ್ತಾ ಪಗುಣಬಲವಭಾವಾಪತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಾ ಆಸೇವನಾ। ಸಬ್ಬೇಸಂ ಏತೇಸಂ ಆಕಾರಾನಂ ಭಾವನಾ ಉಪ್ಪಾದನಾ ವಡ್ಢನಾ, ಅಯಂ **ತತ್ಥ ಜಾತಾನಂ...ಪೇ॰... ಆಸೇವನಟ್ಠೇನ ಭಾವನಾ** ನಾಮ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನಾಯಂ ಭಾವನಾಕಾರೋ "ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿ ಆದೀ"ತಿಆದಿನಾಪಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೫೮) **ಪಾಳಿಯಂ** ಆಗತೋ ಏವ, ಞಾಣೇನ ಚ ಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನೇಸು ತಂ ತಂ ಆದೀನವಂ ಆನಿಸಂಸಞ್ಚ ದಿಸ್ವಾ ತಥಾ ತಥಾ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬೋ, ತಸ್ಮಾ **"ಏವಂ ವುತ್ತಾಯ ಪಞ್ಞಾಸಾಧನಾಯ ಭಾವನಾಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಪ್ಪವತ್ತೀ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ಸತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಭಾವನಾ ನಪ್ಪವತ್ತತಿ, ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವನಾಪರಾಮಸನೇನ ಅಭಾವನಾತಿ ವುತ್ತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ಅಭಾವಮತ್ತಸ್ಸ ಅಮೋಹೋ ಪಟಿಪಕ್ಖೋತಿ ಯುಜ್ಜತೀತಿ। **ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾ ಅಕುಸಲಾ** ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಪಮಾದವಿಸೇಸೋ ವಾ **ಅಭಾವನಾ**। ಸೋ ಹಿ "ಕುಸಲಾನಂ ವಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನಾಸೇವನಾ ಅಭಾವನಾ ಅಬಹುಲೀಕಮ್ಮ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ।

ಏಕನ್ತೇನ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯಂದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಜರಾಧಮ್ಮೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ "ಜಾತಿಧಮ್ಮಾನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾನಂ ಏವಂ ಇಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೭೩) ಇಚ್ಛಿತಾಲಾಭೋ ವಿಭತ್ತೋ। ಅಲೋಭಾನುಭಾವೇನ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ, ಅಮೋಹಾನುಭಾವೇನ ಚಿತ್ತಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸಿದ್ಧಿ ಪಾಕಟಾಯೇವಾತಿ ಅಪಾಕಟಂ ಅದೋಸಾನುಭಾವೇನ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾಸಿದ್ಧಿಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ **"ಸುಖವಿಪರಿಣಾಮೇ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಅಯಞ್ಚ ಯೋಜನಾ ಅಲೋಭಾದೀನಂ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕತಾ, ಅವಿಸೇಸೇನ ಪನ ಸಬ್ಬೇ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ। ಸಭಾವತೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪತೋ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಸಹನವಸೇನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ದೋಸೋ ತಂದಸ್ಸನಸ್ಸ **ಆಸನ್ನಪಟಿಪಕ್ಖೋ,** ನ ರಾಗೋ ವಿಯ ದೂರಪಟಿಪಕ್ಖೋ।

ಕಮ್ಮಪಥರಾಸಿವಣ್ಣನಾ

ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ವಿಯ ಅನಭಿಜ್ಝಾದಯೋಪಿ ನ ಏಕನ್ತಂ ಕಮ್ಮಪಥಭೂತಾಯೇವಾತಿ ಆಹ **"ಕಮ್ಮಪಥತಾತಂಸಭಾಗತಾಹೀ"**ತಿ। ಮನೋಕಮ್ಮಪಥಭಾವೇನ ಪವತ್ತನಕಮ್ಮಭಾವತೋ ಹಿ ಏತೇಸಂ ಕಮ್ಮಪಥರಾಸಿಭಾವೇನ ಸಙ್ಗಹೋ, ನ ಸಬ್ಬದಾ ಕಮ್ಮಪಥಾಯೇವಾತಿ। ತೇನ ಯೋ ಅಞ್ಞೋಪಿ ಧಮ್ಮೋ ಅನಿಯತೋ ಕಮ್ಮಪಥಭಾವೇನ ಪಾಕಟೋ ಚ, ತಸ್ಸಪಿ ಕಮ್ಮಪಥತಾವಚನಂ ನ ವಿರುಜ್ಝತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಪಸ್ಸದ್ಧಾದಿಯುಗಲವಣ್ಣನಾ

ಸಮನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾ। **ಚೇತಿಯವನ್ದನಾದಿಅತ್ಥನ್ತಿ** ಚೇತಿಯವನ್ದನಾದಿಹೇತು। ಸಮಥಚತುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನವಸೇನ ತಬ್ಭೇದವಸೇನ ಚ ಸಬ್ಬಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಭಾವನಾಭಿಯುತ್ತಾನಂ ಮುದುಮಜ್ಝಿಮತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯತಾದಿಭೇದವಸೇನ ಸಬ್ಬಯೋಗೀನಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಾದಿಕಾಲವಸೇನ ಸಬ್ಬದಾ ಹಿತಾಹಿತಧಮ್ಮೂಪಲಕ್ಖಣಭಾವತೋ ಯಥಾಸಭಾವಂ ಪಟಿವೇಧಭಾವತೋ ಚ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಾನಂ ಪಾರಿಬನ್ಧಕಹರಣಭಾವನಾವಡ್ಢನಾನಿ ಅವಿಸೇಸತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ। ಯಥಾ ಅಪ್ಪನಾಕೋಸಲ್ಲೇನ ವಿನಾ ಸಮಥೋ ಸಮಥಮನ್ತರೇನ ಯಥಾಭೂತಾವಬೋಧೋ ಚ ನತ್ಥೀತಿ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಾ ಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಸೇಸಕಾರಣಂ, ಏವಂ ಪಟಿವೇಧೇ ಏಕಕ್ಖಣಿಕಾಪೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಿಮಿತ್ತಭಾವೇನಾ"**ತಿ। ಪಞ್ಞಾಯ ಹಿ ಸಾತಿಸಯಂ ಅವಭಾಸಿಯಮಾನೇ ವಿಸಯೇ ಸಮಾಧಿ ಏಕತ್ತವಸೇನ ಅಪ್ಪೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ ಚ ಮಜ್ಝಿಮಂ ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ ಪಟಿಪನ್ನೇ ಪಞ್ಞಾ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ವಿಸದಾ ವಹತೀತಿ। **ಸಮಂ ಪವತ್ತಾತಿ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾನತಿವತ್ತನೇನ ಸಮಂ ಅವಿಸಮಂ ಏಕರಸಭಾವೇನ ಪವತ್ತಾ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಹಾಯಭಾವೂಪಗಮನೇನ ಯೋಗಿನೋ ಮನೋರಥಧುರಾಕಡ್ಢನೇ ರಥಧುರಾಕಡ್ಢನೇ ವಿಯ ಆಜಾನೇಯ್ಯಯುಗೋ ಯುಗಲಕೋ ಹುತ್ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾನತಿವತ್ತಮಾನೇನ ನದ್ಧಾ ಬದ್ಧಾ ವಿಯಾತಿ ವಾ **ಯುಗನದ್ಧಾ**। ಅಧಿಚಿತ್ತಮನುಯುತ್ತೇಹಿ ವೀರಿಯಸಮಾಧಯೋ ಸಮಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪುಬ್ಬೇ ಗಹಿತಾಪಿ ತೇ ಪುನ ಗಹಿತಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ವೀರಿಯಸಮಾಧಿಯೋಜನತ್ಥಾಯಾತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪನ ಸಮಾಧಿವೀರಿಯಯೋಗಸ್ಸ ವಿಭಾವನಂ ಹೋತೀತಿ **"ಯೋಗವಚನತ್ಥಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ ಆಹ।

ಯೇವಾಪನಕವಣ್ಣನಾ

ಯಥಾ ತಥಾ ವಾತಿ ಸಮ್ಮಾ ಮಿಚ್ಛಾ ವಾ। **ಅನಧಿಮುಚ್ಚನ್ತೋತಿ** "ಇದಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ, ಏತಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಪುಬ್ಬಭಾಗಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಹೇತುಕೇನ ಪಯೋಗಕಾಲಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಅನಿಚ್ಛಿನನ್ತೋ। ಯತ್ಥ ಹಿ ಅನಿಚ್ಛಯೋ, ತತ್ಥ ಅಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿ ಏವಾತಿ। **ಸಂಸಪ್ಪನಂ** ಸಂಸಯೋ। ಸೋ ಹಿ "ಆಸಪ್ಪನಾ ಪರಿಸಪ್ಪನಾ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಅಸತಿಪಿ ಬ್ಯಾಪಾರೇ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತತಾಯ ಸತಿ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಅನೂನಾನಧಿಕತಾಯ ಅಲೀನಅನುದ್ಧತತಾಯ ಚ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಸಾ ತೇಸಂ ತಥಾಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಊನಾಧಿಕಭಾವಂ ನಿವಾರೇತಿ ವಿಯಾತಿ **ಊನಾಧಿಕನಿವಾರಣರಸಾ** ವುತ್ತಾ। ತಥಾ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯತ್ತಾಯೇವ ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಮಜ್ಝತ್ತತಾತಿ ಚ ವುತ್ತಾ।

ಝಾನಪದಸ್ಸಾತಿ ಝಾನಸದ್ದಸ್ಸ। **ತೇಸೂತಿ** ಪಞ್ಚಸು। **ಪಞ್ಚ ಹಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ಝಾನಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋತಿ** ಇದಂ ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನತ್ತಾಯೇವ ಇಮಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಪಞ್ಚೇವ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ। **ಪದಸಮೂಹೋ** ವಾಕ್ಯಂ, **ಪದಕೋಟ್ಠಾಸೋ ವಾ** ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕಾದಿ ಧಮ್ಮರಾಸಿ। **ವುತ್ತಂ ಪೂರಿತನ್ತಿ** ಛಪಣ್ಣಾಸಾದಿತಾಯ ಪೂರಣವಸೇನ। ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ "ಫುಟ್ಠೋ ವೇದೇತಿ, ಫುಟ್ಠೋ ಸಞ್ಜಾನಾತೀ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೯೩) ಫಸ್ಸೋ ವೇದನಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯೋ। ಯದಿಪಿ ಛನ್ದಾದಯೋ ಯಥಾವುತ್ತರಾಸಿಕಿಚ್ಚಾಭಾವತೋ ತೇಸು ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ವಿಸುಂ ರಾಸಿಅನ್ತರಭಾವೇನ ಪನ ಸರೂಪತೋ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ **"ವುತ್ತಾನಮ್ಪೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಧಮ್ಮುದ್ದೇಸವಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂ

ನಿದ್ದೇಸವಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧. **ಸನ್ತೇತಿ** ಸಭಾವತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ। ಫಸ್ಸಸ್ಸ ವಿಸಯವಿಸಯೀನಂ ಸನ್ನಿಪತನಾಕಾರೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ ಫುಸನಂ ವಿಸಯೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸನ್ನಿಪತನಂ ವುತ್ತಂ। "ಚಿನ್ತನಟ್ಠೇನ ಚಿತ್ತಂ, ಮನನಟ್ಠೇನ ಮನೋ"ತಿಆದಿನಾ ಚಿತ್ತಾದಿಸದ್ದಾ ಚಿನ್ತನಾದಿಬ್ಯಾಪಾರಮುಖೇನ

ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೀತಿ ಆಹ “**ಚಿತ್ತಂ ಮನೋತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಸೇಸಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ**”ತಿ। ಯಥಾ ಲೋಕೇ ವಿಕತಮೇವ ವೇಕತಂ, ವಿಸಯೋ ಏವ ವೇಸಯನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಮನೋ ಏವ ಮಾನಸನ್ತಿ ಸದ್ದಮತ್ತವಿಸೇಸೋ। **ನೀಲಾದಿ**-ಸದ್ದಾ ವಿಯ ವತ್ಥಾದೀಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಪರಿಸುದ್ಧಭಾವನಿಬನ್ಧನಾ **ಪಣ್ಡರ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಪವತ್ತೀತಿ ತಸ್ಸ **ಗುಣವಿಸೇಸಾ**ಪೇಕ್ಖತಾ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾ ಕಾಯಿಕಂ ಸಾತನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕಾಯಪ್ಪಸಾದನಿಸ್ಸಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ಏವಂ **ಚೇತಸಿಕಂ ಸಾತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚೇತೋನಿಸ್ಸಿತಂ ಸಾತನ್ತಿ **ನಿಸ್ಸಯವಿಸೇಸಾ**ಪೇಕ್ಖತಾ ವುತ್ತಾ। ಏಕಕ್ಖಣಿಕಾ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಾ ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿ ನಾಮ, ತಸ್ಸ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸೋತಿ **ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸಾ**ಪೇಕ್ಖೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತೀತಿ ಏವಂಪಕಾರೋ ನಿದ್ದೇಸೋ। “ನ ಲುಬ್ಭತೀ”ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಾ ಪವತ್ತಿಆಕಾರಭಾವೇನ ಅಲುಬ್ಭನಾತಿ ಅಲೋಭೋ ವುತ್ತೋತಿ **ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಿರಿಯಾಭಾವವಿಸೇಸಾ**ಪೇಕ್ಖೋ **ಅಲುಬ್ಭನಾ**ತಿ ನಿದ್ದೇಸೋ। ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅಲುಬ್ಭಿತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಅಲುಬ್ಭಿತತ್ತ**ನ್ತಿ ಅಯಂ ನಿದ್ದೇಸೋ **ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಭಾವಭೂತತಾವಿಸೇಸಾ**ಪೇಕ್ಖೋ ವುತ್ತೋ। ಕತ್ತುಕರಣಭಾವಾದಯೋ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾನಂ ಅಜ್ಝಾರೋಪನವಸೇನೇವ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ , ಭಾವನಿದ್ದೇಸೋ ಪನ ಅಜ್ಝಾರೋಪನಾನಪೇಕ್ಖೋ, ತತೋಯೇವ ಚ ವಿಸೇಸನ್ತರವಿನಿಮುತ್ತೋ ವಿನಿವತ್ತೋ ವಿಸೇಸತೋ ನಿಜ್ಜೀವಭಾವಗಿಭಾವತೋ ಸಭಾವನಿದ್ದೇಸೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಫಸ್ಸೋತಿ ಇದಂ ಫುಸನಟ್ಠೇನ “**ಧಮ್ಮಮತ್ತದೀಪನಂ ಸಭಾವಪದ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಆರಮ್ಮಣಂ ಫುಸನ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೋ ಫುಸನಬ್ಯಾಪಾರೋ ಹೋತೀತಿ “**ಫುಸನಕಿರಿಯಾ ಫುಸನಾಕಾರೋ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಮ್ಫುಸನಾತಿ ಸಂ-ಸದ್ದೋ “ಸಮುದಯೋ”ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಸಮಾಗಮತ್ಥದೀಪಕೋತಿ ಆಹ “**ಸಮಾಗಮಫುಸನಾ**”ತಿ। “ಫುಸಾಮಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸುಖ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೨) ಪಟಿಲಾಭೋಪಿ ಫುಸನಾ ಸಮ್ಫುಸನಾತಿ ಚ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಆಹ “**ನ ಪಟಿಲಾಭಸಮ್ಫುಸನಾ**”ತಿ।

ಅಪರೇನ ವೇವಚನೇನ। ಬಹುಸ್ಸುತಭಾವಸಮ್ಪಾದಿಕಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ **ಪಣ್ಡಿಚ್ಚ**ಪರಿಯಾಯೋ। ಸಿಪ್ಪಾಯತನಾದೀಸು ದಕ್ಖತಾಭೂತಾಯ **ಕೋಸಲ್ಲ**ಪರಿಯಾಯೋ, ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ತಿಕ್ಖಸುಖುಮಾಯ **ನೇಪುಞ್ಞ**ಪರಿಯಾಯೋ, ಸಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮೇ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತಿಯಾ **ವೇಭಬ್ಯಾ**ಪರಿಯಾಯೋತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ತೇಸು ತೇಸು ಪಞ್ಞಾವಿಸೇಸೇಸು ತೇ ತೇ ಪರಿಯಾಯವಿಸೇಸಾ ವಿಸೇಸೇನ ಪವತ್ತಾತಿ ತೇಸಂ ಪಞ್ಞಾವಿಸೇಸಾನಂ ನಾನಾಕಾಲೇ ಲಬ್ಭಮಾನತಾ ವುತ್ತಾ, **ಇತರೇಪಿ ಅನುಗತಾ ಹೋನ್ತಿ** ಯೇಭುಯ್ಯೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅತ್ಥನಾನತ್ತೇನ** ಪಞ್ಞಾದಿಅತ್ಥವಿಸೇಸೇನ। **ಕೋಧೋ ಕುಜ್ಝನಾ ಕುಜ್ಝಿತತ್ತ**ನ್ತಿ ಏವಂಪಕಾರಾ ನಿದ್ದೇಸಾ ಸಭಾವಾಕಾರಭಾವದೀಪನವಸೇನ ಬ್ಯಞ್ಜನವಸೇನೇವ ವಿಭಾಗವಚನಂ। ಪಣ್ಡಿಚ್ಚನ್ತಿಆದಯೋ ಪಞ್ಞಾವಿಸೇಸನಿಬನ್ಧನತ್ತಾ ಅತ್ಥವಸೇನ ವಿಭಾಗವಚನನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಮಾಹ “**ಅಥ ವಾ**”ತಿಆದಿನಾ। **ಏವಮಾಕಾರೋ ಪನಾ**ತಿ ಪುರಿಮಾಕಾರತೋ ವಿಸೇಸೋ ಅತ್ಥತೋ ವಿಭತ್ತಿಗಮನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ।

ಪಟಿಕ್ಖಿಪನಂ ಪಟಿಸೇಧನಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ, ತಸ್ಸ ನಾನತ್ತಂ ವಿಸೇಸೋ ಪಟಿಕ್ಖೇಪನಾನತ್ತಂ, ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ, ತೇನ ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ನಾನತ್ತಂ **ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾಪಟಿಕ್ಖೇಪನಾನತ್ತಂ**। ತಂ ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾಪಟಿಕ್ಖೇಪನಾನತ್ತಂ ಪನ ಕೋಧಗರುತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನನ್ತಿ “**ಕೋಧಗರುತಾದಿವಿಸಿಟ್ಠೇನಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕೋಧಾದೀಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠೋ ಭಿನ್ನೋ ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪಟಿಸೇಧನಂ ಕೋಧಾದಿವಿಸಿಟ್ಠಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। ಕೋಧಗರುತಾದಿಯೇವ, ತಸ್ಸ ನಾನತ್ತೇನ **ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾಪಟಿಪಕ್ಖನಾನತ್ತೇನಾ**ತಿ ಕೋಧಗರುತಾ ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ। ಮಕ್ಖಲಾಭಸಕ್ಕಾರಗರುತಾ ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖೋತಿ ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವವಿಸೇಸೇನ ಅಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾ ತಬ್ಭಾವೇನ ಏಕೀಭೂತಾಪಿ ನಾನತ್ತಂ ಗತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ **ಕೋಧೋ** ಅತ್ಥತೋ ದೋಸೋಯೇವ। **ಮಕ್ಖೋ** ದೋಸಪ್ಪಧಾನಾ ಪರಗುಣವಿದ್ಧಂಸನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ಅಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ। ತಗ್ಗರುತಾ ಚ ತೇಸಂ ಸಾದರಅಭಿಸಙ್ಖರಣವಸೇನ ಪವತ್ತನಮೇವ। **ಲಾಭಗರುತಾ** ಚತುನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಕ್ಕಾರಗರುತಾ, ತೇಸಂಯೇವ ಸುಸಙ್ಖತಾನಂ ಲದ್ಧಕಾಮತಾ। ತದುಭಯೇಸು ಚ ಆದರಕಿರಿಯಾ ತಥಾಪವತ್ತಾ ಇಚ್ಛಾಯೇವ, ತಸ್ಮಾ “ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾಪಟಿಪಕ್ಖನಾನತ್ತೇನ ಅಸದ್ಧಮ್ಮಾ ನಾನತ್ತಂ ಗತಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ ಚತ್ತಾರೋ ಅಸದ್ಧಮ್ಮಾ ಇಚ್ಚೇವ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾ। **ಅಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ವಿಕಪ್ಪೇ “ನ ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾ”ತಿ

ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುತಿಯಸ್ಮಿಂ ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖೋತಿ ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾ ಏವ ವಾ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ, ತಸ್ಸ ನಾನತ್ತೇನ **ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾಪಟಿಪಕ್ಖನಾನತ್ತೇನಾ**ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಕೋಧಮಕ್ಖಗರುತಾನಞ್ಹಿ ಸದ್ಧಮ್ಮವಿಸೇಸಾ ಪವತ್ತಿಭೇದಭಿನ್ನಾ ಮೇತ್ತಾ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ। ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಗರುತಾನಂ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾ ಸನ್ತೋಸಾ। ತೇನ ಕೋಧಗರುತಾ ನ ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾತಿ ಕೋಧಗರುತಾ ಕಾಯಚಿ ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಮಕ್ಖಗರುತಾದೀಸುಪಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ಚತ್ತಾರೋ ಸದ್ಧಮ್ಮಾ ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾ ನ ಕೋಧಗರುತಾ...ಪೇ॰... ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುತಾ ನ ಸಕ್ಕಾರಗರುತಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೪೪) ಆಗತತನ್ತಿಪಿ ಸಮತ್ಥಿತಾ ಭವತಿ। ಲೋಭೋ ನ ಹೋತೀತಿ **ಅಲೋಭೋ** ಲುಬ್ಭನಾ ನ ಹೋತೀತಿ **ಅಲುಬ್ಭನಾ**ತಿ ಏವಮಾದಿಕೋ ಅಲೋಭೋತಿಆದೀನಂ ಲೋಭಾದಿವಿಸಿಟ್ಠೋ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ "ಫಸ್ಸೋ ಫುಸನಾ"ತಿಆದಿಕೇಹಿ ವಿಸದಿಸಭಾವತೋ "**ಫಸ್ಸಾದೀಹಿ ನಾನತ್ತ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತೋ। **ಫಸ್ಸಾದೀಹೀ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಅಲುಬ್ಭನಾದಯೋಪಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ***ಲೋಭಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖೇನಾ***ತಿ "ಲೋಭಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಅಲೋಭೋ"ತಿಆದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಮಸದಿಸಮೇವ। ಅಲೋಭಾದೋಸಾಮೋಹಾನಂ ವಿಧುರತಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೇನ ಚ ಲಬ್ಭಮಾನೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸದಿಸೋ ಲೋಭಾದಿವಿಸಿಟ್ಠಪಟಿಕ್ಖೇಪಭಾವೇನ ಲೋಭಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೇನ ಚ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಆಹ "**ಅಲೋಭಾ...ಪೇ॰... ಯೋಜೇತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ। ಬಹೂಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ದೀಪೇತಬ್ಬತ್ಥತಾ **ಮಹತ್ಥತಾ। ಆದರವಸೇನ** ಸೋತೂನಂ।

೩. ಯದಿಪಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಏಕಂಯೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಛಸುಪಿ ಪನ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹತ್ತಾ "**ತೇಹಿ ವಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಾತಸ್ಸ ಸುಖಸ್ಸ। **ಜಾತಾ**ತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಕಾರಣಭಾವೇನ ಫಸ್ಸತ್ಥಂ ಪವತ್ತಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಚೇತಸಿಕಸಾತಸಙ್ಖಾತಾ ಸೋಮನಸ್ಸವೇದನಾ ಸಹೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ತದನುರೂಪಫಸ್ಸಸಹಿತಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಾ ತಜ್ಜಾತಿ ವುತ್ತಾ। **ಸಾದಯತೀ**ತಿ ಅಧಿಗಮಾಸೀಸಾಯ ಅನಞ್ಞನಿನ್ನಂ ಕರೋತಿ।

೫. ನ ತಸ್ಸಾ ತಜ್ಜತಾತಿ ತಸ್ಸಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ತಸ್ಸಾರುಪ್ಪಾ "ತಸ್ಸ ಜಾತಾ"ತಿ ವಾ ಉಭಯಥಾಪಿ ತಜ್ಜತಾ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಯದಿಪಿ ಫಸ್ಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ತಥಾಪಿ ಸೋ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ತಸ್ಸ ತಜ್ಜಾಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಮ್ಫಸ್ಸಜತಾ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ "**ನ ಚ ತದೇವಾ**"ತಿಆದಿ। **ತೇಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇಹಿ ಜಾತಾ ತಜ್ಜಾ**ತಿ ಇಮಿನಾಪಿ ಅತ್ಥೇನ ತಜ್ಜಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾತಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ। ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪನ ತಜ್ಜತಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಲಬ್ಭತೇವ। ತಥಾ ಹಿ "ಕಿಂ ವಾ ಏತೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ತಥಾ ದೇಸೇತಬ್ಬತಂ ಆಹ।

೭. ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ಆನಯನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ ಅತ್ಥತೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ತತ್ಥ ಆಕಡ್ಢನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ "**ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಆಕಡ್ಢನಂ ವಿತಕ್ಕನ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೮. ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನುಮಜ್ಜನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತೋ ವಿಚಾರೋ ತತ್ಥ ಪರಿಬ್ಭಮನ್ತೋ ವಿಯ ಸಮನ್ತತೋ ಚರನ್ತೋ ವಿಯ ಚ ಹೋತೀತಿ "**ಸಮನ್ತತೋ ಚರಣಂ ವಿಚರಣ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೧೧. **ತಥಾ ಅವಟ್ಠಾನಮತ್ತಭಾವತೋ**ತಿ ಪಾಣವಧಾದಿಸಾಧನಅವಟ್ಠಾನಮತ್ತಭಾವತೋ, ನ ಬಲವಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೧೪. ಯೇನ ಧಮ್ಮೇನ ಚಿತ್ತೇ ಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪತಿಟ್ಠತಿ ಜೋತತಿ ಚ, ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಜೋತನನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ "**ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಜೋತನಞ್ಚ ಸತಿಯೇವಾ**"ತಿ।

೧೬. **ಸಣ್ಹಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಸುಖುಮಟ್ಠೇನ।

೩೦. ಭಾವೋತಿ ಹಿರಿಯನಂ ವದತಿ।

೩೩. ನ ಬ್ಯಾಪಾದೇತಬ್ಬೋತಿ **ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಕಮ್ಮತ್ಥತಂ ಆಹ।

೪೧-೪೩. ಯದಿ ಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮಾನಂ ಸೀಘಸೀಘಪರಿವತ್ತನಸಮತ್ಥತಾ ಲಹುತಾ, ಸಾವಜ್ಜಧಮ್ಮಾನಂ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ "**ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಾನ**"ನ್ತಿಆದಿ। **ತೇಸಂ ಭಾವೋ ಗರುತಾ**ತಿ ಏತೇನ ಸತಿಪಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾನಖಣತ್ತೇ ಮೋಹಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಸಾತಿಸಯೋ ದನ್ಧೋ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸೋ ಪನ ತೇಸಂ ದನ್ಧಾಕಾರೋ ಸನ್ತಾನೇ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ।

೪೪-೪೫. ಅಪ್ಪಟಿಘಾತೋ ಅವಿಲೋಮನಂ।

೪೬-೪೭. ಕಿಲಿನ್ನನ್ತಿ ಅವಸ್ಸುತಂ।

೫೦-೫೧. ಪಚ್ಚೋಸಕ್ಕನಂ ಮಾಯಾ ಯಾ ಅಚ್ಚಸರಾತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅರುಮಕ್ಖನಂ** ವಣಾಲೇಪನಂ। ವೇಳು ಏವ ದಾತಬ್ಬಭಾವೇನ ಪರಿಗ್ಗಹಿತೋ **ವೇಳುದಾನಂ** ನಾಮ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಕೋಟ್ಠಾಸವಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೮-೧೨೦. ತೇತಿ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕಾದಯೋ। **ಸಙ್ಗಹಗಮನೇನೇವಾ**ತಿ ಸಾಧಾರಣತಾದಿನಾ ಕೇನಚಿ ಸದಿಸತಾಲೇಸೇನ, ನ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ವಿಯ ವಿಸುಂ ಧಮ್ಮಭಾವೇನೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಥಾ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣತ್ತಾ**ತಿ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ವಿಯ ಸರೂಪೇನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಅವುತ್ತತ್ತಾ। ಯದಿಪಿ ಛನ್ದಾದಯೋ ಸಙ್ಗಹಸುಞ್ಞತವಾರೇಸುಪಿ ಸರೂಪೇನ ನ ವುತ್ತಾ, ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುರಾಸೀಸು ಪನ ಸಙ್ಗಹಿತಾಯೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯಸ್ಮಾ ಪನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। **ತಂನಿದ್ದೇಸೇ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ। ಖನ್ಧಾನಂ ಧಾತಾಯತನಭಾವೇ ಬ್ಯಭಿಚಾರಾಭಾವತೋ ಅಖನ್ಧಭಾವನಿವಾರಣೇನ ಅನಾಯತನಾಧಾತುಭಾವನಿವಾರಣಮ್ಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ನ ಯೇವಾಪನಕಾ ಠಪೇತಬ್ಬಾ**ತಿ ಖನ್ಧಾದಿರಾಸಿಅನ್ತೋಗಧತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಉದ್ದೇಸಾದೀಸು ಪನ "ಯೇವಾಪನಾತ್ವೇವ ವುತ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ತಥಾಯೇವ ಸಙ್ಗಹೋ ಯುತ್ತೋ"ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಠಪೇತ್ವಾ ಯೇವಾಪನಕೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸರೂಪೇನ ಅವುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಖನ್ಧಾದಿಭಾವೋ ನ ವಾರೇತಬ್ಬೋತಿ ನ ಯೇವಾಪನಕಾ ಠಪೇತಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಉಭಯೇಸಮ್ಪಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖಾತೇನಾತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖಾತೇನ। ಸೋ ಚ ಆಹಾರಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಭಾವೋ ಪಾಕಟೋತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತೋ, ನ ಜನಕತ್ತಾಭಾವತೋ। ಓಜಟ್ಠಮಕರೂಪಸ್ಸ ಹಿ ವೇದನಾದೀನಞ್ಚ ಆಹಾರಣತೋ ತೇಸಂ ಜನಕತ್ತಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ। ಯದಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕೋ ಇಧ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ತಾವ ಹೋತು, ಇತರೇಸಂ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ "**ಯಥಾ ಹೀ**"ತಿಆದಿ । **ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯೇ**ತಿ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇ ವದತಿ, ಮಹಾಚತುಕ್ಕಂ ವಾ, **ಏಕೇನಾಕಾರೇನಾ**ತಿ ರೂಪಾರೂಪಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇನ ಉಪಕಾರಕಭಾವಮಾಹ। ಸೋ ಏವ ಚ ನೇಸಂ ಆಹರಣಕಿಚ್ಚಂ। "ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವಚನತೋ ಚೇತನಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಸಾತಿಸಯೋತಿ ಆಹ "**ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಸೇಸೇನಾ**"ತಿ।

ಯಥಾಗತಮಗ್ಗೋತಿ ವುತ್ತೋ ಕಾರಣಫಲಾನಂ ಅಭೇದೂಪಚಾರೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಮಗ್ಗೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಮಗ್ಗೂಪನಿಸ್ಸಯೋ**। ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಯಥಾಗತಮಗ್ಗಪರಿಯಾಯೋ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ತಸ್ಸ ಯಾ ಪುರಿಮಕಾಲಭೂತಾ ಅಭೇದೋಪಚಾರಸಿದ್ಧಾ ಆಗಮನಾವತ್ಥಾ ತತೋ ನಾತಿವಿಲಕ್ಖಣಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇತೀತಿ ಆಹ **"ಪುಬ್ಬಭಾಗ...ಪೇ॰... ದೀಪಿತಾ"**ತಿ। ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಚಿತ್ತವಿಚಿತ್ತತಾ ವಿಜಾನನಭಾವವಿಸೇಸಾ ಏವಾತಿ ಆಹ **"ವಿಜಾನನಮೇವ ಚಿತ್ತವಿಚಿತ್ತತಾ"**ತಿ। **ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀನನ್ತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ "ದ್ವಾಯತನಾನಿ ಹೋನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು ವುತ್ತಮನಾಯತನಾದಯೋಪಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ತಪ್ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋತಿ** ತಸ್ಸ ಜಾತಿನಿದ್ದೇಸಭಾವಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। **ಕತೋ ಹೋತೀತಿ** ಏತೇನ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಫಲಹೇತುಯೋ ಯತ್ತಕಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ "ಏಕೋ ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರೋ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಅವುತ್ತಾಪಿ ಅತ್ಥತೋ ವುತ್ತಾಯೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಅಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ।

ಕೋಟ್ಠಾಸವಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸುಞ್ಞತವಾರಾದಿವಣ್ಣನಾ

೧೨೧-೧೪೫. **ಯಥಾವುತ್ತೇ ಸಮಯೇತಿ** ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸಮೂಹೇ।

೧೪೬. **ಉಸ್ಸಾಹನಂ** ಪೇಸನಂ ನಿಯೋಜನಂ।

೧೫೬-೧೫೯. **ನಾತಿಸಮಾಹಿತಾಯಾತಿ** ನಾನಾವಜ್ಜನೂಪಚಾರಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **ಯೇವಾಪನಕೇಹಿಪಿ ನಿಬ್ಬಿಸೇಸತಂ ದಸ್ಸೇತಿ** ಕರುಣಾಮುದಿತಾನಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ।

ಕಾಯವಚೀಕಿರಿಯಾ ಕಾಯವಚೀಪವತ್ತಿ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಏವ ವಾ। **ಅಸಮತ್ತಭಾವನನ್ತಿ** ಪುಬ್ಬಭಾಗಭಾವನಮಾಹ।

ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಂ

ಚತುಕ್ಕನಯೋ

ಪಠಮಜ್ಝಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೬೦. **ಉತ್ತರಪದಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ "ರೂಪಭವೋ ರೂಪ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತೋ, "ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೪೮; ૩.૩೧೨; ಧ॰ ಸ॰ ೨೪೮; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೦೯), ರೂಪರಾಗೋ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೩೬೩) ವಿಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪಯೋಗಸಮ್ಪಾದಿತಸ್ಸ ರೂಪಜ್ಝಾನಸ್ಸ ರೂಪಭವಾತಿಕ್ಕಮಸ್ಸಪಿ ಉಪಾಯಭಾವತೋ ಯಥಾ ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಏವ ಮಗ್ಗೋತಿ ಅಯಂ ನಿಯಮೋ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ಪಚ್ಚಯನ್ತರವಿಕಲತಾದೀಹಿ ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಅನಭಿನಿಪ್ಫಾದಕಸ್ಸಪಿ ಅತ್ಥಿಭಾವತೋ ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಮಗ್ಗೋ ಏವಾತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ನಿಯಮೋ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಯದೇವ ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಯಾ ನಿಪ್ಫಾದಕಂ, ತಸ್ಸೇವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಭಾವೋ, ನ ಅನಭಿನಿಪ್ಫಾದಕಸ್ಸಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಆಪನ್ನೋತಿ ಚೋದನಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ **ನ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಕುಸಲಜ್ಝಾನಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿನಾ। ತತ್ಥ ಸಾಮಞ್ಞಸದ್ದೋಪಿ ಅಧಿಕಾರವಸೇನ ವಿಸೇಸನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ ಹೋತೀತಿ **"ಕುಸಲಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಮಗ್ಗಭಾವೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಜನಕಸಭಾವೋ ರೂಪಭವವಿಪಚ್ಚನಸಭಾವೋತಿ ತಸ್ಸಪಿ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಭಾವೇ ಸತಿಪಿ ಸಬ್ಬಕುಸಲಾಕುಸಲಸಾಧಾರಣಂ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಭಾವಸಾಮಞ್ಞಂ "ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಭಾವೋ ವಿಯಾ"ತಿ ಉದಾಹರಣಭಾವೇನ ವುತ್ತಂ। ಸಾಮಞ್ಞಮ್ಪಿ ಹಿ ವಿಸೇಸತೋ ಭಿನ್ನಂ ಕತ್ವಾ ವೋಹರೀಯತೀತಿ। **ಸಬ್ಬಸಮಾನೋ**ತಿ ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಯಾ ನಿಪ್ಫಾದಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯನ್ತರವಿಕಲತಾದೀಹಿ ಅನಿಪ್ಫಾದಕಸ್ಸ ಚ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಯಥಾಧಿಗತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣೋ। ಏತೇನ ಉತ್ತರಪದಾವಧಾರಣಸ್ಸ ಪರಿಗ್ಗಹಿತತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। "ಇತೋ ಅಞ್ಞೋ ಮಗ್ಗೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಇಮಿನಾಪಿ ಸಜಾತಿಯಾ ಸಾಧಾರಣೋ ಅಞ್ಞಜಾತಿವಿನಿವತ್ತಿಯಾ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೋ ಇಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಉಪಾಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಇತರೇ ದ್ವೇ** ಸದ್ಧಾ ಹಿರೀ ಚ। ಯದಿ ಪಟಿಪದಾಯ ಸಾಧೇತಬ್ಬತೋ ಪುಗ್ಗಲಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ದೇಸನಾಯ ಭಾವೇನ್ತೇನ ಸಮಯವವತ್ಥಾನಂ ಕತಂ। ಪಟಿಪದಾರಹಿತೇಸು ಕಥನ್ತಿ ಆಹ **"ಕೇಸಞ್ಚೀ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಕೇಸಞ್ಚೀ**ತಿ ಸಮಥಭಾವನಾಯ ಕತಾಧಿಕಾರಾನಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಮಗ್ಗಾಧಿಗಮನತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನಧಿಗತಜ್ಝಾನಾನಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾದಯೋ ವಿಯ ಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೇನೇವ ತಾನಿ ಸಮಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಅಞ್ಞಾನೀತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಿದ್ಧಿತೋ ಅಞ್ಞಾನಿ। **ತೇಸುಪೀ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಪಟಿಪದಾರಹಿತೇಸುಪಿ। ನನು ಚ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಿದ್ಧಸ್ಸಪಿ ಆಗಮನವಸೇನ ಪಟಿಪದಾ ಉಪಲಬ್ಭತಿಯೇವ। ಇತರಥಾ "ನ ಕಾಮಾವಚರಂ ವಿಯ ವಿನಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ , "ಬಹುತರಂ ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ ನ ವಿನಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಇಜ್ಝತೀ"ತಿ ಚ ವಚನಂ ವಿರುಜ್ಝೇಯ್ಯಾತಿ? ನ, ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಗಹಣತೋ ಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ ಚ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮಿಜ್ಝನಕಞ್ಹಿ ಝಾನಂ ಕಸ್ಸಚಿದೇವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇತರಂ ಬಹುತರಂ ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಅರಿಯಸ್ಸ ಚ ಅಕತಾಧಿಕಾರಸ್ಸ ನ ವಿನಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ತೇಸಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಿದ್ಧಸ್ಸಪಿ ಝಾನಸ್ಸ ವಿಪಾಕಾನಂ ವಿಯ ಕುಸಲೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಸದಿಸತ್ತಾಭಾವತೋ ಅತಬ್ಬಿಪಾಕತ್ತಾ ಚ ನ ಮಗ್ಗಾಗಮನವಸೇನ ಪಟಿಪದಾ ಯುಜ್ಜತಿ, ಏವಮಸ್ಸ ಪಟಿಪದಾವಿರಹೋ ಸಿದ್ಧೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಸುದ್ಧಿಕನವಕದೇಸನಾಪಿ ಸುಟ್ಠು ನೀತಾ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಚ ವಕ್ಖತಿ ಲೋಕುತ್ತರಕಥಾಯಂ "ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನಮ್ಪೀ"ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಮೂಲಟೀ॰ ೨೭೭)।

ವಟ್ಟಾಸಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯಭೂತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ತನುಕರಣವಸೇನ ವಿವಟ್ಟಾಸಯಸ್ಸ ವಡ್ಢನನ್ತಿ ಆಹ **"ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸಸೋಧನೇನ ಆಸಯಪೋಸನ"**ನ್ತಿ। ಆಸಯಪೋಸನನ್ತಿ ಚ ಝಾನಭಾವನಾಯ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಪುಬ್ಬಯೋಗಾದಿವಸೇನ ಸಿದ್ಧಾ ಅಜ್ಝಾಸಯಸಮ್ಪದಾ। ಸಾ ಪನ ತಣ್ಹುಪತಾಪವಿಗಮೇನ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸಸೋಧನೇನಾ"**ತಿ।

ಥಿನಮಿದ್ಧಾದೀನನ್ತಿ ಥಿನಮಿದ್ಧಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನಂ। **ಪಹಾನ**ನ್ತಿ ಪಹಾಯಕಂ।

ತಂಸದಿಸೇಸೂತಿ ಮಹಗ್ಗತಭಾವಾದಿನಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿಸದಿಸೇಸು।

ಪೀತಿಸುಖವನ್ತಂ ಝಾನಂ ಪೀತಿಸುಖನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಯಥಾ ಅರಿಸಸೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪೀತಿಸುಖ...ಪೇ॰... ಅಕಾರೋ ವುತ್ತೋ"**ತಿ ಆಹ। ಮಗ್ಗಸ್ಸಪಿ ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತೋ ತಥಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। **ಅಸಮ್ಮೋಸಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಅವಿನಾಸಭಾವಂ।

ದುತಿಯಜ್ಝಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೬೧-೧೬೨. ದಿಟ್ಠಾದೀನವಸ್ಸ ತಂತಂಝಾನಕ್ಖಣೇ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನಧಮ್ಮತಾಪಾದನಂ ವೂಪಸಮನಂ ವಿರಜ್ಜನಂ ಪಹಾನಞ್ಚಾತಿ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತವಿತಕ್ಕಾದಯೋಯೇವ ಝಾನಙ್ಗಭೂತಾ ತಥಾ ಕರೀಯನ್ತಿ, ನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಫಸ್ಸಾದಯೋತಿ ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂಯೇವ ವೂಪಸಮಾದಿವಚನಂ ಞಾಯಾಗತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ವಿಯ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾಪಿ ಏತೇನ ಏತಂ ಓಳಾರಿಕನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಾದೀನವಾ ಏವ, ತಸ್ಮಾ ಅವಿಸೇಸೇನ ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ತಂಸಹಜಾತಾನಞ್ಚ ವೂಪಸಮಾದಿಕೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ

ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾದೀನಂಯೇವ ವೂಪಸಮಾದಿಕಂ ವುಚ್ಚಮಾನಂ "ಅಧಿಕವಚನಮಞ್ಞಮತ್ಥಂ ಬೋಧೇತೀ"ತಿ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಸೇಸಂ ದೀಪೇತೀತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯೇಹಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರೇಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಠಿತಾನಿಪಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಸಮತಿಕ್ಕಮವಚನಾದೀನಿ ಪಹೇಯ್ಯಙ್ಗನಿದ್ದೇಸತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮೂಹತೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಅವಯವೇನ ಸಮುದಾಯೋಪಲಕ್ಖಣಂ ಕತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತೇಸಂ...ಪೇ॰... ತಂ ದೀಪಕನ್ತಿ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ ಆಹ। ಇದಾನಿ ಅವಯವೇನ ಸಮುದಾಯೋಪಲಕ್ಖಣಂ ವಿನಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರವೂಪಸಮವಚನೇನ ಪೀತಿವಿರಾಗಾದಿವಚನಾನಂ ಸವಿಸಯೇ ಸಮಾನಬ್ಯಾಪಾರತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅಥ ವಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತಸ್ಮಿಂ ದಸ್ಸಿತೇತಿ "ಯಾ ಸದ್ಧಾ ಸದ್ದಹನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಝಾನವಿಭಙ್ಗೇ ಸಮ್ಪಸಾದನೇ ದಸ್ಸಿತೇ। **ಸಮಾನಾಧಿಕರಣನಿದ್ದೇಸೇನೇವಾತಿ** ತತ್ಥೇವ ವಿಭಙ್ಗೇ ಉದ್ದೇಸಪದುದ್ಧಾರಾದೀಸು ಸದ್ಧಾಝಾನಾನಂ "ಸಮ್ಪಸಾದನ"ನ್ತಿ ಏಕಾಧಿಕರಣತಾವಚನೇನೇವ।

ಓಳಾರಿಕಙ್ಗಮುಖೇನ **"ತದನುಧಮ್ಮತಾ ಸತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಾಯ ತಂತಂಝಾನನಿಕನ್ತಿಯಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಂ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರವೂಪಸಮವಚನಾದೀಹಿ ಪಕಾಸಿತನ್ತಿ ಆಹ **"ತಣ್ಹಾಪ್ಪಹಾನಂ ಏತೇಸಂ ವೂಪಸಮನ"**ನ್ತಿ (ವಿಭ॰ ೭೯೯)। ಯತೋ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರೇಸು ವಿರತ್ತಭಾವದೀಪಕಂ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರವೂಪಸಮವಚನನ್ತಿ ತದುಭಯಾಭಾವದೀಪನಂ ಪುನ ಕತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯೇ ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತಿಯಜ್ಝಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೬೩. **ವೀರಿಯಂ ಉಪೇಕ್ಖಾತಿ ವುತ್ತಂ** "ಪಗ್ಗಹನಿಗ್ಗಹೇಸು ಬ್ಯಾಪಾರಾಕರಣೇನ ಉಪೇಕ್ಖಿಯತೀ"ತಿ। ಗಹಣೇ ಮಜ್ಝತ್ತಭಾವೇನ ಸಙ್ಖಾರೇ ಉಪೇಕ್ಖತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ, ತಥಾಪವತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪಞ್ಞಾ। ತಸ್ಸಾ ಪನ ವಿಸಯತೋ ಪಭೇದೋ "ಅಟ್ಠ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೭) ಯಸ್ಸಂ **ಪಾಳಿಯಂ** ವುತ್ತೋ, ತಂ ಪಾಳಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪಠಮಜ್ಝಾನ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಉಪ್ಪಾದ**ನ್ತಿ ಪುರಿಮಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ ಇಧ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ। **ಪವತ್ತ**ನ್ತಿ ತಥಾ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಂ। **ನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ ನಿಮಿತ್ತಭಾವೇನ ಉಪಟ್ಠಾನತೋ। **ಆಯೂಹನ**ನ್ತಿ ಆಯತಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಹೇತುಭೂತಂ ಕಮ್ಮಂ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿ**ನ್ತಿ ಆಯತಿಂ ಉಪಪತ್ತಿಂ। **ಗತಿ**ನ್ತಿ ಯಾಯ ಗತಿಯಾ ಸಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ। **ನಿಬ್ಬತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಖನ್ಧಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತನಂ। **ಉಪಪತ್ತಿ**ನ್ತಿ "ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ"ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಂ ವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಿಂ। **ಜಾತಿ**ನ್ತಿ ಜರಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತಿಂ। **ಜರಾಮರಣಾದಯೋ** ಪಾಕಟಾ ಏವ। ಏತ್ಥ ಚ ಉಪ್ಪಾದಾದಯೋ ಪಞ್ಚೇವ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ಸೇಸಾ ತೇಸಂ ವೇವಚನವಸೇನ। "ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಜಾತೀ"ತಿ ಇದಞ್ಹಿ ದ್ವಯಂ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಚೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಚ ವೇವಚನಂ। "ಗತಿ ಉಪಪತ್ತಿ ಚಾ"ತಿ ಇದಂ ದ್ವಯಂ ಪವತ್ತಸ್ಸ। ಜರಾದಯೋ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ।

ಭೂತಸ್ಸಾತಿ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸ್ಸ। **ಏತೇಹೀತಿ** ಝಾನಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಿತರೂಪೇಹಿ।

ಚತುಕ್ಕನಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಞ್ಚಕನಯವಣ್ಣನಾ

೧೬೭. **ಆಕಾರಭೇದ**ನ್ತಿ ಆಕಾರವಿಸೇಸಂ। ಅನೇಕಾಕಾರಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಚ ನಿರವಸೇಸಂ ಯಾಥಾವತೋ ಭಗವತಾ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾ। ಯಥಾಹ - "ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಞಾಣಮುಖೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತೀ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೫೬; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫; ಪಟಿ॰ ೩.೫)। **ದುತಿಯಜ್ಝಾನಪಕ್ಖಿಕಂ** ನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಪಕ್ಖಿಕನ್ತಿ

ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನೇವಾಹ **“ಪಠಮಜ್ಝಾನಮೇವ ಹೀ”**ತಿಆದಿ। ಅತ್ಥತೋ ಹಿ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕನಯಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾನುಪ್ಪವೇಸಿನೋ। ಪಞ್ಚಕನಯೇ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಕಿಂ ಸವಿಚಾರತಾಯ ಪಠಮಜ್ಝಾನಪಕ್ಖಿಕಂ ಉದಾಹು ಅವಿತಕ್ಕತಾಯ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಪಕ್ಖಿಕನ್ತಿ ಸಿಯಾ ಆಸಙ್ಕಾತಿ ತದಾಸಙ್ಕಾನಿವತ್ತನತ್ಥಮಿದಂ ವುತ್ತಂ। **ಕಸ್ಮಾ**ತಿಆದಿನಾ ತತ್ಥ ಕಾರಣಮಾಹ। ಸುತ್ತನ್ತದೇಸನಾಸು ಚ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಮೇವ ಭಜನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಚ-ಸದ್ದೇನ ನ ಕೇವಲಂ ಇಧೇವ, ಅಥ ಖೋ ಸುತ್ತನ್ತದೇಸನಾಸುಪೀತಿ ದೇಸನನ್ತರೇಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಪಠಮಜ್ಝಾನಪಕ್ಖಿಕತ್ತಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇದಾನಿ ಭಜನಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ವಿತಕ್ಕವೂಪಸಮಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಸುತ್ತನ್ತೇಪಿ ಪಞ್ಚಕನಯಸ್ಸ ಲಬ್ಭಮಾನತಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ನನು ಚ ಸುತ್ತನ್ತೇ ಚತ್ತಾರಿಯೇವ ಝಾನಾನಿ ವಿಭತ್ತಾನೀತಿ ಪಞ್ಚಕನಯೋ ನತ್ಥಿಯೇವಾತಿ? ನ, “ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧೀ”ತಿಆದಿನಾ ಸಮಾಧಿತ್ತಯಾಪದೇಸೇನ ಪಞ್ಚಕನಯಸ್ಸ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ। ಚತುಕ್ಕನಯನಿಸ್ಸಿತೋ ಪನ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಚಕನಯೋ ವಿಭತ್ತೋತಿ ತತ್ಥಾಪಿ ಪಞ್ಚಕನಯೋ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬೋ। ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ವೂಪಸಮಾತಿ ಹಿ ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ವಿಚಾರಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಞ್ಚ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ತಥಾ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಾನನ್ತಿ ಚ ವಿನಾ ಸಹ ಚ ವಿಚಾರೇನ ವಿತಕ್ಕಪ್ಪಹಾನೇನ ಅವಿತಕ್ಕಂ ಸಹ ವಿನಾ ಚ ವಿತಕ್ಕೇನ ವಿಚಾರಪ್ಪಹಾನೇನ ಅವಿಚಾರನ್ತಿ ಅವಿತಕ್ಕಂ ಅವಿಚಾರಂ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಞ್ಚಾತಿ ವಾ ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ಸಕ್ಕಾ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತುಂ।

ದುತಿಯನ್ತಿ ಚ ವಿತಕ್ಕರಹಿತೇ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರದ್ವಯರಹಿತೇ ಚ ಞಾಯಾಗತಾ ದೇಸನಾ। ದುತಿಯಂ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ವಿಚಾರಮತ್ತರಹಿತೇಪಿ ದ್ವಯಪ್ಪಹಾನಾಧಿಗತಸಮಾನಧಮ್ಮತ್ತಾ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಚಕನಯನಿದ್ದೇಸೇ ದುತಿಯೇ ವೂಪಸನ್ತೋಪಿ ವಿತಕ್ಕೋ ತಂಸಹಾಯವಿಚಾರಾವೂಪಸಮೇನ ನ ಸಮ್ಮಾವೂಪಸನ್ತೋತಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರದ್ವಯರಹಿತೇ ವಿಯ ವಿಚಾರವೂಪಸಮೇನೇವ ತದುಪಸಮಂ ಸೇಸಧಮ್ಮಸಮಾನತಞ್ಚ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ “ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ವೂಪಸಮಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸಮ್ಪಸಾದನಂ ಚೇತಸೋ ಏಕೋದಿಭಾವಂ ಅವಿತಕ್ಕಂ ಅವಿಚಾರಂ ಸಮಾಧಿಜಂ ಪೀತಿಸುಖಂ ತತಿಯಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀ”ತಿ ತತಿಯಂ ಚತುಕ್ಕನಯೇ ದುತಿಯೇನ ನಿಬ್ಬಿಸೇಸಂ ವಿಭತ್ತಂ। ದುವಿಧಸ್ಸಪಿ ಸಹಾಯವಿರಹೇನ ಅಞ್ಞಥಾ ಚ ವಿತಕ್ಕಪ್ಪಹಾನೇನ ಅವಿತಕ್ಕತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಜಂ ಪೀತಿಸುಖತ್ತಞ್ಚ ಸಮಾನನ್ತಿ ಸಮಾನಧಮ್ಮತ್ತಾಪಿ ದುತಿಯನ್ತಿ ನಿದ್ದೇಸೋ। ವಿಚಾರಮತ್ತಮ್ಪಿ ಹಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರದ್ವಯರಹಿತಂ ವಿಯ “ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತಿ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಜಂ ಪೀತಿಸುಖಂ ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀ”ತಿ ಅವಿತಕ್ಕಂ ಸಮಾಧಿಜಂ ಪೀತಿಸುಖನ್ತಿ ವಿಭತ್ತಂ। ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ವಾ ಸಹಚಾರೀಸು ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರೇಸು ಏಕಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ದುತಿಯಮ್ಪಿ ತತ್ರಟ್ಠಮೇವ ದೋಸತೋ ದಿಸ್ವಾ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಸಹಾತಿಕ್ಕಮನ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚಕನಯೇ ತತಿಯಂ ವುತ್ತಂ ತತಿಯಂ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬತ್ತಾ। ಪಠಮತೋ ಅನನ್ತರಭಾವೇನ ಪನಸ್ಸ ದುತಿಯಭಾವೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಸರೂಪತೋ ಪಞ್ಚಕನಯೋ ನ ವಿಭತ್ತೋತಿ? ವಿನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯತೋ। ಯಥಾನುಲೋಮದೇಸನಾ ಹಿ ಸುತ್ತನ್ತದೇಸನಾತಿ।

ಪಟಿಪದಾಚತುಕ್ಕಾದಿವಣ್ಣನಾ

೧೭೬-೧೮೦. **ತದನುರೂಪತಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ಪಠಮಾದಿಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಅನುರೂಪಸಭಾವಾ। ಯಥಾಲದ್ಧಜ್ಝಾನಂ ಸನ್ತತೋ ಪಣೀತತೋ ದಿಸ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದಯಮಾನಾ ನಿಕನ್ತಿ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ ವಾ ತದಾರಕ್ಖಭೂತಾ ಸತಿಯೇವ ವಾ ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಅನುಚ್ಛವಿಕತಾಯ “ತದನುಧಮ್ಮತಾ ಸತೀ”ತಿ ವುತ್ತಾತಿ। **ಕದಾಚೀ**ತಿ ಯದಾ ಪಠಮಂ ಅಧಿಗನ್ತ್ವಾ ಯಥಾನಿಸಿನ್ನೋಯೇವ ವಿನಾ ಪಯೋಗನ್ತರಂ ದುತಿಯಾದೀನಿ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ, ಈದಿಸೇ ಕಾಲೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೮೬. ಕುಸಲಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಅಧಿಗತತ್ತಾ “ಸೇಕ್ಖಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನ ಹಿ ತೇ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ ನಾಮಾ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನಂ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ।

ಕಸಿಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೦೩. ಆರುಪ್ಪಪಾದಕತಾ ಚ ದಸ್ಸಿತಾ ವಿನಾ ಅಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ತೇಸಂ ಆರುಪ್ಪಪಾದಕತಾಯ ವಿನಾ ನಿರೋಧಪಾದಕತಾ ಅತ್ಥೀತಿ। ನಿಮ್ಮಿನಿತುಂ ಇಚ್ಛಿತಸ್ಸ ವತ್ಥುನೋ ನಿಮ್ಮಾನವಸೇನ ಖಿಪ್ಪಂ ನಿಸನ್ತಿ ನಿಸಾಮನಂ ಆಲೋಚನಂ ಅಧಿಗಮೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಖಿಪ್ಪನಿಸನ್ತಿ। ತಬ್ಭಾವೋ "ಖಿಪ್ಪನಿಸನ್ತಿಭಾವೋ"ತಿ ಆಹ **"ಖಿಪ್ಪದಸ್ಸನಂ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞತಾ"**ತಿ।

ಕಸಿಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅಭಿಭಾಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೦೪. ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಭೂತಂ ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಖಾತಂ ಆಯತನಂ ಕಾರಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಕಸಿಣಾಯತನಂ,** ಝಾನಂ। ಅಥ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನವಸೇಸಫರಣಟ್ಠೇನ ಕಸಿಣಞ್ಚ ತಂ ಆಯತನಞ್ಚ ಯೋಗಿನೋ ಸುಖವಿಸೇಸಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನಭಾವತೋ ಚಾತಿ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಝಾನಂ **ಕಸಿಣಾಯತನಂ।** ತೇನೇವಾಹ "ಸತಿಪಿ ಅಭಿಭಾಯತನಾನಂ ಕಸಿಣಾಯತನತ್ತೇ"ತಿ। ಭಾವನಾಯ ನಿಮಿತ್ತಂ ಭಾವನಾನಿಮಿತ್ತಂ, ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪರಿತ್ತಪ್ಪಮಾಣತಾ ಸುವಿಸುದ್ಧನೀಲಾದಿತಾ ಚ, ತದೇವ ನಾನತ್ತಂ। ಭಾವನಾ ಏವ ವಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಭೂತಾ ಭಾವನಾನಿಮಿತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ನಾನತ್ತಂ ಭಾವನಾನಿಮಿತ್ತನಾನತ್ತಂ। ಪುಬ್ಬಭಾಗಭಾವನಾ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತವಿಸೇಸೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಿಆಕಾರವಿಸೇಸತೋ ನಾನಾಸಭಾವಾತಿ। ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿಭವನಕಭಾವನಾನಿಮಿತ್ತನಾನತ್ತಂ **ಕಸಿಣ...ಪೇ॰... ನಾನತ್ತಂ,** ತತೋತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅಭಿಭಾಯತನಾನಿ ಭೂತಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಾನಿ, ಭೂತಕಸಿಣೇಸು ಚ ಯಂ ಸುವಣ್ಣಂ ದುಬ್ಬಣ್ಣನ್ತಿ ಚ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ತತ್ಥ ಪವತ್ತಿತಾನಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಾ ವಣ್ಣಾಭೋಗರಹಿತೇನ ಪವತ್ತಿತಾನಿ ಪಠಮತತಿಯಾಭಿಭಾಯತನಾನೀತಿ ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾನಿ ವಣ್ಣಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಾನಿ। ಯದಿ ಏವಂ ದುತಿಯಚತುತ್ಥೇಹಿ ಪಞ್ಚಮಾದೀನಂ ಕೋ ವಿಸೇಸೋತಿ "ಪಞ್ಚಮಾದೀನಿ ವಣ್ಣತೋ ರಮಣೀಯತರಾನಿ, ನ ತಥಾ ಇತರಾನೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಪುರಿಮಾನಿಪಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅಟ್ಠ ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಾನೇವ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ನೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಂ "ಅಟ್ಠಸು ಕಸಿಣೇಸೂ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। ವಿಮೋಕ್ಖೇಸು ಚ ಪಠಮದುತಿಯವಿಮೋಕ್ಖಾ ಅಟ್ಠ ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಾ। ತತಿಯೋ ವಣ್ಣಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣೋ। ಪಠಮದುತಿಯಾಪಿ ವಾ ವಣ್ಣಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಾ ಏವ "ಬಹಿದ್ಧಾ ನೀಲಕಸಿಣಾದಿರೂಪಾನಿ ಝಾನಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಆರಮ್ಮಣಮನುಞ್ಞತಾಯ ಹಿ ತತ್ಥ ಅನಿಗ್ಗಹಿತಭಾವೇನ ತೇಸಂ ಪವತ್ತೀತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ತತಿಯಸ್ಸ ಇತರೇಹಿ ಕೋ ವಿಸೇಸೋತಿ? ಸುಭಾಕಾರಾಭೋಗೋ। ತತಿಯೋ ಏವ ಹಿ ಸುಭನ್ತಿ ಆಭುಜನವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ನ ಇತರೇತಿ।

ಞಾಣಂ ಅಪ್ಪನಾಪಞ್ಞಾ। **ವಿಜ್ಜಮಾನೇಪೀತಿ ಅಪಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಪೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪರಿತ್ತಪ್ಪಮಾಣತಾ ಅಭಿಭವನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ** ಇಮೇಸು ಚತೂಸು ಅಭಿಭಾಯತನೇಸೂತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನನು ಚ ಸಬ್ಬತ್ಥ **"ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನೀ"**ತಿ ವಚನತೋ ವಣ್ಣಾಭೋಗಸಹಿತಾನಿಯೇವ ಗಹಿತಾನೀತಿ? ನ ಗಹಿತಾನೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತತ್ಥ ಚಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಆಗಮೇಸು। **ತಥಾ ಅಪ್ಪಮಾಣಾನೀತಿ** ವಣ್ಣಾಭೋಗರಹಿತಾನಿ ಚ ಸಬ್ಬಾನಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಾನಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ವಿಸಿಟ್ಠಾನಂ ವಣ್ಣಾಭೋಗೇನ ರಹಿತಾನಂ ಸಹಿತಾನಞ್ಚ ಏಕಜ್ಝಂ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ? ನ ಏಕಜ್ಝಂ, ವಿಸುಂಯೇವ ಪನ ತೇಸು ಮನಸಿಕಾರೋ। ಯದಿ ವಿಸುಂ ಕಥಮೇಕನ್ತಿ? ಪರಿತ್ತಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋ। ಯದಿ ಏವಂ "ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಗ್ಗಹಣಂ ಅತಿರಿಚ್ಚತೀ"ತಿ, ನಾತಿರಿಚ್ಚತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅತ್ಥಿ ಹಿ ಏಸೋ ಪರಿಯಾಯೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಯದಿದಂ ವಣ್ಣಾಭೋಗಜನಿತಂ ವಿಸೇಸಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಿತ್ತಸಾಮಞ್ಞೇನ ಏಕತ್ತಂ ನೇತ್ವಾ "ಪರಿತ್ತಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ತದನ್ತೋಗಧಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದಂ ವಿನೇಯ್ಯವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ "ತಾನಿ ಚೇ ಕದಾಚಿ ವಣ್ಣವಸೇನ ಆಭುಜಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಾಯ ವಣ್ಣಾಭೋಗರಹಿತಾನಿ ಸಹಿತಾನಿ ಚ ವಿಸುಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ವಣ್ಣಾಭೋಗರಹಿತಪರಿತ್ತಾಭಿಭವನೇ ತಂ

ಸಹಿತಪರಿತ್ತಾಭಿಭವನೇ ಚ ಪರಿತ್ತಾಭಿಭವನಸ್ಸ ಸಾಮಞ್ಞಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಏಕನ್ತಿ ವಚನಂ, ಏಸೋ ಪರಿಯಾಯೋ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಅಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಏವಂ ಸುತ್ತನ್ತಾಭಿಧಮ್ಮಪಾಠವಿಸೇಸತೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ವಿರೋಧಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸುತ್ತನ್ತಾಭಿಧಮ್ಮಪಾಠಾನಂ ಅವಿರೋಧಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಿಭಾವನೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತತ್ಥಚಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಏವಂ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ವಣ್ಣಾಭೋಗರಹಿತಾನಿ ಸಹಿತಾನಿ ಚ ವಿಸುಂ ವುತ್ತಾನಿ। ಸುತ್ತನ್ತೇ ಪನ "ಉಭಯಾನಿ ಏಕಜ್ಝ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಕಥಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಆಹ **"ತದೇತ"**ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಆಗತಸ್ಸಾ**ತಿ ಸುತ್ತನ್ತೇ ಆಗತಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಹಿ "ಅಜ್ಝತ್ತಂ ರೂಪಸಞ್ಞೀ"ತಿ ಆಗತಂ। **ಅವಚನತೋ**ತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಅವಚನತೋ। ಯದಿಪಿ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ವಿಸುಂ ದೇಸಿತಾ, ಕಸಿಣಾಯತನಭಾವೋ ವಿಯ ಪನ ಅಭಿಭಾಯತನಾನಂ ವಿಮೋಕ್ಖಕಿಚ್ಚತಾಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಭಿಭಾಯತನವಿಮೋಕ್ಖಾನಂ ಇಧಾಪಿ ಸಙ್ಕರೋ ದುನ್ನಿವಾರೋತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ಸಬ್ಬವಿಮೋಕ್ಖಕಿಚ್ಚಸಾಧಾರಣವಚನಭಾವತೋ"**ತಿ। ತೇನ ಯಥಾ ಅಭಿಭಾಯತನದೇಸನಾಯಂ ಅಭಿಭಾಯತನಕಿಚ್ಚಾನಿ ನಿರವಸೇಸತೋ ವುತ್ತಾನಿ, ಏವಂ ವಿಮೋಕ್ಖದೇಸನಾಯಂ ವಿಮೋಕ್ಖಕಿಚ್ಚಾನೀತಿ ಇಧ ತೇಸಂ ಅಸಙ್ಕರೋಯೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಯೇ ಚ ಯಥಾವುತ್ತಂ ವವತ್ಥಾನಂ ನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇಹಿ ಸುತ್ತನ್ತಾಭಿಧಮ್ಮಪಾಠಭೇದೇ ಅಞ್ಞಂ ಕಾರಣಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಕಿಮೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ನನು ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಯಥಾ ಸುತ್ತನ್ತೇ"ತಿಆದಿಂ ವತ್ವಾ "ಅಜ್ಝತ್ತರೂಪಾನಂ ಅನಭಿಭವನೀಯತೋ"ತಿ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತನ್ತಿ। ನ ತಂ ತಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅಜ್ಝತ್ತರೂಪಾನ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಯ**ನ್ತಿ ಇಧ ಸುತ್ತನ್ತೇ ಚ "ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೮.೬೫) ವುತ್ತವಚನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿಯೇವ ಹಿ ಅಭಿಭವನೀಯಾನೀತಿ। **ಅಞ್ಞಹೇತುಕ**ನ್ತಿ ದೇಸನಾವಿಲಾಸತೋ ಅಞ್ಞಂ ಅಭಿಭವನೀಯಹೇತು ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅಞ್ಞಹೇತುಕಂ। ಅಜ್ಝತ್ತಅರೂಪಸಞ್ಞಿತಾಯ ಏವ, ನ ಸುತ್ತನ್ತೇ ವಿಯ ಅಜ್ಝತ್ತರೂಪಸಞ್ಞಿತಾಯ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅವಿಭೂತತ್ತಾ**ತಿ ಇದಂ ಞಾಣುತ್ತರಾನಂ ಸಹ ನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪಾದನೇನ ಅಪ್ಪನಾನಿಬ್ಬತ್ತನಂ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅಭಿಭವೋ ನ ಸುಟ್ಠು ವಿಭೂತಭಾವಮನ್ತರೇನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ನನು ಚ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪಾಠದ್ವಯವಿಸೇಸಸ್ಸ ದೇಸನಾವಿಲಾಸೋ ಕಾರಣಭಾವೇನ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ದೇಸನಾವಿಲಾಸೋ ಚ ಯಥಾವುತ್ತವವತ್ಥಾನವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ"**ತಿ। ದೇಸನಾವಿಲಾಸೋ ಹಿ ನಾಮ ವಿನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯಾನುರೂಪಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸೇವ ಪರಿಯಾಯಸ್ಸ ವಿಭಾವನಂ ನ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚೀತಿ। ತತ್ಥ ಚ "ಪರಿಯಾಯದೇಸನತ್ತಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರವವತ್ಥಾನಂ ದೇಸನಾವಿಲಾಸನಿಬನ್ಧನಮಾಹ। ತಥಾ ಚೇವ ಹಿ ಪುರತೋ ದೇಸನಾವಿಲಾಸೋ ವಿಭಾವಿತೋ।

ಅಭಿಭಾಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ವಿಮೋಕ್ಖಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೪೮. ತನ್ತಿ "ಸಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನರೂಪ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಕೇಸಾದಿವಣ್ಣಮಾಹ। ತಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಖಲಮಣ್ಡಲಾದಿ ವಿಯ ಪರಮ್ಪರಾಯ ಝಾನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ, ತಸ್ಮಾ **"ಝಾನಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವೇನಾ"**ತಿ ಆಹ। **ಯೇನಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತರೂಪವಿಸೇಸೇನ। **ವಿಸಿಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಅತಿಸಯಪ್ಪತ್ತೇನ "ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಯಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೧೬೦ ಆದಯೋ; ವಿಭ॰ ೬೨೫) ವಿಯ ಉತ್ತರಪದಲೋಪೇನ "ರೂಪ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇನ ರೂಪಝಾನೇನ। "ವಿಸಿಟ್ಠೇನಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಹಿ ಅತಿಸಯರೂಪಯುತ್ತೋ ರೂಪೀತಿ ವುತ್ತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। "ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ ಪಥವೀಕಸಿಣ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೯೯) **ಝಾನಾನಮೇವ ಕಸಿಣಭಾವೇನ ಪವತ್ತಾ। ಸುತ್ತೇ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ** ಕಸಿಣಭಾವೇನ ಪವತ್ತಾ "ಪಥವೀಕಸಿಣಮೇಕೋ ಸಞ್ಜಾನಾತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೬೦; ಅಂ॰ ನಿ॰ ೧೦.೨೫)।

ವಿಮೋಕ್ಖಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೫೧. ಅಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾ **ಅಞ್ಞಾಣುಪೇಕ್ಖಾ, ಉಪೇಕ್ಖಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾ, ಅಞ್ಞಾಣುಪೇಕ್ಖಾತಿಪಿ ಏತಾಸಂಯೇವ ನಾಮನ್ತಿ (ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೯೪೭) ಹಿ **ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಂ** ವಕ್ಖತೀತಿ। ಅಪ್ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತತ್ತೇಪಿ ಏಕಂ ಕತಿಪಯೇ ವಾ ಸತ್ತೇ ಓದಿಸ್ಸ ಪವತ್ತಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನರೂಪಾದಿಉಪಾದಾನವಿಸಯೇ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಕಥಮಪ್ಪಮಾಣಗೋಚರಾತಿ ಆಹ **"ನ ಚ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚವಸೇನಾ"**ತಿಆದಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಯಥಾ ನತ್ಥಿ ಸತ್ತಾ ಓಪಪಾತಿಕಾತಿ ಸತ್ತವಸೇನ ಪವತ್ತಾಯಪಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣತಾ ವುಚ್ಚತಿ ಉಪಾದಾನವಸೇನ, ಏವಂ ಸತ್ತವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಮೇತ್ತಾದೀನಂ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣತಾಪಿ ಸಿಯಾತಿ ಚೇ? ನ, ಅಪರಾಮಸನವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ಮೇತ್ತಾದೀನಂ ಸಉಪಾದಾನಗ್ಗಹಣಾಸಮ್ಭವತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಅಪರಾಮಾಸಾ"**ತಿಆದಿ।

ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅಸುಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೬೩. "ಏಕಾಹಮತಂ ವಾ ದ್ವೀಹಮತಂ ವಾ"ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೯; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೨) ವುತ್ತಾಸು ನವಸು ಸಿವಥಿಕಾಸು ವಣ್ಣವಸೇನ ಪವತ್ತಜ್ಝಾನಂ **ಸಿವಥಿಕಾವಣ್ಣಜ್ಝಾನಂ**। ನನು ಚೇತಸಸ್ಸ ವಣ್ಣಕಸಿಣೇಹಿ ಗಹಣಂ ಯುತ್ತಂ, ನ ಅಸುಭೇಹೀತಿ? ನ, ಸಿವಥಿಕಾವಣ್ಣಂ ಉಪಮಂ ಕತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯೇ ಪಟಿಕೂಲತ್ತಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾವ ವಣ್ಣವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ । ತೇನೇವಾಹ **"ಪಟಿಕೂಲಮನಸಿಕಾರಸಾಮಞ್ಞೇನಾ"**ತಿ। ಅಯಮತ್ಥೋ **ಸಿವಥಿಕಾವಣ್ಣಜ್ಝಾನಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋತಿ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ **"ತಮ್ಪೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಅಸುಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ರೂಪಾವಚರಕುಸಲವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೬೫. **ರೂಪನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ರೂಪಹೇತು ರೂಪಾಧಿಕರಣಂ। **ರೂಪಾರೂಪನಿಮಿತ್ತೇಸೂ**ತಿ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಚ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿನಿಮಿತ್ತೇಸು ಚ। **ತದಾರಮ್ಮಣಜ್ಝಾನೇಸೂ**ತಿ ಏತ್ಥ **ತಂ**-ಸದ್ದೇನ ರೂಪನಿಮಿತ್ತಂ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ ರೂಪಮ್ಪಿ ವಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾನಮ್ಪಿ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನಂ ಸಮ್ಭವತೋ। **ರೂಪಾದೀಸೂ**ತಿ ರೂಪಾರೂಪನಿಮಿತ್ತತದಾರಮ್ಮಣಜ್ಝಾನೇಸು ರೂಪಪಟಿಬದ್ಧಧಮ್ಮೇಸು ಚ। **ಅನಾವಜ್ಜಿತುಕಾಮತಾದಿನಾ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮತಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಚುತಿತೋ ಉದ್ಧಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಾನಂ...ಪೇ॰... ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಾಪಾದನೇನ ಸಮತಿಕ್ಕಮೋತಿ ಏತೇನ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬತ್ತೇನ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಾನಂ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಕಿರಿಯೇಹಿ ವಿಸೇಸಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ ಅನಧಿಗತಭಾವತೋ। ಯೇಸಞ್ಹಿ ರೂಪಸಞ್ಞಾದೀನಂ ಅರೂಪಭಾವನಾಯ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾದಿಕೋ ಲಬ್ಭತಿ, ತೇ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಅರೂಪಭಾವನಾಯ ಅಭಾವೇ ಚುತಿತೋ ಉದ್ಧಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। **ಯಾ**ತಿ ಏಕನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಿತಾ ಅವಸಿಟ್ಠಪರಿತ್ತವಿಪಾಕಸಞ್ಞಾದಯೋ।

ಆನೇಞ್ಜಸನ್ತಸಮಾಪತ್ತಿಸುಖಾನುಭವನಭವವಿಸೇಸೂಪಪಜ್ಜನಾದಯೋ ಆರುಪ್ಪಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಅತ್ಥಾತಿ ಆಹ **"ರೂಪಸಞ್ಞಾ... ಪೇ॰... ನ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ।

ಇಧ ಉಗ್ಘಾಟಿತಕಸಿಣವಸೇನ ಪರಿತ್ತಾನನ್ತತಾ ಹೋತಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದೇಸನತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯದಿ ಏವಂ ಪರಿತ್ತಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿತೇ ಕಥಮಾಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನವಚನನ್ತಿ? ತತ್ಥಾಪಿ ಅನನ್ತಫರಣಸಬ್ಭಾವತೋ। ತೇನೇವಾಹ "**ಅನನ್ತಫರಣತಾಸಬ್ಭಾವೇ**"ತಿ। ಯದಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅನನ್ತಫರಣತಾ ಅತ್ಥಿ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ "ಅನನ್ತೋ ಆಕಾಸೋ"ತಿ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ "**ಸಮಯವವತ್ಥಾಪನಾ**"ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಪಟಿಪತ್ತೀ**ತಿ ಝಾನಭಾವನಾಕಾರಮಾಹ।

೧೯೯. ಉಗ್ಘಾಟಭಾವೋ **ಉಗ್ಘಾಟಿಮಂ**। ಯಥಾ ಪಾಕಿಮಂ।

೧೯೮. ಆಕಾಸೇ ಪವತ್ತಿತವಿಞ್ಞಾಣಾತಿಕ್ಕಮತೋ ತತಿಯಾತಿ ಪದುದ್ಧಾರಂ ಕತ್ವಾ ಯುತ್ತಿತೋ ಆಗಮತೋ ಚ ತದತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇತುಂ "**ತದತಿಕ್ಕಮತೋ ಹೀ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ಆರುಪ್ಪಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾತಿಕ್ಕಮೇನ ಪತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ವಿಸೇಸತೋ ಆರಮ್ಮಣೇ ದೋಸದಸ್ಸನಂ ತದೇವ ಅತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಯಂ ಯುತ್ತಿ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಪನ ಅತಿಕ್ಕನ್ತೇ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಝಾನಮ್ಪಿ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ಭಾವನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ವಿಗಮನಂ ಅಪನಯನಂ ವಿಭಾವನಾ। **ಪಾಳಿಯ**ನ್ತಿ ವಿಭಙ್ಗೇ। ನನು ಚ ಪಾಳಿಯಂ "ತಞ್ಞೇವ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತಂ "ನ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ। "ನ ತಞ್ಞೇವವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವಿಸೇಸವಚನೇನ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸಿದ್ಧೋ"ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ತೇಭೂಮಕಕುಸಲವಣ್ಣನಾ

೧೯೯. **ಸತ್ತಹಿ ಮಹಾವಾರೇಹೀ**ತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯನಿಸ್ಸಯಸಂಸಟ್ಠಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಞ್ಹಾವಾರೇಹಿ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಾದಿನಯಾ **ಅನುಲೋಮಾದಿನಯಾ**। ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತಮಾದಯೋ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸ ಲೋಕೇ ಗೋತ್ತಾನಿ ಮೂಲಭೂತಾನಿ, ತಥಾ ಕಟ್ಠಕಲಾಪಾದಯೋ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸೇವ ಚರಣಾನೀತಿ ಆಹ "**ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸ**"ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಭಬ್ಬಾಭಬ್ಬಾನಂ। ದ್ವಾರಸೀಸೇನ ದ್ವಾರವನ್ತಾನಿ ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ "**ತಂತಂದ್ವಾರಾನಿ ವಾ ಕಾಯಾದೀನೀ**"ತಿ। ಅಚಿತ್ತೀಕಾರೇನ ವಾ ಕತಂ **ಹೀನಂ,** ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನೇನ ಕತಂ **ಮಜ್ಝಿಮಂ,** ಸಕ್ಕಚ್ಚಕತಂ **ಪಣೀತಂ**। ಆಮಿಸಕಿಞ್ಜಕ್ಖಾದಿಹೇತು ವಾ ಕತಂ **ಹೀನಂ,** ಪುಞ್ಞಫಲಕಾಮತಾಯ ಕತಂ **ಮಜ್ಝಿಮಂ,** ಕತ್ತಬ್ಬಮಿಚ್ಚೇವ ಅರಿಯಭಾವೇ ಠಿತೇನ ಕತಂ **ಪಣೀತಂ**। ಭವಸಮ್ಪತ್ತಿಲೋಭೇನ ವಾ ಪವತ್ತಿತಂ **ಹೀನಂ,** ಅಲೋಭಜ್ಝಾಸಯೇನ ಪವತ್ತಿತಂ **ಮಜ್ಝಿಮಂ,** ಪರಹಿತಾಯ ಪವತ್ತಿತಂ **ಪಣೀತಂ**। ಪರಿತ್ತಕತಂ ವಾ **ಹೀನಂ,** ಮತ್ತಸೋ ಕತಂ **ಮಜ್ಝಿಮಂ,** ಅಧಿಮತ್ತಸೋ ಕತಂ **ಪಣೀತಂ**। ಮಹಗ್ಗತೇಸು ಪನ ಪಟಿಲದ್ಧಮತ್ತಂ **ಹೀನಂ,** ನಾತಿಸುಭಾವಿತಂ **ಮಜ್ಝಿಮಂ,** ಸುಭಾವಿತಂ ವಸಿಪ್ಪತ್ತಂ **ಪಣೀತಂ**। ಇಮೇಸುಪಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಹೀನಾದಿಕಸ್ಸ ಆಯೂಹನನಾನತ್ತಾದಿವಸೇನ ಹೀನಾದಿಭೇದೋ ಲಬ್ಭತಿಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ವಸೇನಾ**ತಿ ಯೋ ಚಿತ್ತಪ್ಪಭಾವಿತೋ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಭಾವೋ, ಸೋ ತಂನಿಮಿತ್ತೇ ಚಿತ್ತೇ ಉಪಚರಿತೋತಿ ಏವಂ ವಾ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೋ।

ತೇಭೂಮಕಕುಸಲವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲವಣ್ಣನಾ

೨೭೭. "ಕೇನಟ್ಠೇನ ಲೋಕುತ್ತರ"ನ್ತಿಆದಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಚನಂ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೪೩) ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಆಭತಂ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ "ತಿವಿಧೋಪಿ ಅನುತ್ತರಧಮ್ಮೋ ಲೋಕಂ ತರತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ತಂ ತೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಲೋಕಂ ತರತೀತಿ ಏತೇನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ ಲೋಕಸ್ಸ ಅನ್ತಗಮನಾದಿತಾಯ ಮಗ್ಗಾದೀಸುಪಿ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ।

ಮಗ್ಗೇಯೇವ ವಾ ತಿವಿಧೋಪಿ ಅತ್ಥೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅನತಿವತ್ತನಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಏಕರಸತಾ ತದುಪಗವೀರಿಯವಾಹನಂ ಆಸೇವನಾತಿ ಇಮೇ ತಯೋ ಭಾವನಾವಿಸೇಸೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇತೇ ಭಾವನಾವಿಸೇಸಾ ಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನೇಸು ವಟ್ಟವಿವಟ್ಟೇಸು ಚ ತಂತಂಆದೀನವಾನಿಸಂಸದಸ್ಸನಭೂತಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಞ್ಞಾಯ ಸಮ್ಪಾದಿತೇನ ಞಾಣವಿಸೇಸೇನ ನಿಪ್ಫಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ...ಪೇ॰... ವಡ್ಢೇತೀ"**ತಿ।

ನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತೀತಿ ರುಕ್ಖೋ ವಿಯ ಸಾಖಾಯ ಆಧಾರಭಾವೇನ ವೋಹರೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಫಲಞಾಣಫಲಜ್ಝಾನಂ ನಿಸ್ಸಯವಚನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತ್ತಾ। ತತೋಯೇವ ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವತೋ। ಅರಿಯಫಲಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ಹಿ ಅರಿಯಾ ಕತಕಿಚ್ಚಾ ಸುಟ್ಠು ನಿಬ್ಬಿನ್ನಸಬ್ಬಭವಾಪಿ ಚಿರತರಂ ಲೋಕೇ ಪರಹಿತಾಯ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ಕಿಲೇಸಾನಂ ಓಧಿಸೋ ಪಜಹನಕಾಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾ ಅವಿಸೇಸೇನ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲಾನಂ ಸಬ್ಬಕುಸಲಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ ಅಞ್ಞಮಗ್ಗಪ್ಪಹಾತಬ್ಬೇಸುಪಿ ಕೇನಚಿ ಪಹಾನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ತಂ ಪಹಾನಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಇತರೇಸಂ ವಿಜ್ಜುತೋಭಾಸೇನ ವಿಯ ತಮಸ್ಸಾ"**ತಿ ಆಹ। ಯೇನ **ಪಾಳಿಯಂ** ಹೇಟ್ಠಿಮಮಗ್ಗಞಾಣಾನಂ ವಿಜ್ಜೂಪಮತಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಯದಿ ಏವಂ ಉಪರಿಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ ಕಿಲೇಸಾ ಇತರೇತಿ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾ। ನ ತೇಸಂ ಸಮುಚ್ಛೇದವಚನಂ ಯುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬೇ ದಸ್ಸನಮಗ್ಗೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಏವ ತೇ ಸಿಯುಂ। ಅಥ ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ಯೇನ "ವಿಜ್ಜುತೋಭಾಸೇನ ವಿಯ ತಮಸ್ಸಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಏವ ಸಿದ್ಧಂ ನ ಚ ಯುತ್ತಂ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋ ತದಙ್ಗವಸೇನ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತೀತಿ। ವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ, ಅನುಲೋಮಞಾಣೇನೇವ ತಸ್ಸ ಸಾತಿಸಯಂ ಸಾಧಿತತ್ತಾ। ಅಥ ಪನ ಪಠಮಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ ಏವ ಕಿಲೇಸಾ ಇತರೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ತೇಸಂ ಇತರಭಾವೋವ ನ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ಅನಪಾಯಗಮನೀಯಾ ನಾಮ ಕಿಲೇಸಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಅತ್ಥಿ, ನಾಪಿ ಪಠಮಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ ಕಿಲೇಸಾ ತೇನ ವಿಜ್ಜುತೋಭಾಸೇನ ವಿಯ ತಮೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬಾತಿ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬೋಯಂ "ಇತರೇಸಂ...ಪೇ॰... ಸಮುಚ್ಛೇದೋ"ತಿ। ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ **ನ ವಿನಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಇಜ್ಝತೀತಿ** ಇದಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನ ನೇತಬ್ಬಂ ನೇಯ್ಯತ್ಥತ್ತಾತಿ ತಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ **"ಅಕತಾಧಿಕಾರಸ್ಸಾ"**ತಿ ಆಹ। ತೇನ ಯಥಾವುತ್ತವಚನಸ್ಸ ಚ ಸಪ್ಪದೇಸತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ನನು ಚ ಕತಾಧಿಕಾರಸ್ಸ ಅರಿಯಸ್ಸ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮಿಜ್ಝಮಾನಮ್ಪಿ ಝಾನಂ ಮಗ್ಗಪಟಿಪದಾವಸೇನ ಪಟಿಪದಾಸಹಿತಮೇವಾತಿ। ನ ವಿನಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ತೇನೇತಂ ವಚನಂ ನಿಪ್ಪದೇಸಮೇವಾತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಕತಾಧಿಕಾರಸ್ಸ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ವಚನಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ಥತಾ ಪಾಳಿತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಯಥಾವುತ್ತ...ಪೇ॰... ಕತಾ"**ತಿ।

"ಯೋ ಕೋಚೀತಿ ಅವಿಸೇಸವಚನ"ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಅಪವಾದಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಕಿಂ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತು"**ನ್ತಿ ಆದಿಮಾಹ। ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಹಣಂ ಪರಿಜಾನನಂ। **ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾಪನಾದೀನ**ನ್ತಿ ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾಪನಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧನಿಕನ್ತಿಪರಿಯಾದಾನಾನಂ। **ಕಿಚ್ಛಸಿದ್ಧಿತೋತಿ** ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾಪನಾದೀನಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ವಾ ಕಿಚ್ಛಸಿದ್ಧಿತೋ। ಏಸ ನಯೋ ದುತಿಯವಾರಾದೀಸುಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ। **ಸುಖಸಿದ್ಧಿಯಮ್ಪೀತಿ** ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾಪನಾದೀನಂ ಕಿಚ್ಛಸಿದ್ಧಿ ಮಗ್ಗಪಾತುಭಾವದನ್ಧಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವೇ ಅನೇಕನ್ತಿಕಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾಸಹಗತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪನ ಮನ್ದತಾ ತಸ್ಸ ಏಕನ್ತಕಾರಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಏತದನ್ತತ್ತಾ ಪಟಿಪದಾಯಾತಿ ಏತೇನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಯ ಚಿರಾಚಿರಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಖಿಪ್ಪದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞತಾ ವುತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪುರಿಮಾನ**ನ್ತಿ ಪುರಿಮವಾರಾನಂ, ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಾದೀನಂಯೇವ ವಾ। ಹೇಟ್ಠಿಮಕೋಟಿಯಾ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇ ಸತಿ ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಾಭಾವೋ, ನ ತತೋ ಹೇಟ್ಠಾತಿ ನಿಚ್ಛಿತತ್ತಾ ಆಹ **"ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಾರತಾವಸೇನಾ"**ತಿ। **ತಸ್ಸ ಸುಖಾಪಟಿಪದಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ** ಉಕ್ಕಂಸವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಯಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ವಿಸಂವಾದನಭೇದನಾನಿಟ್ಠಾನತ್ಥನಿಯೋಜನಾನಂ ಪವತ್ತಿ, ತತ್ಥ ಸಿನೇಹವಿರಹೇನೇವ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿ, ಸೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಮುಸಾವಾದಾದೀನಂ ವಿಸಂವಾದನಾದಿಕಿಚ್ಚತಾಯ ಲೂಖತಾ ಚ ಅಪರಿಗ್ಗಹತಾ ಚ ವುತ್ತಾ। ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖವಿರುದ್ಧಸಭಾವತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಯ ಸಿನಿದ್ಧಭಾವತಾ ಪರಿಗ್ಗಾಹಕಸಭಾವತಾ । ಸದ್ಧಾವಿಸೇಸಯೋಗತೋ ವಾ ತಸ್ಸಾ ಸಿನಿದ್ಧಭಾವೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀ**ತಿ ಪವತ್ತೇತಿ। ಜೀವಮಾನೋ ವಾ ಸತ್ತೋ, **ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ವಾ ವೋದಾಯ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ಸಯಂ ವಾ ವೋದಾಯತೀತಿ ವೋದಾನಂ।

೧೮೫. ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ **ಪತಿಟ್ಠಾನಂ**। ಅವಸೇಸಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇಹಿ **ಆಯೂಹನಾ**। ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಯಾ **ಪತಿಟ್ಠಾನಂ**। ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯಾ **ಆಯೂಹನಾ**। ಲೀನವಸೇನ **ಪತಿಟ್ಠಾನಂ**। ಉದ್ಧಚ್ಚವಸೇನ **ಆಯೂಹನಾ**। ಕಾಮಸುಖಾನುಯೋಗವಸೇನ **ಪತಿಟ್ಠಾನಂ**। ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗವಸೇನ **ಆಯೂಹನಾ**। ಸಬ್ಬಾಕುಸಲಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ **ಪತಿಟ್ಠಾನಂ**। ಸಬ್ಬಲೋಕಿಯಕುಸಲಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ **ಆಯೂಹನಾ**ತಿ ಓಘತರಣಸುತ್ತವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತೇಸು ಪಕಾರನ್ತರೇಸು ಇಧ ಅವುತ್ತಾನಂ ವಸೇನಪಿ ಪತಿಟ್ಠಾನಾಯೂಹನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಥ ವಾ ಕಿಲೇಸಗ್ಗಹಣೇನ ತಣ್ಹಾಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಬ್ಬಾಕುಸಲಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ ಗಹಿತಾ ತಂಸಭಾಗತಾಯ ತದೇಕಟ್ಠತಾಯ ಚ। ತಥಾ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಗ್ಗಹಣೇನ ಅವಸೇಸಕಿಲೇಸಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಬ್ಬಲೋಕಿಯಕುಸಲಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ। ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಕಾಮಸುಖತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಾನಂ ವಿಸುಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ತೇಹಿ ನ ಯೋಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಪತಿಟ್ಠಾನಾಯೂಹನೇ ವತ್ವಾ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀನಂ ತತ್ಥ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯತಂ ದೀಪೇತುಂ ತದುಭಯವಸೇನಪಿ ಯೋಜನಾ ಕತಾ। ನಯದಸ್ಸನಂ ವಾ ಏತಂ ತತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಮಿತರೇಪಿ ಪಕಾರಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ । ''ಚತೂಹಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಙ್ಗೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ''ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೪.೧೧೨, ೧೧೪) **ಅಙ್ಗ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಕಾರಣತ್ಥತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

೧೯೯. ಮುಸಾವಾದಾದೀನಿ ಭಾಸಮಾನೋ ಕರೋತಿ ನಾಮ ಕಿಂ ವಕ್ಖಮಾನಂ ಕಿರಿಯಂ, ಕಾ ಪನ ಸಾತಿ? ಮುಸಾವಾದಾದಿಕಿರಿಯಾತಿ ವಿದಿತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। ಏವಂ ವಾ ಏತ್ಥ ಯೋಜನಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

೨೧೧. **ನಿಪ್ಫಾದಿತಪಚ್ಚಯಾನ**ನ್ತಿ ಚೀವರಾದಿಪಚ್ಚಯಾನಂ। **ಕುಹನವತ್ಥೂನೀ**ತಿ ಪಾಪಿಚ್ಛತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಲೂಖಚೀವರಾದಿಸೇವನವಸೇನ ''ಯೋ ತೇ ವಿಹಾರೇ ವಸತಿ, ಸೋ ಅರಹಾ''ತಿಆದಿನಾ (ಪಾರಾ॰ ೨೨೫) ಅತ್ತಾನಂ ಅರಿಯಗುಣಸಾಮನ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಭಣನವಸೇನ ವಿಸೇಸಲಾಭಿನೋ ವಿಯ ಅತ್ತನೋ ಪರಿಹರಣವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಾ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಪರೇಸಂ ವಿಮ್ಹಾಪನಕಾರಣಾನಿ ಕುಹನವತ್ಥೂನಿ।

೨೪೩. ಸತಿಪಿ ಸಗುಣಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಲಾಭೇ ನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಿಕಾತಿ ಆಗಮನತೋ ಮಗ್ಗೋ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಂ ನ ಲಭತೀತಿ ಆಹ **''ನ ಪನ ಸಗುಣಾರಮ್ಮಣೇಹಿ...ಪೇ॰... ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತೀ**''ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಆಗಮನತೋ ಸುಞ್ಞತಂ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಗುಣತೋ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ತಂನಾಮಾಭಾವೋ ನ ಕದಾಚಿಪಿ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ನಾಮತ್ತಯಪಾರಿಪೂರಿಹೇತುಆಗಮನತೋ ನಾಮಲಾಭೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **''ಪರಿಪುಣ್ಣನಾಮಸಿದ್ಧಿಹೇತುತ್ತಾ**''ತಿ। **ಸಬ್ಬೇಸ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾಗತಾನಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗಾನಂ। **ನಾಮತ್ತಯಯೋಗೋ**ತಿ ಸುಞ್ಞತಾಪಣಿಹಿತಾನಿಮಿತ್ತನಾಮಯೋಗೋ। **ವವತ್ಥಾನಂ** ಅಸಙ್ಕರೋ।

೨೫೦. ನಿಮಿತ್ತಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ತೇಹಿ ಸನಿಮಿತ್ತಾ ಸವಿಗ್ಗಹಾ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ಅಭಾವಿತಭಾವನಸ್ಸ ಭಾವಿತಭಾವನಸ್ಸ ಚ ಉಪಟ್ಠಹನಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **''ಸಮೂಹಾದೀ''**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತೇನ ಚ ''ವಿಮೋಕ್ಖೇನ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತೀ''ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೫೦) ವುತ್ತಂ, ನ ''ತಸ್ಮಿಂ ವಿಮೋಕ್ಖೇ''ತಿ, ತಸ್ಮಾ **''ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಂ ಆಹಾ**''ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇತರತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತಭಾವಾಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ,

ನನು ಚ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಭಾವೋ ಪರಿಯಾಯೇನಾತಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾಯ ತಸ್ಸಾ ಅನಿಮಿತ್ತಭಾವಾಭಾವೋ ಅತ್ಥಿ ಏವ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ "ಅನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮದಾನಾಭಾವೋ"ತಿ ಚ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಥಾ ಅನಿಮಿತ್ತೇನ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತಭಾವೋ ನ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ತೇನಾಹ "ಪರಮತ್ಥತೋ ನಾಮಂ ದಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀ"ತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ , ಪರಿಯಾಯಸಿದ್ಧಂಯೇವ ಪನ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಅನಿಮಿತ್ತಭಾವಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಮಗ್ಗಸೋಧನವಸೇನಾಯಮನುಯೋಗೋ ಕತೋ "ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತಭಾವಾಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿವಿರುದ್ಧಂ ವಿಯ ಹೋತೀ"ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ಅನಿಮಿತ್ತಂ...ಪೇ॰... ದೀಪಿತೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಸಯಮೇವ ವಕ್ಖತೀತಿ। **ಸಾಮಞ್ಞನ್ತಿ** ಉಪಮೋಪಮಿತಬ್ಬಾನಂ ಸಮ್ಬನ್ಧಮಾಹ। **ನ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತೀತಿ** ಮಗ್ಗೋ ಅಧಿಪತಿ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತೀತಿ ಛನ್ದಚಿತ್ತಾನಂ ಅಯಂ ಸಮಞ್ಞಾ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನ ಚ ತೇಹಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸಾತಿ** ಛನ್ದಚಿತ್ತೇಹಿ ಮಗ್ಗೋ ಅಧಿಪತಿ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತೀತಿ ಅಯಂ ಸಮಞ್ಞಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನತ್ಥಿ। ಕಸ್ಮಾ? ತೇಸಂ ಛನ್ದಚಿತ್ತಾನಂ ಅಮಗ್ಗಙ್ಗತ್ತಾ।

ಝಾನಸ್ಸ ಸುಞ್ಞತಾದಿನಾಮಕತ್ತಾತಿ ಏತೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಬಲಾದೀನಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಸುಞ್ಞತಾದಿನಾಮಕತಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸತಿಪಿ ಪಚ್ಚನೀಕಾಮಸನೇ ನ ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ತಂ ಪರಿಬ್ಯತ್ತಂ ಯಥಾ ಸರಸತಾತಿ ಆಹ **"ಸರಸಪ್ಪಧಾನೋ"**ತಿ। **ದ್ವೀಹೀತಿ** ಸರಸಪಚ್ಚನೀಕೇಹಿ। **ಅಞ್ಞನಿರಪೇಕ್ಖೇಹೀತಿ** ಆಗಮನನಿರಪೇಕ್ಖೇಹಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಸರಸತೋವ ನಾಮಲಾಭೇ ಅವವತ್ಥಾನಾಪತ್ತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಬ್ಬನಾಮಭಾವಾಪತ್ತಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ। **ಅತ್ತಾಭಿ...ಪೇ॰... ಮಗ್ಗಾತಿ** ತೇನ ಆಗಮನತೋ ನಾಮಲಾಭಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ನಾಮಲಾಭಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸರಸನ್ತರೇತಿ** ಅನಿಮಿತ್ತಭಾವಾದಿಕೇ। **ಪಚ್ಚನೀಕಸಹಿತೇನ ಸರಸೇನಾತಿ** ಸುಞ್ಞತಾಪ್ಪಣಿಹಿತಭಾವೇಹಿ ತದಾಗಮನೇಹಿ। **ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಹಣಾನಿವಾರಣಾತಿ** ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹಸ್ಸ ಅನಿಸೇಧನತೋ। ಸುಞ್ಞತಾಪ್ಪಣಿಹಿತಸ್ಸೇವ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ ಇಧ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ಸಿಯಾತಿ ಆಸಙ್ಕಿತ್ವಾ ಆಹ **"ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ"**ತಿಆದಿ। ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ವುಟ್ಠಾನಂ ನ ಸಿಯಾ, ಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಏವ ವುಟ್ಠಾನಂ ಸಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧೋ ನ ಸಿಯಾ ಅತದಾರಮ್ಮಣತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಙ್ಖಾರಾನಞ್ಹಿ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿಪೀಳನಾವಸವತ್ತನಾಕಾರೇಸು ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಲಕ್ಖಣವೋಹಾರೋ।

ಆಕಾರವನ್ತೇಸು ಗಹಿತೇಸು ತದಾಕಾರೋಪಿ ಗಹಿತೋಯೇವ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಲಕ್ಖಣಾನಿಪಿ ಪಟಿವಿದ್ಧಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ತದಾಕಾರಸಙ್ಖಾರಗ್ಗಹಣತೋ"**ತಿ। **ಯಥಾವುತ್ತಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾತಿ** "ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿಆದಿನಾ "ಸಙ್ಖಾರೇಸೂ"ತಿಆದಿನಾವ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ। **ವಿಸುನ್ತಿ** ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ವಿನಿವತ್ತೇತ್ವಾ।

ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಂ

ಪಕಿಣ್ಣಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಪಞ್ಚಧಾ ಉದ್ದಿಸತಿ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇ ಅಜ್ಝತ್ತದುಕವಸೇನ ರೂಪದುಕವಸೇನ ಚ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಚ ನಿಮಿತ್ತವಚನೇನೇವ ಉದ್ದಿಸತಿ ಪವತ್ತಸ್ಸಪಿ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋ ವುಟ್ಠಾತಬ್ಬತಾಸಾಮಞ್ಞತೋ ಚ। ತೇನೇವ ಉಪಾದಿನ್ನಾನುಪಾದಿನ್ನವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ದ್ವಿಧಾ ಕತ್ವಾ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾಪಿ "ಅಯಂ ತಾವ ನಿಮಿತ್ತೇ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ"ತಿ ನಿಮಿತ್ತವಸೇನೇವ ನಿಗಮೇತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ, ಪವತ್ತಂ ಪನ ಅಜ್ಝತ್ತಮೇವಾತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। **ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾದಿವಿಸೇಸನ್ತಿ** ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಝಾನಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಂ ಅಸದಿಸತಂ। ಅಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮತಾಸಙ್ಖಾತಾ ವಿತಕ್ಕಾದಿವಿರಾಗಭಾವನಾ **ಅಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮತಾವಿರಾಗಭಾವನಾ। ಇತರಸ್ಸಾತಿ** ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾದಿಕಸ್ಸ। **ಅತಬ್ಭಾವತೋತಿ** ಯಥಾವುತ್ತವಿರಾಗಭಾವನಾಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಮಗ್ಗಾಸನ್ನಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತ್ತೇ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಠಮಾದಿಜ್ಝಾನಿಕತಾ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತತ್ತೇ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕತಾ ಏವ ಚ ತಬ್ಬಸೇನ ಚ

ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾದೀನಂ ವಿಸೇಸೋತಿ ತೇಸಂ ನಿಯಮೇ ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ ಪಧಾನಕಾರಣಞ್ಚ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾ, ನ ಏವಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾದಯೋತಿ।

ಇದಾನಿ ಅಪಾದಕಪಠಮಜ್ಝಾನಪಾದಕಾನಂ ಪಕಿಣ್ಣಕಸಙ್ಖಾರಪಠಮಜ್ಝಾನಾನಿ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಾನಞ್ಚ ಮಗ್ಗಾನಂ ಏಕನ್ತೇನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಭಾವತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೋಯೇವೇತ್ಥ ಏಕನ್ತಿಕೋ ಪಧಾನಞ್ಚಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ **"ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೇನೇವಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಇತರೇ**ತಿ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಿಕಾದಿಮಗ್ಗಾ। ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾತಿಕ್ಕನ್ತಾನಂ ಅಙ್ಗಾನಂ ಅಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮತಾವಿರಾಗಭಾವನಾಭೂತಾ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತೇನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನೇನ ಆಹಿತವಿಸೇಸಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಝಾನಙ್ಗಾದಿವಿಸೇಸನಿಯಾಮಿಕಾ ಹೋತೀತಿ **"ಪಾದಕಜ್ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೇಹೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಚ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತೇನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನೇನ, ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೇನ ಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನೇನ ಉಭಯಸಬ್ಭಾವೇ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ಆಹಿತವಿಸೇಸಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿಯಮೇತೀತಿ ಆಹ **"ಏವಂ ಸೇಸವಾದೇಸುಪಿ...ಪೇ॰... ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ"**ತಿ।

ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಙ್ಖಾರೇಸೂತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಙ್ಖಾರೇಸು। "ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩೫೦) ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ತಂತಂವಿರಾಗಾವಿರಾಗಭಾವನಾಭಾವೇನಾ**ತಿ ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ವಿರಜ್ಜನಾವಿರಜ್ಜನಭಾವನಾಭಾವೇನ। ತೇನ ಆರಮ್ಮಣಜ್ಝಾನಸ್ಸಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಸೇಸಾಧಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯತಮಾಹ।

ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನಾನಿಯೇವ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾದಿವಿಸೇಸಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಕಾರಣನ್ತಿ **ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನುಪನಿಸ್ಸಯೋ** , ತಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವೇ। **ತದಭಾವಾಭಾವತೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಸಯಸ್ಸ ಅಭಾವಾಭಾವತೋ।

ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆರುಪ್ಪೇ ಅರೂಪಜ್ಝಾನಮೇವ ಪಾದಕಂ ಸಿಯಾತಿ ಆಹ **"ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕವಜ್ಜಾನ"**ನ್ತಿ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕಙ್ಗಾತಿಕ್ಕಮನೂಪನಿಸ್ಸಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾರಮ್ಮಣಭೂತಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಯೋ। **ಪಞ್ಚಹಿ ಅಙ್ಗೇಹೀ**ತಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಝಾನಙ್ಗೇಹಿ। "ತಂತಂವಾದೇಹಿ ಪಞ್ಞಾಪಿಯಮಾನಾನಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ವಾದಸಹಚಾರಿತಾಯ 'ವಾದಾ'ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ತಯೋಪೇತೇ ವಾದೇ"**ತಿ ಆಹ। ವದನ್ತಿ ಏತೇಹೀತಿ ವಾ ವಾದಕರಣಭೂತಾನಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ವಾದಾ।

ವಿಪಾಕಸನ್ತಾನಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಸುಸಜ್ಜಿತತ್ತಾತಿ ಏತೇನ ಯಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಕಮ್ಮಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮೇವ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಸೇಸಾಧಾನಂ ಕರೋತೀತಿ ದೀಪೇತಿ। ಯತೋ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಸನ್ತಾನೇ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ, ನಾಞ್ಞತ್ಥ।

ಪುರಿಮಾನುಲೋಮಂ ವಿಯ ತನ್ತಿ ಯಥಾ ಗೋತ್ರಭುಟ್ಠಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನುಲೋಮತೋ ಪುರಿಮಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ತಂ ಗೋತ್ರಭುಟ್ಠಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನುಲೋಮಂ ಅನುಬನ್ಧತಿ, ಏವಂ। **ತದಪೀ**ತಿ ಗೋತ್ರಭುಟ್ಠಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನುಲೋಮಞಾಣಮ್ಪಿ ಅಞ್ಞಂ ಅನುಲೋಮಞಾಣಮೇವ ಅನುಬನ್ಧೇಯ್ಯ, ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। **ಸಾ ಭೂಮೀ**ತಿ ಸಾ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತಾ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾಯ ಭೂಮಿ। **ಏಕೋ ಭವೋತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ಸತ್ತ ಭವೇ ದ್ವೇ ಭವೇತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನ ನೇತಬ್ಬತ್ಥಂ, ನ ಯಥಾರುತವಸೇನಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಏಕವಾರಂ ಕಾಮಾವಚರದೇವೇಸು ಏಕವಾರಂ ಮನುಸ್ಸೇಸೂತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಮಿಸ್ಸಿತೂಪಪತ್ತಿವಸೇನ ತೇಸು ಏಕಿಸ್ಸಾ ಏವ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ಅಯಂ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ಯಂ ಪನ "ನ ತೇ ಭವಂ ಅಟ್ಠಮಮಾದಿಯನ್ತೀ"ತಿ (ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೯; ಸು॰ ನಿ॰ ೨೩೨) ವುತ್ತಂ, ತಮ್ಪಿ ಕಾಮಾವಚರಭವಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಮಹಗ್ಗತಭವಾನಂ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ನತ್ಥೀತಿ ವದನ್ತಿ। ತಥಾ "ಠಪೇತ್ವಾ ದ್ವೇ ಭವೇ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಕಾಮಾವಚರದೇವಮನುಸ್ಸಭವಾನಂ ಮಿಸ್ಸಕವಸೇನೇವ, ತಸ್ಮಾ **ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಯೇ ದ್ವೇ ಭವಾ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರದೇವಮನುಸ್ಸವಸೇನ ಯೇ ದ್ವೇ ಭವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುರಿಮವಿಕಪ್ಪೇಸು ಪುಗ್ಗಲಭೇದೇನ ಪಟಿಪದಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಕಸ್ಸಚಿ ಚಲತೀತಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ನ ಚಲತೀತಿ ಕತ್ವಾ "ಚಲತಿ ಏವಾ"ತಿ ಅವಧಾರಣಮನ್ತರೇನ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩೫೦ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಪಕಿಣ್ಣಕಕಥಾ) "ಯಥಾ ಚ ಪಟಿಪದಾ, ಏವಂ ಅಧಿಪತಿಪಿ ಚಲತಿ ಏವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ

ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಪಟಿಪದಾಸು ಅಭೇದೇನ ಗಹಿತಾಸು ಏಕನ್ತೇನ ಚಲನಂ ಸಮ್ಭವತೀತಿ **“ಚಲತಿಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ, ನ ನ ಚಲತೀ”**ತಿ ತತಿಯವಿಕಪ್ಪೋ ಚಲನಾವಧಾರಣೋ ವುತ್ತೋ।

ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಪಕಿಣ್ಣಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಠಮಮಗ್ಗವೀಸತಿಮಹಾನಯವಣ್ಣನಾ

೩೫೭. ಝಾನಮಗ್ಗಾದಿಪರಿಯಾಯೇಹಿ ಕಥಿತೇ ಬೋಜ್ಝನಕಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ವಿಸೇಸತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ “ಝಾನಂ ಭಾವೇಮಿ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇಮೀ”ತಿ ಪವತ್ತಜ್ಝಾಸಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **“ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ”**ತಿಆದಿಮಾಹ।

೩೫೮. **ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನಾ**ತಿ ತಥಾ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಸಙ್ಖಾತೇನ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇನ। ತೇನೇವಾಹ **“ಯಸ್ಸ ಹೀ”**ತಿಆದಿ। **ತದನುರೂಪಬಲಾ**ತಿ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಲಾಭೇನ ಸತ್ತಿವಿಸೇಸಯೋಗಮಾಹ। ಯದಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಛನ್ದಾದೀನಂ ಅಧಿಪತಿಭಾವೋ, ಕಿಮತ್ಥಮೇತೇಯೇವ ಏವಂ ವುತ್ತಾ, ನನು ಸದ್ಧಾದೀನಮ್ಪಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಹ **“ಸೇಸಧಮ್ಮಾನ”**ನ್ತಿಆದಿ। **ಅತಂಸಭಾವತ್ತಾ**ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಸಾತಿಸಯಮನುವತ್ತಿತಬ್ಬಭಾವರಹಿತತ್ತಾ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಸದ್ಧಾದಯೋಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಅನುವತ್ತಯನ್ತಿ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಸಮಧುರೇನ ಅಞ್ಞೇನ ವಿನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಅನುವತ್ತನೀಯಭಾವೋ ನ ತೇಸಂ ಯಥಾ ಛನ್ದಾದೀನನ್ತಿ ತೇಯೇವ ಅಧಿಪತಿಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಿಸೇಸೋ ಪರಿಬ್ಯತ್ತೋ ಹೋತಿ।

ಚತುಮಗ್ಗನಯಸಹಸ್ಸವಣ್ಣನಾ

೩೬೧. **ಮಾನಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಸದಿಸಾ ಪವತ್ತಿ**। ತಥಾ ಹಿ ಸೋ ಅಧಿಪತಿ ವಿಯ ಅಞ್ಞಾಧಿಪತಿನಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಹ ನಪ್ಪವತ್ತತೀತಿ। **ಏಕದೇಸ...ಪೇ॰... ಉಪಮಾ ಹೋತಿ,** ನ ಸಬ್ಬಸಾಮಞ್ಞೇನ, ಇತರಥಾ ಸೂರಿಯತ್ಥಙ್ಗಮನೇ ಅನ್ಧಕಾರಾವತ್ಥರಣಂ ವಿಯ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗತಿರೋಧಾನೇ ಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಛಾದಕತಮಪ್ಪವತ್ತಿ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಅಞ್ಞೇ ಅಞ್ಞೇ। “ಆನೀತಂ ಇದಂ ಸುತ್ತ”ನ್ತಿ ವಿಭತ್ತಿ ಪರಿಣಾಮೇತಬ್ಬಾ। **ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನಾ**ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನ। **ನ ಉಪಮಾಯ ವುತ್ತತ್ತಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ನ ಉಪಮಾಯ ವುತ್ತಭಾವತೋ। **ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನಾ**ತಿ ವಾ ಏತಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ನಯೇನ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಉಪಮಾಯ ನ ವುತ್ತತ್ತಾ। **ಅವಯವಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತಿ,** ಯೇನ ತೇ ಚೇತಸಿ ನಿಯುತ್ತಾ, ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏತೇತಿ ಚ **ಚೇತಸಿಕಾ**ತಿಆದಿನಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ನ ಪನ “ಫಸ್ಸಿಕಾ”ತಿಆದಿನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಕುಸಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅಕುಸಲಪದಂ

ಧಮ್ಮುದ್ದೇಸವಾರೋ

ಪಠಮಚಿತ್ತವಣ್ಣನಾ

೩೬೫. ಖಣತ್ತಯಸ್ಸ ಅಕುಸಲೇಸು ಅಸಮ್ಭವತೋ ಸಮವಾಯಕಾಲಹೇತುಸಮೂಹತ್ಥೋ **ಸಮಯ**-ಸದ್ದೋ। ಲೋಭಾಭಿಭೂತಾಯ ಏವ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸ್ಮಿಂ ಇತರತ್ರ ಚ ಇಟ್ಠಾಕಾರಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಭಾವೋತಿ ಏವಮಾದಿಂ ಸನ್ಧಾಯ **“ಯಥಾನುರೂಪ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। “ಕಿಲೇಸಾತುರತಾಯ ಅನಾರೋಗ್ಯಟ್ಠೇನ ಕಿಲೇಸವಜ್ಜಸಬ್ಭಾವತೋ ಸಾವಜ್ಜಟ್ಠೇನ

ಅವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಭೂತತಾಯ ಅಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಟ್ಠೇನ ಅಕುಸಲ"ನ್ತಿ ಚ "ಸಾವಜ್ಜದುಕ್ಖವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಂ, ಅನತ್ಥಜನನರಸಂ, ಸಂಕಿಲೇಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪದಟ್ಠಾನಂ, ಗಾರಯ್ಹಭಾವತೋ ವಾ ಸಾವಜ್ಜಲಕ್ಖಣಂ, ಸಂಕಿಲೇಸಭಾವರಸಂ, ಅನಿಟ್ಠವಿಪಾಕಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ಯಥಾವುತ್ತಪದಟ್ಠಾನಮೇವಾ"ತಿ ಚ ಏವಮಾದಿನಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಅನುಗನ್ತಬ್ಬತಾಯ ವುತ್ತಂ "**ವುತ್ತನಯಂ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ**"ತಿ।

ಗತಂ ಗಮನಂ ಪವತ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "**ಗತಮತ್ತಂ ಗತಿಮತ್ತಂ ಗಹಣಮತ್ತ**"ನ್ತಿ। ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಹಿ ಗತಿ ಪವತ್ತಿ ಏವಾತಿ। **ಆಸನ್ನಕಾರಣತ್ತಾ**ತಿ ಪದಟ್ಠಾನತಾಯ, ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ವಿಯ ಹಿ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಅಚ್ಚಾಸನ್ನಹೇತು। ತಥಾ ಹಿ ಸತಿಪಿ ಅಸದ್ಧಮ್ಮಸವನಾದಿಕಾರಣೇ ಅಯೋನಿಸೋ ಅನಾವಜ್ಜಿತೇ ಅವವತ್ಥಾಪಿತೇ ಚ ನತ್ಥಿ ಅಕುಸಲಪ್ಪವತ್ತಿ। ತಥಾ ಚ ವಕ್ಖತಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಅಯೋನಿಸೋ ಅಕುಸಲ"ನ್ತಿ। ಏತೇನ ಏಕನ್ತಕಾರಣತಾ ಚ ವುತ್ತತ್ಥಾ ಹೋತಿ। ಪಟಿಸಙ್ಖಾ ಸೀತಾದಿಖಮನಂ ಅಪ್ಪಮಾದವಿಹಾರೋತಿ ವುತ್ತಂ "**ಅಪ್ಪಮಜ್ಜನಂ ಖಮನ**"ನ್ತಿ। ತೇನ ಸತಿಸಂವರೋತಿ ಇಧ ಖನ್ತಿಸಂವರೋ ವುತ್ತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ। **ಪಹಾನಸಂವರೋತಿ ವೀರಿಯಸಂವರೋ**। ಸೋ ಹಿ "ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಂ ನಾಧಿವಾಸೇತಿ ಪಜಹತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೪; ೬.೫೮) ವುತ್ತೋತಿ।

ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತಾಕಾರೋ ಮೋಹೋ **ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವಗ್ಗಹಣಾಕಾರೋ**। ತೇನ ಹಿ ನಿವುತಾ ನ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಅಭಿಜ್ಝಾಯ ವಿಸೇಸಯೋಗೋ **ಕಮ್ಮಪಥಪ್ಪತ್ತಿ**।

ಅನುಪಪರಿಕ್ಖಾ ಮೋಹೋ। ಸೋ ಚೇತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿರಹಿತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ದಿಟ್ಠಿಸಹಿತಸ್ಸ ಪನ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅನುವಿಧಾಯಕತ್ತಾ ತಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಗಹಣನ್ತಿ। **ಅವತ್ಥುಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಅಸದ್ದಹನೀಯೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ। **ಸಾನುನಯೋ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿ ಮೋಹದಿಟ್ಠೀನಂ ಸದ್ಧಾಪತಿರೂಪತಮಾಹ। ಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪಮೋಹಾದೀಹಿ ಪಮಜ್ಜನತೋ **ಅಹಿರಿಕಾದೀಹಿ** ಕಾರಣೇಹಿ। **ಆರಕ್ಖರಹಿತಚಿತ್ತೇ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸತಿವಿರಹತಂಯೇವ ದಸ್ಸೇತಿ। ಆರಕ್ಖಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ ಹಿ ಸತೀತಿ। ಏತೇನ "ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಚಿತ್ತೇ ಅನ್ಧಬಾಲಚಿತ್ತೇ"ತಿ ಪದದ್ವಯಂ ವುತ್ತತ್ಥಂ ಹೋತಿ। **ಉಪನಾಹಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ರಾಗಾದಯೋ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। ರಾಗಾದೀನಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾದಿಸಭಾವತಾಯ "**ಅವಿಸೇಸೇನಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ। **ಇಧಾ**ತಿ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ। **ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬೇ ಪಯೋಜನೇ ಭುಮ್ಮಂ** "ಚಮ್ಮಸ್ಮಿಂ ದೀಪಿನಂ ಹನ್ತೀ"ತಿ (ವಜಿರ॰ ಟೀ॰ ೧೭-೧೮ ವೇರಞ್ಜಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾ) ವಿಯ **ಆರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಅವೂಪಸಮೋ** ಫಲೂಪಚಾರೇನ "ಸೇಮ್ಹೋ ಗುಳೋ"ತಿ ವಿಯ।

ಧಮ್ಮುದ್ದೇಸವಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೯೦. ಸಭಾವಪಟಿಚ್ಛಾದವಸೇನ ಪಕತಿಅತ್ತಾದಿಅಸನ್ತಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ ನಿಮಿತ್ತತ್ತಾ **ಅಸನ್ತಂ ಬುಜ್ಝತಿ,** ನಿಚ್ಚಾದಿವಿಸಮಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾದಿವಿಪರಿಯೇಸಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ **ಅಸಮಂ ಬುಜ್ಝತೀತಿ** ಮೋಹೋ ವುತ್ತೋ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಕತ್ತುಭಾವೇನ ಉಪಚಾರಿತತ್ತಾ, ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ದಿಟ್ಠಿಸಹಿತಮೋಹವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ಚ **ಪಕತೀ**ತಿ ಕಾಪಿಲಾನಂ ಪಧಾನಂ।

ತತಿಯಚಿತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೦೦. ಅಪಣ್ಣಕಪದಂ ವಿಯ ಅವಿರಜ್ಝನಕಪದಮ್ಪಿ ಕದಾಚಿ ನಿಯತಭಾವಂ ದೀಪೇಯ್ಯಾತಿ ಅನಿಯತತಂ ದೀಪೇತುಂ "**ಉಪ್ಪತ್ತಿಅರಹಜ್ಝಾನೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ ಮಾನಸ್ಸ ಅನಿಯತತ್ತಾ। ಯದಿ ಹಿ ಮಾನೋ ನಿಯತೋ ಸಿಯಾ, ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಮಾನರಹಿತಾ ಪವತ್ತಿ ನ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ಭವರಾಗಸ್ಸ। ಏವಂ ಸತಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ಚತುಕ್ಖತ್ತುಂ ಕಾಮರಾಗೇನ ಯೋಜನಾ ನ ಸಿಯಾ, ತಿಕ್ಖತ್ತುಂಯೇವ

ಸಿಯಾ, ಭವರಾಗಮೂಲಿಕಾ ಚ ನ ಸಿಯಾ, ಏವಞ್ಚ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಸಂಯೋಜನೇಹಿ ಅಟ್ಠವಿಧೇನ ಯೋಜನಾ ಸಿಯಾ, ನ ದಸವಿಧಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾಹಿ ಯೋಜನಾಹಿ ಮಾನಸ್ಸ ಅನಿಯತಭಾವೋ ಪಕಾಸಿತೋ। ಅಥ ವಾ ಮಾನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಞ್ಚ ಹೋನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾನಿ ಅಪಣ್ಣಕಙ್ಗಾನಿ, ಕಿಂ ಪನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅಪೇಕ್ಖಾಯಂ ಯೇವಾಪನಕಾತಿ ವಿದಿತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। ಯೇವಾಪನಕಾನಞ್ಹಿ ಪಞ್ಚಭಾವೋ ಇಧ ವಿಧೀಯತಿ, ನ ಅಪಣ್ಣಕಙ್ಗಾನನ್ತಿ ಸೋ ಯಥಾ ಹೋತಿ , ತಥಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಕಿಲೇಸದುಕೇ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದೀಸು "ಕಿಲೇಸಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕಿಲೇಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿಆದೀಸು "ಲೋಭಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಮೋಹೋ ಮಾನೋ ಥಿನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅಹಿರಿಕಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಂ। ಲೋಭಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಮೋಹೋ ಮಾನೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅಹಿರಿಕಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಂ। ಲೋಭಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಮೋಹೋ ಥಿನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅಹಿರಿಕಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಂ। ಲೋಭಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಮೋಹೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅಹಿರಿಕಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪ"ನ್ತಿ ವಿಭತ್ತತ್ತಾ **"ತಥಾ ಕಿಲೇಸದುಕೇಪೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾಸಙ್ಖಾರಿಕಚಿತ್ತವಸೇನ ಹಿ ಅಯಂ ಪಾಠಭೇದೋತಿ।

"ಕಾಮರಾಗೋ ಚತುಧಾ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಪಟಿಘೋ ತಿಧಾ, ಮಾನೋ ಏಕಧಾ, ತಥಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಭವರಾಗೋತಿ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಕಾಮರಾಗೋ ಮಾನಸಂಯೋಜನಅವಿಜ್ಜಾಸಂಯೋಜನೇಹಿ ಚೇವ ಅವಿಜ್ಜಾಸಂಯೋಜನಮತ್ತೇನೇವ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ಮಾನೋ ಭವರಾಗಾವಿಜ್ಜಾಸಂಯೋಜನೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಭವರಾಗೋ ಅವಿಜ್ಜಾಸಂಯೋಜನೇನ ಸದ್ಧಿ"ನ್ತಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾಯಂ** (ಧಂ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೪೬೫) ವಕ್ಖಮಾನತ್ತಾ **"ಇಧ ಚ ವಕ್ಖತೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥೇವ "ಲೋಭೋ ಛಧಾ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಪಟಿಘೋ ದ್ವೇಧಾ, ತಥಾ ಮೋಹೋ"ತಿ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ "ಲೋಭೋ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಮೋಹಉದ್ಧಚ್ಚಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಸಸಙ್ಖಾರಿಕೋ ಮೋಹಥಿನಉದ್ಧಚ್ಚಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಅಸಙ್ಖಾರಿಕೋ ಏವ ಮೋಹಮಾನಉದ್ಧಚ್ಚಅಹಿರಿಕಅನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಸಸಙ್ಖಾರಿಕೋ ಏವ ಚ ಮೋಹಮಾನಥಿನಉದ್ಧಚ್ಚಅಹಿರಿಕಅನೋತ್ತಪ್ಪೇಹೀ"ತಿ ವಕ್ಖಮಾನತ್ತಾ **"ತಥಾದಸವಿಧಾ ಕಿಲೇಸಾನ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। "ಅಹ"ನ್ತಿ ಗಹಣತಾಯ ಅವಂಕತ್ವಾ ಗಹಣಮ್ಪಿ **"ಸಮ್ಪಗ್ಗಹೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಚತುತ್ಥಚಿತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೦೨. **ಉಸ್ಸಾಹಂ ಜನೇನ್ತಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಚಿತ್ತಪಯೋಗಸಙ್ಖಾತೋ ಸಙ್ಖಾರೋ ಏವ ಉಸ್ಸಾಹೋ, ನ ವೀರಿಯುಸ್ಸಾಹೋತಿ।

ನವಮಚಿತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೧೩. **ವಿಸಪ್ಪನಾನಿಟ್ಠರೂಪಸಮುಟ್ಠಾನಂ** ಯೇನ ಕುಪಿತಸ್ಸ ಸಕಲಸರೀರಂ ಕಮ್ಪತಿ, ಕುಪಿತಾಕಾರೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಏತೇನ ಸಮ್ಪತ್ತಿಅತ್ಥೋ ರಸೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ, ಪವತ್ತಿಆಕಾರವಸೇನ ವಾ ವಿಸಪ್ಪನರಸೋ। ತಥಾ ಹಿ ಯಸ್ಸ ಕುಪ್ಪತಿ, ತಸ್ಸ ಅಮಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಪತ್ತಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪಟಿಘುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತು ಹೋತೀತಿ। ಏತೇನ ಕಿಚ್ಚತ್ಥೋ ರಸೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ।

೪೧೮. **ವಚನತ್ಥಮೇವ** ವಚನಪರಿಯಾಯಮೇವ।

ಏಕಾದಸಮಚಿತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೨೪. **ನಿಚ್ಛಯಾಭಾವಾ**ತಿ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಾಭಾವಾ। **ಅಸಣ್ಠಹನತೋ**ತಿ ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅನವಟ್ಠಾನತೋ।

ದ್ವಾದಸಮಚಿತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೨೯. ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿ ನತ್ಥಿ "ಛನ್ದವತೋ ಚೇ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಾ ಮಯ್ಹಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿಆದಿಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವಾ। **ಅನುದ್ಧಟತ್ತಾ ಪಟಿಸಿದ್ಧತಾ,** ಯಥಾಧಮ್ಮಸಾಸನೇ ಅವಚನಮ್ಪಿ ಅಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ।

ಅವಚನತೋತಿ ಅ-ಕಾರಸ್ಸ ತದಞ್ಞವಚನತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏತೇನ ಚ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬೇಸು ಅಭಾವವಚನೇನ ಕಾರಣಸಿದ್ಧಿಯಾ ಫಲಸಿದ್ಧೀತಿ ತತ್ಥ ಅಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಮೇವ ತಾವ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಪಟಿಸನ್ಧಿಅನಾಕಡ್ಢನತೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ತಂಸಭಾವತಾ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ತತೋ ಚ "ಬಲವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢತಿ, ದುಬ್ಬಲಂ ನಾಕಡ್ಢತೀ"ತಿ ಇದಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಸಭಾವೇಸು। ಯಸ್ಸ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಸಭಾವೋ ಏವ ನತ್ಥಿ, ನ ತಸ್ಸ ಬಲವಭಾವೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆಕಡ್ಢನೇ ಕಾರಣನ್ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ಅನಾಕಡ್ಢನಂ ಸಾಧೇತಿ "ಯದಿ ಹಿ ಆಕಡ್ಢೇಯ್ಯಾ"ತಿಆದಿನಾ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ನಾಗತಂ, ತಸ್ಮಾ ನಾಕಡ್ಢತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। "ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ನಾಗತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ "**ಅನಾಕಡ್ಢನತೋ ಅನಾಗಮನಂ ಸಾಧೇತು**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಪಾಯಗಮನೀಯಸ್ಸಾತಿ ಅಪಾಯಂ ಗಮೇತೀತಿ ಅಪಾಯಗಮನೀಯಂ, ತಂಸಭಾವನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಆಕಡ್ಢನೇ ಸತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ಏಕನ್ತೇನ ಅಪಾಯಗಮನೀಯಂ ಸಿಯಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೪೨೯) "ಇತರಸ್ಸಾಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಂ ಭವೇಯ್ಯಾ"ತಿ। ನ ಹಿ ಅಕುಸಲಪಟಿಸನ್ಧಿ ಸುಗತಿಯಂ ಸಮ್ಭವತೀತಿ। "ಚತೂಹಿ ಅಪಾಯೇಹಿ ಚ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ (ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೧೧; ಸು॰ ನಿ॰ ೨೩೪) ಅವಿನಿಪಾತಧಮ್ಮೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೪೧; ೫.೯೯೮, ೧೦೦೪) ವಚನತೋ ಅಪಾಯಗಮನೀಯಞ್ಚ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ "ಅಪಾಯಗಮನೀಯಸ್ಸ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬತ್ತಾ"ತಿ। ನ ಚೇತಂ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಂ, ನ ಸೋ ತಸ್ಸ ಅಪಾಯಗಮನೀಯೋ ರಾಗೋ ದೋಸೋ ಮೋಹೋ ತದೇಕಟ್ಠಾ ಚ ಕಿಲೇಸಾತಿ ಏತೇನ ಸಙ್ಗಹೋತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ನಿಯೋಗತೋ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೪೦೬)।

"ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೨೭) ವುತ್ತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋ। ಸೋ ಚ ಯದಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢೇಯ್ಯ, ತಸ್ಸಾಪಿ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂಯೇವ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ। **ನ ಚೇತಂ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ ಆವತ್ತತಿ।

ಸಹಜಾತಮೇವ ವಿಭತ್ತನ್ತಿ ಯಥಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬವಿಭಙ್ಗೇ "ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬೋ ಧಮ್ಮೋ ನೇವ ದಸ್ಸನೇನ ನ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೮.೮೬) ಸಹಜಾತಂ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕನ್ತಿ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ "ಸಹಜಾತಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಚೇತನಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಚೇತನಾ ವಿಪಾಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವಿಭತ್ತಂ, ಏವಂ ಅವಿಭಜಿತ್ವಾ "ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಚೇತನಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೮.೮೯) ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ "ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಾ ಚೇತನಾ ವಿಪಾಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ। ತೇನ ನ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। **ಪಚ್ಚನೀಯೇಪಿ** ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಸಙ್ಗಾಹಕಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯುದ್ಧಾರೇ ಕರಿಯಮಾನೇ। **ಇತರತ್ಥ ಚಾತಿ** ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಪದೇ। ತತ್ಥ ಹಿ "ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬೋ ಧಮ್ಮೋ ನೇವ ದಸ್ಸನೇನ ನ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಹಜಾತಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಛಾಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೮.೭೧) ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋಪಿ ವುತ್ತೋತಿ।

ತದಭಾವಾತಿ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವಾ। ನ ಚ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಂ ವಿನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆಕಡ್ಢನಂ ಅತ್ಥೀತಿ "**ಪಟಿಸನ್ಧಿಅನಾಕಡ್ಢನತೋ ತತ್ಥ ಅನಾಗತಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಏತ್ಥಾತಿ** "ಠಪೇತ್ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ಸೇಸಾನಿ ಏಕಾದಸೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢನ್ತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ। **ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಸ್ಸಾತಿ** ಪವತ್ತಿಯಂ ವಿಪಾಕೋ ಪವತ್ತಿಏಕದೇಸತಾಯ ಪವತ್ತಿಭೂತೋ ವಾ ವಿಪಾಕೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ

ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ, ಕಮ್ಮಂ, ತಸ್ಸ। ಅಥ ವಾ ಪವತ್ತಿಯಂ ವಿಪಾಕೋ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅತ್ಥೇ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ನಾನಾ…ಪೇ॰… ಯೋ, **ತಬ್ಭಾವೋ…ಪೇ॰… ತಾ**ತಿ ಏವಂ ಪದಚ್ಛೇದೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ನ ಸಕ್ಕಾ ನಿವಾರೇತುಂ** ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಂ ವಿನಾ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ।

ಇದಾನಿ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಾನಂ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಲಾಭಿತಾಯ ಆಹಚ್ಚಭಾಸಿತತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ವುತ್ತಞ್ಹೇ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ವಿಪಾಕದಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಪಾಕಧಮ್ಮತಾತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ **“ಯದಿ ಭಾವನಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ವಿಪಾಕದಾನಾಭಾವೇಪಿ ಸಿದ್ಧೋ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಭಾವೋ ತಾದಿಸಾನಂ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾತಿ ಆಹ **“ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಾದೀನ”**ನ್ತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅತ್ತನೋ ಕಾಲಮತಿಕ್ಕನ್ತಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಞ್ಚ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ**ತಿ ಇದಂ ಸಹಾಯಪಚ್ಚಯಲಾಭತೋ ಪುಥುಜ್ಜನಸನ್ತಾನವುತ್ತಿನೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಂ, ತದಭಾವಾ ಸೇಕ್ಖಸನ್ತತಿಯಂ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಾನುಪ್ಪಾದನಞ್ಚ ಯುತ್ತಂ ಸಿಯಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವಾಹ **“ಇದಂ ಪನ ಠಾನಂ ಸುಟ್ಠು ವಿಚಾರೇತಬ್ಬ”**ನ್ತಿಆದಿ। ತಥಾ ಚ ವಕ್ಖತಿ “ಪುಥುಜ್ಜನೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಸಕಭಣ್ಡೇ ಛನ್ದರಾಗಾದೀನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಚ ಸಂಯೋಜನತ್ತಯತದೇಕಟ್ಠಕಿಲೇಸಾನಂ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನತಾಯ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣಸಹಾಯಾನಂ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುನ್ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕೋ ವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತೋ”ತಿ। ತಸ್ಸ ತಾದಿಸಸ್ಸೇವ ಸತಿ ಸಹಾಯೇ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನವಚನಂ, ಅಸತಿ ವಿಪಾಕಾನುಪ್ಪಾದನವಚನಂ ವಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಚ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕದಾಯಿಕಂ ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ **“ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। “ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಞ್ಹಿ ಸನ್ಧಾಯ ‘ತೇಸಂ ವಿಪಾಕೇ ಞಾಣ’ನ್ತಿ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಭಙ್ಗೇ** (ವಿಭ॰ ೭೨೫-೭೨೬) ವುತ್ತ”ನ್ತಿ ಏಕೇ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ। ಏವಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಚೇತನಾಪಿ ನ ಹೋತಿ, ಸಾಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಅಪನೇತಬ್ಬಾತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ಅಕುಸಲಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅಬ್ಯಾಕತಪದಂ

ಅಹೇತುಕಕುಸಲವಿಪಾಕವಣ್ಣನಾ

೪೩೧. **ಕಾಮಾವಚರ…ಪೇ॰… ಆದಿ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ “ಉಪಚಿತತ್ತಾ”ತಿ ಪದಂ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ “ಅಸಾಧಾರಣಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯವಸೇನಾ”ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। “**ಉಪಚಿತತ್ತಾ**ತಿ ಲದ್ಧಾಸೇವನತ್ತಾ”ತಿ ಕೇಚಿ ವದನ್ತಿ , ತಂ ಪಠಮಜವನಸ್ಸ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ಅನಾಸೇವನತ್ತಾ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕದಾನಮೇವ ನ ಸಿಯಾತಿ ತತೋ ಅಞ್ಞಥಾ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಯಥಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವಿಪಾಕಾಭಿಮುಖ**ನ್ತಿ ವಿಪಾಕದಾನಾಭಿಮುಖಂ ಕತೋಕಾಸಂ। ಕತೋಕಾಸತಾ ಚ ಅನಾದಿಮ್ಹಿ ಸಂಸಾರೇ ಅನೇಕೇಸಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಕತಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಪರಸ್ಸ ಪಟಿಬಾಹನೇನ ಹೋತೀತಿ **“ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ವಡ್ಢಿತತಾ** ಚ ಸಕಮ್ಮಸ್ಸ ಬಲದಾನಸಮತ್ಥತಾವಸೇನ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಣೇಹಿ ಅಭಿಸಙ್ಖತತಾ। **ಅಸಾಧಾರಣೇನ ನಾಮಂ ಉದ್ಧಟಂ** “ಭೇರೀಸದ್ದೋ ಯವಙ್ಕುರೋ”ತಿ ಯಥಾ। **ವಿಞ್ಞಾಣಾನ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ। **ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯತ್ತಾ**ತಿ ಅಧಿಕಪಚ್ಚಯತ್ತಾ।

ಚಕ್ಖುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಞ್ಚ ತಂ ರೂಪವಿಜಾನನಞ್ಚಾತಿ ಏತೇನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತಂ ಸಮಾಸಸ್ಸ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ತತ್ಥ ಚ **“ಚಕ್ಖುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತ”**ನ್ತಿಆದಿಪದದ್ವಯಸ್ಸ ನೀಲುಪ್ಪಲಸದ್ದಾದೀನಂ ವಿಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವಮಾಹ। **ಅಞ್ಞವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ। ರೂಪಂಯೇವಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಪನ ಅತ್ಥೇ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ತಂಸದಿಸಾನಂ ತದುಪಚಾರಂ ಕತ್ವಾ ಯಥಾ “ಸಾ ಏವ ತಿತ್ತಿರೀ ತಾನಿ ಏವ ಓಸಧಾನೀ”ತಿ। **ಝಾನಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವೇ ನ ಝಾನಙ್ಗತಾ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಾದೀನಂ ಉಪಚರಿತಝಾನಙ್ಗತಂ ಸಾಧೇತಿ। ನ ಹಿ ಝಾನಙ್ಗಾನಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯತಂ ವತ್ವಾ ತೇಸಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಾದಯೋ ಝಾನರಾಸಿಟ್ಠಾನೇ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯುನ್ತಿ

ಆಹ “**ಝಾನಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವೇ**”ತಿಆದಿ। **ಉಪೇಕ್ಖಾದಿಭಾವತೋ**ತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸುಖದುಕ್ಖೇಕಗ್ಗತಾಭಾವತೋ। **ಅಞ್ಞಟ್ಠಾನಾಭಾವತೋ**ತಿ ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿಂ ಏವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

೪೩೬. ಅಕುಸಲಂ ಭವಙ್ಗನಿಸ್ಸನ್ದೇನ “**ಪಣ್ಡರ**”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಭವಙ್ಗೇ ಅಪಣ್ಡರೇ ತಂಮೂಲಿಕಾ ಕುತೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಪಣ್ಡರತಾತಿ “**ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಚಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪಣ್ಡರತಾಯ ಕಾರಣಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ,** ಯದಿ ಅಞ್ಞಕಾರಣಾ ಪಣ್ಡರತಾ, **ಸಭಾವೋವಾಯ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಕಿಲೇಸಸಭಾವತಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಚೇತ್ಥ ಫಸ್ಸಾದೀನಮ್ಪಿ ಪಣ್ಡರತಾಪತ್ತಿ। ಯತೋ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾವಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸಞ್ಞುನಾ ಭಗವತಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂಯೇವ ತಥಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನ್ತಿ।

೪೩೯. ಅನತಿಕ್ಕಮನೇನ ಭಾವನಾಯ। ಪಸಾದಘಟ್ಟನಂ ವಿಸಯಸ್ಸ ಯೋಗ್ಯದೇಸೇ ಅವಟ್ಠಾನನ್ತಿ “**ಪಸಾದಂ ಘಟ್ಟೇತ್ವಾ ಆಪಾಥಂ ಗನ್ತ್ವಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಮಹಾಭೂತೇಸು ಪಟಿಹಞ್ಞತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ನ ಸಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ, ನಾಪಿ ಕೇನಚಿ ಪಟಿಹಞ್ಞೀಯತಿ ಅಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸಭಾವತ್ತಾ। ವಿಸಯವಿಸಯೀಭೂತಂ ಪನ ಅಭಿಮುಖಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಹೇತುತಾಯ ವಿಸಿಟ್ಠಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಪಟಿಹತಪಟಿಘಾತಕಭಾವೇನ ವೋಹರೀಯತಿ , ತಸ್ಮಾ ತೇಸು ಸಪ್ಪಟಿಘವೋಹಾರೋ। “ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಘಟ್ಟೇತೀತಿ ಏವಮಾದಿ ಚ ಉಪಚಾರವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಮಹಾಭೂತಾರಮ್ಮಣೇನ ಪನ ಕಾಯಪ್ಪಸಾದನಿಸ್ಸಯಭೂತೇಸು ಮಹಾಭೂತೇಸು ಘಟ್ಟಿಯಮಾನೇಸು ಪಸಾದೋಪಿ ಘಟ್ಟಿತೋ ಏವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ವತ್ವಾ ವೀಮಂಸಿತಬ್ಬ”ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತೇನ ಏಕದೇಸಸಾಮಞ್ಞೇನ ಉಪಮಾವಚನತೋ ನಿಸ್ಸಿತನಿಸ್ಸಯಘಟ್ಟನಾನಂ ಸತಿಪಿ ಪುಬ್ಬಾಪರಭಾವೇ ಉಪಮತ್ತೇ ಉಪಮಾಭಾವೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಉಭಯಘಟ್ಟನದಸ್ಸನತ್ಥ**”ನ್ತಿ ಆಹ।

೪೫೫. ದಸ್ಸನಾದಿಪ್ಪವತ್ತಿಭಾವತೋತಿ ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಅದಸ್ಸನಾದಿತಾಯ ಸಾ ಏತೇಸಂ ಏವ ವಿಸೇಸೋ। **ಅನಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತಾಯಾ**ತಿ ಅಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತ್ತಾಭಾವತೋ। **ಅಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವೇನಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುತೋಪಿ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ “**ಮನೋದ್ವಾರನಿಗ್ಗಮನಮುಖಭಾವಾಭಾವತೋ**”ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ “ನಿಗ್ಗಮನಪವೇಸಮುಖಭಾವಾಭಾವತೋ”ತಿ। ತಿವಿಧೇನಪಿ ಹಿ ಮನೋಧಾತುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ವಿಸೇಸೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ। **ತತೋ ಏವ** ವಿಜಾನನವಿಸೇಸವಿರಹತೋಯೇವ। ಯದಿ ಮನೋಧಾತು “ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ”ನ್ತಿ ನ ವುಚ್ಚತಿ, ಛವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಾತಿ ಕಥಂ ಮನೋಧಾತುಯಾ ತತ್ಥ ಸಙ್ಗಹೋ ಹೋತೀತಿ? ಸಙ್ಗಹೋ ಏವ ಪರಿಯಾಯದೇಸನತ್ತಾ। ಅತ್ಥಿ ಹಿ ಏಸ ಪರಿಯಾಯೋ “ಮನನಮತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ”ನ್ತಿ ಯಥಾ “ಮನನಮತ್ತಾ ಧಾತು ಮನೋಧಾತೂ”ತಿ। ಅಪಿಚ ವತ್ಥುಕಿಚ್ಚೇಹಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸಭಾಗತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಉಪರಮುಪ್ಪಾದಭಾವತೋ ಅನ್ತಾದಿಭಾವತೋ ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಸಙ್ಗಹಿತಾ ಮನೋಧಾತು, ನ ಸೇಸವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಸಙ್ಗಹಿತಾ ಅತಂಸಭಾಗತ್ತಾ, ಇಧ ಪನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಕತತ್ತಾ ಮನಸೋ ಸಮ್ಭೂಯ ವಿಸಿಟ್ಠಮನೋಕಿಚ್ಚಯುತ್ತಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ತದಭಾವತೋ “ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿಪಿ ನ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ ಇಮಮೇವತ್ಥಂ ಸಾಧೇತುಂ “**ನ ಹಿ ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಮನತೋ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಮನೋಧಾತುಯಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಕಿಚ್ಚವಿರಹಂಯೇವ ದಸ್ಸೇತಿ। **ದಸ್ಸನಾದೀನಂ ಪನಾ**ತಿಆದಿನಾ ಅಞ್ಞವಿಞ್ಞಾಣವಿಧುರಂ ಮನೋಧಾತುಯಾ ಚ ಸಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಯದಿ ಜನಕಸದಿಸತಾ ನಾಮ ಮಹಾವಿಪಾಕೇಸು ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿತಾ, ತಿಹೇತುಕತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ತಿಹೇತುಕಾನಂ, ದುಹೇತುಕತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ದುಹೇತುಕಾನಞ್ಚ ಭವತು ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿತಾ, ತಿಹೇತುಕತೋ ಪನ ನಿಬ್ಬತ್ತದುಹೇತುಕಾನಂ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ “**ತತ್ಥ ಹೀ**”ತಿಆದಿ। **ತಂಸೋತಪತಿತತಾ ನ ಸಿಯಾ** ತಸ್ಸಾ ಅನಾನನ್ತರತ್ತಾ। **ತತೋ ಏವ ಹೀ**ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಸೋತಪತಿತಂ ಏವಾನನ್ತರೇನ ವಚನೇನ ಸಮತ್ಥಯತಿ। ಯದಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಮ್ಪಿ ಮನೋಧಾತುಆದೀಸು ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ವಿಯ ಅಗಣನೂಪಗಭಾವೋ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಪಟ್ಠಾನೇ ಕಥಂ ತೇಸಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯತಾವಚನಂ।

“ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೩೧), “ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾನಿ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾನಿ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೩೧) ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಪಚ್ಚನೀಯೇಪಿ “ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನ ಝಾನಪಚ್ಚಯಾ, ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಹಿತಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೯೮) ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಏವ ಉದ್ಧಟಾನಿ, ನ ಮನೋಧಾತುಆದೀನೀತಿ ಆಹ **“ಝಾನಪಚ್ಚಯಕಿಚ್ಚಮತ್ತತೋ”**ತಿಆದಿ। ನ ಹೇತ್ಥ ಝಾನಙ್ಗಾನಂ ಬಲವದುಬ್ಬಲಭಾವೋ ಅಧಿಕತೋ, ಅಥ ಖೋ ಝಾನಪಚ್ಚಯಭಾವಮತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೪೯೯. ಸಮಾನವತ್ಥುಕಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಂ ಲಭಿತ್ವಾತಿ ದಸ್ಸನಾದಿತೋ ಮನೋಧಾತುಯಾ ಚ ಬಲವಭಾವೇ ಕಾರಣವಚನಂ। **ಯಥಾರಮ್ಮಣ**ನ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಾನುರೂಪಂ। ಯದಿ ಸಮಾನನಿಸ್ಸಯತಾಯ ಮನೋಧಾತುತೋ ಬಲವತರತ್ತಂ ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾಯ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ ಕಥಂ ಮಜ್ಝತ್ತವೇದನನ್ತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಬಲವಭಾವಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ ಸನ್ತತಿಪರಿಣಾಮನಬ್ಯಾಪಾರವಿಸೇಸಾ ನ ಸೋಮನಸ್ಸವೇದನನ್ತಿ ಪರಿಹಾರಂ ವದನ್ತೋ **“ಫೋಟ್ಠಬ್ಬನ”**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। **ವಿಪಾಕೋ ವಿಯ ಅನುಭವನಮೇವ ನ ಹೋತೀ**ತಿ ಸತಿ ಸಮತ್ಥತಾಯ ವಿಪಾಕಾನಂ ಏಕನ್ತೇನ ಆರಮ್ಮಣರಸಾನುಭವನತಾಯ ವುತ್ತಂ।

ಅಹೇತುಕಕುಸಲವಿಪಾಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅಟ್ಠಮಹಾವಿಪಾಕಚಿತ್ತವಣ್ಣನಾ

೪೯೮. ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಾನಂ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಂ ವುತ್ತಂ **ದ್ವಾರಕಥಾಯಂ** “ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಾಕುಸಲೋ ಏಕೂನತಿಂಸವಿಧೋ ಮನೋ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಮನೋಕಮ್ಮದ್ವಾರಕಥಾ)। **ಪಯೋಗೇನಾ**ತಿ ಅತ್ತನಾ ಪರೇಹಿ ವಾ ಕತೇನ ಉಸ್ಸಾಹನಪಯೋಗೇನ। **ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಿ ವಿಯ** ಯೇಸಂ ತಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಅನುಬನ್ಧಭೂತಂ। ಪಠಮಪಞ್ಚಮಚಿತ್ತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಬಲವದುಬ್ಬಲಭಾವವಿಚಾರೇನ ದುತಿಯಛಟ್ಠಾದೀನಮ್ಪಿ ಸೋ ವಿಚಾರಿತೋ ಹೋತೀತಿ **“ಏತೇಸು ಬಲವಂ ದುಬ್ಬಲಞ್ಚ ವಿಚಾರೇತು”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಸಾಲಿಆದೀನಂ ಥದ್ಧಮುದುಭೂಮಿವಸೇನ ತಿಣಾದೀನಂ ಅನೀಹರಣನೀಹರಣವಸೇನ ಉತುಆದಿಅವಸೇಸಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಿಪತ್ತಿಸಮ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ಚ ಫಲವಿಸೇಸಯೋಗೋ, ಏವಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸುಗತಿದುಗ್ಗತಿವಸೇನ ಅವಿಸುದ್ಧವಿಸುದ್ಧಪಯೋಗವಸೇನ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ವಿಪತ್ತಿಸಮ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ಚ ವಿಸಿಟ್ಠಫಲತಾಯ ಪರಿಣಮನಂ, ಏವಮೇವ ಗಿಮ್ಹವಸ್ಸಕಾಲಾದೀಸು ಬೀಜಾನಂ ಫಲವಿಸೇಸಯೋಗೋ ವಿಯ ತಂತಂಕಾಲವಿಸೇಸೇನ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಫಲವಿಸೇಸಯೋಗೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **“ಕಾಲವಸೇನ ಪರಿಣಮತೀ”**ತಿ। **ಸುಕ್ಕಸೋಣಿತಪಚ್ಚಯಾನ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮವಿಸೇಸಪರಿಭಾವಿತಸನ್ತಾನುಪ್ಪನ್ನತಾಯ ಸುಕ್ಕಸೋಣಿತಾನಂ ಆಯುವಿಸೇಸಹೇತುಭಾವಮಾಹ ಸುಕ್ಕಸೋಣಿತವಸೇನಪಿ ವಣ್ಣಾದಿವಿಸೇಸದಸ್ಸನತೋ, ಯೇನ “ಪಿತೂನಂ ಆಕಾರಂ ಪುತ್ತೋ ಅನುವಿದಹತೀ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ತಂಮೂಲಕಾನ**ನ್ತಿ ಅಪ್ಪಾಯುಕಸಂವತ್ತನಿಯಕಮ್ಮಮೂಲಕಾನಂ। **ಆಹಾರಾದೀ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ವಿಸಮೂಪಕ್ಕಮಾದಯೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ವಿಪಾಕುದ್ಧಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಯತೋ ತಿಹೇತುಕಾದಿಕಮ್ಮತೋ। **ಯಸ್ಮಿಞ್ಚ ಠಾನೇ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆದಿಟ್ಠಾನೇ, ಸುಗತಿದುಗ್ಗತಿಯಂ ವಾ। **ತಿಹೇತುಕತೋ ದುಹೇತುಕಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ** ಪಟಿಸನ್ಧಿನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ಪನ ತಿಹೇತುಕತೋ ದುಹೇತುಕಮ್ಪಿ ಇಚ್ಛತಿ ಏವ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** “ಯಂ ಪುರಿಮಾಯ ಹೇತುಕಿತ್ತನಲದ್ಧಿಯಾ ನ ಯುಜ್ಜತೀ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೪೯೮)।

ಯೇ “ತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕಾವಸೇಸೇನಾ”ತಿ, “ಏಕಪುಪ್ಫಂ ಯಜಿತ್ವಾನ, ಅಸೀತಿ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಯೋ (ಥೇರಗಾ॰ ೯೬)। ದುಗ್ಗತಿಂ ನಾಭಿಜಾನಾಮೀ”ತಿ (ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೪೬.೬೪) ಚ ಏವಮಾದಿವಚನಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಅಜಾನನ್ತಾ “ಕಿಂ ನು ಖೋ ಏಕೇನಪಿ ಕಮ್ಮೇನ ಅನೇಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತೀ”ತಿ, “ದಿಸ್ವಾ ಕುಮಾರಂ ಸತಪುಞ್ಞಲಕ್ಖಣ”ನ್ತಿಆದಿವಚನಸ್ಸ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೦೫) ಅತ್ಥಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ “ಕಿನ್ನು ಖೋ ನಾನಾಕಮ್ಮೇಹಿ ಏಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತೀ”ತಿ ಸಂಸಯಪಕ್ಖನ್ದಾ, ತೇಸಂ ಬೀಜಙ್ಕುರೋಪಮಾಯ “ಏಕಸ್ಮಾ ಏಕಾ, ಅನೇಕಸ್ಮಾ ಚ ಅನೇಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತೀ”ತಿ ವಿನಿಚ್ಛಿತತ್ತಾ ಕಮ್ಮಪಟಿಸನ್ಧಿವವತ್ಥಾನತೋ ಸಾಕೇತಪಞ್ಹೇ ವಿಪಾಕುದ್ಧಾರಕಥಾಯ ಉಸ್ಸದಕಿತ್ತನಗಹಣಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ಆಹ **“ಕಮ್ಮವಸೇನ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತು”**ನ್ತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಕಮ್ಮವಸೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಪಾಕೋ ಏವ ಅಲೋಭಲೋಭಾದಿಗುಣದೋಸಾತಿರೇಕಭಾವಹೇತೂತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ “ಸೋ ತೇನ ಕಮ್ಮೇನ ದಿನ್ನಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ಲುದ್ಧೋ ಹೋತೀ”ತಿಆದಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಲೋಭವಸೇನ, ದೋಸ, ಮೋಹ , ಲೋಭದೋಸ, ಲೋಭಮೋಹ, ದೋಸಮೋಹ, ಲೋಭದೋಸಮೋಹವಸೇನಾತಿ ತಯೋ ಏಕಕಾ, ತಯೋ ದ್ವಿಕಾ, ಏಕೋ ತಿಕೋತಿ ಲೋಭಾದಿದಸ್ಸನವಸೇನ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇಯೇವ ಸತ್ತ ವಾರಾ। ತಥಾ ಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಅಲೋಭಾದಿದಸ್ಸನವಸೇನಾತಿ ಚುದ್ದಸ ವಾರಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

ತತ್ಥ “ಅಲೋಭದೋಸಾಮೋಹಾ, ಅಲೋಭಾದೋಸಮೋಹಾ, ಅಲೋಭದೋಸಾಮೋಹಾ ಬಲವನ್ತೋ”ತಿ ಆಗತೇಹಿ ಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ತತಿಯದುತಿಯಪಠಮವಾರೇಹಿ ದೋಸುಸ್ಸದಮೋಹುಸ್ಸದದೋಸಮೋಹುಸ್ಸದವಾರಾ ಗಹಿತಾ। ತಥಾ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇ “ಲೋಭಾದೋಸಮೋಹಾ, ಲೋಭದೋಸಾಮೋಹಾ, ಲೋಭಾದೋಸಾಮೋಹಾ ಬಲವನ್ತೋ”ತಿ ಆಗತೇಹಿ ತತಿಯದುತಿಯಪಠಮವಾರೇಹಿ ಅದೋಸುಸ್ಸದಅಮೋಹುಸ್ಸದಅದೋಸಾಮೋಹುಸ್ಸದವಾರಾ ಗಹಿತಾಯೇವಾತಿ ಅಕುಸಲಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ತಯೋ ತಯೋ ವಾರೇ ಅನ್ತೋಗಧೇ ಕತ್ವಾ ಅಟ್ಠೇವ ವಾರಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಯೇ ಪನ ಉಭಯೇಸಂ ವೋಮಿಸ್ಸತಾವಸೇನೇವ ಲೋಭಾಲೋಭುಸ್ಸದವಾರಾದಯೋ ಅಪರೇ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸ ವಾರಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ, ತೇ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಏವ ನ ದಸ್ಸಿತಾ। ನ ಹಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಅನ್ತರೇನ ಅವತ್ಥನ್ತರಂ ಲೋಭೋ ಬಲವಾ ಅಲೋಭೋ ಚಾತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಪಟಿಪಕ್ಖತೋಯೇವ ಹಿ ಏತೇಸಂ ಬಲವದುಬ್ಬಲಭಾವೋ, ಸಹಜಾತಧಮ್ಮತೋ ವಾ। ತೇಸು ಲೋಭಸ್ಸ ತಾವ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಅಲೋಭೇನ ಅನಭಿಭೂತತಾಯ ಬಲವಭಾವೋ, ತಥಾ ದೋಸಮೋಹಾನಂ ಅದೋಸಾಮೋಹೇಹಿ। ಅಲೋಭಾದೀನಂ ಪನ ಲೋಭಾದಿಅಭಿಭವನತೋ ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಚ ಸಮಾನಜಾತಿಯಂ ಸಮಭಿಭೂಯ ಪವತ್ತಿವಸೇನೇವ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮತೋ ಬಲವಭಾವೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** “ಲೋಭೋ ಬಲವಾ, ಅಲೋಭೋ ಮನ್ದೋ, ಅದೋಸಾಮೋಹಾ ಬಲವನ್ತೋ, ದೋಸಮೋಹಾ ಮನ್ದಾ”ತಿ। ಸೋ ಚ ತೇಸಂ ಮನ್ದಬಲವಭಾವೋ ಪುರಿಮೂಪನಿಸ್ಸಯತೋ ಆಸಯಸ್ಸ ಪರಿಭಾವಿತತಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಠಮದುತಿಯೇಹಿ, ಸತ್ತಮಪಠಮೇಹಿ ವಾ ವಾರೇಹಿ ತಿಹೇತುಕಕಮ್ಮತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತಿವಸೇನ ತಿಹೇತುಕವಿಪಾಕೋ, ಇತರೇಹಿ ತಿಹೇತುಕದುಹೇತುಕಕಮ್ಮತೋ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತಿವಸೇನ ದುಹೇತುಕಾಹೇತುಕವಿಪಾಕಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಇಧಾತಿ ವಿಪಾಕುದ್ಧಾರಮಾತಿಕಾಯಂ। ತೇನ ಹೇತುಕಿತ್ತನಂ ವಿಸೇಸೇತಿ। **ಜಚ್ಚನ್ಧಾದಿವಿಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ** ಮೋಹೋ, ಸಬ್ಬಾಕುಸಲಂ ವಾ। ಯಂ ಪನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತೇನ** ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗವಚನೇನ। **ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ** ಸತಿ **ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಮ್ಪಿ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬೇ। **ಅಞ್ಞತ್ಥಾತಿ** ನಿಕನ್ತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇಸು। **ಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕೋತಿ** ಇಧ ಸಾತಿಸಯೋ ಸರಿಕ್ಖಭಾವೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಇತರಥಾ ತಿಹೇತುಕದುಹೇತುಕಾಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸರಿಕ್ಖಾಯೇವಾತಿ ದಸ್ಸಿತಮೇತನ್ತಿ। **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನೀತಿ** ಏತ್ಥ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ವಿಯ ಅಪುಬ್ಬನಿಸ್ಸಯಪವತ್ತಿನೀ ವಿಜಾನನವಿಸೇಸರಹಿತಾ ಚ ಮನೋಧಾತು ಇಚ್ಚಾದಿಭಾಗಗ್ಗಹಣೇ ನ ಸಮತ್ಥಾತಿ “ಪಾಕಟಾಯೇವಾ”ತಿ ನ ವುತ್ತಾ, **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ವಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। **ತದಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಸಬ್ಬಜವನವತಾತಿ** ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಸಕಲಜವನಪ್ಪವತ್ತಿಸಹಿತೇನ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ “ಇಧ ಪರಿಪಕ್ಕತ್ತಾ ಆಯತನಾನ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಞ್ಞಕಾಲೇತಿ** ಅಬುದ್ಧಿಪವತ್ತಿಕಾಲೇ।

ಅನುಲೋಮೇತಿ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮೇ। **ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಆಸೇವನಭೂತಾ ಪಚ್ಚಯಾ। **ನ ಮಗ್ಗೇ** ಅಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇ । **ಸೋಪಿ ಮೋಘವಾರೋ ಲಬ್ಭೇಯ್ಯಾತಿ** ಯದಿ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮ್ಪಿ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಸಿಯಾ, ಯಥಾ "ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ನ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೨.೩) ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೨.೧೪) ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ, ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇ ಚ "ಸುಖಾ...ಪೇ॰... ನ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಚಿತ್ತವಸೇನ, ಏವಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನವಸೇನ "ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಪಾಠೋ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ ವಾರದ್ವಯವಸೇನ ಗಣನಾಯಂ "ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ನ ಮಗ್ಗೇ ದ್ವೇ। ನ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಆಸೇವನೇ ದ್ವೇ"ತಿ ಚ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಪನ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ನ ಲಬ್ಭೇಯ್ಯಾಯಂ ಮೋಘವಾರೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮ್ಪಿ ಯದಿ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಸಿಯಾ, ದುತಿಯಮೋಘವಾರೇ ಅತ್ತನೋ ವಿಯ ತತಿಯಚತುತ್ಥವಾರೇಸುಪಿ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ಸತಿ ಅತ್ತನಾಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಸಿಯಾ। **ನ ಹಿ...ಪೇ॰... ಅವುತ್ತೋ ಅತ್ಥಿ** "ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅನವಸೇಸತೋ ವುತ್ತತ್ತಾ। **ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಅವುತ್ತೋ** "ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಅಕುಸಲಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವಚನಾಭಾವತೋ। ನ ಕೇವಲಂ ಅವುತ್ತೋ, ಅಥ ಖೋ **ಕುಸಲಂ...ಪೇ॰... ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋವ। ಅಥಾಪಿ ಸಿಯಾತಿ**ಆದಿ ಮಗ್ಗಸೋಧನತ್ಥಮೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಮಾನವೇದನಾನಂ ಏವ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ **"ಅಸಮಾನವೇದನಾನಂ ವಸೇನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಏವಂ "ಆಸೇವನ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ,** ಸಮಾನವೇದನಾವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅಭಿನ್ನಜಾತಿಕಸ್ಸ ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೋ ಅಭಿನ್ನವೇದನಸ್ಸ ಚಾತಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ। ವೇದನಾತ್ತಿಕೇಪಿ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಕುಸಲತ್ತಿಕಾದೀಸು ಯಥಾದಸ್ಸಿತಪಾಳಿಪ್ಪದೇಸೇಸುಪೀತಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ **ಪಿ**-ಸದ್ದೋ। **ಗಣನಾಯ** ಕಾರಣಭೂತಾಯ ಗಣನಾಯ **ನಿದ್ಧಾರಿಯಮಾನಾಯ** ಸತಿ ಗಣನಾಯ ವಾ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ। **ದುತಿಯೋ ಮೋಘವಾರೋ ವೀಮಂಸಿತಬ್ಬೋ**ತಿ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವಾ ಜವನಟ್ಠಾನೇ ಠಾತುಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ನ ಹಿ ವಿನಾ ಆಸೇವನಂ ಜವನಪ್ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಅಪಿಚೇತ್ಥ "ಯಂ ಜವನಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ, ತಂ ಛಿನ್ನಮೂಲಕರುಕ್ಖಪುಪ್ಫಂ ವಿಯಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೬೮) ವಕ್ಖಮಾನತ್ತಾ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಭವಮೂಲಾನಂ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಕಿರಿಯಭಾವೋ ನ ಸಿಯಾ, ವುತ್ತೋ ಚ "ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಹೋತಿ ಕಿರಿಯಾ ನೇವ ಕುಸಲಾ ನಾಕುಸಲಾ ನ ಚ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ"ತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಜವನಟ್ಠಾನೇ ಠತ್ವಾತಿ ಜವನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಟ್ಠಾನೇ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಿತ್ವಾ, ನ ಜವನಭಾವೇನಾ"ತಿ, "ಆಸೇವನಂ ಲಭಿತ್ವಾತಿ ಚ ಆಸೇವನಂ ವಿಯ ಆಸೇವನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ನ ಕೋಚಿ ವಿರೋಧೋ, ವಿಪ್ಫಾರಿಕಸ್ಸ ಪನ ಸತೋ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಿಯೇವೇತ್ಥ ಆಸೇವನಸದಿಸತಾ। ವಿಪ್ಫಾರಿಕತಾಯ ಹಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕತ್ತಞ್ಚಸ್ಸ ವುಚ್ಚತಿ। ವಿಪ್ಫಾರಿಕಮ್ಪಿ ಜವನಂ ವಿಯ ಅನೇಕಕ್ಖತ್ತುಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಪವತ್ತೇಯ್ಯಾತಿ ನ ಇಮಸ್ಸ ಪಾಠೇ ಆಸೇವನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ, ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಪರಿಯಾಯತೋ ವುತ್ತಂ ಯಥಾ "ಫಲಚಿತ್ತೇಸು ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನ"ನ್ತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ತನೋಮತಿ। ಅಯಮ್ಪಿ ಪೋರಾಣಕೇಹಿ ಅಸಂವಣ್ಣಿತತ್ತಾ ಸಾಧುಕಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ।

ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾತಿ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾವಜ್ಜನಾನಂ ಅನತ್ಥನ್ತರಭಾವತೋ **"ಆವಜ್ಜನಾ"ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ,** ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಟ್ಠಾನೇಪೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ ಆವಜ್ಜನಾಯೇವ ಅತ್ಥತೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಹೇತುಕಕಿರಿಯಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಭಾವತೋ, ತಸ್ಮಾ। ತಂ ಆವಜ್ಜನಾ ವಿಯ ಸತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯಜವನಾನಂ ಏಕನ್ತತೋ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವೇನೇವ ವತ್ತೇಯ್ಯ, ನೋ ಅಞ್ಞಥಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ವೋಟ್ಠಬ್ಬನತೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಚತುನ್ನನ್ತಿ** ಮುಞ್ಛಾಮರಣಾಸನ್ನವೇಲಾದೀಸು ಮನ್ದೀಭೂತವೇಗತಾಯ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಜವನಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ। **ಅಯಮೇತಸ್ಸ ಸಭಾವೋತಿ** ಆರಮ್ಮಣಮುಖೇನಪಿ ಚಿತ್ತನಿಯಾಮಂಯೇವ

ದಸ್ಸೇತಿ। ಯದಿಪಿ **“ಜವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ…ಪೇ॰… ಯುತ್ತೋ”**ತಿ ವುತ್ತಂ, **“ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀ”**ತಿ ಪನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಪಠಮಮೋಘವಾರತೋ ಏತಸ್ಸ ನ ಕೋಚಿ ವಿಸೇಸೋ। ತೇನೇವಾಹ **“ಅಯಮ್ಪಿ…ಪೇ॰… ರೇತಬ್ಬೋ”**ತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇಯೇವ ಪವತ್ತಿಯಂ “ಭವಙ್ಗ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ನ ತಸ್ಸ ಹೇತುವಸೇನ ಭೇದೋತಿ “ಸಹೇತುಕಂ ಭವಙ್ಗಂ ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೧.೧೦೨) ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ವುತ್ತಞ್ಚ, ತಸ್ಮಾ **ಸಹೇತುಕಂ ಭವಙ್ಗನ್ತಿ** ತದಾರಮ್ಮಣಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ।

ಸಭಾವಕಿಚ್ಚೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ಸಭಾವಕಿಚ್ಚಾನಂ ವಾ ಫಲಭೂತಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ **ಸಭಾವಕಿಚ್ಚಪಚ್ಚಯಭಾವೋ। ಅಪ್ಪಟಿಸಿದ್ಧಂ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ** “ದುಹೇತುಕಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಅಸಙ್ಖಾರಿಕಜವನಾವಸಾನೇ ಏವಾ”ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅನಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ಯಥಾ ಚ ಅಹೇತುಕದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾನಂ ತಿಹೇತುಕಜವನಾವಸಾನೇ ಅಹೇತುಕದುಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಂ ಅಪ್ಪಟಿಸಿದ್ಧಂ, ಏವಂ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ತಿಹೇತುಕಜವನಾನನ್ತರಂ ದುಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಂ, ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ಚ ದುಹೇತುಕಾನನ್ತರಂ ಅಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಂ ಅಪ್ಪಟಿಸಿದ್ಧಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। “ತಿಹೇತುಕಕಮ್ಮಂ ತಿಹೇತುಕಮ್ಪಿ ದುಹೇತುಕಮ್ಪಿ ಅಹೇತುಕಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕಂ ದೇತೀ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೪೯೮) ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ಪರಿಪುಣ್ಣವಿಪಾಕಸ್ಸಾತಿ** ಇಮಿನಾಪಿ ತಿಹೇತುಕಜವನತೋ ಯಥಾವುತ್ತತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅಪ್ಪಟಿಸಿದ್ಧಂಯೇವ ಸಾಧೇತಿ। ನ ಹಿ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಅಸತಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಸಬ್ಬಂ ಅವಿಪಚ್ಚನ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಪರಿಪುಣ್ಣವಿಪಾಕಂ ಹೋತೀತಿ। **ಮುಖನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಮೇವ** ಯಥಾವುತ್ತತದಾರಮ್ಮಣಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅವಿಭಾವಿತತ್ತಾ। ತಿಹೇತುಕಾದಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಹಿ ಉಕ್ಕಟ್ಠಸ್ಸ ತಿಹೇತುಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸೋಳಸ, ಇತರಸ್ಸ ದ್ವಾದಸ, ಉಕ್ಕಟ್ಠಸ್ಸೇವ ದುಹೇತುಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ದ್ವಾದಸ, ಇತರಸ್ಸ ಅಟ್ಠಾತಿ ಏವಂ ಸೋಳಸವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾದೀನಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಪರಿಪುಣ್ಣವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ ವಿಪಾಕವಿಭಾವನಾಯ ಮುಖನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಮೇವೇತಂ, ತಸ್ಮಾ।

ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾತಿ ನಾನಾಕಮ್ಮತೋ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಇತೋ ಅಞ್ಞಥಾಪಿ ಸಮ್ಭವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಉಪೇಕ್ಖಾ…ಪೇ॰… ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ಕೇನ ಕಿಚ್ಚೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚಂ ತಾವ ನ ಹೋತಿ ಜವನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನಾಲಮ್ಬಣತೋ, ನಾಪಿ ಸನ್ತೀರಣಕಿಚ್ಚಂ ತಥಾ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಚುತೀಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ, ಪಾರಿಸೇಸತೋ ಭವಙ್ಗಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಭೂತಂಯೇವ ಚಿತ್ತಂ “ಭವಙ್ಗ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

ತನ್ನಿನ್ನನ್ತಿ ಆಪಾಥಗತವಿಸಯನಿನ್ನಂ ಆವಜ್ಜನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಯ** ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿಕಸ್ಸ ವಿಯ। ಏತಸ್ಸಪಿ ಸಾವಜ್ಜನತಾಯ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅತದತ್ಥಾತಿ** ಏತ್ಥ **ತಂ**-ಸದ್ದೇನ ನಿರೋಧಂ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ। **ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾತಿ** ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ। **ತನ್ತಿ** ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ। **ತಸ್ಸ** ನಿರೋಧಸ್ಸ। **ತಥಾ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** “ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ”ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವಿವರತಿ। **ಯಥಾವುತ್ತಾ** ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ। **ವೋದಾನಂ** ದುತಿಯಮಗ್ಗಾದೀನಂ ಪುರೇಚಾರಿಕಞಾಣಂ। **ಏತೇಸನ್ತಿ** ಅರಿಯಮಗ್ಗಚಿತ್ತಮಗ್ಗಾನನ್ತರಫಲಚಿತ್ತಾನಂ। **ಏತಸ್ಸಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತವಿಪಾಕಚಿತ್ತಸ್ಸ।

ಉಪನಿಸ್ಸಯತೋ ತಸ್ಸೇವ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿವಿಪಾಕಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ದಸ್ಸನಾದಿಅತ್ಥತೋ** ದಸ್ಸನಾದಿಫಲತೋ, ದಸ್ಸನಾದಿಪ್ಪಯೋಜನತೋ ವಾ। **ಪುರಿಮಚಿತ್ತಾನಿ** ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ। ವತ್ಥನ್ತರರಹಿತತ್ತೇ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬೇ ವತ್ಥನ್ತರೇ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣನ್ತರೇಪಿ ನ ವತ್ತತೀತಿ **“ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣನ್ತರರಹಿತ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಯದಿ ವಿಪಾಕೇನ ಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖೇನೇವ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಏವಂ ಸತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಾನಂ ಅಸಮ್ಭವೋ ಏವ ಸಿಯಾ ತೇಸಂ ಅಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕತ್ತಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **“ಅಹೇತುಕಾನಂ ಪನಾ”**ತಿ। **ಅಭಿನಿಪಾತಮತ್ತನ್ತಿ** ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಕಿಚ್ಚಮಾಹ। ತೇ ಹಿ ಆಪಾಥಗತೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಅಭಿನಿಪಾತನಮತ್ತೇನೇವ ವತ್ತನ್ತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ

ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀನಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಕುಸಲೇಸು ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯೇಸುಪಿ ವಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾಸಙ್ಖಾರಿಕತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಸರಿಕ್ಖತ್ತಾ ಪಹಾನಾವಟ್ಠಾನತೋ ಚ ವಿರುದ್ಧಾ ವಿಯಾತಿ ವಿಪಾಕೇಸು ಸಾ ತದನುಕೂಲಾ ಸಿಯಾ, ಸಾ ಪನ ಮೂಲಾಭಾವೇನ ನ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾನಂ ಸವಿಸಯಾಭಿನಿಪತನಮತ್ತಾದಿವುತ್ತೀನಂ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ನ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕವಿರುದ್ಧೋ"**ತಿಆದಿ। **ಉಭಯೇನಪಿ ತೇಸಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಂ ಅನುಜಾನಾತಿ** ಯಥಾ "ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನ"ನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। "ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೇ ಖನ್ಧೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸತಿ, ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ತಂ ಆರಬ್ಭ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೩.೯೩) ವಿಪಾಕತ್ತಿಕೇ ವಿಯ ಸಿಯಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇಪಿ ಪಾಳೀತಿ ಕತ್ವಾ **"ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಹಿ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ "ಸೇಕ್ಖಾ ವಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ವಾ ಕುಸಲಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕುಸಲಂ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ತಂ ಆರಬ್ಭ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ದಿಟ್ಠಿ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ, ಉದ್ಧಚ್ಚಂ, ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಏವ ಅವಚನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ತತ್ಥ ಯುತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ವಿಪ್ಫಾರಿಕಞ್ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ।

ಏತ್ಥ ಕೇಚಿ "ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾವತೋಪಿ ಕಿರಿಯಮಯಚಿತ್ತತಾಯ ಕಿರಿಯಜವನಸ್ಸ ವಿಪ್ಫಾರಿಕಕಿರಿಯಭಾವೋ ನ ಸಕ್ಕಾ ನಿಸೇಧೇತುನ್ತಿ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನ ಪಣ್ಣಪುಟಮುಪನೀತಂ ಅಸಮಾನಂ। ಕಿರಿಯಜವನಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಾಭಾವಸ್ಸ ಪಾಳಿಯಂ ಅವಚನಮ್ಪಿ ಅಕಾರಣಂ ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸಪಿ ಕತ್ಥಚಿ ಕೇನಚಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಅವಚನತೋ। ತಥಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೇ ಅಕುಸಲನಿದ್ದೇಸೇ ಲಬ್ಭಮಾನೋಪಿ ಅಧಿಪತಿ ನ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಕಿರಿಯಜವನಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಾಭಾವೋ ವೀಮಂಸಿತಬ್ಬೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಸತಿಪಿ ಕಿರಿಯಮಯತ್ತೇ ಸಬ್ಬತ್ಥ ತಾದಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಜವನಚಿತ್ತಂ ನ ಇತರೇಸಂ ವಿಯ ವಿಪ್ಫಾರಿಕಂ, ಸನ್ತಸಭಾವತಾಯ ಪನ ಸನ್ನಿಸಿನ್ನರಸಂ ಸಿಯಾತಿ ತಸ್ಸ ಪಣ್ಣಪುಟಂ ದಸ್ಸಿತಂ। ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೇ ಅಕುಸಲನಿದ್ದೇಸೇ ಅಧಿಪತಿನೋ ವಿಯ ಪಟ್ಠಾನೇ ಕಿರಿಯಜವನಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ಅವಚನೇ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾರಣಂ ದಿಸ್ಸತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ ತತ್ಥ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಹೇಟ್ಠಾ ದಸ್ಸಿತನಯತ್ತಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೪೨೯)। ನ ಚೇತ್ಥ ದಸ್ಸಿತನಯತ್ತಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೇಹಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇಹಿ ಅತಂಸಭಾವಾನಂ ನಯದಸ್ಸನಸ್ಸ ಅಯುಜ್ಜಮಾನಕತ್ತಾ। ಅಪಿಚ ತತ್ಥ ವೀಮಂಸಾಯ ಕೇಸುಚಿ ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಚ ಅಧಿಪತೀನಂ ಅಭಾವತೋ ಏಕರಸಂ ದೇಸನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಉದ್ಧಟೋ"ತಿ ಚ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ಇಧ ಪನ ನ ತಾದಿಸಂ ಅವಚನೇ ಕಾರಣಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ **"ಅವಚನೇ ಕಾರಣಂ ನತ್ಥೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾತಿ ಅಕುಸಲಾನನ್ತರಂ ಸಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಂ ನತ್ಥೀತಿ ತಸ್ಸ ಥೇರಸ್ಸ ಮತಿಮತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। "ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ ಸಹೇತುಕೋ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೧.೯೮) ವಚನತೋ ಪನ ಅಕುಸಲಾನನ್ತರಂ ಸಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ವಿಜ್ಜತಿಯೇವಾತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ವದನ್ತಸ್ಸ ಯುತ್ತಗ್ಗಹಣವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ನ ಏತ್ಥ ಕಾರಣಂ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಏತೇನ ತಿಹೇತುಕಜವನಾನನ್ತರಂ ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಯೇನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾ**ತಿ ಪರಮಥೇರೇನ ತಾವ ಏಕೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ಅನೇಕತದಾರಮ್ಮಣಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಂ ಕಮ್ಮವಿಸೇಸಾಭಾವಾ ತಂತಂಜವನಸಙ್ಖಾತಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇನ ವಿಸಿಟ್ಠಂ ಹೋತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಜವನವಸೇನ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸಸಙ್ಖಾರಾದಿವಿಧಾನಂ ವುತ್ತಂ, ವಿಪಾಕೇನ ನಾಮ ಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ನ ಕಮ್ಮವಿರುದ್ಧಸಭಾವೇನ। ಅಞ್ಞಥಾ ಅನಿಟ್ಠಪ್ಪಸಙ್ಗೋ ಸಿಯಾತಿ ಏವಮಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ದುತಿಯತ್ಥೇರೋ ಕಮ್ಮವಸೇನೇವ ತದಾರಮ್ಮಣವಿಸೇಸಂ ಆಹ। ಞಾಣಸ್ಸ ಜಚ್ಚನ್ಧಾದಿದುಗ್ಗತಿವಿಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖತಾ ವಿಯ ಸುಗತಿವಿಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖತಾಪಿ ಸಿಯಾತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ತತಿಯತ್ಥೇರೋ "ತಿಹೇತುಕಕಮ್ಮತೋ ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಮ್ಪಿ ನಾನುಜಾನಾತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ತೇಸು ವಾದೇಸು ಅಧಿಪ್ಪಾಯಾವಿರೋಧವಸೇನ ಯುತ್ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಮಹಾಪಕರಣೇ ಆಗತಪಾಳಿಯಾ**ತಿ "ಸಹೇತುಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಹೇತುಕಸ್ಸ

ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೧.೧೦೨) ಇಮಸ್ಸ ವಿಭಙ್ಗೇ "ಸಹೇತುಕಂ ಭವಙ್ಗಂ ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಹೇತುಕಾ ಖನ್ಧಾ ವುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ಪಟ್ಠಾನೇ ಸಹೇತುಕದುಕಾದೀಸು ಆಗತಪಾಳಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೯೯. ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಛನ್ದಾದೀನನ್ತಿ ಏತೇನ ವಿಪಾಕಜ್ಝಾನೇ ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಾದಿಭಾವಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ನ ಹಿ ಕುಸಲಜ್ಝಾನಂ ವಿಯ ವಿಪಾಕಜ್ಝಾನಂ ಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ। ನ ಚೇತ್ಥ ಪಟಿಪದಾಭೇದೋ ವಿಯ ಕುಸಲಾನುರೂಪೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭೇದೋಪಿ ನ ಪರಮತ್ಥಿಕೋ ಸಿಯಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ಏಕನ್ತೇನ ಸಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಅಞ್ಞತ್ರಾಪಿ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ। **ನಾನಾಕ್ಖಣೇಸು ನಾನಾಧಿಪತೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ "ಯಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಯಂ ಝಾನಂ ಯದಧಿಪತಿಕಂ, ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ತಂ ಝಾನಂ ಏಕನ್ತೇನ ತದಧಿಪತಿಕಂ ನ ಹೋತೀ"ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸ್ಸೇವಾ**ತಿ ಚ ಪಟಿಪದಾ ವಿಯ ಅಧಿಪತಯೋ ನ ಏಕನ್ತಿಕಾತಿ ಇಮಮೇವತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೦೫. ತಣ್ಹಾವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ಆಹಿತವಿಸೇಸಂ ಲೋಕಿಯಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥಂ ಹೋತಿ, ನ ಅಞ್ಞಥಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ತಣ್ಹಾದೀಹಿ ಅಭಿಸಙ್ಖತ"**ನ್ತಿ। **ಇತರಸ್ಸಾ**ತಿ ಸುಞ್ಞತಾಪ್ಪಣಿಹಿತನಾಮರಹಿತಸ್ಸ। ಯೋ ಸುದ್ಧಿಕಪಟಿಪದಾಯ ವಿಭಾವಿತೋ, ಯೋ ಚ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನ ಅನಿಮಿತ್ತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾನನ್ತರಸ್ಸಪಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ। **ವಳಞ್ಜನ...ಪೇ॰... ಭೇದೋ ಹೋತಿ** ಮಗ್ಗಾಗಮನವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। "ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಫಲಚಿತ್ತಸ್ಮಿಂ ಯೇವಾ"ತಿ ವಚನಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ **"ಸುಞ್ಞತಾದಿನಾಮಲಾಭೇ ಸತೀ"**ತಿ ಸಾಸಙ್ಕಂ ಆಹ। **ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಞ್ಚ ಲಭತಿ** ಮಗ್ಗಾಗಮನತೋ ಫಲಸ್ಸ ನಾಮಲಾಭೇ ವಿಸೇಸಾಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತಾದಿಸಾಯ ಏವಾ**ತಿ ಯಾದಿಸಾ ಮಗ್ಗೇ ಸದ್ಧಾ, ತಾದಿಸಾಯ ಏವ ಫಲೇ ಸದ್ಧಾಯ।

೫೫೫. "ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಾ? ಚತ್ತಾರೋ ಮಗ್ಗಾ"ತಿ ವಚನತೋ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೯೫, ೧೬೦೯) ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕಪದನಿದ್ದೇಸೇ ಚ "ಚತೂಸು ಭೂಮೀಸು ವಿಪಾಕೋ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೬೧೦) ವುತ್ತತ್ತಾ ನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಫಲಂ ನಿಯ್ಯಾನಸಭಾವಂ, ನಿಯ್ಯಾನಸಭಾವಸ್ಸ ಪನ ವಿಪಾಕೋ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಪರಿಯಾಯತೋ ತಥಾ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಆಹ **"ನಿಯ್ಯಾನಿಕಸಭಾವಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ। **ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ ಚಾ**ತಿ ಏತೇನ ಮಗ್ಗವಿಭಙ್ಗೇ ಸಬ್ಬವಾರೇಸುಪಿ ಫಲಸ್ಸ ಮಗ್ಗಪರಿಯಾಯೋ ಆಗತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಸುಪಿ ವಿರತೀಸು ತದವಸಿಟ್ಠಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಕಾರಾಪಕಙ್ಗಾನಂ ಅತಿರೇಕಕಿಚ್ಚತಾದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪಾಳಿಯಂ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋಪಿ ಮಗ್ಗೋ ಉದ್ಧಟೋತಿ। **ಏವಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾಪೀ**ತಿ ಯಥಾ ಮಗ್ಗೋ, ಏವಂ ಮಗ್ಗಬೋಜ್ಝಙ್ಗವಿಭಙ್ಗೇಸು ಫಲೇಸು ಚ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಉದ್ಧಟಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೮೮. **ಪುರಿಮಾ ಪವತ್ತೀ**ತಿ ಮಹಾಕಿರಿಯಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಆಹ। ತಾಯ ಹಿ ಖೀಣಾಸವೋ ಏವಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ಇದಂ ಪನ ಚಿತ್ತಂ ವಿಚಾರಣಪಞ್ಞಾರಹಿತ**"ನ್ತಿ। **ಏವ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಸೋತದ್ವಾರೇ, ಏವಂ ಘಾನದ್ವಾರಾದೀಸುಪಿ ಮಹಾಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇ ಇದಮತ್ಥಿಕತಾಯ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾಯ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ವತ್ತತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾನುಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತಮಹಾಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಂ ಪಿಟ್ಠಿವಟ್ಟಕಭಾವೇನ ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಏವ ವಾ ಇದಮೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **"ಲೋಲುಪ್ಪ...ಪೇ॰... ಭೂತ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಪಠಮಂ ಇಮಿನಾ ಚಿತ್ತೇನ ಸೋಮನಸ್ಸಿತೋ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಮಹಾಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇಹಿ ತಂ ತಂ ಅತ್ಥಂ ವಿಚಿನೋತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ। ಪುಬ್ಬೇಯೇವ ಪನ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತೇನ ಪಧಾನಸಾರುಪ್ಪಟ್ಠಾನಾದಿಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ತಾದಿಸಸ್ಸೇವ ತಾದಿಸೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಏವ ಪವತ್ತಂ ಲೋಲುಪ್ಪತಣ್ಹಾಪಹಾನಾದಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಹೇತು ಯಥಾವುತ್ತಕಾರಣಭೂತಂ ಜಾತನ್ತಿ ಏವಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಪುರಿಮಾ ಪವತ್ತೀತಿ ಇದಮ್ಪಿ ವಚನಂ ಸಮತ್ಥಿತಂ ಹೋತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಇಮಿನಾ ಚಿತ್ತೇನ ಸೋಮನಸ್ಸುಪ್ಪಾದನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನ ಹಾಸುಪ್ಪಾದನಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತಾನಂ ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನಕತ್ತಾ, ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪನ ಹಾಸುಪ್ಪಾದನಂ ಹೋತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ "ಸೋಮನಸ್ಸಿತೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ, ಮನೋದ್ವಾರೇ ಚ "ಹಾಸಯಮಾನ"ನ್ತಿ। ಇಮಿನಾ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಚಿತ್ತೇನ ಪವತ್ತಿಯಮಾನಮ್ಪಿ ಭಗವತೋ ಸಿತಕರಣಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಅನಾಗತಂಸಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಾನಂ ಅನುವತ್ತಕತ್ತಾ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿಯೇವಾತಿ। ಏವಂ ಪನ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿಭಾವೇ ಸತಿ ನ ಕೋಚಿ ಪಾಳಿಅಟ್ಠಕಥಾನಂ ವಿರೋಧೋ, ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ತೇಸಂ ಞಾಣಾನಂ ಚಿಣ್ಣಪರಿಯನ್ತೇ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅವಸ್ಸಞ್ಚ ಏತಂ ಏವಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ಆವಜ್ಜನಚಿತ್ತಸ್ಸಪಿ ಭಗವತೋ ಪವತ್ತಿ ನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ। ತಸ್ಸಪಿ ಹಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕಭಾವಸ್ಸ ನಿಚ್ಛಿತತ್ತಾ, ನ ಚ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕತ್ತೇ ತಂಸಮುಟ್ಠಿತಾಯ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಭಾವಂ ಆವಜ್ಜನಭಾವೋ ವಿಬನ್ಧತೀತಿ।

ತತೋ ಏವಾತಿ ಮೂಲಾಭಾವೇನ ನ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಏವ। "ಅಹೇತುಕಾನಂ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಬಲಾನಿ ಚಾ"ತಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ **ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೋ। ಯದಿ ಅಪರಿಪುಣ್ಣತ್ತಾ ಬಲಭಾವಸ್ಸ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಹೇತುಕದ್ವಯೇ ಬಲಾನಿ ಅನುದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ ಚ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನೀತಿ ಆಹ **"ಯಸ್ಮಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ಸಮ್ಮಾ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಸಭಾವಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಪಟಿಭಾಗಭೂತೋ ವಿಪಾಕೋಪಿ ಫಲಂ ವಿಯ ತಂಸಭಾವೋ ಸಿಯಾತಿ ಸಹೇತುಕವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಕತತ್ತಾ ವಾ **"ಮಹಾಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇಸೂ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ **ಮಹಾಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇಸುಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಸಹೇತುಕವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿಪಿ ಗಹಿತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

೫೮೪. "**ಇನ್ದ್ರಿಯ** ...ಪೇ॰... **ಇಮಸ್ಸಾನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ ತೇಸಂ ಞಾಣಾನಂ ಕಾಮಾವಚರತ್ತಾ। ಇತರೇಸಂ ಮಹಗ್ಗತತ್ತಾ **"ಪರಿಕಮ್ಮಾನನ್ತರಾನೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

೫೮೭. ಆಹಿತೋ ಅಹಂ ಮಾನೋ ಏತ್ಥಾತಿ ಅತ್ತಾ, ಸೋ ಏವ ಭವತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಪರಪರಿಕಪ್ಪಿತೋ ವಿಯ ನಿಚ್ಚೋತಿ **ಅತ್ತಭಾವೋ**। ಅತ್ತಾತಿ ವಾ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕೇಹಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಭವತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ **ಅತ್ತಭಾವೋ**।

ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ರೂಪಕಣ್ಡಂ

ಉದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಕೇನಚೀತಿ ರೂಪೇನ ವಾ ಅರೂಪೇನ ವಾ। ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇನ ತಾವ ರೂಪಸ್ಸ ಸಮಯವವತ್ಥಾನಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ಕಾತುಂ ಅಬ್ಯಾಪಿತಾಯ ಅನೇಕನ್ತಿಕತಾಯ ಚಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಅಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸಬ್ಭಾವತೋ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಅಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ತೀಸು ಖಣೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ತಾವ ವಾದೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಸಮಯೇನ ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಸಮಯಸ್ಸ ವವತ್ಥಾನಂ ಮಾ ಹೋತು, ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಯೇವ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ವಾದೇ ಕಥನ್ತಿ? ಏತ್ಥಾಪಿ ಅಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹುಪ್ಪಾದೇಪಿ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪಂ ವಿಯ ಅಚಿತ್ತಪಟಿಬನ್ಧುಪ್ಪಾದತಾಯ ನ ಚಿತ್ತೇನ ವವತ್ಥಾಪೇತಬ್ಬಸಮಯನ್ತಿ ವುತ್ತಂ "**ಅಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸಬ್ಭಾವತೋ**"ತಿ। ತೇನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇನ ರೂಪಸ್ಸ ಸಮಯವವತ್ಥಾನಂ ನ ಬ್ಯಾಪೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅನೇಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನತಾಯ ವವತ್ಥಾನಾಭಾವತೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ನಿಯತೇ ಹಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪಕಚಿತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಸಿಯಾ ವವತ್ಥಾನನ್ತಿ।

ಕೇಸಞ್ಚೀತಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾದೀನಂ। **ಕತ್ಥಚೀ**ತಿ ಆರುಪ್ಪೇ। **ಕೇಸಞ್ಚೀ**ತಿ ವಾ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರವಿಪಾಕಾನಂ। **ಕತ್ಥಚೀ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಚರಿಮಕ್ಖಣೇ ಚ। "ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಫಸ್ಸೋ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧) ಚಿತ್ತಸಹಭಾವಿನಂ ಏವ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮಯವವತ್ಥಾನಂ ಕತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ "**ಅಚಿತ್ತಸಹಭುಭಾವತೋ**"ತಿ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ। ಯೋ ಯಸ್ಸ ಸಹಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ, ಸೋ ಏವ ತಸ್ಸ ಸಮಯವವತ್ಥಾಪಕಭಾವೇನ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ "**ಸಹಜಾತ...ಪೇ॰... ತ್ತನತೋ**"ತಿ। **ನಾಪಿ ಮಹಾಭೂತೇಹೀ**ತಿಆದಿನಾ ವವತ್ಥಾನಾಭಾವಮೇವ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಕೇಸಞ್ಚೀ**ತಿ ಅಕಮ್ಮಜಾದೀನಂ। **ಕೇಹಿಚೀ**ತಿ ಕಮ್ಮಜಾದೀಹಿ। **ಪವತ್ತಿತೋ**ತಿ ಪವತ್ತನತೋ। **ಸಹಾ**ತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ। **ಅಭಾವಾ**ತಿ ನಿಯೋಗತೋ ಅಭಾವಾ।

ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ...ಪೇ॰... ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ಮಹಾಭೂತೇಹಿ ಸಮಯವವತ್ಥಾನೇ ಕರಿಯಮಾನೇ ತೇಹಿ ಅಯಾವಭಾವಿತತಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ**ತಿಆದಿನಾಪಿ ಮಹಾಭೂತೇಹಿ ಸಮಯನಿಯಮನೇ ವವತ್ಥಾನಾಭಾವಮೇವ ವಿಭಾವೇತಿ। "ತಥಾ ವಿಭಜನತ್ಥ"ನ್ತಿ, "ಅವಿಭತ್ತಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಅತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತು"ನ್ತಿ ಚ ಇಮೇಸಂ ಪದಾನಂ "ವಿಭತ್ತಂ ಅವಿಭತ್ತಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಆಹಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಸಮಯವವತ್ಥಾನಂ ಕತ್ವಾ ನಿದ್ದಿಸಿಯಮಾನಸ್ಸ ನಿಪ್ಪದೇಸತಾಯ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಏಕದೇಸಂ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ನಿಗಮನಂ ಯುತ್ತಂ, ಅಕತ್ವಾ ಪನ ಸಮಯವವತ್ಥಾನಂ ಸರೂಪತೋ ನಿದ್ದಿಸನೇನ ತಥಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಆಹ "**ಸಮಯವವತ್ಥಾನೇನಾ**"ತಿಆದಿನಾ। **ಅವಿಭತ್ತೇ**ತಿ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಂ ವಿಯ ನ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಭತ್ತೇ। **ವಿಭಜಿತಬ್ಬೇ**ತಿ ಭೇದವನ್ತತಾಯ ವಿಭಜನಾರಹೇ। **ದಸ್ಸಿತೇ**ತಿ ಉದ್ದಿಸನವಸೇನ ದಸ್ಸಿತೇ। ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ವಿತ್ಥಾರತರೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಏತ್ಥ ಪನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ।

ವಿಪಾಕಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ನಯನಂ ನಯೋ, ಸೋವ ದಸ್ಸನನ್ತಿ ನಯದಸ್ಸನಂ। "ದೇಸನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ **ಹೇಟ್ಠಾ ಗಹಣಮೇವ ನಯದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ। ದುತಿಯವಿಕಪ್ಪೇ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭಾವೇನ ನೀಯತೀತಿ ನಯೋ, ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಂ। ತಸ್ಸ ದಸ್ಸನಂ ನಯದಸ್ಸನನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ದುಕಾದೀಸು ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಚ ಹದಯವತ್ಥುನೋ ಅನಾಗತತ್ತಾ ತಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪಠಮವಿಕಪ್ಪೋ ವುತ್ತೋ, ಏಕಕೇ ಪನ ವತ್ಥುಪಿ ಗಹಿತನ್ತಿ "**ಹದಯವತ್ಥುಞ್ಚಾ**"ತಿ ದುತಿಯವಿಕಪ್ಪೇ ವುತ್ತಂ। ಕಿಂ ಪನ ಕಾರಣಂ ದುಕಾದೀಸು ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಚ ಹದಯವತ್ಥು ನ ಗಹಿತನ್ತಿ? ಇತರವತ್ಥೂಹಿ ಅಸಮಾನಗತಿಕತ್ತಾ ದೇಸನಾಭೇದತೋ ಚ। ಯಥಾ ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಏಕನ್ತತೋ ಚಕ್ಖಾದಿನಿಸ್ಸಯಾನಿ, ನ ಏವಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ ಏಕನ್ತತೋ ಹದಯವತ್ಥುನಿಸ್ಸಯಂ, ನಿಸ್ಸಿತಮುಖೇನ ಚ ವತ್ಥುದುಕಾದಿದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾ। ಯಮ್ಪಿ ಏಕನ್ತತೋ ಹದಯವತ್ಥುನಿಸ್ಸಯಂ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ "ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ಥೂ"ತಿಆದಿನಾ ದುಕಾದೀಸು ವುಚ್ಚಮಾನೇಸುಪಿ ತದನುಕೂಲಆರಮ್ಮಣದುಕಾದಯೋ ನ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ನ ಹಿ

“ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ನ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣದುಕದೇಸನಾ ಭಿನ್ನಗತಿಕಾ ಸಿಯುಂ, ಸಮಾನಗತಿಕಾ ಚ ತಾ ದೇಸೇತುಂ ಭಗವತೋ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ। ಏಸಾ ಹಿ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾ ಪಕತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ **ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡೇ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಿಭಾಗೇನ ಅವುಚ್ಚಮಾನತ್ತಾ ಅವಿತಕ್ಕಾವಿಚಾರಪದವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ವಿಚಾರೋತಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಪದವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಲಬ್ಭಮಾನೋಪಿ ವಿತಕ್ಕೋ ನ ಉದ್ಧಟೋ, ಅಞ್ಞಥಾ ವಿತಕ್ಕೋ ಚಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ। ಏವಂ ಇತರವತ್ಥೂಹಿ ಅಸಮಾನಗತಿಕತ್ತಾ ದೇಸನಾಭೇದತೋ ಚ ದುಕಾದೀಸು ಉದ್ದೇಸೇ ನ ಗಹಿತಂ। ಉದ್ದಿಟ್ಠಸ್ಸೇವ ಹಿ ನಿದ್ದಿಸನತೋ ನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ನ ಗಹಿತಂ ಹದಯವತ್ಥೂತಿ ವದನ್ತಿ।

ಚಕ್ಖಾದಿದಸಕಾ ಸತ್ತಾತಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಇತ್ಥಿಭಾವಪುರಿಸಭಾವದಸಕಾ ಸತ್ತ, ಏಕಸನ್ತಾನವಸೇನ ವಾ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಭಾವವತ್ಥುದಸಕಾ ಸತ್ತ। ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅಸತಿಪಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಭೇದೇ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಭೇದೋಪಿ ಭೇದೋಯೇವ ವೋಹಾರವಿಸಯೇತಿ ಕತ್ವಾ **ಸೋಪಾದಿಸೇಸಾದಿ**ಭೇದೋ ವುತ್ತೋ।

೫೮೪. ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಕುಕ್ಕುಟಣ್ಡಸಣ್ಠಾನೇ ಪರಿಮಣ್ಡಲ-ಸದ್ದೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ಚಕ್ಕಸಣ್ಠಾನತಾ ಪನ ವಟ್ಟಸಣ್ಠಾನೇ ಚಕ್ಕವಾಳೇ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಪರಿಮಣ್ಡಲ-ಸದ್ದೋ ವಟ್ಟಪರಿಯಾಯೋ ಸಿಯಾ। ಅನೇಕತ್ಥಾ ಹಿ ಸದ್ದಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **“ವಟ್ಟಂ ಪರಿಮಣ್ಡಲ”**ನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಸಿನೇರುಯುಗನ್ಧರಾದೀನಂ ಸಮುದ್ದತೋ ಉಪರಿಅಧೋಭಾಗಾನಂ ವಸೇನ ಉಬ್ಬೇಧೋ ವುತ್ತೋ, ಆಯಾಮವಿತ್ಥಾರೇಹಿಪಿ ಸಿನೇರು ಚತುರಾಸೀತಿಯೋಜನಸಹಸ್ಸಪರಿಮಾಣೋವ। ಯಥಾಹ “ಸಿನೇರು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಬ್ಬತರಾಜಾ ಚತುರಾಸೀತಿ ಯೋಜನಸಹಸ್ಸಾನಿ ಆಯಾಮೇನ, ಚತುರಾಸೀತಿ ಯೋಜನಸಹಸ್ಸಾನಿ ವಿತ್ಥಾರೇನಾ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೬೭)। ಸಿನೇರುಂ ಪಾಕಾರಪರಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ಪರಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತಾ ಯುಗನ್ಧರಾದಯೋ, ಸಿನೇರುಯುಗನ್ಧರಾದೀನಂ ಅನ್ತರೇಪಿ ಸೀತಸಮುದ್ದಾ ನಾಮ। “ತೇ ವಿಸಾಲತೋ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸಿನೇರುಆದೀನಂ ಅಚ್ಚುಗ್ಗಮನಸಮಾನಪರಿಮಾಣಾ”ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಸ್ಸೇವ ಆಣಾಖೇತ್ತಭಾವೋ ದಸಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಸ್ಸ ಜಾತಿಖೇತ್ತಭಾವೋ ವಿಯ ಧಮ್ಮತಾವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವಿಕಪ್ಪಸಮಾನಸಮುಚ್ಚಯವಿಭಾವನೇಸು ವಿಯ ಅವಧಾರಣೇ ಅನಿಯಮೇ ಚ **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ವತ್ತತೀತಿ ತಥಾ ಯೋಜನಾ ಕತಾ। ಅನೇಕತ್ಥಾ ಹಿ ನಿಪಾತಾತಿ। ತತ್ಥ ಅನೇಕನ್ತಿಕತ್ಥೋ **ಅನಿಯಮತ್ಥೋ**।

ಸೀಲಾದಿವಿಸುದ್ಧಿಸಮ್ಪಾದನೇನ, ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನವಸೇನೇವ ವಾ ಮಹಾಕಿಚ್ಚತಾಯ **ಮಹನ್ತೇನ ವಾಯಾಮೇನ**। ಸತಿಪಿ ಲಕ್ಖಣಾದಿಭೇದೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಏವ ಕಾಲೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಅನೇಕಸತಸಹಸ್ಸಕಲಾಪಪವುತ್ತಿತೋ ಮಹನ್ತಾನಿ ಬಹೂನಿ ಭೂತಾನಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನೀತಿ ವಾ **ಮಹಾಭೂತಾನಿ** ಯಥಾ “ಮಹಾಜನೋ”ತಿ। **ಏವನ್ತಿ** “ಉಪಾದಾಯ ಪವತ್ತ”ನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನತಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ** ಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತತಾದೀಪನತೋ। **ಉಪಾದಾಯತೀ**ತಿ ಉಪಾದಾಯತಿ ಏವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನೇವಾಹ **“ಏಕನ್ತನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸಾ”**ತಿ। **“ಭವತಿ ಹಿ ನಿಸ್ಸಯರೂಪಾನಂ ಸಾಮಿಭಾವೋ”**ತಿ ಆಧಾರಾಧೇಯ್ಯಸಮ್ಬನ್ಧವಚನಿಚ್ಛಾಯ ಅಭಾವೇ ಆಧಾರಭೂತೋಪಿ ಅತ್ಥೋ ಸಂಸಾಮಿಸಮ್ಬನ್ಧವಚನಿಚ್ಛಾಯ ಸಾಮಿಭಾವೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಯಥಾ “ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಾಖಾ”ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ತಿವಿಧರೂಪಸಙ್ಗಹವಣ್ಣನಾ

೫೮೫. **ವಿಞ್ಞತ್ತಿದುಕೋ ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಚಿತ್ತಸಹಭುಚಿತ್ತಾನುಪರಿವತ್ತಿದುಕಾಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಸಕ್ಕಾ ಹಿ ಏತೇನ ನಯೇನ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾತು**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಞ್ಚವೀಸಾಯ ತಾವ ವತ್ಥುದುಕೇಸು ಪಠಮದುಕಪಞ್ಚಕಾದಯೋ ಚುದ್ದಸಹಿಪಿ ಪಕಿಣ್ಣಕದುಕೇಹಿ ಅವಸಿಟ್ಠೇಹಿ ವತ್ಥುದುಕೇಹಿ ಪಞ್ಚವೀಸಾಯ ಆರಮ್ಮಣದುಕೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಬಾಹಿರಾಯತನದುಕೇಹಿ ರೂಪಧಾತುದುಕಾದೀಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಧಾತುದುಕೇಹಿ ಪಚ್ಛಿಮಕೇಹಿ ತೀಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯದುಕೇಹಿ ದ್ವಾದಸಹಿಪಿ ಸುಖುಮರೂಪದುಕೇಹಿ ಪಠಮಾದಿವಜ್ಜೇಹಿ ಅವಸಿಟ್ಠೇಹಿ ಆಯತನಧಾತುಇನ್ದ್ರಿಯದುಕೇಹಿ ಚ ಯೋಜನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಪಞ್ಚವೀಸಾಯ ಪನ ಆರಮ್ಮಣದುಕೇಸು ಪುರಿಮಕೋ ದುಕಪಞ್ಚಕೋ

ಉಪಾದಿನ್ನಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸನಿದಸ್ಸನಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಸಹಭುಚಿತ್ತಾನುಪರಿವತ್ತಿದುಕವಜ್ಜೇಹಿ ಪಕಿಣ್ಣಕದುಕೇಹಿ ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ವತ್ಥುದುಕೇಹಿ ರೂಪಾಯತನರೂಪಧಾತುದುಕವಜ್ಜೇಹಿ ಆಯತನಧಾತುದುಕೇಹಿ ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯದುಕಸುಖುಮರೂಪದುಕೇಹಿ ಯೋಜನಂ ಗಚ್ಛತಿ। ದುತಿಯದುಕಪಞ್ಚಕಾದೀಸು ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸದ್ದಾಯತನಸದ್ದಧಾತುದುಕಾದಯೋ ಯೋಜನಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ರೂಪಾಯತನರೂಪಧಾತುದುಕಾದಯೋ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಪಕಿಣ್ಣಕದುಕೇಸು ಸನಿದಸ್ಸನದುಕಞ್ಞಾತಿ ಅಯಮೇವ ವಿಸೇಸೋ। ಯಥಾ ಚ ವತ್ಥುದುಕೇಸು, ಏವಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಚಕ್ಖುಧಾತುಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದಿದುಕಪಞ್ಚಕೇಸು। ಯಥಾ ಚ ಆರಮ್ಮಣದುಕೇಸು, ಏವಂ ರೂಪಾಯತನರೂಪಧಾತುಆದಿದುಕಪಞ್ಚಕೇಸು ತಿಕಯೋಜನಾ। ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯದುಕಾ ಸುಖುಮರೂಪದುಕಾ ಚ ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ದುಕೇಹಿ ಯೋಜನಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಏವಂ ತಾವ ತಿಕಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ನನು ಚಾಯಮ್ಪಿ ಯೋಜನಾ ಭಗವತಾ ನ ದೇಸಿತಾತಿ ನ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ? ನಯಿದಂ ಏಕನ್ತಿಕಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಭಗವತಾ ದಿನ್ನನಯೇನ ಯೋಜನಾಪಿ ಭಗವತೋಯೇವ ದೇಸನಾ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾಯಂ** (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧-೬) "ಹೇತೂ ಚೇವ ಧಮ್ಮಾ ಅಹೇತುಕಾ ಚಾತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಸಮ್ಭವತೀ"ತಿಆದಿ। ಸಮ್ಭವೋ ಹಿ ಗಹಣಸ್ಸ ಕಾರಣನ್ತಿ ಚ।

ತಿವಿಧರೂಪಸಙ್ಗಹವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚತುಬ್ಬಿಧಾದಿರೂಪಸಙ್ಗಹವಣ್ಣನಾ

೫೮೬. ಚಿತ್ತತೋ ಏವ ಸಮುಟ್ಠಾತೀತಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಇಮಮೇವ ಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ "**ವಿಞ್ಞತ್ತಿದುಕಾದೀಹಿ ಸಮಾನಗತಿಕೋ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನದುಕೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ । ವಿನಿವತ್ತಿತೇ ಹಿ ಸಾಮಞ್ಞೇ ಯಂ ರೂಪಂ ಜನಕಪಚ್ಚಯೇಸು ಚಿತ್ತತೋ ಸಮುಟ್ಠಾತಿ, ತಂ ಚಿತ್ತತೋ ಏವ ಸಮುಟ್ಠಾತೀತಿ। **ವಿಞ್ಞತ್ತಿದುಕಾದೀಹೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಚಿತ್ತಸಹಭುಚಿತ್ತಾನುಪರಿವತ್ತಿದುಕೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಲಬ್ಭಮಾನೋತಿ** ಯಂ ತಂ ರೂಪಂ ಉಪಾದಾ, ತಂ ಅತ್ಥಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ, ಅತ್ಥಿ ನ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ। ಯಂ ತಂ ರೂಪಂ ನುಪಾದಾ, ತಂ ಅತ್ಥಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ, ಅತ್ಥಿ ನ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಏವಂ ಲಬ್ಭಮಾನೋ। **ಸನಿದಸ್ಸನದುಕಾದೀನನ್ತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಪ್ಪಟಿಘಮಹಾಭೂತದುಕಾದಯೋ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ತೇನಾತಿ** ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನದುಕೇನ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನದುಕಸ್ಸೇವ। **ಅಞ್ಞೇಪನಾತಿ** ವಿಞ್ಞತ್ತಿಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಸಹಭುಚಿತ್ತಾನುಪರಿವತ್ತಿದುಕೇಹಿ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಪಕಿಣ್ಣಕದುಕಾ।

ಸದ್ದಾಯತನಸ್ಸ ಏಕನ್ತತೋ ಅನುಪಾದಿನ್ನತ್ತಾ "**ಸೋತಸಮ್ಫಸ್ಸಾರಮ್ಮಣದುಕಾದಯೋ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಚತುಕ್ಕಾ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ** ಯಂ ತಂ ರೂಪಂ ಉಪಾದಿನ್ನಂ, ತಂ ಅತ್ಥಿ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಅತ್ಥಿ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಸ್ಸ ನಾರಮ್ಮಣಂ। ಯಂ ತಂ ರೂಪಂ ಅನುಪಾದಿನ್ನಂ, ತಂ ಅತ್ಥಿ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಅತ್ಥಿ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಸ್ಸ ನಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಏವಮಾದಯೋ ಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಬಾಹಿರಾಯತನಾದಿಲಬ್ಭಮಾನದುಕೇಹಿ ಯೋಜನಾಯಂ ಚತುಕ್ಕಾ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅವಸೇಸೇಹೀತಿ** ಆರಮ್ಮಣಬಾಹಿರಾಯತನರೂಪಧಾತುದುಕಾದಿತೋ ಲಬ್ಭಮಾನದುಕೇಹೀತಿ ವುತ್ತದುಕರಾಸಿತೋ ಅವಸೇಸೇಹಿ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಉಪಾದಿನ್ನಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನದುಕಾನಂ। **ಅಞ್ಞೇಸನ್ತಿ** ಉಪಾದಿನ್ನದುಕಾದಿತೋ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಉಪಾದಾದುಕಾದೀನಂ। **ವತ್ಥುದುಕಾದೀಹೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಚಕ್ಖಾಯತನದುಕಾದಯೋ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಏತ್ಥಾಪಿ ಅವಸೇಸೇಹಿ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಯೋಜನಾಯ ಚತುಕ್ಕಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಚತುಬ್ಬಿಧಾದಿರೂಪಸಙ್ಗಹವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಉದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ರೂಪವಿಭತ್ತಿ

ಏಕಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೫೯೪. ಪಥವೀಆದೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ರುಪ್ಪನಸಭಾವೋ ವಿಯ ನ ಹೇತುಆದಿಭಾವೋಪಿ ಸಾಧಾರಣೋತಿ ನ ಹೇತೂಸು ವಿಭಜಿತಬ್ಬೋತಿ ವುತ್ತಂ "**ಅವಿಜ್ಜಮಾನವಿಭಾಗಸ್ಸಾ**"ತಿ। ತಸ್ಸ ಪನ ವಿಭಾಗಾಭಾವದಸ್ಸನಸರೂಪದಸ್ಸನಮೇವ ನಿದ್ದೇಸೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸಪಿ ವಿಭಾಗರಹಿತತ್ತಾ "ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತೂ"ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ವುತ್ತಂ।

ಯದಿಪಿ ಹಿನೋತಿ ಏತೇನ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ ಕುಸಲಾದಿಕೋ ಧಮ್ಮೋತಿ ಅಲೋಭಾದಯೋ ಕೇವಲಂ ಹೇತುಪದವಚನೀಯಾ, ಕಾರಣಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋ ಪನ ಮಹಾಭೂತಾದಯೋಪಿ ಹೇತು-ಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯಾತಿ ಮೂಲಟ್ಠವಾಚಿನಾ ದುತಿಯೇನ **ಹೇತು**-ಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಆಹ "**ಹೇತುಹೇತೂ**"ತಿ। ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸಾಧನತೋ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಮೂಲತ್ಥೇನ ಉಪಕಾರಕಧಮ್ಮಾ "ತಯೋ ಕುಸಲಹೇತೂ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೫೯-೧೦೬೦) ಪಟ್ಠಾನೇ ಚ ತೇಯೇವ "ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ಆಹ "**ಮೂಲಹೇತು ಪಚ್ಚಯಹೇತೂತಿ ವಾ ಅಯಮತ್ಥೋ**"ತಿ। ಹಿನೋತಿ ಏತೇನ, ಏತಸ್ಮಾ ವಾ ಫಲಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ಹೇತು, ಪಟಿಚ್ಚ ಏತಸ್ಮಾ ಏತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏವಂ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯ**-ಸದ್ದಾನಂ ಅನಾನತ್ಥತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಹೇತುಸದ್ದಪರಿಯಾಯಭಾವೇನ **ಪಚ್ಚಯ**-ಸದ್ದೋ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ "**ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸದ್ದಾನಂ ಸಮಾನತ್ಥತ್ತಾ**"ತಿ। ಭೂತತ್ತಯನಿಸ್ಸಿತಾನಿ ಚ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಚತುಮಹಾಭೂತನಿಸ್ಸಿತಂ ಉಪಾದಾರೂಪನ್ತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಸಬ್ಬದಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಬ್ಬಾಕಾರಂ ಚತುಮಹಾಭೂತಹೇತುಕಂ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಚ ಅನಾಮಟ್ಠಭೇದಾನಿ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಗಹಿತಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಹೇತೂ**"ತಿ।

ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾನನ್ತಿ ಸಮಾದಾನಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ, ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ ಕತಕಮ್ಮಾನಂ ವಾ। **ಅಞ್ಞೇಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು** ವಿಪಾಕಸ್ಸ ತಣ್ಹಾವಿಜ್ಜಾದೀಸು।

> "ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನವಕಾಸೋ, ಯಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸ ಇಟ್ಠೋ ಕನ್ತೋ ಮನಾಪೋ ವಿಪಾಕೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಯ್ಯ, ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಠಾನಞ್ಚ ಖೋ ಏತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಜ್ಜತಿ, ಯಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸ ಅನಿಟ್ಠೋ ಅಕನ್ತೋ ಅಮನಾಪೋ ವಿಪಾಕೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಯ್ಯ। ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ವಚೀ…ಪೇ॰… ಮನೋ…ಪೇ॰… ವಿಜ್ಜತಿ…ಪೇ॰… ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನವಕಾಸೋ, ಯಂ ಕಾಯಸುಚರಿತಸ್ಸ ಅನಿಟ್ಠೋ ಅಕನ್ತೋ ಅಮನಾಪೋ ವಿಪಾಕೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಯ್ಯಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೩೧; ವಿಭ॰ ೮೦೯),

"ಕಮ್ಮಂ ಸತ್ತೇ ವಿಭಜತಿ, ಯದಿದಂ ಹೀನಪಣೀತತಾಯಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೮೯) - ಏವಮಾದಿವಚನತೋ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠತಂ ನಿಯಮೇತೀತಿ ಆಹ "**ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠವಿಪಾಕನಿಯಾಮಕತ್ತಾ**"ತಿ। **ಗತಿಉಪಧಿಕಾಲಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿವಿಪತ್ತಿಯೋಯೇವ ಠಾನಂ** ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಓಕಾಸಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ತೇಹಿ ವಿನಾ ಕೋಚಿ ವಿಪಾಕೋ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ। ಯಥಾವುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ಸತಿ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಂ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ "**ಗತಿ…ಪೇ॰… ನಿಪ್ಫಾದಿತ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇನ ವಿನಾ ಅಭಾವತೋ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ತಸ್ಸ ಪಧಾನಂ ಕಾರಣಂ। **ಅನಞ್ಞಸಭಾವತೋ**ತಿ ಹೇತುಆದಿಸಭಾವಾಭಾವತೋ।

ರುಪ್ಪನಂ ರೂಪಂ। ತಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಏತ್ಥ "ಅಸ್ಸಾ"ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಪಥವೀಆದಿಅತ್ಥೋಯೇವ ರುಪ್ಪತೀತಿಪಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಆಹ "**ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಯುತ್ತಸ್ಸೇವ ರೂಪೀರೂಪಭಾವತೋ**"ತಿ। **ಏತಂ ಸಭಾವ**ನ್ತಿ ಏತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಭಾವೇ ಸತಿ ಛಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಸಭಾವಂ ರೂಪೇ ನಿಯಮೇತಿ ರೂಪಸ್ಸೇವ ತಂಸಭಾವತ್ತಾ। **ನ ರೂಪಂ ಏತಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಕಾಲಭೇದವಸೇನ ಅತಂಸಭಾವಸ್ಸಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ ನ ರೂಪಂ ತತ್ಥ ನಿಯನ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅತ್ಥಿ ಹೀ**ತಿಆದಿನಾ ತತ್ಥ ರೂಪಸ್ಸೇವ ನಿಯನ್ತಬ್ಬತಾಭಾವಂಯೇವ ವಿವರತಿ। **ಏತಮೇವಾ**ತಿಆದಿನಾ ಉದ್ದೇಸೇನ ನಿದ್ದೇಸಂ ಸಂಸನ್ದೇತಿ। ಏತ್ಥ ಏತಮೇವ ರೂಪೇ ಯಥಾವುತ್ತಸಭಾವಂ ನಿಯಮೇತಬ್ಬಂ ನಿದ್ದೇಸೇ **ಏವ**-ಸದ್ದೇನ ನಿಯಮೇತಿ ಅವಧಾರೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಥಾವುತ್ತೋ ನಿಯಮೋ**ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಭಾವೇ ಸತಿ ಛಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ

ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವೋ ನಿಯನ್ತಬ್ಬತಾಯ "ನಿಯಮೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ರೂಪೇ ಅತ್ಥಿ ಏವ ರೂಪಸ್ಸೇವ ತಂಸಭಾವತ್ತಾ। ವಿಸಿಟ್ಠಕಾಲಸ್ಸ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಅವಧಾರಣಂಯೇವ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತೋ ನಿಯಮೋ, ಸೋ ರೂಪೇ ಅತ್ಥಿಯೇವ ಸಮ್ಭವತಿಯೇವ, ನ ಅರೂಪೇ ವಿಯ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಕಾಲಭೇದನ್ತಿ** ಕಾಲವಿಸೇಸಂ। **ಅನಾಮಸಿತ್ವಾತಿ** ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ। **ತಂ ಸಬ್ಬನ್ತಿ** ಅನಾಮಟ್ಠಕಾಲಭೇದಂ ತತೋಯೇವ ಅರೂಪೇಹಿ ಸಮಾನವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಸಭಾವಂ ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ। **ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ** ಏತೇನ ಕಾಲಭೇದಾಮಸನೇನ ವಿಸೇಸೇತಿ **"ಉಪ್ಪನ್ನಂ...ಪೇ॰... ಮೇವಾ"**ತಿ।

ವತ್ತಮಾನಕಾಲಿಕಂ ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ ದಿಟ್ಠಸುತಮುತವಿಞ್ಞಾತಸಭಾವಂ, ತಂ ಯಥಾಸಕಂ ಛಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಸಭಾವಮೇವ, ನ ತೇಹಿ ಅವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ। ನಾಪಿ ಉಪ್ಪನ್ನಮೇವ ಛಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಸಭಾವಂ ಏಕನ್ತಲಕ್ಖಣನಿಯಮಾಭಾವಾಪತ್ತಿತೋತಿ ಏವಂ ಅವಿಪರೀತೇ ಅತ್ಥೇ ವಿಭಾವಿತೇಪಿ ಚೋದಕೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಅಜಾನನ್ತೋ **"ನನು ಏವ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣತಾಪತ್ತಿಂ ಚೋದೇತಿ। ಇತರೋ **"ರೂಪಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ಏತ್ಥ **ಏಕೀಭಾವೇನ ಗಹೇತ್ವಾತಿ** ಇದಂ "ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥವಚನಂ। ಏಕನ್ತಲಕ್ಖಣಂ ಛಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಸಭಾವೋಯೇವ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ವಿಸಯನ್ತರೇ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ ನ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣತಾ, ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಪನ ರೂಪಸ್ಸ ಛವಿಞ್ಞಾಣಾರಮ್ಮಣಭಾವತೋ ಯಥಾಸಕಂ ಛಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾಯ ಛಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾವ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ಏಕತೋ ಸಙ್ಗಹಣವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾ "ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ ಛಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಯಥಾ "ಅಭಿಞ್ಞಾಪ್ಪತ್ತಂ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಂ ಛಳಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀ"ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುದಿಬ್ಬಸೋತಾದಿಅಭಿಞ್ಞಾಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಅಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣತ್ತೇಪಿ ಏಕನ್ತಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಏಕೀಭಾವೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿತೋ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಅಭಿಞ್ಞಾಪ್ಪತ್ತಂ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಂ ಛಳಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಅರೂಪತೋ ರೂಪಸ್ಸ ವಿಸಯವಸೇನ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಉಪ್ಪ ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಛಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವೋ ರೂಪೇ ನಿಯಮೇತಬ್ಬೋ, ನ ಪನ ರೂಪಂ ತಸ್ಮಿಂ ನಿಯಮೇತಬ್ಬಂ, ಅನಿಯತದೇಸೋ ಚ ಏವ-ಸದ್ದೋತಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೯೪) "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನರೂಪಮೇವ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ಛಹಿ ವೇದಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನರೂಪಮೇವಾ"ತಿಆದಿನಾ ತತ್ಥ ದೋಸಮಾಹ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಪಾಳಿಯಂ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವಾತಿ ಏವ-ಸದ್ದೋ ವುತ್ತೋ, ನ ಚ ತಸ್ಸ ಅಟ್ಠಾನಯೋಜನೇನ ಕಾಚಿ ಇಟ್ಠಸಿದ್ಧಿ, ಅಥ ಖೋ ಅನಿಟ್ಠಸಿದ್ಧಿಯೇವ ಸಬ್ಬರೂಪಸ್ಸ ಏಕನ್ತಲಕ್ಖಣನಿಯಮಾದಸ್ಸನತೋ, ತಸ್ಮಾ। ಯಥಾರುತವಸೇನೇವ ನಿಯಮೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಉಪ್ಪ...ಪೇ॰... ಪತ್ತಿ ನತ್ಥಿ, ತತೋ ಚ ಸೋತಪತಿತತಾಯಪಿ ಪಯೋಜನಂ ನತ್ಥೀತಿ। **ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ** "ಅರೂಪತೋ ವಿಧುರ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತನಯೇನ।

ಝಾನಸ್ಸ ವಾ ಉತ್ತರಸ್ಸ ಪುರಿಮಝಾನಂ ವತ್ಥುಕಾರಣನ್ತಿ **ಝಾನವತ್ಥು**। "ಸಜಾತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಸ-ಕಾರೋ ಸಮಾನಸದ್ದತ್ಥೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಮಾನಜಾತಿಕಾನ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಮಾನಜಾತಿತಾ ಚ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾದೀನಂ ಸೀಲನತ್ಥೋ ಏವ। ಏತೇನ ಸಮಾನಸಭಾವತಾ ಸಜಾತಿಸಙ್ಗಹೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆರಮ್ಮಣೇ ಚೇತಸೋ ಅವಿಕ್ಖೇಪಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಉಪಟ್ಠಾನುಸ್ಸಾಹನಾನಿ ವಿಯ ತೇಸಂ ಅವಿಕ್ಖೇಪೋಪಿ ಅತಿಸಯೇನ ಉಪಕಾರಕೋತಿ **"ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೋಪಕಾರವಸೇನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಅಞ್ಞೇಸು ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇಸು ಏತೇಸಂಯೇವ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಯಂ ಪನ **ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾಯಂ** (ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೮೯) **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಾದೀಸು** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೫೬೮) ಚ "ವಾಯಾಮಸತಿಯೋ ಕಿರಿಯತೋ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಅಸಮಾಧಿಸಭಾವತಂ ತೇಸಂ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕತ್ತಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವ ಚ ತತ್ಥ "ಸಮಾಧಿಯೇವೇತ್ಥ ಸಜಾತಿತೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೫೬೮; ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೮೯) ವುತ್ತಂ। ಇಧ ಪನ **ಸಜಾತಿಸಙ್ಗಹೋತಿ** ಸಮಾಧಿತದುಪಕಾರಕಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೇಸವಸೇನ ಸಙ್ಗಹೋ ವುತ್ತೋತಿ। ಅವಿರಾಧೇತ್ವಾ ವಿಸಯಸಭಾವಾವಗ್ಗಹಣಂ **ಪಟಿವೇಧೋ, ಅಪ್ಪನಾ** ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ದಳ್ಹನಿಪಾತೋ ತದವಗಾಹೋಯೇವಾತಿ **"ಪಟಿವೇಧಸದಿಸಂ**

ಕಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ತದಾಹನನಪರಿಯಾಹನನಮನುಗುಣತಾಯ ಸಮಾನನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾವಿತಕ್ಕಾನಂ ಕಿಚ್ಚಸರಿಕ್ಖತಾ ವುತ್ತಾ।

ಏಕಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದುಕನಿದ್ದೇಸೋ

ಉಪಾದಾಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೫೯೬. ಸಮನ್ತತೋ ಸಬ್ಬಸೋ ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ಚಕ್ಖು **ಸಮನ್ತಚಕ್ಖೂ**ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತದಸ್ಸನ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಏವಮಾದಿನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೋ "ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಪರಿಞ್ಞಾತ"ನ್ತಿ ತೀಸುಪಿ ಪದೇಸು ಪಚ್ಚೇಕಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। "ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಬ್ಬೇ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದಿ, ಞಾಣಂ ಉದಪಾದೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಮಹಾವ॰ ೧೫; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೩೦) ಹಿ ಪಾಳಿ ಪವತ್ತಾತಿ। **ಆಕಾರೇನಾ**ತಿ ದ್ವಾದಸವಿಧೇನ ಆಕಾರೇನ। **ತಮ್ಪಿ ಕಾಮಾವಚರಂ** ವಿಪಸ್ಸನಾಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಭಾವತೋ। "ಞಾಣಚಕ್ಖು ಸಹಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣನ್ತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇನ ಪನ ಸಹ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಯಥಾವುತ್ತೇ ಮಂಸಪಿಣ್ಡೇ ಸಸಮ್ಭಾರೇ ಚಕ್ಖುವೋಹಾರೋ ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಧಮ್ಮೇ ಉಪಾದಾಯ ಪವತ್ತೋತಿ "**ಚತು...ಪೇ॰... ಸಮ್ಭಾರಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಣ್ಠಾನನ್ತಿ ವಣ್ಣಾಯತನಮೇವಾ**ತಿ ತೇನ ತೇನ ಆಕಾರೇನ ಸನ್ನಿವಿಟ್ಠೇಸು ಮಹಾಭೂತೇಸು ತಂತಂಸಣ್ಠಾನವಸೇನ ವಣ್ಣಾಯತನಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ನ ವಣ್ಣಾಯತನಸ್ಸೇವ ಸಣ್ಠಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಉಪಾದಾನತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಅನ್ಧಕಾರೇ ಫುಸಿತ್ವಾಪಿ ಸಣ್ಠಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ। ತಥಾ ಚ ವಕ್ಖತಿ "ದೀಘಾದೀನಿ ಫುಸಿತ್ವಾಪಿ ಸಕ್ಕಾ ಜಾನಿತು"ನ್ತಿ, (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೬೧೬) "ದೀಘಾದಿಸನ್ನಿವೇಸಂ ಭೂತಸಮುದಾಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಮೂಲಟೀ॰ ೬೧೬) ಚ। **ತೇಸಂ** ಸಮ್ಭವಸಣ್ಠಾನಾನಂ ಆಪೋಧಾತುವಣ್ಣಾಯತನೇಹಿ ಅನತ್ಥನ್ತರಭಾವೇಪಿ ತೇಹಿ **ವಿಸುಂ ವಚನಂ ತಥಾಭೂತಾನಂ** ಸಮ್ಭವಭೂತಾನಂ ಸಣ್ಠಾನಭೂತಾನಞ್ಚ। ಏತೇನ ಆಪೋಧಾತುವಣ್ಣಾಯತನಾನಂ ವಸೇನ ವತ್ತಮಾನಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸೋ ಸಮ್ಭವೋ ಸಣ್ಠಾನಞ್ಚಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಭವೋ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕೋ ಸೋಳಸವಸ್ಸಕಾಲೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಸ ರಾಗವಸೇನ ಠಾನಾ ವಚನಂ ಹೋತೀತಿ ವದನ್ತಿ। **ಅತಥಾಭೂತಾನಂ** ತತೋ ಅಞ್ಞಥಾಭೂತಾನಂ। **ಯಥಾವುತ್ತೇ** ಸಮ್ಭಾರವತ್ಥುಸಙ್ಖಾತೇ। **ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ**ತಿ ಭಿಯ್ಯೋವುತ್ತಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮಾನಞ್ಚ ಸಮ್ಭವೋ ನತ್ಥೀತಿ। ಆಪೋಧಾತುವಿಸೇಸತ್ತಾ ಸಮ್ಭವೋ ಆಪೋಧಾತುಸಮ್ಬನ್ಧೀ ಆಪೋಧಾತುತನ್ನಿಸ್ಸಯನಿಸ್ಸಿತೋಪಿ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸ ಚತುಧಾತುನಿಸ್ಸಿತತಾಯ ಅವಿರೋಧೋ ವುತ್ತೋ।

ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರೇಹಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿಯಮಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ "ಕಲಾಪನ್ತರಗತಾ ಉತುಆಹಾರಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಅನೇಕಕಲಾಪಗತಭಾವಂ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ದಸ್ಸೇತಿ** ಯತೋ ಉಪದ್ದುತಪಟಲೇ ನಿರಾಕರಣೇಪಿ ಚಕ್ಖು ವಿಜ್ಜತೀತಿ । **ಪಟಿಘಟ್ಟನಂ** ವಿಸಯಾಭಿಮುಖಭಾವೋ ನಿಘಂಸಪಚ್ಚಯತ್ತಾ। **ನಿಘಂಸೋ** ನಿಸ್ಸಯಭಾವಾಪತ್ತಿ। ಯತೋ ಚಕ್ಖಾದಿನಿಸ್ಸಿತಾ ಸಞ್ಞಾ "**ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ**"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಅನೇಕತ್ತಾತಿ ಇದಂ ಅವಚನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ, ನ ಹೇತುಕಿರಿಯಾಯ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನಭಾವಸ್ಸ। ಸೋ ಪನ ಅಪೇಕ್ಖಾಸಿದ್ಧಿತೋ ಏವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಹೇತುಕಿರಿಯಾಪೇಕ್ಖಾ ಹಿ ಫಲಕಿರಿಯಾತಿ। **ಚಕ್ಖುಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತೀ**ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭಾವಾನುಪಗಮನೇಪಿ ತಂಸಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋ ತಸ್ಸಾ ಸಮಞ್ಞಾಯ ತತ್ಥ ನಿರುಳ್ಹಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ದಸ್ಸನಪರಿಣಾಯಕಟ್ಠೋ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಇನ್ದಟ್ಠೋಯೇವಾತಿ "**ಯಥಾ ಹಿ ಇಸ್ಸರೋ**"ತಿಆದಿನಾ ಇಸ್ಸರೋಪಮಾ ವುತ್ತಾ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚೇ ಪರಿಣಾಯನ್ತಂ ಚಕ್ಖು

ತಂಸಹಜಾತೇ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಯೋಪಿ ತತ್ಥ ಪರಿಣಾಯತೀತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ **"ತೇ ಧಮ್ಮೇ...ಪೇ॰... ಪರಿಣಾಯತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚೇ ಪರಿಣಾಯನ್ತಂ ಚಕ್ಖು ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಯೋಪಿ ತದನುವತ್ತಕೇ ಪರಿಣಾಯತೀತಿ ಅತ್ಥಾಯಂ ಪರಿಯಾಯೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ತೇ ಧಮ್ಮೇ...ಪೇ॰... ಣಾಯತೀ"**ತಿ। ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ಧಾತೂನಂ **ಚಕ್ಖತೀತಿ** ಇಮಸ್ಸ "ಪರಿಣಾಯತಿ ಪಕಾಸೇತೀ"ತಿ ಚ ಅತ್ಥಾ ವುತ್ತಾ। ಸಣ್ಠಾನಮ್ಪಿ ರೂಪಾಯತನಮೇವಾತಿ **"ಸಮವಿಸಮಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಚಕ್ಖತೀತಿ ಚಕ್ಖೂ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂದ್ವಾರಿಕಾನಂ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಏವ **ವಳಞ್ಜನತ್ಥೋ**।

೫೯೯. ತಂದ್ವಾರಿಕಾ...ಪೇ॰... ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀನಿ ಬಲವಾರಮ್ಮಣೇ ಜವನಂ ಏಕನ್ತೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಚೇವ ಹಿ ಅನ್ತರಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇ ವಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನೇ ವಾ ಸನ್ತೀರಣೇ ವಾ ಠತ್ವಾ ನಿವತ್ತಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ನಿಚ್ಛಿತಂ। **ತೇನ ಪಚ್ಚಯೇನಾ**ತಿ ತಂಪಕಾರೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ। **ತಂಸದಿಸಾನ**ನ್ತಿ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದನಾದಿಪ್ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸರಹಿತತಾಯ ದಸ್ಸನಸದಿಸಾನಂ ಮನೋಧಾತುಸನ್ತೀರಣವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾನಂ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಜವನಾನಂ ಅಸ್ಸಾದನಾದಿತೋ ಅಞ್ಞಥಾ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಿ ನತ್ಥಿ ರೂಪಧಮ್ಮವಿಸಯತ್ತಾತಿ **"ಅಸ್ಸಾದನಾಭಿನನ್ದನಭೂತಾನೀ"**ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ। ಮನೋದ್ವಾರಿಕಜವನಪಿಟ್ಠಿವಟ್ಟಕಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಜವನಾನಂ ಅಸ್ಸಾದನಾಭಿನನ್ದನಭಾವೇನ ರೂಪಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಅಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಪಟ್ಠಾನೇ** "ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಚಕ್ಖುಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೧೭) ರೂಪಧಮ್ಮೋಪಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ವಿಭತ್ತೋ। "ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನೇವ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಭಾವೇನ ವಿಭತ್ತಾನೀತಿ। ಗಣನಾಯ ಚ "ಆರಮ್ಮಣಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಉಪನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಅವಿಗತನ್ತಿ ಏಕ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೪೫) ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಕುಸಲಸ್ಸಪಿ ಸಿಯಾ, ದ್ವೇತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ। **ತಾನೀ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಜವನಾನಿ ಪಟಿನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। **ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಚಾ**ತಿ ಜವನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ। **ಅಞ್ಞಾನಿ** ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದೀನಿ। ಯದಿ ರೂಪಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವಮತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, "ತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣೇತಿ ಏತೇನೇವ ಸಿಜ್ಝೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವದೇಯ್ಯ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ರೂಪಂ ತಂದ್ವಾರಿಕಜವನಾನಂ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೋಪಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದೀಪನತ್ಥಂ "ಆರಬ್ಭಾ"ತಿ ವಚನಂ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾತಿ ಆಹ **"ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯತೋ ಅಞ್ಞಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸಪಿ ದೀಪಕ"**ನ್ತಿ।

೬೦೦. ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಸವನಕಿರಿಯಾವೋಹಾರೋತಿ ಸೋತಸ್ಸ ಸವನಕಿರಿಯಾಯ ಕತ್ತುಭಾವೋ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ಸುಣಾತೀ"**ತಿ। ಜೀವಿತನಿಮಿತ್ತಮಾಹಾರರಸೋ ಜೀವಿತಂ, ತಸ್ಮಿಂ ನಿನ್ನತಾಯ ತಂ ಅವ್ಹಾಯತೀತಿ ಜಿವ್ಹಾತಿ ಏವಂ ಸಿದ್ಧೇನ ಜಿವ್ಹಾ-ಸದ್ದೇನ ಪಕಾಸಿಯಮಾನಾ ರಸಾವ್ಹಾಯನಸಙ್ಖಾತಾ ಸಾಯನಕಿರಿಯಾ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಜಿವ್ಹಾಸದ್ದೇನ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನಾ ಕಿರಿಯಾಸಾಯನ"**ನ್ತಿ। ತಥಾ ಚ ವಕ್ಖತಿ "ಜೀವಿತಮವ್ಹಾಯತೀತಿ ಜಿವ್ಹಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೫೪)। **ಆಯೋ**ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೇಸೋ। ಪಸಾದಕಾಯಸ್ಸ ಕಾಯಿಕಾನಂ ದುಕ್ಖಸುಖಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ ಇತರೇಸಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ **"ದುಕ್ಖದುಕ್ಖವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಾನಂ ಆಯೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಬ್ಯಾಪಿತಾಯಾ**ತಿ ಬ್ಯಾಪಿಭಾವೇ, ಬ್ಯಾಪಿಭಾವೇನ ವಾ। **ಕಾಯಪ್ಪಸಾದಭಾವೋ**ತಿ ಕಾಯಪ್ಪಸಾದಸಬ್ಭಾವೋ। **ಅನುವಿದ್ಧತ್ತಾ**ತಿ ಅನುಯುತ್ತಭಾವತೋ, ಸಂಸಟ್ಠಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಯಾವತಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಉಪಾದಿನ್ನಕಪವತ್ತಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಕಾಯಾಯತನಂ ಕಪ್ಪಾಸಪಟಲೇ ಸ್ನೇಹೋ ವಿಯಾತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ। ಪಣ್ಡರಸಭಾವಾ ಪಸಾದಾ ಆಪಾಥಗತಂ ವಿಸಯಂ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವೇನ ಪಕಾಸೇನ್ತಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ವಿಸಯಾವಭಾಸನಕಿಚ್ಚತಾ ವುತ್ತಾ। **ಸಮಾನನಿಸ್ಸಯಾನ**ನ್ತಿ ಏಕನಿಸ್ಸಯಾನಂ। ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತೇಸು ಹಿ

ರೂಪರಸಾದೀಸು ಯಂನಿಸ್ಸಯಂ ರೂಪಂ, ತಂನಿಸ್ಸಯೋ ಏವ ರಸಾದೀತಿ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಭಾವಾನುಪಗಮೇನಾತಿ** ಲಕ್ಖಣಸಙ್ಕರಾಭಾವಮಾಹ।

ಯಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಹಿತೋಯೇವ ಚಕ್ಖುಪ್ಪಸಾದೋ ರೂಪಾಭಿಹನನವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ನ ಪಚ್ಚಯನ್ತರರಹಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ರೂಪಾಭಿಘಾತೋ ಹೋತು ವಾ ಮಾ ವಾ ಹೋತು, ಏವಂಸಭಾವೋ ಸೋ ರೂಪಧಮ್ಮೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ರೂಪಾಭಿಘಾತಾರಹೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ ಯಥಾ "ವಿಪಾಕಾರಹಸಭಾವಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ"ತಿ। ವಿಸಯವಿಸಯೀನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಭಿಮುಖಭಾವೋ ಅಭಿಘಾತೋ ವಿಯಾತಿ ಅಭಿಘಾತೋ, ಸೋ ರೂಪೇ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ , ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ವಾ ರೂಪಸ್ಸ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ರೂಪೇ, ರೂಪಸ್ಸ ವಾ ಅಭಿಘಾತೋ"**ತಿ। ತೇನೇವಾಹ "ಯಮ್ಹಿ ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ಅನಿದಸ್ಸನಮ್ಹಿ ಸಪ್ಪಟಿಘಮ್ಹಿ ರೂಪಂ ಸನಿದಸ್ಸನಂ ಸಪ್ಪಟಿಘಂ ಪಟಿಹಞ್ಞಿ ವಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೯೭), "ಚಕ್ಖು ಅನಿದಸ್ಸನಂ ಸಪ್ಪಟಿಘಂ ರೂಪಮ್ಹಿ ಸನಿದಸ್ಸನಮ್ಹಿ ಸಪ್ಪಟಿಘಮ್ಹಿ ಪಟಿಹಞ್ಞಿ ವಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೯೮) ಚ ಆದಿ। ಏತ್ಥ ಚ ತಂತಂಭವಪತ್ಥನಾವಸೇನ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಅವಿಗತರಾಗಸ್ಸ ಅತ್ತಭಾವನಿಪ್ಫಾದಕಸಾಧಾರಣಕಮ್ಮವಸೇನ ಪುರಿಮಂ ಚಕ್ಖುಲಕ್ಖಣಂ ವುತ್ತಂ, ಸುದೂರಸುಖುಮಾದಿಭೇದಸ್ಸಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ಗಹಣಸಮತ್ಥಮೇವ ಚಕ್ಖು ಹೋತೂತಿ ಏವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಆವೇಣಿಕಕಮ್ಮವಸೇನ ದುತಿಯಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಅಥ ವಾ ಸತಿಪಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಪಸಾದಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇ ಸವಿಸಯಾವಭಾಸನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಪಸಾದಬ್ಯಾಪಾರಸ್ಸ ದಸ್ಸನವಸೇನ ಪುರಿಮಂ ವುತ್ತಂ, ಪಸಾದಕಾರಣಸ್ಸ ಸತಿಪಿ ಕಮ್ಮಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಣಭೇದೇನ ಭೇದದಸ್ಸನವಸೇನ ದುತಿಯಂ।

ಕಾಮತಣ್ಹಾತಿ ಕಾಮಭವೇ ತಣ್ಹಾ। ತಥಾ ರೂಪತಣ್ಹಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಭವಸ್ಸ ಮೂಲಕಾರಣಭೂತಾ ತಣ್ಹಾ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಾಯತನವಿಸಯಾಪಿ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ **ಕಾಮತಣ್ಹಾದೀನಂ ದಟ್ಠುಕಾಮತಾದಿವೋಹಾರಾರಹತಾ** ವುತ್ತಾ। **ದಟ್ಠುಕಾಮತಾ**ತಿ ಹಿ ದಟ್ಠುಮಿಚ್ಛಾ ರೂಪತಣ್ಹಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಸೇಸಾಸುಪೀತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ದಟ್ಠುಕಾಮತಾದೀನಂ ತಂತಂಅತ್ತಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮಾಯೂಹನಕ್ಖಣತೋ ಸತಿ ಪುರಿಮನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ। ಅಸತಿಪಿ ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮುಗ್ಘಾತಿತಭಾವೇನೇವ ಕಾರಣನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯತೋ ಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಂ ಕಾರಣಲಾಭೇ ಸತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವೂಪಗಮನತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಮೇವಾತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಅತ್ಥಿತಾಪರಿಯಾಯೇಹಿ ವುಚ್ಚತಿ "ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇನ್ತೋ ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಬಹುಲೀಕರೋನ್ತೋ ಉಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನೇ ಪಾಪಕೇ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ ಅನ್ತರಾಯೇವ ಅನ್ತರಧಾಪೇತೀ" (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೫೭), "ಸನ್ತಂ ವಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ಅತ್ಥಿ ಮೇ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋತಿ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೮೨; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೫) ಚ ಏವಮಾದೀಸು।

ಏತ್ಥಾಹ - ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಕಿಂ ಏಕಕಮ್ಮುನಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ಉದಾಹು ನಾನಾಕಮ್ಮುನಾತಿ? ಉಭಯಥಾಪೀತಿ ಪೋರಾಣಾ। ತತ್ಥ ನಾನಾಕಮ್ಮುನಾ ತಾವ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವಿಸೇಸೇ ವತ್ತಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ ಕಾರಣಸ್ಸ ಭಿನ್ನತ್ತಾ। ಏಕಕಮ್ಮುನಾ ಪನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ತೇಸಂ ಕಥಂ ವಿಸೇಸೋತಿ? ಕಾರಣಸ್ಸ ಭಿನ್ನತ್ತಾಯೇವ। ತಂತಂಭವಪತ್ಥನಾಭೂತಾ ಹಿ ತಣ್ಹಾ ತಂತಂಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಾಯತನಾಭಿಲಾಸತಾಯ ಸಯಂ ವಿಚಿತ್ತರೂಪಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ತಂತಂಭವನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಚಿತ್ತಭೇದತಂ ವಿದಹತಿ। ಯತೋ ತದಾಹಿತವಿಸೇಸಂ ತಂ ತಥಾರೂಪಸಮತ್ಥತಾಯೋಗೇನ ಅನೇಕರೂಪಾಪನ್ನಂ ವಿಯ ಅನೇಕಂ ವಿಸಿಟ್ಠಸಭಾವಂ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ತಥಾ ಚ ವಕ್ಖತಿ "ಕಮ್ಮಮೇವ ನೇಸಂ ವಿಸೇಸಕಾರಣ"ನ್ತಿ। ನ ಚೇತ್ಥ ಸಮತ್ಥತಾಭಾವತೋ ಅಞ್ಞಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ ಕಾರಣವಿಸೇಸೇನಾಹಿತವಿಸೇಸಸ್ಸ ವಿಸಿಟ್ಠಫಲನಿಪ್ಫಾದನಯೋಗ್ಯತಾಭಾವತೋ। ತಥಾ ಹಿ ಸತಿ ಏಕಸ್ಸಪಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅನೇಕಿನ್ದ್ರಿಯಹೇತುತಾವಿಸೇಸಯೋಗಂ ಏಕಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮನ್ತಿಆದಿನಾ ಯುತ್ತಿತೋ ಆಗಮತೋಪಿ ಪರತೋ ಸಯಮೇವ ವಕ್ಖತಿ। ತಥಾ ಚ ಏಕಸ್ಸೇವ ಕುಸಲಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸೋಳಸಾದಿವಿಪಾಕಚಿತ್ತನಿಬ್ಬತ್ತಿಹೇತುಭಾವೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಲೋಕೇಪಿ ಏಕಸ್ಸೇವ ಸಾಲಿಬೀಜಸ್ಸ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಪರಿಪುಣ್ಣತಣ್ಡುಲಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಿಹೇತುತಾ ದಿಸ್ಸತಿ। ಕಿಂ ವಾ ಏತಾಯ ಯುತ್ತಿಚಿನ್ತಾಯ, ನ ಚಿನ್ತಿತಬ್ಬಮೇವೇತಂ। ಯತೋ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ ಚ ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ ಬುದ್ಧಾನಂಯೇವ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಞಾಣಫಲಯುತ್ತಾನಂ ವಿಸಯೋ, ನ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅತಕ್ಕಾವಚರತಾಯ। ತೇನೇವ ಚ ಭಗವತಾ "ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ ನ ಚಿನ್ತೇತಬ್ಬೋ, ಯೋ

ಚಿನ್ತೇಯ್ಯ ಉಮ್ಮಾದಸ್ಸ ವಿಘಾತಸ್ಸ ಭಾಗೀ ಅಸ್ಸಾ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೪.೭೭) ಆದೀನವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। **ಆವಿಞ್ಛನಂ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಾ** ತಂನಿನ್ನಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಹೇತುಭಾವೋ।

ಸಬ್ಬೇಸನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ಪಕರಣತೋ ಪಾರಿಸೇಸತೋ ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಂ ಅಜಾನನ್ತೋ ಯಥಾರುತವಸೇನೇವ ಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ "**ಕೋ ಏತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ**"ತಿಆದಿನಾ ಚೋದೇತಿ। ಇತರೋ ತೇಜಾದೀನಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅಧಿಕಭಾವೇ ವಿಯ ದ್ವಿನ್ನಂ ತಿಣ್ಣಂ ವಾ ಅಧಿಕಭಾವೇಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಾಧಿಕಭಾವೇನೇವ ಏಕಕಾದಿವಸೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಾಯ ಓಮತ್ತತಾಯಪಿ ಕಾಯಪ್ಪಸಾದೋ ನ ಹೋತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನತ್ತಾ ಪಕರಣತೋ ಪಾರಿಸೇಸತೋ ವಾ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಭೂತಾನಂ ಸಮಭಾವೇನ ಕಾಯೋ ಹೋತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸಿದ್ಧೋತಿ ಸಬ್ಬ-ಸದ್ದೋ ಇಧ ಸಮಭಾವದೀಪಕೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಇದಂ ಪನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಇಮಮತ್ಥಂ ದೀಪೇತೀ**ತಿ ಚ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಞಾಯೇನ "ಸಬ್ಬೇಸ"ನ್ತಿ ವಚನತೋ ಅಯಮತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ತಸ್ಸ ವಾಚಕತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನೇವಾಹ "**ಅನುವತ್ತ...ಪೇ॰... ವಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ**"ತಿ। ಏಕದೇಸಾಧಿಕಭಾವನಿವಾರಣೇನೇವ ಹಿ ಏಕದೇಸೋಮತ್ತತಾನಿವಾರಣಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ। **ಏಕದೇಸೋ** ಅವಯವೋ। ಚತುಧಾತುಸಮುದಾಯನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಹಿ ಪಸಾದಸ್ಸ ತದೇಕಧಾತುಅಧಿಕತಾ ಅವಯವಾಧಿಕತಾ ಹೋತೀತಿ।

"ಪುರಿಮಾ ಚೇತ್ಥ ದ್ವೇಪಿ ವಾದಿನೋ ನಿಕಾಯನ್ತರಿಯಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಆಲೋಕಾದಿಸಹಕಾರೀಕಾರಣಸಹಿತಾನಂಯೇವ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ರೂಪಾದಿಅವಭಾಸನಸಮತ್ಥತಾ ವಿವರಸ್ಸ ಚ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣುಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ಗುಣೋತಿ ತೇಸಂ ಲದ್ಧೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "**ತಂತಂಭೂತಗುಣೇಹೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತೇಜಾದೀನಂ ವಿಯ ವಿವರಸ್ಸ ಭೂತಭಾವಾಭಾವತೋ "**ಯಥಾಯೋಗ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ರೂಪಾದಯೋ ವಿಯ ವಿವರಮ್ಪಿ ಭೂತಗುಣೋತಿ ಪರಾಧಿಪ್ಪಾಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ತಂತಂಭೂತಗುಣೇಹೀ**"ತಿ ಆಹ। ತೇಜಸ್ಸ ಪನ ಆಲೋಕರೂಪೇನ, ಆಕಾಸಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವಿವರಸ್ಸ ಸದ್ದೇನ, ವಾಯುಸ್ಸ ಗನ್ಧೇನ, ಉದಕಸ್ಸ ರಸೇನ, ಪಥವಿಯಾ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇನಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ "**ಯಥಾಯೋಗಂ ತಂತಂಭೂತಗುಣೇಹೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। **ರೂಪಾದಿಗ್ಗಹಣೇ**ತಿ ರೂಪಾದಿವಿಸಯೇ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಕೇ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಪಕರಿತಬ್ಬತೋ**ತಿ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭೂತೇಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಭೂತಗುಣೇಹಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಸಕಿಚ್ಚಕರಣೇ ಉಪಕರಿತಬ್ಬತೋ। **ಸಭಾವೇನ ಸುಯ್ಯಮಾನಸ್ಸಾ**ತಿ ಕೇನಚಿ ಅನುಚ್ಚಾರಿಯಮಾನಸ್ಸೇವ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಘಟ್ಟನಂ ಪನ ವಿನಾ ವಾಯುಸದ್ದೋಪಿ ನತ್ಥೀತಿ। ಅಥ ವಾ ವಾಯುಮ್ಹಿ ಸದ್ದೋ ಸಭಾವೇನ ಸುಯ್ಯತೀತಿ ಆಪೇ ರಸೋ ಮಧುರೋತಿ ಚ ತಸ್ಸ ಲದ್ಧಿಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ದುತಿಯವಾದಿಸ್ಸಪಿ ನಿಗ್ಗಹೋ ಹೋತಿ** ತಸ್ಸಪಿ ತೇಜಾದಿಗುಣಾ ರೂಪಾದಯೋತಿ ಏವಂಲದ್ಧಿಕತ್ತಾ।

ರೂಪಾದಿವಿಸೇಸಗುಣೇಹೀತಿ ರೂಪಾದಿವಿಸೇಸಗುಣಯುತ್ತೇಹಿ। **ತೇಜ...ಪೇ॰... ವಾಯೂಹೀ**ತಿ ಸಹಾಕಾಸೇಹಿ ತೇಜಾದಿಪರಮಾಣೂಹಿ। **ಕಪ್ಪಾಸತೋ ವಿಸದಿಸಾಯಾ**ತಿ ಕಪ್ಪಾಸಪಥವಿತೋ ವಿಸೇಸಯುತ್ತಾಯ ತತೋ ಅಧಿಕಸಾಮತ್ಥಿಯಯುತ್ತಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತಸ್ಸಾಯೇವಾ**ತಿ ಕಪ್ಪಾಸಪಥವಿಯಾಯೇವ। ಯಸ್ಮಾ ಸಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಿಪಿ ಅವಿಸೇಸಭೂತಾನಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಗಹೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಭಾವೇನ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಠಿತಾ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸಾಯೇವ ಗನ್ಧೋ ಅಧಿಕತರೋ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಞ್ಚ ಸಬ್ಬೋ ಉತ್ತರೋ "ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಭೂತಸ್ಸ ಅಧಿಕತಾಯಾ"ತಿಆದಿನಾ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೬೦೦) ವುತ್ತತ್ತಾ ತಥಾಗತಾನಂ ವಾದಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ ವದನ್ತಸ್ಸ ಕಣಾದಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತೋ। "ಅತ್ತನೋ ಪನ ಮತೇನ ಕಣಾದಕಪಿಲಾದಯೋ ಕೇವಲಂ ಪಥವಾದಿದ್ರಬ್ಯಮೇವಾತಿಆದಿ ಲದ್ಧಿ। ಕಣಾದಸಾಸನಾಯ ಅಧಿಮುತ್ತಾನಂ ಸಾಸನೇ ಅನವಗಾಳ್ಹಾನಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಅಯಂ ವಾದೋ"ತಿ ಚ ವದನ್ತಿ। **ಏತಸ್ಸುಭಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಆಸವಗನ್ಧತೋ ಕಪ್ಪಾಸಗನ್ಧೋ ಅಧಿಕೋ ಸೀತುದಕವಣ್ಣತೋ ಉಣ್ಹೋದಕವಣ್ಣೋ ಚ ಅಧಿಕೋತಿ ಏತಸ್ಸ ಉಭಯಸ್ಸ। ತೇಜಾದಿಅಧಿಕೇಸು ಚ ಸಮ್ಭಾರೇಸು ರೂಪಾದೀನಂ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅದಸ್ಸನತೋ ನ ರೂಪಾದಯೋ ತೇಜಾದೀನಂ ವಿಸೇಸಗುಣೋತಿ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ ಆಹ "**ತದಭಾ...ಪೇ॰... ತ್ತಿತಾ**"ತಿ। ತೇನ ನ ರೂಪಂ ತೇಜಸ್ಸ ವಿಸೇಸಗುಣೋ ಏಕನ್ತತೋ ತೇಜಾದಿಕೇ ಸಮ್ಭಾರೇ ವಿಸೇಸೇನ ಅದಸ್ಸನತೋ, ಯೋ ಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸಗುಣೋ, ನ ಸೋ ತದಧಿಕೇ ಸಮ್ಭಾರೇ ಏಕನ್ತತೋ ವಿಸೇಸೇನ ದಿಸ್ಸತಿ ಯಥಾ ಪಥವೀಅಧಿಕೇ ಸಮ್ಭಾರೇ ಆಪೋಧಾತೂತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏವಂ

ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ನಾನಾಕಲಾಪೇ**ತಿ ಸಭಾವತೋ ನಾನತ್ತಾಭಾವೇಪಿ ಮೂಲಕಾರಣನಾನತ್ತವಸೇನ ಅತ್ಥಿ ಕೋಚಿ ವಿಸೇಸೋ ಅಸಞ್ಞಾತೇತಿ ದಸ್ಸೇತಿ, ಯತೋ ಪರಮರಣಾದಿಕಿರಿಯಾಸಮತ್ಥತಾ ನೇಸಂ ಕೇಸಞ್ಚಿಯೇವ ದಿಸ್ಸತೀತಿ।

ಏಕಮ್ಪೀತಿ **ಪಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅನೇಕಸ್ಮಿಂ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಪಞ್ಚಾಯತನಿಕತ್ತಭಾವೇ ಪತ್ಥನಾ ಯಾ ದಟ್ಠುಕಾಮತಾದಿಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ತಾಯ ನಿಪ್ಫನ್ನಂ। ಏತೇನ ಕಾರಣವಿಸೇಸೇನ ಫಲವಿಸೇಸಮಾಹ। **ನ ಹೀ**ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಸಮತ್ಥಯತಿ। **ತನ್ತಿ** ಕಮ್ಮಂ। **ವಿಸೇಸೇನಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಣೇನ ಆಹಿತಾತಿಸಯೇನ । ತೇನೇವ ಸೋತಸ್ಸ ನ ಹೋತಿ ಪಚ್ಚಯೋ, ತತೋ ಅಞ್ಞೇನೇವ ಪನ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನ ಅನೇಕಸಭಾವೇನ ಕಾರಣೇನ ಆಹಿತವಿಸೇಸಂ ಏಕಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಅನೇಕಸಭಾವಂ ಫಲಂ ನಿಪ್ಫಾದೇತುಂ ಸಮತ್ಥಂ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇದಾನಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರವಿಸೇಸಾಭಾವೇ ದೋಸಮಾಹ “**ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತರಾಭಾವಪ್ಪತ್ತಿತೋ**”ತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಕಾರಣವಿಸೇಸಾಭಾವೇ ಫಲವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಯಂ ವಿಸೇಸಯುತ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಕಾರಣಂ, ತಸ್ಸ ತತೋ ಅಞ್ಞವಿಸೇಸಾಭಾವೇ ತದಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪಾದಕತಾಪಿ ನ ಸಿಯಾತಿ ಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ತತೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿ ಏವ ಸಿಯಾ। ಏವಮಿತರತ್ಥಾಪಿ। **ವಿಸೇಸೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ತಂತಂಇನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ಸಾ ಚ ಪುಬ್ಬೇ ದಸ್ಸಿತಸಭಾವೋವ।

ಅನೇಕಾಹಿ ಮಹಗ್ಗತಚೇತನಾಹಿ ಏಕಾಯ ವಾ ಪರಿತ್ತಚೇತನಾಸಹಿತಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುನ್ತಿ “**ಸಬ್ಬೇಸಂ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಯತೀ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇದಾನಿ ತಮೇವ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ನಾನಾಚೇತನಾಯಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - “**ಪಟಿಸ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಯೋ**”ತಿ ಏತ್ಥ ಯದಿ ನಾನಾಕಮ್ಮವಸೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ಏವಂ ಸತಿ ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮೇನ ಚ ಕಾಮಾವಚರಕಮ್ಮೇನ ಚ ತಂತಂಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಸಿಯಾ, ನ ಚೇತಂ ಯುತ್ತಂ “ಮಹಗ್ಗತಚೇತನಾ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೧.೭೮) ವುತ್ತತ್ತಾ। ನಾಪಿ ತಂತಂಭವನಿಯತರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ವಿಕಲಿನ್ದ್ರಿಯತಾ ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಯುತ್ತಾ। ಅಥ ಮಹಗ್ಗತಾಹಿ ಏವ ನಾನಾಚೇತನಾಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ನ ಚೇಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಅನೇಕಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಹೋತಿ। ನಿಚ್ಛಿತಞ್ಚೇತಂ ಸಾಕೇತಪಞ್ಹೇನಾತಿ। ಏವಂ ಏಕೇನ ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮುನಾ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯಹದಯವತ್ಥೂನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಞಾಪಕೇನ ಇಮಿನಾ ವಚನೇನ ಪರಿತ್ತಕಮ್ಮುನಾಪಿ ಏಕೇನ ಯಥಾರಹಂ ಅನೇಕೇಸಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾವಾತಿ ವುತ್ತಂ “**ಸಿದ್ಧಮೇಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಅನೇಕಿನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪತ್ತಿ ಹೋತೀ**”ತಿ।

ಸಮ್ಪತ್ತೋಯೇವ ನಾಮ ಸಮ್ಪತ್ತಿಕಿಚ್ಚಕರಣತೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಪಟಿ...ಪೇ॰... ನಕತೋ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅತಿಸುಖುಮಭಾವತೋ ಮಂಸಚಕ್ಖುಅಗೋಚರೇನ ರೂಪಾಯತನೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಸಞ್ಞಾತವುತ್ತಿತಾಯ ಚ “**ವಾಯು ವಿಯಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಸದ್ದಾಯತನಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಕದಾಚಿಪಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ನ ಸಿಯಾ** ಧಾತುಪರಮ್ಪರಾಯ ಘಟ್ಟೇನ್ತಸ್ಸ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನತ್ತಾ। ತೇನಾಹ “**ನ ಹಿ...ಪೇ॰... ಪಜ್ಜತೀ**”ತಿ। **ಪಟ್ಠಾನೇ** (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೨) ಚ “ಸದ್ದಾಯತನಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತಂ।

ನನು ಚಿರೇನ ಸುಯ್ಯನ್ತೀತಿ ದೂರೇ ಠಿತಾನಂ ಲಹುಕಂ ಸವನಂ ನತ್ಥಿ, ತೇಸಮ್ಪಿ ವಾ ಲಹುಕಂ ಸವನೇನ ದೂರಾಸನ್ನಭಾವಾನಂ ವಿಸೇಸೋ ನ ಸಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ನ** , **ದೂ...ಪೇ॰... ತೋ**ತಿ ನ ದೂರೇ ಠಿತೇಹಿ ರಜಕಾದಿಸದ್ದಾ ಚಿರೇನ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸುಯ್ಯನ್ತಿ, ಸಚೇ ಸವನೂಪಚಾರೇ ಸೋ ಸದ್ದೋ ದೂರೇ ಆಸನ್ನೇ ಚ ಠಿತಾನಂ ಯಥಾಭೂತೇ ಆಪಾಥಗತೇ ಸದ್ದೇ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸಞ್ಞಾತತೋ ಗಹಣವಿಸೇಸತೋ ಚಿರೇನ ಸುತೋ ಸೀಘಂ ಸುತೋತಿ ಅಭಿಮಾನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತಮೇವತ್ಥಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಯಥಾ ಹೀ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। **ನಿಚ್ಛಯ...ಪೇ॰... ಅಭಿಮಾನೋ ಹೋತಿ,** ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಪ್ಪವತ್ತಿ ಪನ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ಸಮಾನಾ, ಯಸ್ಮಾ **ಸೋ ಪನ ಸದ್ದೋ...ಪೇ॰... ಆಗಚ್ಛತೀ**ತಿ। ಯದಿ

ಧಾತುಪರಮ್ಪರಾಯ ಸದ್ದೋ ನಪ್ಪವತ್ತತಿ, ಕಥಂ ಪಟಿಘೋಸಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತೀತಿ ಆಹ "**ದೂರೇ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ**"ತಿ। **ಉಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ಆಗತಾನೀತಿ** ಏತೇನ ರೂಪಧಮ್ಮಾಪಿ ಯತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತತ್ಥೇವ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ದೇಸನ್ತರಂ ಸಙ್ಕಮನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಘಟ್ಟನಸಭಾವಾನೇವಾತಿ** ತೇಸಂ ಭೂತಾನಂ ಸದ್ದಸಮುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವಮಾಹ। **ಸೋತಪದೇಸಸ್ಸಾತಿ** ಸೋತದೇಸಸ್ಸ, ಸೋತದೇಸೇ ಠಿತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಚಕ್ಖುಮತೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನಾತಿ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರರೂಪಾಯತನೇ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸತ್ತಾನಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಿಕಜವನಸ್ಸ ಅನುಕಡ್ಢನವಸೇನ ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಕಣ್ಣಕೂಪಚ್ಛಿದ್ದೇಯೇವ ಪವತ್ತನತೋತಿ** ಏತೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾನತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಪವತ್ತೀತಿ ವಾದಂ ಪಟಿಸೇಧೇತಿ। ಅಧಿಟ್ಠಾನದೇಸೇ ಏವ ಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ವತ್ತತಿ ತತ್ಥ ಕಿಚ್ಚಾದಿಪ್ಪಯೋಗದಸ್ಸನತೋ। ಸತಿಪಿ ಪನಸ್ಸ ಬಹಿದ್ಧಾ ವುತ್ತಿಯಂ ನ ವಿಸಯಗ್ಗಹಣೇ ಸಮತ್ಥತಾ, ಅಞ್ಞಥಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಪಿದಹನೇಪಿ ವಿಸಯಗ್ಗಹಣಂ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ। **ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಹೇತುತೋ ಚಾತಿ** ಕಣ್ಣಕೂಪಚ್ಛಿದ್ದೇಯೇವ ಠತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಾ ಹೇತುಭಾವತೋ।

ತಬ್ಬೋಹಾರೇನಾತಿ ಗನ್ಧಗನ್ಧಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಸಹಚರಿತಾಯ ಗನ್ಧೋಪಿ ತಥಾ ವುತ್ತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಗನ್ಧೋ ಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಗನ್ಧೋ ಸಹಕಾರೀಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಖೇಳಾದಿಕೋ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ತಥಾ ಪಥವೀತಿ** ಸಹಕಾರೀಪಚ್ಚಯನ್ತರಭೂತಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಾ ಪಥವೀ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣೇ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆಧಾರಭೂತಾತಿ** ತೇಜೋವಾಯೋಧಾತೂನಂ ಆಧಾರಭೂತಾ। **ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾನ**ನ್ತಿ ನಿಸ್ಸಯಮಹಾಭೂತಾನಂ ಆಪೋತೇಜೋವಾಯೋಧಾತೂನಂ। **ಸಬ್ಬದಾತಿ** ಉಪ್ಪೀಳನಕಾಲೇ ಚ ಅನುಪ್ಪೀಳನಕಾಲೇ ಚ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಚತುರಾಸೀತಿಪಭೇದೇ ಉಪರಿಮಕಾಯಸಙ್ಖಾತೇ ರೂಪಸಮೂಹೇ। **ವಿನಿಬ್ಭುಜ್ಜಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾನ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಚಕ್ಖುದಸಕಂ ಇದಂ ಕಾಯದಸಕಂ ಇದಂ ಭಾವದಸಕನ್ತಿ ಏವಂ ಕಲಾಪತೋಪಿ ವಿನಿಬ್ಭುಜ್ಜಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾನಂ।

೬೧೯. **ದೀಘಾದೀನಂ ಫುಸಿತ್ವಾ ಜಾನಿತಬ್ಬತೋತಿ** ಇದಂ ದೀಘಾದೀನಂ ನ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಗೋಚರತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ದೀಘಾದಿವೋಹಾರರೂಪಾದೀನಂ ಪನ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ಫುಸಿತ್ವಾ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ಪರತೋ ಪವತ್ತೇನ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣೇನಪಿ ಜಾನಿತಬ್ಬತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। **ದೀಘಾದಿಸನ್ನಿವೇಸ**ನ್ತಿ ದೀಘಾದಿಸನ್ನಿವೇಸವನ್ತಂ। **ಏಕಸ್ಮಿಂ ಇತರಸ್ಸ ಅಭಾವಾತಿ** ಛಾಯಾತಪಾನಂ ಆಲೋಕನ್ಧಕಾರಾನಞ್ಚ ಅಸಹಟ್ಠಾಯಿತಂ ಆಹ। ಕಥಂ ಪನ ಆಲೋಕೋ ಅನ್ಧಕಾರಂ ವಿಧಮತೀತಿ? "ಆಲೋಕಪ್ಪವತ್ತಿಸಮಾನಕಾಲಂ ಅನ್ಧಕಾರಸಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ವಣ್ಣಾಯತನಂ ಭಿಜ್ಜತಿ। ಅನ್ಧಕಾರಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯೋ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಕಮೇನ ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ವಣ್ಣಾಯತನಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ"ತಿ ಕೇಚಿ। ಸಹ ಅನ್ಧಕಾರೇನ ತನ್ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾನಂ ನಿರೋಧಸಮನನ್ತರಂ ತಂಸನ್ತತಿಯಂ ತಾದಿಸೇ ಪಚ್ಚಯಸನ್ನಿಪಾತೇ ಆಲೋಕನಿಸ್ಸಯಭೂತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ನಿಸ್ಸಯಮಹಾಭೂತೇಹಿ ವಿನಾ ಆಲೋಕಪ್ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ, ನಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾರಸಙ್ಖಾತಂ ವಣ್ಣಾಯತನಮೇವ ನಿರುಜ್ಝತಿ ತಂನಿಸ್ಸಯೇಹಿ ಪಯುಜ್ಜಮಾನಕಏಕಕಲಾಪಭೂತೋಪಾದಾರೂಪಾನಂ ಸಹೇವ ನಿರುಜ್ಝನತೋ। ಪದೀಪಸಿಖಾಮಣಿರಂಸಿಯೋ ವಿಯ ಪಥವೀಪಾಕಾರರುಕ್ಖಾದೀನಿ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾರೋ ಪವತ್ತತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಮನ್ದಂ ಪನ ಪಾಕಾರಾದಿಆಧಾರರಹಿತಂ ನ ಸುಟ್ಠು ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಬಹಲಂ ಆಧಾರಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತತೀತಿ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಚ ವದನ್ತಿ।

೬೨೦. "**ಅಮನುಸ್ಸಸದ್ದೋ**"ತಿ ಏತ್ಥ **ಅ**-ಕಾರೋ ನ ಮನುಸ್ಸತಾಮತ್ತನಿವತ್ತಿಅತ್ಥೋ ಸದಿಸಭಾವದೀಪನತಾಯ ಅನಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ, ಮನುಸ್ಸತೋ ಪನ ಅನಞ್ಞತಾನಿವತ್ತಿಅತ್ಥೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಅಮನುಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಟ್ಠಾದಯೋಪೀ**"ತಿ ಆಹ। **ತಥಾ ಕಿತ್ತೇತಬ್ಬೋತಿ** "ವಂಸಫಾಲನಸದ್ದೋ"ತಿಆದಿನಾ ವತ್ಥುವಸೇನ ಕಿತ್ತೇತಬ್ಬೋ।

೬೨೧. **ಕಮ್ಮಚಿತ್ತಾದಿನಾತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಉತುಆಹಾರೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ತಂತದಾಕಾರಾನೀತಿ** ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದಿಆಕಾರಾನಿ। **ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಮುಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾನಿಪಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದೀನಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಸಹಿತೇ ಏವ ಸನ್ತಾನೇ

ಸಬ್ಭಾವಾ ಇತರತ್ಥ ಚ ಅಭಾವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಹೇತುಕಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। **ಅಞ್ಞಥಾ**ತಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದಿಆಕಾರತೋ ಅಞ್ಞಥಾ, ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಾಭಾವೇ ವಾ। **ಇತ್ಥಿಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಚಾ**ತಿ ಇತ್ಥೀತಿ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ। **ತೇಸಂ ರೂಪಾನ**ನ್ತಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದಿಆಕಾರರೂಪಾನಂ। ಯದಿ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದಿಆಕಾರರೂಪಾನಂ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಂ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ತೇಸಂ ನ ವುತ್ತೋತಿ? ನೇವ ತಂ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಂ, ಅಥ ಖೋ ತೇಸಂ ತಬ್ಭಾವಭಾವಿತಾಮತ್ತೇನ ತಂ ಕಾರಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಆಹ **"ಯಸ್ಮಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ।

೬೩೩. ಲಿಙ್ಗಂ ಪರಿವತ್ತಮಾನಂ ಪುರಿಮಲಿಙ್ಗಾಧಾರಜಾತಿಅನುರೂಪಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಪರಿವತ್ತತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ವಿಯ ಪವತ್ತೇಪೀ"**ತಿ। **ಯಸ್ಸ...ಪೇ॰... ನೋತಿ ಆದಿವಚನತೋ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ನೋ"ತಿ (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೧೮೮) ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

೬೩೫. ದ್ವಾರಭಾವೇನ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಆಸವಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾಯ ಪಸಾದವಿಸೇಸೇ ವಿಯ ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಸೇಸೇಪಿ ಕಾಯವೋಹಾರಪ್ಪವತ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ವಿತ್ಥಮ್ಭನಸಭಾವತಾಯ ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಥಮ್ಭನಂ **"ವಾಯೋಧಾತುಕಿಚ್ಚ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಿಚ್ಚಮ್ಪಿ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾವೋಯೇವಾತಿ। ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಆಕಾರೋ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತೀತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

೬೩೬. **ವಿತಕ್ಕ...ಪೇ॰... ಗಹಿತಾ**ತಿ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಾಭಿಬ್ಯಞ್ಜಿಕಾಯ ವಾಚಾಯ ಸಮುಟ್ಠಾಪನಾಧಿಪ್ಪಾಯಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತದಾ ಹಿ ಸಾ ತೇಹಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ। ಏಕಸ್ಸಪಿ ಅಕ್ಖರಸ್ಸ ಅನೇಕೇಹಿ ಜವನೇಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬತ್ತಾ ತಥಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಮಾನತಾಯ ಅಸಮತ್ಥಸಭಾವತ್ತಾ ನ ವಿಞ್ಞಾತವಿಸೇಸಾ ನ ಭಿನ್ನಾ ಏವಾತಿ ಆಹ **"ಸವ...ಪೇ॰... ಭಿನ್ನಾ"**ತಿ। **ಅಬ್ಬೋಕಿಣ್ಣೇ**ತಿ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇಹಿ ಅಸಂಸಟ್ಠೇ। "ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ...ಪೇ॰... ಞಾಯತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಥ ವಾ "ಯೇ ಚ ರೂಪಾವಚರಂ ಅರೂಪಾವಚರಂ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಚವನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಸಙ್ಖಾರಯಮಕ.೮೮) ರೂಪಾರೂಪಭವೂಪಪಜ್ಜನಕಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸಪಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾಸಮುಟ್ಠಾಪನವಚನೇನ ಖೀಣಾಸವೇಹಿ **ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ...ಪೇ॰... ಞಾಯತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚ –

> "ಯಸ್ಸ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ ಆಮನ್ತಾ"ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಸಙ್ಖಾರಯಮಕ.೧೦೮),
>
> "ಯಸ್ಸ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ ಆಮನ್ತಾ"ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಸಙ್ಖಾರಯಮಕ.೧೦೮) ಚ,
>
> "ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಸಙ್ಖಾರಯಮಕ.೧೧೩) –

ಆದಿವಚನತೋ ಚ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪುರತೋ ಸೋಳಸಮೇನ ಚಿತ್ತೇನ ತತೋ ಓರಿಮೇನ ವಾ ಸದ್ಧಿಂ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ। ಯದಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, "ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ನ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿ ನ ವದೇಯ್ಯ, ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ, ತಸ್ಮಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಕೋಟಿಯಾ ಚುತಿತೋ ಪುರಿಮೇನ ಸತ್ತರಸಮೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಚುತಿಯಾ ಹೇಟ್ಠಾ

ದುತಿಯೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ತೇನ “ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸಾನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸಪಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾಸಮುಟ್ಠಾಪನತಾ ವುತ್ತಾ।

ಅಥ ವಾ **ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಯೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಂ ಚಿತ್ತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ನ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತಂ। **ಅನನ್ತರಾ**ತಿ ಹಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರುಪ್ಪಾದನಂ ಅನ್ತರಂ ವಿನಾ, ಯತೋ ಪಚ್ಛಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರುಪ್ಪಾದನೇನ ಅನನ್ತರಿತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಸ್ಮಾ? “ಇತರೇಸಂ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ”ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಸಙ್ಖಾರಯಮಕ.೮೮) ವುತ್ತತ್ತಾ। ಅಞ್ಞಥಾಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತತೋ ಪುರಿಮತತಿಯಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗೀನಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ರೂಪಜನಕತಾಭಾವೇ ಆಗಮಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯುತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ನ ಹೀ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಗಬ್ಭಗಮನಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಉದಕನಿಮುಗ್ಗಅಸಞ್ಞೀಭೂತಕಾಲಕತಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಪನ್ನರೂಪಾರೂಪಭವಸಮಙ್ಗೀನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಭಾವೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

೬೩೭. ಅನೇಕೇಸಂ ಕಲಾಪಾನಂ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಏಕಘನಪಿಣ್ಡಭಾವೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಕಲಾಪನ್ತರಭೂತಾನಂ ಕಲಾಪನ್ತರಭೂತೇಹಿ ಸಮ್ಫುಟ್ಠಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ಯತೋ ತೇಸಂ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಾನತ್ತಂ, ನ ಪನ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಭಾವತೋ। **ತಂತಂಭೂತವಿವಿತ್ತತಾ**ತಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಭೂತಾನಂ ವಿಭತ್ತಭಾವೋ ಕಲಾಪನ್ತರಭೂತೇಹಿ ವಿಭತ್ತಸಭಾವತಾ ಅಸಂಕಿಣ್ಣತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಯಥಾವುತ್ತಾ ವಿವಿತ್ತತಾ ರೂಪಾನಂ ಓಸಾನಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **“ರೂಪಪರಿಯನ್ತೋ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ತಂತಂಭೂತಸುಞ್ಞತಾ। ಯೇಸಞ್ಹಿ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಆಕಾಸೋ, ತೇಸಂ ಪರಿಯನ್ತತಾಯ ತೇಹಿ ಸುಞ್ಞಭಾವೋತಿ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ। ತತೋಯೇವ ಚ ಸೋ ಭೂತನ್ತರೇಹಿ ವಿಯ ತೇಹಿ ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। **ಅಞ್ಞಥಾ**ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬೇಹಿ ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠಭಾವಾಭಾವೇ।

೬೩೮. **ತಂತಂವಿಕಾರಾಧಿಕರೂಪೇಹೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಥಂ ಚಮ್ಮಸುವಣ್ಣೇಸು ಮುದುತಾಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ನನು ಲಹುತಾದಿವಿಕಾರಾ ಏಕನ್ತತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪೇ ಏವ ಪವತ್ತನತೋ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧೇ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಇಧ ಪನ ತಂಸದಿಸೇಸು ತಬ್ಬೋಹಾರವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ ತೂಲಪಿಚುಆದೀಸು ಗರುಭಾವಾದಿಹೇತೂನಂ ಭೂತಾನಂ ಅಧಿಕಭಾವಾಭಾವತೋ ಲಹುಆದಿವೋಹಾರೋ। ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಧಮ್ಮನಿಸ್ಸಯರೂಪೇ ಏವ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ **“ತಂತಂವಿಕಾರಾಧಿಕರೂಪೇಹೀ”**ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಸಬ್ಬೇ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ** ಲಹುತಾದೀನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾವಿಜಹನತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೬೪೧. **ಆಚಯಸದ್ದೇನೇವಾ**ತಿ ನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತಆಚಯಸದ್ದೇನೇವ। ಯೋ ಆಯತನಾನಂ ಆದಿಚಯತ್ತಾ ಆಚಯೋ ಪುನಪ್ಪುನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಾನಂ, ಸೋವ ರೂಪಸ್ಸ ಉಪರಿಚಯತ್ತಾ ಉಪಚಯೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಅತ್ಥಂ ಪಾಳಿಯಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಪಾಳಿಯಂ ಪನಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಉಪ-ಸದ್ದೋ ಪಠಮತ್ಥೋ** “ದಾನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಣ್ಡಿತುಪಞ್ಞತ್ತ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೪೫) ವಿಯ। **ಉಪರಿಅತ್ಥೋಚ** “ಸಮ್ಮಟ್ಠೇ ಉಪಸಿತ್ತೇ ಚ, ತೇ ನಿಸೀದಿಂಸು ಮಣ್ಡಪೇ”ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। **ಅಞ್ಞಥಾ**ತಿ ಉಪ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಉಪರಿಅತ್ಥಸ್ಸೇವ ಗಹಣೇ।

೬೪೩. **ಫಲವಿಪಚ್ಚನಪಕತಿಯಾ**ತಿ ಫಲವಿಪಚ್ಚನಸಭಾವೇನ। **ಫಲಮೇವ ವಾ ಪಕತೀ**ತಿ ಆಯುಸಂಹಾನಾದಿನಾ ಫಲಸಭಾವೇನ ಜರಾನಿದ್ದೇಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿ “ಫಲೂಪಚಾರೇನ ವುತ್ತಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸುಪರಿಣತರೂಪಪರಿಪಾಕಕಾಲೇ** ಹಾನಿದಸಕಾದೀಸು।

೬೪೫. **ಕತ್ತಬ್ಬಸಭಾವತೋ**ತಿ ಮೂಲಫಲಾದೀನಂ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಆಹಾರವತ್ಥೂನಂ ಮುಖೇನ ಅಸನಾದಿಕತ್ತಬ್ಬಸಭಾವತೋ। ವಿಸಭೂತೇ ಸಙ್ಖಾತೇ ಓಜಾ ಮನ್ದಾ ಹೋತೀತಿ **ಸವಿಸತ್ತಾಭಾವತೋ ಸುಖುಮತಾ ವುತ್ತಾ। ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನುಸಾರಿನೋ ರಸಸ್ಸ**

ಸಾರೋತಿ ರಸಹರಣೀಧಮನಿಜಾಲಾನುಸಾರೇನ ಸರೀರಾವಯವೇ ಅನುಪ್ಪವಿಟ್ಠಸ್ಸ ಆಹಾರರಸಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರಾಹಾರಪಚ್ಚಯೋ ಸ್ನೇಹೋ, ಯೋ ಲೋಕೇ ರಸಧಾತೂತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಉಪಾದಾಭಾಜನೀಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನೋಉಪಾದಾಭಾಜನೀಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೪೬. "ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಮಹಾಭೂತಾ ತಯೋ ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತ"ನ್ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೫೩) ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಅವಸೇಸಮಹಾಭೂತೇ ನಿಸ್ಸಯತಿ, ತೇಹಿ ಉಪಾದಾರೂಪೇನ ಚ ನಿಸ್ಸೀಯತೀತಿ ಆಹ "**ನಿಸ್ಸಯತಿ ಚ ನಿಸ್ಸೀಯತಿ ಚಾ**"ತಿ।

೬೪೭. ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾವಿಜಹನತೋ ಏಕಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಕಲಾಪೇ ಅನೇಕಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸಭಾವೇಸುಯೇವ ಅನೇಕೇಸುಪಿ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಆಪಾಥಗತೇಸು ಆಭೋಗಾದಿವಸೇನ ಏಕಂಯೇವ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತು ಹೋತೀತಿ ಅಯಂ ವಿಚಾರೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಇತರೇಸುಪಿ ಪನ ಯಥಾಯೋಗಂ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ರಸಾರಮ್ಮಣಂ ತಾವ ಇನ್ದ್ರಿಯನಿಸ್ಸಯಂ ಅಲ್ಲೀಯಿತ್ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವತೋ ಸತಿಪಿ ಅನೇಕೇಸಂ ರಸಾನಂ ಆಪಾಥಗಮನೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಏಕಪ್ಪಕಾರಂಯೇವ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ ಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತು ಹೋತಿ, ತಥಾ ಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ। ರೂಪಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯನಿಸ್ಸಯಂ ಅಸಮ್ಪತ್ವಾವ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವತೋ ಯೋಗ್ಯದೇಸೇ ಅವಟ್ಠಿತಾನಿ ಯತ್ತಕಾನಿ ಸಹಕಾರೀಪಚ್ಚಯನ್ತರಗತಂ ಉಪಕಾರಂ ಲಭನ್ತಿ, ತತ್ತಕಾನಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಏಕಜ್ಝಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ। ತಥಾ ಹಿ ಸದ್ದೋ ನಿಗ್ಘೋಸಾದಿಕೋ ಅನೇಕಕಲಾಪಗತೋ ತಥಾ ವಣ್ಣೋಪಿ ಸಿವಿಕುಬ್ಬಹನನಿಯಾಮೇನ ಏಕಜ್ಝಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ। ಏತ್ಥಾಪಿ ಚ ಆಭುಜಿತವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಮತ್ತತಾವಸೇನ ಅನೇಕಕಲಾಪಸನ್ನಿಪಾತೇಪಿ ಕತ್ಥಚಿ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿ ಹೋತಿಯೇವ। **ಪಸಾದಾಧಿಮತ್ತತಾ** ಪಿತ್ತಾದಿವಿಬನ್ಧಾಭಾವೇನ ಪಸಾದಸ್ಸ ತಿಕ್ಖತಾ। **ಕಥಂ ಪನ ಚಿತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಸಾಮಞ್ಞತೋ ಏಕತ್ತನಯವಸೇನ ಪುಚ್ಛತಿ।

೬೫೧. **ತಾದಿಸಾಯಾ**ತಿ ಯಾ ಪಚುರಜನಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿಪಿ ನ ಗಹಿತಾ। **ಸನ್ತೀ** ಸಮಾನಾ। ಏವನ್ತಿ ಯಥಾಸಸಮ್ಭಾರುದಕಂ ಸಸಮ್ಭಾರಪಥವಿಯಾ ಆಬನ್ಧಕಂ, ಏವಂ ಪರಮತ್ಥುದಕಂ ಪರಮತ್ಥಪಥವಿಯಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತದನುರೂಪಪಚ್ಚಯೇಹೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಆಬನ್ಧನಾನುಗುಣೇಹಿ ಆಬನ್ಧಿಯಮಾನೇಹಿ ಸನ್ಧಾರಣಾದಿಕಿಚ್ಚೇಹಿ ಪುರಿಮೇಹಿ ಚ ಪಥವೀಆದೀಹಿ। **ಅಫುಸಿತ್ವಾ ಪತಿಟ್ಠಾ ಹೋತಿ, ಅಫುಸಿತ್ವಾ ಆಬನ್ಧತೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಫುಸಿತಬ್ಬಫುಸನಕಭಾವೋ ಆಪೋಧಾತುಯಂ ನತ್ಥೀತಿ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬವಸೇನ ಉಭಯಧಮ್ಮತಂ ಆಹ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಿಸ್ಸಯತಾ **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯತಾ**। ಅಥ ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞತಾ ಚ ನಿಸ್ಸಯತಾ ಚ **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯತಾ**। ಯದಿ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಫೋಟ್ಠಬ್ಬಧಾತೂನಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಭಾವೇನ ವಿನಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯತಾ, ಪಥವೀಆದೀನಂ ಕಕ್ಖಳಾದಿಸಭಾವೋ ಏವ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಭಾವೋತಿ ತಬ್ಬಿರಹೇನ ಕಥಂ ತೇಸಂ ಆಪೋಧಾತುಯಾ ನಿಸ್ಸಯಾದಿಭಾವೋತಿ ಆಹ "**ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗವುತ್ತೀಸೂ**"ತಿಆದಿ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಭೂತೇಸೂ**ತಿ ಏತೇನ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ಅಥ ವಾ ಪುಬ್ಬೇ ಅಟ್ಠಕಥಾಧಿಪ್ಪಾಯೇ ಠತ್ವಾ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಫೋಟ್ಠಬ್ಬಧಾತೂನಂ ವಿಸಿಟ್ಠಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯತಂ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇ ಠತ್ವಾ ಅವಿಸೇಸೇನ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗವುತ್ತೀಸೂ**"ತಿಆದಿ। ತಂಯೇವ ಅವಿಸಿಟ್ಠಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯತಂ ದಳ್ಹಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ನಾಪಿ ಸಹಜಾತೇಸೂ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಅಫುಸನಂ ತಾವ ಏಕಕಲಾಪಗತತ್ತಾ ನ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ, ಫುಸನಂ ಪನ ಕಥನ್ತಿ? ಏಕಕಲಾಪಗತತ್ತಾ ಏವ। ವಿಸುಂ ಸಿದ್ಧಾನಂಯೇವ ಹಿ ವಿಸಯಮಹಾಭೂತಾನಂ ಕಾಯಪ್ಪಸಾದನಿಸ್ಸಯಭೂತೇಸು ಫುಸನಂ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಝಾಯತೀತಿ ಪರಿಪಚ್ಚತಿ। **ನ ಉಣ್ಹಾ ಹುತ್ವಾ**ತಿ ಏತಸ್ಸ ಉಣ್ಹಸಭಾವಾ ಹುತ್ವಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋತಿ ಕತ್ವಾ "**ತೇಜೋಸಭಾವತಂಯೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಉಣ್ಹಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಸೀತಸ್ಸ ಉಣ್ಹತಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇ ಸೀತತಾಸಙ್ಕಾ ಸಿಯಾತಿ

ಆಹ “**ನ ಸೀತತ್ತಂ ಅನುಜಾನಾತೀ**”ತಿ। ತೇಜೋಸಭಾಗತಂಯೇವ ವಾ ಸೀತತಾಯಪಿ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ನ ಸೀತತ್ತಂ ಅನುಜಾನಾತೀ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವಾಹ “**ತೇಜೋ ಏವ ಹಿ ಸೀತ**”ನ್ತಿ। ಮನ್ದೇ ಹಿ ಉಣ್ಹಭಾವೇ ಸೀತಬುದ್ಧೀತಿ **ತೇಜೋ ಏವ ಹಿ ಸೀತಂ**। ಕಥಂ ಪನೇತಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ? ಸೀತಬುದ್ಧಿಯಾ ಅವವತ್ಥಿತಭಾವತೋ ಪಾರಾಪಾರಂ ವಿಯ। ತಥಾ ಹಿ ಆತಪೇ ಠತ್ವಾ ಛಾಯಂ ಪವಿಟ್ಠಾನಂ ಸೀತಬುದ್ಧಿ ಹೋತಿ, ತತ್ಥೇವ ಪಥವೀಗಬ್ಭತೋ ನಿಗ್ಗತಾನಂ ಉಣ್ಹಬುದ್ಧೀತಿ। ಯದಿ ತೇಜೋಯೇವ ಸೀತಂ, ಉಣ್ಹಭಾವೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸೀತಭಾವೋಪಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯಾತಿ ಆಹ “**ಸೀತುಣ್ಹಾನಞ್ಚಾ**”ತಿಆದಿ। ಉಣ್ಹಸೀತಕಲಾಪೇಸು ಸೀತುಣ್ಹಾನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ। **ದ್ವಿನ್ನಂ...ಪೇ॰... ಯುಜ್ಜತಿ,** ನ ಆಪೋಧಾತುವಾಯೋಧಾತೂನಂ ಸೀತಭಾವೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಆಪೋಧಾತುಯಾ ಹಿ ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಸೀತಭಾವೇ ಉಣ್ಹಭಾವೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಸೀತಭಾವೋ ಲಬ್ಭೇಯ್ಯ, ನ ಪನ ಲಬ್ಭತಿ। ನ ಚೇತ್ಥ ಆಪೋಧಾತುಅಧಿಕೇ ವಾಯೋಧಾತುಅಧಿಕೇ ವಾ ಕಲಾಪೇ ಸೀತಭಾವೋತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ ತಾದಿಸೇಪಿ ಕತ್ಥಚಿ ಕಲಾಪೇ ಅಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ ಸೀತಭಾವಸ್ಸಾತಿ। ಖರತಾದಿಸಭಾವಾಧಿಕಸ್ಸ ಭೂತಸಙ್ಘಾತಸ್ಸ ದವತಾದಿಸಭಾವಾಧಿಕತಾಪತ್ತಿ **ಭಾವಞ್ಞಥತ್ತಂ**। ತಂ ಪನ ಯಥಾ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಪಚ್ಚ...ಪೇ॰... ಪ್ಪತ್ತೀ**”ತಿ ಆಹ।

೬೫೧. ಏಕನ್ತನಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾದೀತಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ಏಕನ್ತಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಪುರಿಮಾನಮ್ಪೀತಿ** “ಯಂ ವಾ ಪನಞ್ಞಮ್ಪೀ”ತಿ ಏತಸ್ಮಾ ವಚನತೋ ಪುರಿಮಾನಂ ಅನುಪಾದಿನ್ನಾನಂ ಸದ್ದಾಯತನಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಆದೀನಂ ನಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ಚಕ್ಖಾಯತನಸೋತಾಯತನಾದೀನಂ। **ನಕಮ್ಮಸ್ಸಕತತ್ತಾಭಾವಾದಿಕ**ನ್ತಿ ನಕಮ್ಮಸ್ಸಕತತ್ತಾಭಾವಂ ನಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಭಾವನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ। **ಏಕನ್ತಾಕಮ್ಮಜಾದೀಸೂತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಏಕನ್ತಾಚಿತ್ತಜಂ ಗಯ್ಹತಿ। **ತಾ** ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾ। **ಅನೇಕನ್ತೇಸು ನ ಗಹಿತಾತಿ** ಏಕನ್ತತೋ ಅಕಮ್ಮಜೇಸು ಸದ್ದಾಯತನಾದೀಸು ಅಚಿತ್ತಜೇಸು ಚ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀಸು ಗಹೇತ್ವಾ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕತ್ತಾ ಅನೇಕನ್ತೇಸು ರೂಪಾಯತನಾದೀಸು ನ ಗಹಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೬೬೬. ಅನಿಪ್ಫನ್ನತ್ತಾತಿ ಅಞ್ಞಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಸಭಾವತೋ ಅಸಿದ್ಧತ್ತಂ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಸ್ಸ।

ನೋಉಪಾದಾಭಾಜನೀಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದುಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೬೬. “ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ ಮನಸಾ ವಿಞ್ಞಾತ”ನ್ತಿ ವಚನತೋ ಯದಿ ವಿಞ್ಞಾತತೋ ಅಞ್ಞಂ ದಿಟ್ಠಾದಿ ನ ಹೋತೀತಿ “ಕತಮಂ ತಂ ರೂಪಂ ದಿಟ್ಠ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪುಚ್ಛಾ ನ ಕತಾ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಚತುಕ್ಕಭಾವೋ ಕಥನ್ತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ “**ದಸ್ಸನಾದಿಗ್ಗಹಣವಿಸೇಸತೋ**”ತಿ। ದಸ್ಸನಂ ಸವನಂ ಮಿನಿತ್ವಾ ಜಾನನಂ ವಿಜಾನನಞ್ಚಾತಿ ಏತಸ್ಮಾ **ದಸ್ಸನಾದಿಗ್ಗಹಣವಿಸೇಸತೋ**। ಏತೇನ ಗಾಹಕಭೇದೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಭೇದೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇದಾನಿ ಸಮುಖೇನಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬಭೇದೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ದಿಟ್ಠಾ... ಪೇ॰... ಭಾವತೋ**”ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಪಞ್ಚಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೬೯. ತದಿದಂ ನಯಕರಣಂ ಛಬ್ಬಿಧಾದೀಸು ತೀಸು ಸಙ್ಗಹೇಸು ಯೋಜಿತಂ।

ಪಕಿಣ್ಣಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೭೫. ಏಕನ್ತತೋ ನೀವರಣತ್ತಾ ಮಿದ್ಧಸ್ಸ "ನತ್ಥಿ ನೀವರಣಾ"ತಿ ವಚನೇನ ಗಹಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಮಿದ್ಧಸ್ಸಪಿ ನೀವರಣಸ್ಸಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನ ಚ ರೂಪಂ ಪಹಾತಬ್ಬಂ** ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ಏತ್ಥ ಕೇಚಿ "ನಾಮಕಾಯರೂಪಕಾಯಗೇಲಞ್ಞಸಭಾವತೋ ದುವಿಧಂ ಮಿದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಂ 'ನೀವರಣಾ'ತಿ ವಚನೇನ ವುತ್ತಂ, ಇತರಂ ರೂಪಸಭಾವ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ತಂ ಅರೂಪತೋ ಅಞ್ಞಂ ಮಿದ್ಧಂ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಂ, ತಮ್ಪಿ ನೀವರಣಂ ಮಿದ್ಧಸಭಾವತೋ ಇತರಂ ಮಿದ್ಧಂ ವಿಯಾತಿ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಮಿದ್ಧಸ್ಸಪಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ನೀವರಣಭಾವಂ ನಿವತ್ತೇತುನ್ತಿ ತೇಸಂ ವಚನಸ್ಸ ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನವಚನೇನ ವಿರೋಧಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ನ ಚ ರೂಪಕಾಯ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಅಥ ವಾ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಸೋಪ್ಪನಸಭಾವತೋ ಸೋಪ್ಪಸ್ಸ ಚ ಮಿದ್ಧಹೇತುಕತ್ತಾ ಅತ್ಥಿ ಮಿದ್ಧರೂಪನ್ತಿ ವಾದಂ ಸನ್ಧಾಯ ಉತ್ತರಮಾಹ **"ನ ಚ ರೂಪಕಾಯಗೇಲಞ್ಞ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ। ತತ್ಥ ಮಿದ್ಧಮೇವ ಸೋಪ್ಪಹೇತೂತಿ ನಾಯಂ ಅವಧಾರಣಾ ಇಚ್ಛಿತಾ, ಸೋಪ್ಪಹೇತು ಏವ ಮಿದ್ಧನ್ತಿ ಪನ ಇಚ್ಛಿತಾತಿ ಮಿದ್ಧತೋ ಅಞ್ಞೋಪಿ ಸೋಪ್ಪಹೇತು ಅತ್ಥಿ, ಕೋ ಪನ ಸೋ? ರೂಪಕಾಯಗೇಲಞ್ಞಂ। ನ ಚ ರೂಪ…ಪೇ॰… ವಚನತೋತಿ ಯೋಜನಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ವಚೀಘೋಸಾದೀತಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ಹುಂಕಾರಾದಿಸದ್ದೋ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ಅಙ್ಗುಲಿಫೋಟಾದಿಸದ್ದೋ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನೋಯೇವ, ಚಿತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಪನ ಹೋತಿ। **ರೂಪಭಾವಮತ್ತಾನೀ**ತಿ ಜರಾಮರಣಸಭಾವಾನಂ ರೂಪಾನಂ ತಂಧಮ್ಮಮತ್ತಾನಿ, ತತೋ ಏವ ನ ಜಾತಿಆದಿಧಮ್ಮವನ್ತಾನೀತಿ ಆಹ **"ನ ಸಯಂ ಸಭಾವವನ್ತಾನೀ"**ತಿ। ಯಥಾ ಜರಾ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಚ ರೂಪಭಾವಮತ್ತಂ, ಏವಂ ಜಾತಿಪೀತಿ ಜಾತಿಯಾ ರೂಪಭಾವಮತ್ತತಾಯ ಉಪಸಂಹರಣತ್ಥೋ **ತಥಾ**-ಸದ್ದೋ।

ತೇಸಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ। ಸಞ್ಜಾತಾದಿ-ಸದ್ದೋ ವಿಯ **ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿತ**-ಸದ್ದೋಪಿ ವತ್ತಮಾನಕಾಲಿಕೋಪಿ ಹೋತೀತಿ **"ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಮಾನಧಮ್ಮಕ್ಖಣಸ್ಮಿ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಏವಮಪೀ**ತಿ ಯದಿಪಿ ಜಿರಣಭಿಜ್ಜನಭಾವಾ ಜಿರಣಾದಿಸಭಾವಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಜನಕಪಚ್ಚಯಕಿಚ್ಚಾನುಭಾವಕ್ಖಣೇ ಅಭಾವತೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಭಾವವೋಹಾರಂ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿವೋಹಾರಞ್ಚ ನ ಲಭನ್ತಿ, ಏವಮಪಿ ತೇಸಂ ಉಪಾದಿನ್ನತಾ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। "ಜರಾಮರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ ವಚನತೋ ತಸ್ಸ ಪರಿಯಾಯತಂ ವಿವರತಿ **"ತೇಸಂ ಉಪ್ಪಾದೇ ಸತೀ"**ತಿಆದಿನಾ।

ಯದಿ ಏವನ್ತಿ ಯದಿ ನಿಸ್ಸಯಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿಕಾ ಜಾತಿಆದಯೋ, ಏವಂ ಸತಿ। "ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪ"ನ್ತಿ ವಚನತೋ ಭೂತನಿಸ್ಸಿತೇಸು ಕೇವಲೋ ಉಪಾದಾಯವೋಹಾರೋತಿ ಉಪಾದಾಯೇ ನಿಸ್ಸಿತಾಪಿ ಅಪರೇನ ಉಪಾದಾಯ-ಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ಉಪಾದಾಯುಪಾದಾಯಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀ"**ತಿ ಆಹ। ಕಾರಣಕಾರಣೇಪಿ ಕಾರಣೇ ವಿಯ ವೋಹಾರೋ ಹೋತಿ "ಚೋರೇಹಿ ಗಾಮೋ ದಡ್ಢೋ"ತಿ ಯಥಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಭೂತ…ಪೇ॰… ತ್ತನತೋ"**ತಿ ಆಹ। ಇದಾನಿ ಪರಮ್ಪರಾ ವಿನಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಉಪ್ಪಾದಾದೀನಂ ಭೂತಪಟಿಬದ್ಧಭಾವಂ ಸಹ ನಿದಸ್ಸನೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಪಿ ಚಾ"**ತಿಆದಿಮವೋಚ। ವಿಕಾರಪರಿಚ್ಛೇದಾಪಿ ಉಪಾದಾಯರೂಪವಿಕಾರಾದಿಭಾವೇ ಭೂತಪಟಿಬದ್ಧಭಾವಾವಿನಿವತ್ತಿತೋ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಏಕೇಕಾವ ವಿಕಾರಾದಯೋತಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವಿಯ ಕಲಾಪಾನುಪಾಲಕಂ ಕಲಾಪವಿಕಾರಾದಿಭಾವತೋ ಚ "ಉಪಾದಾಯರೂಪಾನಿ"ಇಚ್ಚೇವ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ಏವಂ ವಿಕಾ…ಪೇ॰… ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನೀ"**ತಿ।

ಅಸಙ್ಖತಭಾವನಿವಾರಣತ್ಥಂ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನತಾ ವುತ್ತಾತಿ ಇದಂ ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಸಭಾವವತೋ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನತಾಯ ಸಸವಿಸಾಣಂ ವಿಯ ಕೇನಚಿ ನ ಸಙ್ಖತನ್ತಿ ಅಸಙ್ಖತಂ ನಾಮ ಸಿಯಾತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಆಸಙ್ಕಾಯ ನಿವತ್ತನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ರೂಪವಿಕಾರಾದಿಭಾವತೋ ರೂಪಭಾವೋ ವಿಯ ರೂಪೇ ಸತಿ ಸನ್ತಿ, ಅಸತಿ ನ ಸನ್ತೀತಿ ಸಿದ್ಧಾಯ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನತಾಯ ಸಾಧಿತಾ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನತಾ ತೇಸಂ ಸಙ್ಖತಭಾವಂ ಸಾಧೇನ್ತೀ ಅಸಙ್ಖತಭಾವಂ ನಿವಾರಣತ್ಥಂ ಜಾಯತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಅಸಙ್ಖತಭಾವನಿವಾರಣತ್ಥಂ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನತಾ ವುತ್ತಾ"**ತಿ।

ಪಕಿಣ್ಣಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ರೂಪಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡಂ

ತಿಕನಿಕ್ಖೇಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೮೫. ಯಥಾವುತ್ತಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕಾದಿರಾಸಿಕಿಚ್ಚರಹಿತತ್ತಾ ಕೇಚಿ ಧಮ್ಮೇ ವಿಸುಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೋವಚಸ್ಸತಾದಿಅವುತ್ತವಿಸೇಸಸಙ್ಗಣ್ಹನತ್ಥಞ್ಚ, ವೇನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ವಾ ಛನ್ದಾದಯೋ "ಯೇವಾಪನಾ"ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ಯೇವಾಪನಕಾನಂ ಪದುದ್ಧಾರೇನ ನಿದ್ದೇಸಾನರಹತಾಯ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಹದಯವತ್ಥುಸ್ಸ ತಥಾ ನಿದ್ದೇಸಾನರಹತಾಯ ಕಾರಣಂ ವದನ್ತೋ "**ಸುಖುಮುಪಾ...ಪೇ॰... ಹಿತಸ್ಸಾ**"ತಿ ಆಹ। ಸುಖುಮಭಾವೇಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾದಿಸಭಾವಾನಿ ಉಪಾದಾಯರೂಪಾನಿ ಆಧಿಪಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಪಾಕಟಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಅತಂಸಭಾವಂ ಸುಖುಮುಪಾದಾಯರೂಪನ್ತಿ ಹದಯವತ್ಥುಸ್ಸ ಪದುದ್ಧಾರೇನ ಕುಸಲತ್ತಿಕಪದಭಾಜನೇ ನಿದ್ದೇಸಾನರಹತಾ ವುತ್ತಾ। ಸುಖುಮಭಾವತೋಯೇವ ಹಿ ತಂ **ಮಹಾಪಕರಣೇಪಿ** "ಯಂ ರೂಪಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮನೋಧಾತು ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಚ ವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೮) ನಿಸ್ಸಿತಧಮ್ಮಮುಖೇನ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ। ವೇನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ವಾ ಹದಯವತ್ಥು ಪದುದ್ಧಾರೇನ ನ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯೇನ ಪನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ರೂಪಕಣ್ಡೇ ಹದಯವತ್ಥು ದುವಿಧೇನ ರೂಪಸಙ್ಗಹಾದೀಸು ನ ವುತ್ತಂ, ಸೋ ರೂಪಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾಯ ವಿಭಾವಿತೋ ಏವಾತಿ। **ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ**ತಿ ಪದಸ್ಸ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "**ವಿತ್ಥಾರದೇಸನಂ ಅನ್ತೋಗಧಂ ಕತ್ವಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಮೂಲಾದಿವಸೇನ ಹಿ ದೇಸಿತಾ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾ ತಂತಂಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾದಿವಸೇನಪಿ ದೇಸಿತಾ ಏವ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ ತಂಸಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋತಿ।

ಮೂಲವಸೇನಾತಿ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸಾಧನವಸೇನ। ಏತಾನಿ ಹೇತುಪದಾದೀನಿ ಹಿನೋತಿ ಫಲಂ ಏತಸ್ಮಾ ಪವತ್ತತೀತಿ **ಹೇತು,** ಪಟಿಚ್ಚ ಏತಸ್ಮಾ ಏತೀತಿ **ಪಚ್ಚಯೋ,** ಜನೇತೀತಿ **ಜನಕೋ,** ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ **ನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ**ತಿ ಸೇಸಾನಂ ವಚನತ್ಥೋ। "**ಮೂಲಟ್ಠಸ್ಸ...ಪೇ॰... ವುತ್ತ**"ನ್ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು "ಪೀಳನಟ್ಠೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಮೂಲಭಾವೋ ಮೂಲಟ್ಠೋ, ತೀಣಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನೀತಿ ಅಯಞ್ಚ ಮೂಲತೋ ನಿಕ್ಖೇಪೋತಿ? ನ, ಮೂಲಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಮೂಲಟ್ಠೋ , ಸೋ ಏವ ಮೂಲಟ್ಠೋತಿ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸಾಧನಟ್ಠೇನ ಮೂಲಸಭಾವಾನಂ ಅಲೋಭಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಸು ಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ತೇನೇವಾಹ "**ಅತ್ಥೋತಿ ಧಮ್ಮಕಿಚ್ಚ**"ನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ **ಅತ್ಥವಸೇನಾ**ತಿ "ತೀಣಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಮೂಲಾನಂ ಸಭಾವಸಙ್ಖಾತಅತ್ಥವಸೇನ, ನ ಗಾಥಾಯ ವುತ್ತಅತ್ಥವಸೇನ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸೋ ಮೂಲಟ್ಠೋಯೇವ ಚ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ "**ಅಲೋಭಾದೀನ**"ನ್ತಿಆದಿ। ಅಲೋಭಾದಯೋ ವಿಯ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋಪಿ ಅಧಿಕತತ್ತಾ **ತಂ**-ಸದ್ದೇನ ಪಟಿನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಂ "**ತೇ ಕುಸಲಮೂಲಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ**"ತಿ। **ತೇಹಿ ಅಲೋಭಾದೀಹೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ವಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತೇ ಕುಸಲಮೂಲಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ।

"ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಫಸ್ಸಾದಿಭೇದತೋ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧) ವುತ್ತತಾ ಖನ್ಧಾ ಚ ಕುಸಲನ್ತಿ ವುತ್ತಂ "**ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಭಾವತೋ ಕುಸಲೇ ಪರಿಯಾದಿಯತೀ**"ತಿ। **ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ವಾ**ತಿ ಕುಸಲಂ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ ವಾತಿ। **ಅಞ್ಞಸ್ಸ** ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ। **ಮೂಲೇಹಿ ಕುಸಲಾನಂ ಅನವಜ್ಜತಾಯ ಹೇತುಂ ದಸ್ಸೇತೀ**ತಿ ಇದಂ ನ ಮೂಲಾನಂ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅನವಜ್ಜಭಾವಸಾಧಕತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ ತಸ್ಸ ಅನವಜ್ಜತಾಯ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸಾಧಕತ್ತಾ। ಯದಿ ಹಿ ಮೂಲೇಹಿ ಕತೋ ಕುಸಲಾನಂ ಅನವಜ್ಜಭಾವೋ ಭವೇಯ್ಯ, ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸಪಿ ಸೋ ಭವೇಯ್ಯ, ಮೂಲಾನಂ ವಾ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ಸಿಯಾ, ಹೋತಿ ಚ ಸೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಹೇತೂ ಹೇತು...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧)। ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ ಕುಸಲಾನಂ ವಿಯ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಮ್ಪಿ ತಬ್ಭಾವೋ ಮೂಲಪಟಿಬದ್ಧೋ ಭವೇಯ್ಯ, ತಥಾ ಸತಿ ಅಹೇತುಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ತಬ್ಭಾವೋ ನ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿಪಟಿಬದ್ಧೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ, ನ ಮೂಲಪಟಿಬದ್ಧೋ, ಮೂಲಾನಿ ಪನ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸಾಧನಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸಹೇತುಕಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ವಿರುಳ್ಹಮೂಲಾ ವಿಯ ಪಾದಪಾ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾ ಥಿರಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ತಥಾ ಅಹೇತುಕಾತಿ। **ತಂಸಮ್ಪಯೋಗಕತಂ ಅನವಜ್ಜಸಭಾವ**ನ್ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ನ ಅನವಜ್ಜಸಭಾವಸ್ಸ ತಂಸಮ್ಪಯೋಗೇನ ನಿಪ್ಫಾದಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ಅನವಜ್ಜಸಭಾವಂ ಪನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಅಲೋಭಾದಿಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಹಿ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅನವಜ್ಜಭಾವೋ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ಜಾಯತಿ, ನ ಅಹೇತುಕಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ವಿಯ ನ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತೋತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ನ ತೇಸಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಸಿಯಾ? ನ, ಅಧಿಕಾರತೋ ಕುಸಲಭಾವಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನತ್ತಾ। **ಕಮ್ಮ**-ಸದ್ದೋ ವಿಯ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮತಾವಾಚಿನೋ ನ ಮೂಲಕ್ಖನ್ಧಸದ್ದಾ, ಸೋ ಚ ಇಧ ಅವಿಸೇಸತೋ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ಕಮ್ಮೇಹಿ ಸುಖವಿಪಾಕತಂ ದಸ್ಸೇತೀ"**ತಿ। ಆದಿಕಲ್ಯಾಣತಂ ಕುಸಲಾನಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಅನವಜ್ಜಹೇತುಸಭಾವಸುಖವಿಪಾಕಭಾವನಿದಾನಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಅವಜ್ಜಪಟಿಪಕ್ಖತಾಇಟ್ಠವಿಪಾಕತಾವಸೇನಪಿ ನಿದಾನಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರತೋ ಹಿ ಕುಸಲಾ ಅಲೋಭಾದಿಮೂಲಕಾ, ಅಲೋಭಾದಿಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಚ ಲೋಭಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖಸುಖವಿಪಾಕಾವ ಜಾತಾತಿ।

೯೮೯. **"ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ ಅನುಯುಞ್ಜಿತ್ವಾ ಚೋದಕೋ **"ನನೂ"**ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಿವರತಿ। ಇತರೋ ಯಥಾವುತ್ತಮೋಹಸ್ಸ ಇಧ **ಸಮ್ಪಯುತ್ತ**-ಸದ್ದೇನ ಅವುಚ್ಚಮಾನತಂ **"ಸಚ್ಚಮೇತ"**ನ್ತಿ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ **"ತೇನಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಪರಿಹಾರಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - "ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿಪದೇನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಮೋಹೋ ಪಧಾನಭಾವೇನ ನ ಗಹಿತೋ, ನಾನನ್ತರಿಯಕತಾಯ ಪನ ಗುಣಭಾವೇನ ಗಹಿತೋತಿ। **ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅಭಾವಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅಭಾವಾ। ನ ಹಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೋ ಮೋಹೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಾದಿಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿನಾ ಹೋತೀತಿ।

೯೮೭. ಉಪ್ಪಾದಾದಿಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣವಿನಿವತ್ತನತ್ಥಂ **"ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಅನತ್ತತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಉಪ್ಪಾದಾದಯೋ ಪನ ತದವತ್ಥಧಮ್ಮವಿಕಾರಭಾವತೋ ತಂತಂಧಮ್ಮಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಾಯೇವ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಜರಾಮರಣಂ ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿ (ಧಾತು॰ ೭೧), "ರೂಪಸ್ಸ ಉಪಚಯೋ"ತಿ ಚ ಆದಿ। ಕೇಸಕುಮ್ಭಾದಿ ಸಬ್ಬಂ ನಾಮಂ **ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿ,** ರೂಪವೇದನಾದಿಉಪಾದಾನಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾದಿಗೋಚರಾ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿ **ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿ,** ತಂತಂಭೂತನಿಮಿತ್ತಂ ಭಾವನಾವಿಸೇಸಞ್ಚ ಉಪಾದಾಯ ಗಹೇತಬ್ಬೋ ಝಾನಗೋಚರವಿಸೇಸೋ **ಕಸಿಣಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಪರಮತ್ಥೇ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ವೋಹರಿಯಮಾನಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ವಿಹಾರಮಞ್ಚಾದಿಪಞ್ಞತ್ತೀನಂ ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಸದಿಸತಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ಯತೋ ತಾ ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಗಯ್ಹನ್ತಿ। ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಪಟಿಪೀಳನಅವಸವತ್ತನಾಕಾರಭಾವತೋ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಆಕಾರಭಾವತೋ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಆಕಾರವಿಸೇಸಭೂತಾನಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಆದಯೋ ವಿಯ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಸಿಯುಂ, ತಾನಿ ಪನ ನಿಸ್ಸಯಾನಪೇಕ್ಖಂ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಸಭಾವಾನೇವ ತಜ್ಜಾಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವತೋತಿ ನ ವುತ್ತಾನಿ, ಸತ್ತಘಟಾದಿತೋ ವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವಿಸುಂ ವುತ್ತಾನೀತಿ। **ನ ಹಿ ಕೋ...ಪೇ॰... ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತಂ** ಕುಸಲತ್ತಿಕಸ್ಸ ನಿಪ್ಪದೇಸತ್ತಾ।

೯೮೮. ಭವತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಭೂಮಿ, ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಸುಖಸ್ಸ ಭೂಮಿ **ಸುಖಭೂಮಿ।** ಸುಖವೇದನಾಸಹಿತಂ ಚಿತ್ತಂ। ತಸ್ಸ ಭೂಮಿಭೇದೇನ ನಿದ್ಧಾರಣತ್ಥಂ ತಂನಿಸ್ಸಯಭೂತಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ **"ಕಾಮಾವಚರೇ"**ತಿ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಸ ವಾ ಏಕದೇಸಭೂತಸ್ಸ ಸಮುದಾಯಭಾವತೋ ಆಧಾರಣಭಾವೇನ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ತಂಸಮಾನಭೂಮಿ **"ಕಾಮಾವಚರೇ"**ತಿ ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ "ಸುಖಭೂಮಿಯಂ ಕಾಮಾವಚರೇ"ತಿ ದ್ವೇಪಿ ಭುಮ್ಮವಚನಾನಿ ಭಿನ್ನಾಧಿಕರಣಭಾವೇನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಉಭಯೇಸಮ್ಪಿ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಭಾವೇನ ಅತ್ಥಯೋಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸುಖಭೂಮೀತಿ ಕಾಮಾವಚರಾದಯೋಪಿ ಯುಜ್ಜನ್ತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥೇವ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ, ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪರಿತ್ತಸುಖೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ ಭೂಮಿ ಕಾಮಾವಚರಾತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಮ್ಪಿ ವಾ ಅಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। "ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ ಹಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚಿತ್ತಮೇವ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪರೋಪಣ್ಣಾಸಕುಸಲಧಮ್ಮೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ ಚಿತ್ತಂ ಗಹಿತ"ನ್ತಿ। **ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಸುಖಭೂಮಿಯನ್ತಿ

ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನತ್ತಾ। **ವಿಭಾಗದಸ್ಸನಂ** ವಿಸೇಸದಸ್ಸನಂ। ಭಾಸಿತಬ್ಬಂ ಭಾಸಿತಂ, ತದೇವ ಅತ್ಥೋತಿ **ಭಾಸಿತತ್ಥೋ**। ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋ। **ತದತ್ಥವಿಞ್ಞಾಪನೇನಾ**ತಿ ತಿಕದುಕಾನಂ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಸಲನಾದಿಅತ್ಥದೀಪಕೇನ।

೯೯೪. **ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ಖನ್ಧಾರಮ್ಮಣಸ್ಸಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬಾಪರಭಾವೇನ ವತ್ತಮಾನೇ ಅರಹತೋ ಖನ್ಧೇ ಏಕತ್ತನಯವಸೇನ ಸನ್ತಾನತೋ "ಅಮ್ಹಾಕಂ ಮಾತುಲತ್ಥೇರೋ"ತಿಆದಿನಾ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಉಪಾದಾನಂ ತಸ್ಸ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಯೇವ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸತಿಪಿ ತಂಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ಲೋಕುತ್ತರಕ್ಖನ್ಧೇ ತತ್ಥ ಪವತ್ತಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥಭಾವತೋ ಕಾ ಪನ ಕಥಾ ಖನ್ಧೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಮಾನೇ। ಏತೇನ ನತ್ಥಿ ಮಗ್ಗೋ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ, ನತ್ಥಿ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಏವಮಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಆದಯೋ ನ ಮಗ್ಗಾದಿವಿಸಯಾ ತಂತಂಪಞ್ಞತ್ತಿವಿಸಯಾತಿ ದೀಪಿತಂ ಹೋತಿ।

೯೯೮. **ಏವಂ ಸಂ...ಪೇ॰... ಲೇಸಿಕಾ**ತಿ ಅನುಪಾದಾನಿಯೇಹಿ ಅಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾನಂ ಭೇದಾಭಾವಮಾಹ।

೧೦೦೭. ಅವಿಜ್ಜಮಾನೋ ಚ ಸೋ ನಿಚ್ಚಾದಿವಿಪರಿಯಾಸಾಕಾರೋ ಚಾತಿ **ಅವಿ...ಪೇ॰... ಸಾಕಾರೋ**ತಿ ಪದಚ್ಛೇದೋ। ದಿಟ್ಠಿಯಾ ನಿಚ್ಚಾದಿಅವಿಜ್ಜಮಾನಾಕಾರೇನ ಗಯ್ಹಮಾನತ್ತೇಪಿ ನ ತದಾಕಾರೋ ವಿಯ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೋ, ಅಥ ಖೋ ವಿಜ್ಜಮಾನೋ ಕಾಯೋ ಸಕ್ಕಾಯೋತಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನನಿಚ್ಚಾದಿವಿಪರಿಯಾಸಾಕಾರತೋ ವಿಸೇಸನನ್ತಿ **ಲೋಕುತ್ತರಾ ನ ಇದಂ ವಿಸೇಸನಂ ಅರಹನ್ತಿ** "ಸನ್ತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನೋ ಕಾಯೋ ಸಕ್ಕಾಯೋ"ತಿ। **ವತ್ಥು ಅವಿಸೇಸಿತಂ ಹೋತೀ**ತಿ ಇದಂ "ಸತೀ ಕಾಯೇ"ತಿ ಏತ್ಥ ಕಾಯ-ಸದ್ದೋ ಸಮೂಹತ್ಥತಾಯ ಅನಾಮಸಿತವಿಸೇಸಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ವದತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ। ಪಸಾದಕಾಯೋ ವಿಯ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ರಾಗಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾಯ ಕಾಯೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಏವಂ ಪನ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವತ್ಥು ವಿಸೇಸಿತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಲೋಕುತ್ತರಾಪಿ ಅಪನೀತಾ। ನ ಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾಯ "ಕಾಯೋ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ। **ಸುದ್ಧಿಯಾ ಅಹೇತುಭೂತೇನಾ**ತಿ ಗೋಸೀಲಾದಿನಾ, ಲೋಕಿಯಸೀಲೇನ ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಸೀಲಸ್ಸ ಅಪದಟ್ಠಾನೇನ। "ಅವೀತಿಕ್ಕಮನೀಯತಾಸತತಂಚರಿತಬ್ಬತಾಹಿ ವಾ **ಸೀಲಂ,** ತಪೋಚರಣಭಾವೇನ ಸಮಾದಿನ್ನತಾಯ **ವತಂ**। ಅತ್ತನೋ ಗವಾದಿಭಾವಾಧಿಟ್ಠಾನಂ **ಸೀಲಂ,** ಗಚ್ಛನ್ತೋಯೇವ ಭಕ್ಖನಾದಿಗವಾದಿಕಿರಿಯಾಕರಣಂ **ವತಂ**। ಅಕತ್ತಬ್ಬಾಭಿಮತತೋ ನಿವತ್ತನಂ ವಾ **ಸೀಲಂ,** ತಂಸಮಾದಾನವತೋ ವೇಸಭೋಜನಕಿಚ್ಚಚರಣಾದಿವಿಸೇಸಪಟಿಪತ್ತಿ **ವತ**"ನ್ತಿ ಚ ಸೀಲಬ್ಬತಾನಂ ವಿಸೇಸಂ ವದನ್ತಿ।

೧೦೦೭. ಇಮಸ್ಸುಪ್ಪಾದಾ ಇದಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಉಪ್ಪಾದೋತಿ ನ ಜನನಮತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ಅಥ ಖೋ ಅನಿರೋಧೋಪೀತಿ **"ಅವಿಘಾತಂ ಜನಸದ್ದೋ ವದತೀ"**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥಾಯಂ ಜನ-ಸದ್ದೇ ನಯೋ, ಜನಿತಾತಿ **ಜನಾ,** ಅವಿಹತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪುಥೂ ಜನಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ**ತಿ ಪುಥುಸತ್ಥುಮಾನಿನೋ ಸತ್ತಾ। **ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಾದಿಅತ್ಥೋ ವಾ ಜನ-ಸದ್ದೋ** ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ಧಾತೂನಂ। ಖನ್ಧಾಯತನಾದೀನಂ ಸವನಾಧೀನತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಪಟಿಲಾಭಸ್ಸ ತೇಸಂ ಸವನಾಭಾವದೀಪಕಂ "ಅಸ್ಸುತವಾ"ತಿ ಇದಂ ಪದಂ ಅನ್ಧತಂ ವದತಿ।

ಕತಂ ಜಾನನ್ತೀತಿ ಅತ್ತನಾ ಪರೇಹಿ ಚ ಕತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ತೇಹಿ ನಿಪ್ಫಾದಿತಂ ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಯಾಥಾವತೋ ಜಾನನ್ತಿ। ಪರೇಸಂ ಅತ್ತನಾ, ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರೇಹಿ ಕತಂ ಉಪಕಾರಂ ಯಥಾವುತ್ತಾಕಾರೇನ **ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತಿ**। ಬ್ಯಾಧಿಆದೀಹಿ ದುಕ್ಖಿತಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನಾದಿ**ಕಾತಬ್ಬಂ,** ಸಂಸಾರದುಕ್ಖದುಕ್ಖಿತಸ್ಸೇವ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತಾಕಾರೇನ **ಕಾತಬ್ಬಂ ಕರೋನ್ತಿ**। ಅರಿಯಕರಧಮ್ಮಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ ಪುರಿಮಸಚ್ಚದ್ವಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ **"ವಿಪಸ್ಸಿಯಮಾನಾ ಅನಿಚ್ಚಾದಯೋ"**ತಿ। ಪರಿಞ್ಞಾದಿವಿಸೇಸೇನ ವಾ ಪಸ್ಸಿಯಮಾನಾತಿ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ **ಅನಿಚ್ಚಾದಯೋತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ನಿಚ್ಚಮ್ಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ಚತುಸಚ್ಚವಸೇನಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ, ಅನಿಚ್ಚತ್ತಾದಯೋ ವಾ **"ಅನಿಚ್ಚಾದಯೋ"**ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅವಸೇಸಕಿಲೇಸಾ **ಕಿಲೇಸಸೋತಂ**। **ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಯಾಥಾವತೋ ಜಾನನಂ। ಯಥಾಭೂತಾವಬೋಧೇನ ಹಿ ತಸ್ಸ ತಾನಿ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಆಪಾದಿತತಾಯ ಸನ್ತಾನೇ ಅಪ್ಪವೇಸಾರಹಾನಿ "ಸಂವುತಾನಿ ಪಿಹಿತಾನೀ"ತಿ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ತಥಾ**ತಿ

ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವಿಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಖಮನಾಕಾರೇನ। ಅವಿಪರೀತಧಮ್ಮಾ ಏತಾಯ ನಿಜ್ಝಾಯಂ ಖಮನ್ತೀತಿ **ಪಞ್ಞಾ ಖನ್ತೀ**ತಿ। ಅದುಟ್ಠಸ್ಸೇವ ತಿತಿಕ್ಖಾಭಾವತೋ ತಥಾಪವತ್ತಾ ಖನ್ಧಾತಿ ಅದೋಸಪ್ಪಧಾನಾ ಖನ್ಧಾ ವುತ್ತಾತಿ "**ಅದೋಸೋ ಏವ ವಾ**"ತಿ ತತಿಯೋ ವಿಕಪ್ಪೋ ವುತ್ತೋ। ಸತಿಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸಾನಂ "ಮುಟ್ಠಸ್ಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। **ಅಕ್ಖನ್ತಿ** ದೋಸೋ। ಸಸ್ಸತಾದಿಅನ್ತವಿನಿಮುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತೀತಿ **ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಾದಿಗಾಹೋ ತಪ್ಪಟಿಲೋಮಭಾವೋ** ವುತ್ತೋ। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನವಾದೋ **ನಿಬ್ಬಾನೇ ಪಟಿಲೋಮಭಾವೋ**। ಚರಿಮಾನುಲೋಮಞಾಣವಜ್ಝತಣ್ಹಾದಿಕೋ ಕಿಲೇಸೋತಿ ವುತ್ತೋ, ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನಞಾಣದಸ್ಸನಾನಿ ವಿಯ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣಭಾವೇನ ವತ್ತತಿ, ಕಿಲೇಸವಿಸಯಾತಿಲಙ್ಘನಭಾವೇನ ಪನ ಪವತ್ತತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "**ಸಙ್ಖಾರ...ಪೇ॰... ಪಹಾನ**"ನ್ತಿ।

ದಿಟ್ಠಿಯಾದೀನಂ ಸಮುದಯಸಭಾಗತಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಕುಪ್ಪಾದನೇ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭಾವೋ, ದಸ್ಸನಾದಿಬ್ಯಾಪಾರಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಞ್ಚ ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚಂ ಚಕ್ಖಾದೀನನ್ತಿ ಏವಞ್ಚ ಯಥಾತಕ್ಕಿತಂ ಅತ್ತಾನಂ ರೂಪನ್ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಯಥಾದಿಟ್ಠ**ನ್ತಿ ತಕ್ಕದಸ್ಸನೇನ ಯಥೋಪಲದ್ಧನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕೋ ರೂಪಾಯತನಮೇವ ಅತ್ತಾತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ। **ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪವತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ರೂಪಂ ಅತ್ತಾತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕಭೂತಾಯ ಪವತ್ತಿಯಾ। **ರೂಪೇ...ಪೇ॰... ಮಾನ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ತಂಸಭಾವೋ ಅತ್ತಾತಿ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಅತ್ತಗ್ಗಹಣಂ। **ಅನಞ್ಞತ್ತಾದಿಗ್ಗಹಣ**ನ್ತಿ ಅನಞ್ಞತ್ತಂ ಅತ್ತನಿಯಅತ್ತನಿಸ್ಸಿತಅತ್ತಾಧಾರತಾಗಹಣಂ। **ವಣ್ಣಾದೀನ**ನ್ತಿ ವಣ್ಣರುಕ್ಖಪುಪ್ಫಮಣೀನಂ। ನನು ಚ ರುಕ್ಖಪುಪ್ಫಮಣಿಯೋ ಪರಮತ್ಥತೋ ನ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ? ಸಚ್ಚಂ ನ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತದುಪಾದಾನಂ ಪನ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ತಂ ಸಮುದಿತಾದಿಪ್ಪಕಾರಂ ಇಧ ರುಕ್ಖಾದಿಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ರುಕ್ಖಾದಿನಿದಸ್ಸನೇಪಿ ನ ದೋಸೋ ಛಾಯಾರುಕ್ಖಾದೀನಂ ವಿಯ ರೂಪಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಚ ಸಂಸಾಮಿಭಾವಾದಿಮತ್ತಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ।

೧೦೦೮. **ಜಾತಿಆದಿಸಭಾವ**ನ್ತಿ ಜಾತಿಭವಾದೀನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿನಿಬ್ಬತ್ತನಾದಿಸಭಾವಂ, **ಉಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ** ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ।

೧೦೦೯. ಸಾಮಞ್ಞೇನ "ತದೇಕಟ್ಠಾ ಕಿಲೇಸಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೧೦), ಪರತೋ "ಅವಸೇಸೋ ಲೋಭೋ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೧೧) ಪಾರಿಸೇಸತೋ ಸಾಮತ್ಥಿಯತೋ ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನತಾಯ ಸತಿಪಿ ಆಗತತ್ತೇ ಸರೂಪೇನ ಪಭೇದೇನ ವಾ ದಿಟ್ಠಿಆದಯೋ ವಿಯ ಅನಾಗತತ್ತಾ ಲೋಭಾದಯೋ "ಅನಾಗತಾ"ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ಆಹ "**ಇಧ ...ಪೇ॰... ಸ್ಸೇತು**"ನ್ತಿ। **ಅತ್ಥತೋ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ** ಲೋಭಾದೀಹಿ ಸಹಜಾತಾ ಹುತ್ವಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಏವ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಕಿಲೇಸಭಾವತೋ। **ಇತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ ಯುಜ್ಜತಿ** ಸಂಯೋಜನಕಿಲೇಸಾನಮ್ಪಿ ಪಟಿನಿದ್ದೇಸಾರಹತ್ತಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ಚ। **ಸಂಯೋಜನರಹಿತೇಹೀ**ತಿ ಸಂಯೋಜನಭಾವರಹಿತೇಹಿ ಥಿನಉದ್ಧಚ್ಚಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಥಿನಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ ವಾ।

೧೦೧೩. **ಏಕದೇ...ಪೇ॰... ವದತಿ** ಅವಯವೇನಪಿ ಸಮುದಾಯೋ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಹೇತು ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ ವಾ **ಹೇತುಕಾ**। **ಅನಿಯತೋ**ತಿ ನ ಅವಧಾರಿತೋ। ಪುರಿಮಪದಾವಧಾರಣವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ಥತ್ತಾ **ವಿವರಣೀಯತ್ಥವಾ**। **ಅತ್ಥತೋ ನಿಕ್ಖಿಪಿತು**ನ್ತಿ "ತಯೋ ಕುಸಲಹೇತೂ ಅಲೋಭೋ ಅದೋಸೋ ಅಮೋಹೋ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೬೦) ವಿಯ ಪುರಿಮನಯೇನ ದಸ್ಸಿತಧಮ್ಮೇಯೇವ ಹೇತುಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕಭೇದತೋ ಅತ್ಥದಸ್ಸನವಸೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೦೨೯. ಅಭಿಞ್ಞಾಯುತ್ತವಜ್ಜಾನಂ ಮಹಗ್ಗತಾನಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾಭಾವಾ "**ಮಹಗ್ಗತಾ ವಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಾದಯೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅತೀತಂಸಞಾಣಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರತ್ತಾ "**ಚೇತೋ...ಪೇ॰... ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ**"ತಿ ಆಹ।

೧೦೩೭. **ಅನನ್ತರೇ ನಿಯುತ್ತಾನೀ**ತಿ ಚುತಿಅನನ್ತರಂ ಫಲಂ ಅನನ್ತರಂ, ತಸ್ಮಿಂ ನಿಯುತ್ತಾನಿ ತಂ ಏಕನ್ತೇನ ನಿಪ್ಫಾದನತೋ ಅನತಿಕ್ಕಮನಕಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಅನನ್ತರಸ್ಸ ಕರಣಂ ಅನನ್ತರಂ, ತಂ ಸೀಲಾನೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಅನೇಕೇಸು ಆನನ್ತರಿಯೇಸು ಕತೇಸು ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಬಲವತೋಯೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಂ, ನ ಇತರೇಸಂ, ಅತ್ತನಾ ಪನ ಕಾತಬ್ಬಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ತೇನೇವ ಕತತ್ತಾ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ ನ ಇತರಾನಿ ತೇನ ನಿವಾರಿತಫಲಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ಕೋ ಪನ

ವಾದೋ ಪಟಿಪಕ್ಖೇಸು ಕುಸಲೇಸೂತಿ ವುತ್ತಂ "**ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಅನಿವಾರಣೀಯಫಲತ್ತಾ**"ತಿ। "**ಅನೇಕಸ್ಮಿಮ್ಪಿ...ಪೇ॰... ನತ್ಥೀ**"ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ಅನೇಕೇಸು ಆನನ್ತರಿಯೇಸು ಕತೇಸು ಬಲವಂಯೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾಯಕನ್ತಿ ತೇನ ಇತರೇಸಂ ವಿಪಾಕೋ ಪಟಿಬಾಹಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ನ ಚ ತೇಸ**"ನ್ತಿಆದಿ। ತಞ್ಚ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಪ್ಪಟಿಬಾಹಕತ್ತಂ ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾಯಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ವಿಚಾರಿತಮೇವ।

ಅತ್ಥತೋ ಆಪನ್ನಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಯಥಾರುತವಸೇನೇವ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ವಾದಾನಂ ತಪ್ಪರಭಾವೇನ ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅಹೇತುಕವಾದಾದೀನಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಪುರಿಮವಾದೋ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕನಿಯ್ಯಾನಿಕಭೇದಂ ಪನ ಸಙ್ಖಾರಕಮ್ಮಂ ಬನ್ಧಮೋಕ್ಖಹೇತೂತಿ ಬನ್ಧಮೋಕ್ಖಹೇತುಂ ಪಟಿಸೇಧೇನ್ತೋಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಪಟಿಸೇಧೇತಿ। **ಸುಮಙ್ಗಲವಿಲಾಸಿನಿಯಂ** ಪನ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾನಂ ಹೇತುಭಾವತೋ ವಿಪಾಕೋಪಿ ಬನ್ಧಮೋಕ್ಖಹೇತೂತಿ "ನತ್ಥಿ ಹೇತೂತಿ ವದನ್ತೋ ಉಭಯಂ ಪಟಿಬಾಹತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧೭೦-೧೭೨) ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಂ ಪಟಿಸೇಧೇನ್ತೇನಪಿ ವಿಪಾಕೋ ಪಟಿಸೇಧಿತೋ ಹೋತಿ, ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸೇಧೇನ್ತೇನಪಿ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ತಯೋಪಿ ಏತೇ ವಾದಾ ಅತ್ಥತೋ ಉಭಯಪಟಿಸೇಧಕಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀ**ತಿ ಅಹೇತುಕವಾದಾದಿಪಟಿಸಂಯುತ್ತೇ ಅಸದ್ಧಮ್ಮೇ ಉಗ್ಗಹಪರಿಪುಚ್ಛಾವಿನಿಚ್ಛಯಪಸುತಸ್ಸ "ನತ್ಥಿ ಹೇತೂ"ತಿಆದಿನಾ ರಹೋ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಮಿಚ್ಛಾಸತಿ ಸನ್ತಿಟ್ಠತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗಂ ಹೋತಿ, ಜವನಾನಿ ಜವನ್ತಿ। ಪಠಮಜವನೇ ಸತೇಕಿಚ್ಛೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ದುತಿಯಾದೀಸು। ಸತ್ತಮೇ ಅತೇಕಿಚ್ಛಭಾವಂ ಪತ್ತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯಾ ಏವಂ ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀ"ನ್ತಿ। ತತೋ ಪುರಿಮಭಾವಾ ಅನಿಯತಾ।

೧೦೩೯. ಸಹಜಾತ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞ ನಿಸ್ಸಯ ಅತ್ಥಿ ಅವಿಗತಾದಿವಿಸಿಟ್ಠಭಾವೇಪಿ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಸಿಟ್ಠತಾದೀಪನೇನೇವ ಸಹಜಾತಾದಿವಿಸಿಟ್ಠತಾಪಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಪಾಳಿಯಂ "ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ "**ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಸಿಟ್ಠೇನಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಮಗ್ಗ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತುಂ,** ನ ಪನ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಭಾವಾಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಏವಂ ಸತೀತಿ** ಯದಿ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಲಾಭಿತಾಯ ಪಕಾಸನೋ ಪಠಮನಯೋ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ। ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿಪಿ ವೇದನಾದಯೋ ವಿಯ ಮಗ್ಗಹೇತುಕಭಾವೇನ ವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ಅಮಗ್ಗಸಭಾವಾನಂ ಅಲೋಭಾದೀನಂ ತದಞ್ಞೇಸಂ ತದುಭಯಸಭಾವಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವದೀಪನೇ ತತಿಯನಯೇ ವಿಯ ನ ಠಪೇತಬ್ಬಾನೀತಿ ಆಹ "**ಠಪೇತ್ವಾತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ**"ತಿ। **ಪುಬ್ಬೇತಿ** ಪುರಿಮನಯೇ।

ದುತಿಯನಯೇಪೀತಿ ಪಿ-ಸದ್ದೇನ ಪಠಮನಯಂ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ। ತೇನ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ನಯದ್ವಯೇ ಠಪಿತತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಸಹೇತುಕಭಾವದಸ್ಸನೋ ತತಿಯನಯೋ ಆರದ್ಧೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತಿಯನಯೇ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಹೇತುಕಭಾವದಸ್ಸನಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಚೋದಕೋ "**ಕಥಂ ದಸ್ಸಿತೋ**"ತಿ ಚೋದೇತ್ವಾ "**ನನೂ**"ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಿವರತಿ। ಇತರೋ "**ಯಥಾ ಹೀ**"ತಿಆದಿನಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಭಾವೇನ ವುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಲೋಭಾದೀನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಹಜೇಕಟ್ಠಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನತೋ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕಸಙ್ಗಹೋ ವಿಯ ಮಗ್ಗಹೇತುಭಾವೇನ ವುತ್ತಾಯಪಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಮಗ್ಗಹೇತುಕಭಾವೋಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ ಮಗ್ಗಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸೇವಾತಿ ತತೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಖಾತಹೇತುತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಲೋಭಾದೋಸಸ್ಸೇವ। **ಅಞ್ಞೇನಾತಿ** "ಮಗ್ಗೋ ಹೇತೂ"ತಿ ಇತೋ ಅಞ್ಞೇನ। ಅಲೋಭಾದೋಸಾನಂಯೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ತೇಸಂಯೇವ ಆವೇಣಿಕೇನ ಮಗ್ಗಹೇತೂತಿ ಇಮಿನಾ **ಪರಿಯಾಯೇನ। ಸಾಧಾರಣೇನ ಪರಿಯಾಯೇನಾತಿ** ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಹೇತೂನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಸಭಾವಾನಂ ಸಾಧಾರಣೇನ ಮಗ್ಗಹೇತುಮಗ್ಗಹೇತೂತಿ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಹೇತೂನಂ। **ಅಞ್ಞೇಸನ್ತಿ** ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ।

ಅತ್ಥವಿಸೇಸವಸೇನಾತಿ “ಮಗ್ಗಹೇತುಕಾ”ತಿ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥವಿಸೇಸವಸೇನ। ಅಮೋಹೇನ ಅಲೋಭಾದೋಸಾಮೋಹೇಹಿ ಚ ಸೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ಸಹೇತುಕಭಾವದಸ್ಸನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ದುತಿಯತತಿಯನಯಾ **“ಸರೂಪತೋ ಹೇತುಹೇತುಮನ್ತದಸ್ಸನ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। **ತಥಾಅದಸ್ಸನತೋತಿ** ಸರೂಪೇನ ಅದಸ್ಸನತೋ। **ಅತ್ಥೇನ...ಪೇ॰... ಗಮನತೋತಿ** “ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಠಪೇತ್ವಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೩೯) ವಚನತೋ ಮಗ್ಗಸಭಾವಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಹೇತುಭಾವೋ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಮಗ್ಗಹೇತುಭೂತಾಯ ಪನ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಹೇತುಹೇತುಭಾವೋ ಅತ್ಥತೋ ಞಾಪಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೦೪೦. ಅಸಭಾವಧಮ್ಮೋ ಗರುಕಾತಬ್ಬೋ ನ ಹೋತೀತಿ **“ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವ **ಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾಯಂ** (ಪಟ್ಠಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೩) “ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಜಾತಿಭೇದತೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯರೂಪನಿಬ್ಬಾನವಸೇನ ಛಬ್ಬಿಧೋ”ತಿ ವಕ್ಖತಿ। **ಮಗ್ಗಾದೀನಿ ಠಪೇತ್ವಾತಿ** ಮಗ್ಗಾದೀನಿ ಪಹಾಯ। **ಅಞ್ಞೇಸನ್ತಿ** ಮಗ್ಗಾದಿತೋ ಅಞ್ಞೇಸಂ। **ಅಧಿ...ಪೇ॰... ವಸ್ಸಾತಿ** ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ। ಪಞ್ಞುತ್ತರತ್ತಾ ಕುಸಲಾನಂ ಲೋಕುತ್ತರಕಥಾಯ ಚ ಪಞ್ಞಾಧುರತ್ತಾ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತಿಸ್ಸ ಸೇಸಾಧಿಪತೀನಂ ಪಧಾನತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೦೪೧. ಪದೇಸಸತ್ತವಿಸಯತ್ತಾ ಪಠಮವಿಕಪ್ಪಸ್ಸ ಸಕಲಸತ್ತವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸಾತಿಕ್ಕಮೇಪಿ ವಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಲದ್ಧೋಕಾಸಂ ಯಂ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ** ಲದ್ಧೋಕಾಸಂ ಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಪಾಪುಣಿಸ್ಸತಿ। ಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸಾತಿಕ್ಕಮೇ ಅವಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಿಪಾಕತ್ತಾ **ತದಪಿ...ಪೇ॰... ವುಚ್ಚತೀತಿ**। ಅಲದ್ಧತ್ತಲಾಭತಾಯ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಕ್ಖಣಂ ಅಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪನ್ನಭಾವೋ ನತ್ಥಿಭಾವೋ ಪಾಕಟಭಾವಾಭಾವತೋತಿ ವುತ್ತಂ **“ನತ್ಥಿ ನಾಮ ನ ಹೋತೀತಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನೋ ನಾಮ ನ ಹೋತೀ”**ತಿ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಅರೂಪಭವಙ್ಗೇ।

ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಸಮವಾಯಾಲಾಭೇನ ಅಕತೋಕಾಸಂ ವಿಪಾಕಾಭಿಮುಖಭಾವಾಭಾವತೋ ವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **“ಅಲದ್ಧೋ...ಪೇ॰... ದೇಯ್ಯಾ”**ತಿ। ಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾ ಅಸತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸಮಾನನ್ತಿ **“ಓಕಾಸೋ ನ ಭವೇಯ್ಯಾ”**ತಿ ಏತಸ್ಸ **ಸಮತ್ಥತಾ ನ ಸಿಯಾತಿ** ಅತ್ಥಮಾಹ। ತೇನ ಅಪಚಯಗಾಮಿಕಮ್ಮಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಓಕಾಸಾಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಪುಬ್ಬೇ ನಿರತ್ಥಕತ್ತಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಓಕಾಸೋ ನ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಪಯೋಜನಾಭಾವತೋ ಕಮ್ಮುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಓಕಾಸಾಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। **“ವಿಪಾಕತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಓಕಾಸೋ ನ ಭವೇಯ್ಯಾ”**ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಸಮ್ಭವತೋತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। **ಧುವವಿಪಾಕಸ್ಸ** ಕಮ್ಮಸ್ಸ **ವಿಪಾಕೇನ** ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಭೂತೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಾನಂ ವಿಯ ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮಾನಂ ನಿಯತಸಭಾವತಾಭಾವಾ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತೀನಂ **“ಬಲವವಿರಹೇ”**ತಿಆದಿನಾ ಸವಿಸೇಸನಧುವವಿಪಾಕತಾ ವುತ್ತಾ। ಏತ್ಥ ಚ “ಪಞ್ಚ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಾನೀ”ತಿ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾಪಿ ಧುವವಿಪಾಕತ್ತಾ। ಯಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಯೋ ವಿಪಾಕೋ ನಿಯೋಗತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ಸೋ ತಸ್ಸ ಅನಾಗತಕಾಲೇಪಿ ಉಪ್ಪಾದಿವೋಹಾರಂ ಲಭತಿ। ಸೋ ಚ ಉಪ್ಪಾದಿವೋಹಾರೋ ಆಯೂಹಿತಕಮ್ಮವಸೇನ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಭಾವಿನಾ ಆಯೂಹಿತಭಾವೇನ ಮಗ್ಗೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನೋತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಯಂ ಆಯೂಹಿತಂ ಭವಿಸ್ಸತೀ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೧೦೫೦. ಉಪಾದಾನೇಹಿ ಆದಿನ್ನಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅಞ್ಞೇತಿ** ಉಪಾದಾನಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ಅಞ್ಞೇ ಅನುಪಾದಾನಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆದಿಕೇನ ಗಹಣೇನಾತಿ** “ಅಹಂ ಫಲಂ ಸಚ್ಛಾಕಾಸಿ”ನ್ತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಗಹಣೇನ। ಇದಾನಿ ಉಪೇತತ್ಥದೀಪಕಸ್ಸ ಉಪ-ಸದ್ದಸ್ಸ ವಸೇನ **ಉಪಾದಿನ್ನ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವತ್ತುಂ **“ಉಪಾದಿನ್ನಸದ್ದೇನ ವಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅನಜ್ಝತ್ತಭಾವತೋ **“ಅಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾಯೇವ ವುತ್ತಾ”**ತಿ ಆಹ। **ಇತರೇಹೀತಿ** ಅಜ್ಝತ್ತಪದಾದೀಹಿ।

ತಿಕನಿಕ್ಖೇಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದುಕನಿಕ್ಖೇಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೦೬೨. ಮೇತ್ತಾಯ ಅಯನಂ ಉಪಗಮನಂ ಮೇತ್ತಾಯನಂ, ತಞ್ಚ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಮೇತ್ತಾಯ ಲಾಭೋ ಉಪ್ಪಾದನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಅನುಪಗಮೋ ಅತ್ಥತೋ ಮಜ್ಜನಮೇವಾತಿ "ಮೇತ್ತಾ, ಮೇದನ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ "**ಸಿನೇಹನ**"ನ್ತಿ ಆಹ।

೧೦೬೫. ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇ ಚಿತ್ತಂ ಸಂರಜ್ಜತೀತಿ **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಂರಜ್ಜನಂ**। **ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಏಸನಾದಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ತಣ್ಹಾಯ ವಿಪುಲತಾ ವಿಸಯವಸೇನ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅನಿಚ್ಚಾದಿಸಭಾವಸ್ಸ ರೂಪಾದಿಕಸ್ಸ ನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಗಹಣಂ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ವಿಸೇಸತೋ ತಣ್ಹಾವಸೇನ ಹೋತಿ ತಣ್ಹಾರಹಿತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅಭಾವಾತಿ ಉಪಚಾರವಸೇನ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಕತ್ತುಭಾವಮಾಹ "**ನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಗಣ್ಹನ್ತೀ ವಿಸಂವಾದಿಕಾ ಹೋತೀ**"ತಿ। ಪಾಕಟೇನ ಸದ್ದೇನ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ ಯಥಾರುತವಿಞ್ಞಾಯಮಾನತ್ತಾ ಚ **ವಿಸತ್ತಿಕಾ**ಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಸತಸಭಾವೋ "**ಪಧಾನೋ ಅತ್ಥೋ**"ತಿ ವುತ್ತೋ। "ಅನ್ತಲಿಕ್ಖಚರೋ ಪಾಸೋ, ಯ್ವಾಯಂ ಚರತಿ ಮಾನಸೋ। ತೇನ ತಂ ಬಾಧಯಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿಆದಿವಸೇನ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೧; ಮಹಾವ॰ ೩೩) **ಮಾರೇನ ಗಹಿತತಾಯ**।

೧೦೬೬. ಅನತ್ಥಚರಣಾದಿಅನಭಿಸನ್ಧಾನಕತಾಯ ಅಟ್ಠಾನಭೂತೇಸು ಚ ವಸ್ಸವಾತಾದಿಸಙ್ಖಾರೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನಕೋಪೋ ವಿಯ ಸತ್ತೇಸು ಅತ್ಥಾಚರಣಾದಿನಾ ಆರೋಪನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇಸುಯೇವ ತದಜ್ಝಾರೋಪನವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಯದಿಪಿ ಅನಾಯತನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಟ್ಠಾನಾಘಾತೋಯೇವ ಹೋತಿ, ಸತ್ತವಿಸಯತ್ತಾ ಪನ ಸತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕನ್ತಬ್ಯಾಪತ್ತಿಯಂ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ, ಅಟ್ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಪನಸ್ಸ ನ ಸಿಯಾ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋತಿ ಆಹ "**ಸತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಅಟ್ಠಾನಕೋಪೋ ಕರೋತೀ**"ತಿ। ಪಟಿಘಾದಿಪದಾನಂ ಘಟ್ಟನಾಪುರಿಮಯಾಮವಿಕಾರುಪ್ಪತ್ತಿಸಮಞ್ಞಾದೀಸುಪಿ ದಸ್ಸನತೋ "**ಪಟಿವಿರೋಧಾದಿಪದಾನಿ ತೇಸಂ ವಿಸೇಸನತ್ಥಾನೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ।

೧೦೯೧. ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾತಿ ಸದ್ದನ್ತರಸನ್ನಿಧಾನೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದವತೋ ಬಹುವಚನಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ "**ಅಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಬಹುವಚನೇನಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಉದ್ದೇಸೋ ಕತೋತಿ ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಹೇತುಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಬಹುವಚನೇನ ಉದ್ದೇಸಕರಣಂ ಬಹುವಚನೇನ ಪುಚ್ಛಾಯ ಕಾರಣನ್ತಿ ದೀಪೇತಿ। ಉದ್ದೇಸಾನುವಿಧಾಯಿನೀ ಹಿ ಪುಚ್ಛಾತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಸಙ್ಖ್ಯಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ಉದ್ದೇಸೇ "ಕತಮೇ ವಾ ತಯೋ"ತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾವ ಪುಚ್ಛಾ ಕರೀಯತೀತಿ। ಉದ್ದೇಸೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಮತ್ತವಚನಿಚ್ಛಾಯಂ ಸಭಾವಭೂಮಿಕಾರಣಫಲಾದಿಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವಿಯ ಸಙ್ಖ್ಯಾಪರಿಚ್ಛೇದೋಪಿ ನ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "**ಅನಿದ್ಧಾರಿತಪರಿಚ್ಛೇದೇ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। "ಅಪಚ್ಚಯಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಪದತೋ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ಅನೇಕಭೇದಭಿನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಬಹುವಚನೇನೇವ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾ, ಉದ್ಧಞ್ಚ ತಥಾ ಉದ್ದಿಸೀಯನ್ತೀತಿ ತಂ ಸೋತಪತಿತತಾಯ ಭೇದಾಭಾವೇಪಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ಸೋಪಾದಿಸೇಸನಿರುಪಾದಿಸೇಸರಾಗಕ್ಖಯಾದಿಅಸಙ್ಖತಾದಿವಚನವಚನೀಯಭಾವೇನ ಉಪಚರಿತಭೇದೇಗಹಿತೇ ಪದದ್ವಯೇನ ಅತ್ಥಿ ಕಾಚಿ ಭೇದಮತ್ತಾತಿ **ಅಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಬಹುವಚನೇನ ಉದ್ದೇಸೋ ಕತೋ**ತಿ ಯುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಉದ್ದೇಸಾನುಸಾರೀನಿ ಪುಚ್ಛಾನಿಗಮನಾನೀತಿ ತಾನಿಪಿ ತಥಾ ಪವತ್ತಾನಿ। ನಿದ್ದೇಸೋ ಪನ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಸಭಾವಾದಿಪರಿಚ್ಛೇದವಿಭಾವನವಸೇನೇವ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು ಇಚ್ಚೇವ ಕತೋ ಪರಮತ್ಥತೋ ಭೇದಾಭಾವದೀಪನತ್ಥನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಥೇತುಕಾಮತಾವಸೇನ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ ಯಸ್ಸ ಕಥೇತಿ, ತೇನ ಕಾತಬ್ಬಪುಚ್ಛಾಯ ಕರಣತೋ ತಗ್ಗತಂ ಅಜಾನನಂ ಸಂಸಯಂ ವಾ ಅನುವಿಧಾಯಯೇವ ಪುಚ್ಛತೀತಿ "**ಸಭಾವ...ಪೇ॰... ಅಜಾನನ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುಚ್ಛಾ ಕರೀಯತೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನಿದ್ದೇಸತೋ ಪುಬ್ಬೇ**ತಿಆದಿನಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ ಪುಚ್ಛಾನುಸನ್ಧಿಂಯೇವ ವಿಭಾವೇತಿ।

೧೧೦೧. **ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ**ತಿ ವಿಭಜಿತ್ವಾ। **ರೂಪಾವ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಮಹಾಕಿರಿಯವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮ್ಮಸನವಸೇನ ಯಥಾಯೋಗಂ ಮಹಗ್ಗತಪ್ಪಮಾಣಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾದಿವಸೇನ ರೂಪರಾಗಾರೂಪರಾಗಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ಅಕುಸಲಮನೋವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮಾನಂ ಅಭಿನಿವೇಸನಅಸ್ಸಾದನವಸೇನ

ತಂತಂಪಣ್ಣತ್ತಿಯಞ್ಚ ತಂತಂವೋಹಾರವಸೇನ ಪವತ್ತೇನ ಆವಜ್ಜನೇನ ಚ ಯಥಾವುತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಪುರೇಚಾರಿಕೇನ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾ ನ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ। **ಇತರೇನಾತಿ** ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೇನ। **ಕಾಮಾವಚರಾನಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಾನ**ನ್ತಿ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। ರೂಪಾರಮ್ಮಣಾದೀಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ತತ್ಥ ರೂಪಾರಮ್ಮಣೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನಪಿ ಸದ್ದಾದೀನಂ ಅವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾ ರೂಪಸ್ಸ ಚ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯೋಜನಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಿಕೇನ ಸದ್ದಾದೀನಂ ಅವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾ ರೂಪಸ್ಸ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾತಿಆದಿನಾ **ದ್ವಾರಭೇದವಸೇನ** ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಇತರ**ನ್ತಿ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಂ ಅನಿಟ್ಠಮನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಞ್ಚ। **ರೂಪಾವಚರಾದಯೋ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾದೀಹೀ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಲೋಕುತ್ತರಪಣ್ಣತ್ತಿಯೋ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕೇಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಕಾಮಾವಚರತೋ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಕುಸಲಕಿರಿಯೇಹಿ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಚ ಅವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅವಿಜಾನನಸಭಾವೋ ಏವ **ಅತ್ತಸಮ್ಭವೋ**।

೧೧೦೨. ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಕಮ್ಮೂಪಪತ್ತಿಭವೇ ದಿಟ್ಠಿರಹಿತೋ ಲೋಭೋ ಭವಾಸವೋತಿ ಯಥಾವುತ್ತವಿಸಯೋ ದಿಟ್ಠಿಸಹಿತೋ ಸಬ್ಬಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮವಿಸಯೋ ಚ ಲೋಭೋ ಕಾಮಾಸವೋ ಭವಿತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ **"ಭವಾಸವಂ...ಪೇ॰... ಸಿಯಾ**"ತಿ। ಕಾಮಾಸವಭವಾಸವವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಲೋಭಸ್ಸ ಅಭಾವಂ ಸಯಮೇವ ವಕ್ಖತೀತಿ। **ಪಾಳಿಯ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಕಣ್ಡಪಾಳಿಯಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ "ಕಾಮಾಸವೋ ಅಟ್ಠಸು ಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ "ಭವಾಸವೋ ಅಟ್ಠಸು ಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಚತೂಸುದಿಟ್ಠಿಗತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೪೬೪) ವುತ್ತತ್ತಾ "ಭವಾಸವೋ...ಪೇ॰... ಯುತ್ತೇಸು ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತೋತಿ ಸಾವಧಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಚ ವಕ್ಖತಿ "ಭವಾಸವೋ ಚತೂಸು ದಿಟ್ಠಿಗತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಅವಿಜ್ಜಾಸವೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಧಾವ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೪೭೩)। **ಸೋಪಿ ರಾಗೋ**ತಿ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ರಾಗೋ। ಕಾಮಭವಪತ್ಥನಾ ವಿಯ ಕಾಮಾಸವೋತಿ ಯುತ್ತಂ ವತ್ತುಂ। ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಗತರಾಗಕಾಮಭವಪತ್ಥನಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಭವಾಸವೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬಪರಿಯಾಯೋ ಅತ್ಥೀತಿ "ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ರಾಗೋ ಭವರಾಗವಸೇನ ಪತ್ಥನಾ ಭವಾಸವೋ ನಾಮಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ತೇಸಂ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಭವಾಸವಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ "ರೂಪಾರೂಪಸಙ್ಖಾತೇ ಕಮ್ಮತೋ ಚ ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಚ ದುವಿಧೇಪಿ ಭವೇ ಆಸವೋ ಭವಾಸವೋ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕಾಮಭವಪತ್ಥನಾಯ ತಾವ ಕಾಮಾಸವಭಾವೋ ಹೋತು, ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಸಸ್ಸತಾಭಿನಿವೇಸಸಹಗತರಾಗಸ್ಸ ಕಥನ್ತಿ? ಸೋಪಿ ಯಥಾವುತ್ತವಿಸಯೇ ಕಾಮನವಸೇನ ಪವತ್ತಿತೋ ಕಾಮಾಸವೋಯೇವ ನಾಮ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹಿ ತೇಭೂಮಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಕಮನೀಯಟ್ಠೇನ ಕಾಮಾತಿ। ನ ಚೇತ್ಥ ಅನಿಟ್ಠಪ್ಪಸಙ್ಗೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಲೋಭಸ್ಸ ಭವಾಸವಭಾವೇನ ವಿಸುಂ ಉದ್ಧಟತ್ತಾ। ಅವಸ್ಸಞ್ಚೇತಮೇವಂ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ, ಇತರಥಾ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಹಗತಸ್ಸಪಿ ಲೋಭಸ್ಸ ಭವಾಸವಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ। ಕಾಮಾಸವಾದಯೋ ಏವ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಾಸವಭಾವೇನ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತಾ।

೧೧೦೩. ಇಧ ಪಾಳಿಯಾಪಿ ಭವಾಸವವಿನಿಮುತ್ತಲೋಭಸ್ಸ ಕಾಮಾಸವಭಾವೋ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ಯೋಜೇತುನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕಾಮಾಸವನಿದ್ದೇಸೇ ಚಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। "ಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೋ ಸದ್ಧಾ"ತಿ ಕೇಚಿ।

೧೧೦೪. **ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸ್ವೇವ ಪವತ್ತತಿ** ತಬ್ಬಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಜೀವಗ್ಗಹಣವಿಸಯಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅಭಾವಾ। **ರೂಪೇ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣೇ ವಾ ಪನ ನ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ** ರೂಪಾದೀನಂ ಅವಿಪರೀತಸಭಾವಮತ್ತೇ ಅಟ್ಠತ್ವಾ ಸಯಂ ಸಮಾರೋಪಿತಸ್ಸ ತೇಸು ಪರಿಕಪ್ಪನಾಮತ್ತಸಿದ್ಧಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಆಕಾರಸ್ಸ ಅಭಿನಿವೇಸನತೋ। ತೇನೇವಾಹ "ತತೋ ಅಞ್ಞಂ ಕತ್ವಾ"ತಿ। **ತತೋ** ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧತೋ। ವೇದನಾದಯೋಪಿ ಹಿ ಕೇಚಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಾ ಅನಿಚ್ಚಾತಿ ಪಸ್ಸನ್ತೀತಿ। **ತತೋ**ತಿ ವಾ ಸರೀರಸಙ್ಖಾತರೂಪಕ್ಖನ್ಧತೋ। "ಅಞ್ಞಂ ಜೀವಂ ಅಞ್ಞಂ ಸರೀರ"ನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ಹೋತೀ**ತಿ ಭವತಿ ಸಸ್ಸತಂ ಅತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಇಸ್ಸರಾದಿತೋ ಅಞ್ಞಂ।

ಅರೂಪಭವೋ ವಿಯ ರೂಪರಾಗಪ್ಪಹಾನೇನ ರೂಪಭವೋ ಕಾಮರಾಗಪ್ಪಹಾನೇನ ಪತ್ತಬ್ಬೋ। ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಾನಞ್ಚ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಿಕೋ ರಾಗೋ ಪಹೀಯತಿ, ನ ವಿಮಾನಾದೀಸು ರಾಗೋತಿ ಸೋ ಅಕಾಮರಾಗೋತಿ ಕತ್ವಾ ಕಾಮಾಸವೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। ಟೀಕಾಕಾರೇಹಿ ಪನ ಕಾಮಾಸವಭವಾಸವವಿನಿಮುತ್ತಲೋಭಾಭಾವದಸ್ಸನೇನ ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ವಿಮಾನಾದಿರಾಗಸ್ಸಪಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಭಾವತೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತರೂಪಾರೂಪಭವರಾಗವಿನಿಮುತ್ತೋ ಸಬ್ಬೋ ಲೋಭೋ ಕಾಮಾಸವೋತಿ ದಸ್ಸಿತೋ। ತತ್ಥ ಯುತ್ತಂ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಸಿಯಾ ಆಸವಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಕಾಮರಾಗೇನ ಭವರಾಗೇನ ವಾ ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ, ಸಿಯಾ ಆಸವವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ತದಞ್ಞರಾಗೇನ ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ, "ಚತೂಸು ದಿಟ್ಠಿಗತಾ"ತಿಆದಿಪಾಳಿಯಾ ಅಭಾವದಸ್ಸನೇನ ಕಾಮಾಸವಭವಾಸವವಿನಿಮುತ್ತಲೋಭಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ "ಕಾಮಾಸವೋ"ತಿಆದಿಪಾಳಿದಸ್ಸನೇನ ದಿಟ್ಠಿರಾಗಸ್ಸ ಕಾಮಾಸವಭಾವಂ ಸಾಧೇತಿ। **ಪಹಾತಬ್ಬದಸ್ಸನತ್ಥ**ನ್ತಿ ಪಹಾತಬ್ಬತಾದಸ್ಸನತ್ಥಂ। **ಪಹಾನೇ**ತಿ ಪಹಾನನಿಮಿತ್ತಂ।

೧೧೨೧. **ಜಾತಿಯಾ**ತಿ ಖತ್ತಿಯಸಭಾವಾದಿಜಾತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ। **ಗೋತ್ತೇನಾ**ತಿ ಗೋತಮಗೋತ್ತಾದಿಉಕ್ಕಟ್ಠಗೋತ್ತೇನ। **ಕೋಲಪುತ್ತಿಯೇನಾ**ತಿ ಮಹಾಕುಲಭಾವೇನ। **ವಣ್ಣಪೋಕ್ಖರತಾಯಾ**ತಿ ವಣ್ಣಸಮ್ಪನ್ನಸರೀರತಾಯ। "ಪೋಕ್ಖರ"ನ್ತಿ ಹಿ ಸರೀರಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ। **ಮಾನಂ ಜಪ್ಪೇತೀ**ತಿ ಮಾನಂ ಪವತ್ತೇತಿ ಕರೋತಿ। ಪವತ್ತೋ ಮಾನೋ **ಪವತ್ತಮಾನೋ। ಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸ**ನ್ತಿ ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋತಿಆದಿಭೇದಂ ಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸಂ। ಸೇಯ್ಯಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನೋ **ಸೇಯ್ಯಮಾನೋ। ತಿಣ್ಣ**ನ್ತಿ ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ "ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀ"ತಿಆದಿನಾ ಅಞ್ಞಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಅನಿಸ್ಸಾಯ ವುತ್ತಾನಂ। ಸೇಯ್ಯಾದಿವಸೇನ ಅತ್ತನೋ ಮನನಂ ಪಗ್ಗಹೋ ಮಾನೋ, ತಸ್ಸ ಕರಣಂ ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀತಿಆದಿಪವತ್ತಿಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸೇಯ್ಯೋತಿ ಆದಿಕಿಚ್ಚಕರಣ"**ನ್ತಿ।

೧೧೪೦. ಸಬ್ಬೋಪಿ ಲೋಭೋ ಅಭಿಜ್ಝಾಸಭಾವೋತಿ ಅಭಿಜ್ಝಾ ಆಸವದ್ವಯಸಭಾವಾ, ಕಾಮರಾಗೋ ಕಾಮಾಸವಸಭಾವೋ ಏವಾತಿ **ಆಸವದ್ವಯಏಕಾಸವಭಾವೋ** ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಮರಾಗಾನಂ ವಿಸೇಸೋ ವುತ್ತೋ। ನ ಅಭಿಜ್ಝಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಠಪೇತ್ವಾ ದಿಟ್ಠಿಂ ಅವಿಜ್ಜಞ್ಚ ನೋಆಸವಸಭಾವಾ। ಅಭಿಜ್ಝಾ ಚ ಆಸವದ್ವಯಸಭಾವಾ ಏವ, ನಅಭಿಜ್ಝಾಸಭಾವೋ ಚ ಲೋಭೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ನೋಆಸವಲೋಭಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವೋ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬೋ"**ತಿ ಆಹ। **ಗಣನಾಯ ಹೇತುಯಾ ಸತ್ತಾತಿ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಹಾವಾರಪಾಠಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಹಿ "ಆಸವೋ ಧಮ್ಮೋ ಆಸವಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಆಸವೋ ಧಮ್ಮೋ ನೋಆಸವಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ। ಆಸವೋ ಧಮ್ಮೋ ಆಸವಸ್ಸ ಚ ನೋಆಸವಸ್ಸ ಚ। ನೋಆಸವೋ ಧಮ್ಮೋ ನೋಆಸವಸ್ಸ। ನೋಆಸವೋ ಧಮ್ಮೋ ಆಸವಸ್ಸ। ನೋಆಸವೋ ಧಮ್ಮೋ ಆಸವಸ್ಸ ಚ ನೋಆಸವಸ್ಸ ಚ। ಆಸವೋ ಚ ನೋಆಸವೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ನೋಆಸವಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೩.೧೯) ಇಮೇಸಂ ವಾರಾನಂ ವಸೇನ "ಗಣನಾಯ ಸತ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯದಿ ನೋಆಸವಸಭಾವೋಪಿ ಲೋಭೋ ಸಿಯಾ, ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ "ಆಸವೋ ಚ ನೋಆಸವೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಮೋಹಯಥಾವುತ್ತಲೋಭಾ ಆಸವಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಸತ್ತಮೋ, ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಂ ಸತ್ತಮಂ ಅಟ್ಠಮಂ ಕತ್ವಾ "ಆಸವೋ ಚ ನೋಆಸವೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಆಸವಸ್ಸ ಚ ನೋಆಸವಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ನವಮೋ ಪಞ್ಹೋ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ನ ಪನ ವುತ್ತೋತಿ। ಏವಂ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಲೋಭಸ್ಸ ನೋಆಸವಭಾವಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇತರಸ್ಸಪಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೧೧೬೨. ಯಥಾರೂಪೇ ರೂಪಪ್ಪಬನ್ಧೇ ವತ್ತಮಾನೇ ಪುಗ್ಗಲೋ ಗಚ್ಛತಿ ತಿಟ್ಠತಿ ನಿಸೀದತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಥಾ ವಿಸದರೂಪಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕಂ ಚಿತ್ತಂ **ಇರಿಯಾಪಥೂಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ**। ತಂ ಪನ ಕುಸಲತೋ ಕಿರಿಯತೋ ಚ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಪ್ಪತ್ತಂ ಅಪ್ಪತ್ತಞ್ಚ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸ ಜವನಾನಿ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಞ್ಚಾತಿ **ಅಟ್ಠಪಞ್ಞಾಸವಿಧಂ**। ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವಕರತ್ತಾ ಥಿನಮಿದ್ಧಸಹಗತಚಿತ್ತಂ ವಿಸದಾನಿ ರೂಪಾನಿ ನ ಸಮುಟ್ಠಪೇತಿ ನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತಿ ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಇರಿಯಾಪಥಂ ಸನ್ಧಾರೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತ"**ನ್ತಿ।

೧೧೬೩. ವಿಪಕ್ಖೇಪಿ ಭಾವತೋ ಅನೇಕನ್ತಿಕತ್ತಾ **ರೂಪತ್ತಾಸಾಧಕತ್ತಂ**। **ಗರುಭಾವಪ್ಪತ್ತಿ** ಲಹುತಾವಿರಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸತಿಪಿ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲಾದೀನಂ ಲಹುತಾವಿರಹೇ ಥಿನಮಿದ್ಧಾನಂ ಏಕನ್ತತೋ ಲಹುತಾಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಕಾರಣಾನುರೂಪತ್ತಾ ಚ ಫಲಸ್ಸ "**ಥಿನಮಿದ್ಧಸಮುಟ್ಠಿತರೂಪೇಹೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನ ಜಾಗರ...ಪೇ॰... ಸನ್ತತಿ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ನಾಮಕಾಯೇ ಸುಪನಸ್ಸ ಅಸಿದ್ಧತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಫಲತ್ತಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಮಿದ್ಧಂಯೇವ ನಿದ್ದಾಕಾರಣನ್ತಿ ನಾಯಂ ನಿಯಮೋ ಇಚ್ಛಿತೋ, ನಿದ್ದಾಕಾರಣಮೇವ ಪನ ಮಿದ್ಧನ್ತಿ ನಿಯಮೋ ಇಚ್ಛಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ನಿದ್ದಾಯ ಮಿದ್ಧತೋ ಅಞ್ಞಂ ಕಾರಣಂ ಕರಜಕಾಯಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲಭಾವೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

ಛಾದನಂ , ಅವತ್ಥರಣಂ ವಾ ಓನಾಹೋ, ಸೋ ರೂಪಸ್ಸೇವ ಸಭಾವೋತಿ ಪರಸ್ಸ ಆಸಙ್ಕಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ "**ತೇನ ಸಹ ವುತ್ತಾ ಓನಾಹಪರಿಯೋನಾಹಾ ಚಾ**"ತಿ। ಅಸಙ್ಕೋಚವಸೇನ ವಿಸದಾ ಪವತ್ತಿ **ವಿಪ್ಫಾರಿಕಭಾವೋ**। **ಆವರಣಭಾವೋ ವಿಯಾ**ತಿ ಏತೇನ ಆವರಣಸಭಾವತ್ತೇಪಿ ಮಿದ್ಧಸ್ಸ ತಬ್ಬಿಧುರೋ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ಓನಹನಾದಿಭಾವೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಾಮಞ್ಞಞ್ಹಿ ಪಞ್ಚನ್ನಮ್ಪಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಂ ಆವರಣಸಭಾವೋತಿ ಆವರಣಭಾವಸದಿಸಸ್ಸ ಓನಹನಾದಿಭಾವಸ್ಸ ನಾಮಕಾಯೇ ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ಗಹಿತತಾತಿ ಏತ್ಥಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಪಾನನ್ತಿ ಅನುಯೋಗೋತಿ ಚ ತಂಕಿರಿಯಾಸಾಧಿಕಾ ಚೇತನಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ಸುರಾಪಾನಸ್ಸ ಸುರಾ...ಪೇ॰... ಯೋಗಸ್ಸ ಚ ಅಕುಸಲಭಾವೇನ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸದುಬ್ಬಲೀಕರಣಭಾವೋ ಯುತ್ತೋತಿ ವುತ್ತೋ। "ಸುರಾಮೇರಯಸ್ಸ ಅಜ್ಝೋಹರಣಂ ಪಾನಂ ಪಮಾದಟ್ಠಾನಾನುಯೋಗೋ ಚಾ"ತಿ **ಪರಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ**। **ನೀವರಣಂ ಹುತ್ವಾ ವಾ**ತಿಆದಿನಾ ಇದಂ ದಸ್ಸೇತಿ "ನೀವರಣಸಭಾವಾನಂ ನೀವರಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವದಸ್ಸನಪರಾಯ ಚೋದನಾಯ ನೀವರಣನ್ತಿ ಕತ್ಥಚಿ ಅದಿಟ್ಠಪಯೋಗಸ್ಸ ಅಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಯಥಾಲಾಭತೋ ಗಹಣಂ ಞಾಯೋಯೇವ ನ ಹೋತಿ, ಸಿದ್ಧನೀವರಣಭಾವಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಭಾವಾನಂಯೇವ ಪನ ಗಹಣನ್ತಿ ತಂಸಭಾವಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾಯೇವ ದಸ್ಸಿತಾ, ನ ರೂಪನ್ತಿ ಥಿನಂ ವಿಯ ಮಿದ್ಧಮ್ಪಿ ಅರೂಪಮೇವಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀ"ತಿ। **ಯನ್ತಿ** ಯೇನ ವಚನೇನ। **ಅಸಮ್ಭವವಚನತೋ**ತಿ ಅಸಮ್ಭವವಚನಭಾವತೋ।

ತೇನಾತಿ ತೇನ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಛನ್ದರಾಗಸ್ಸ ಪಹಾನವಚನೇನ। ರೂಪಪ್ಪಹಾನತೋ ಅಞ್ಞೋತಿ ಕತ್ವಾ ರೂಪೇ ಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನಂ "**ಅಞ್ಞೋ ಕಾರೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಅಞ್ಞಥಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಇದನ್ತಿ**ಆದಿನಾ "ತಂ ಪಜಹಥಾ"ತಿ ಪಾಳಿಯಾ ನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಪ್ಪಹಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅರೂಪಸ್ಸೇವ ಯುಜ್ಜತೀ**ತಿ ಸುದುದ್ದಸಂ ದೂರಙ್ಗಮಾದಿಪ್ಪವತ್ತಕಂ ಚಿತ್ತಂ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮೋಯೇವ ವಿಬನ್ಧಿತುಂ ಸಮತ್ಥೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಚೇತಸೋ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಚಿತ್ತಸ್ಸ ಗಹಣಂ। ನೀವರಣಾನಿ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ಅಪ್ಪದಾನೇನ ಕುಸಲವಾರಂ ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ **ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ** "ಚೋರಾ ಮಗ್ಗೇ ಪರಿಯುಟ್ಠಿಂಸೂ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ।

೧೧೭೬. **ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಞ್ಚ ಸಹ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಉದ್ದೇಸಪುಚ್ಛಾನಿಗಮನೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಯಂ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚೇನ ವಿನಾಭಾವಕಾರಣಂ ವತ್ವಾ "ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ "ನೀವರಣಾ ಚೇವ ನೀವರಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾನಂ ವಿಸುಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಉಕ್ಕಟ್ಠನೀವರಣತಾ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಭಾವೋ। ಸೋ ಹಿ ರೂಪರಾಗಾರೂಪರಾಗಪ್ಪಕಾರಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ಉಪಾದಾಯ ತತೋ ತಿಬ್ಬಕಿಚ್ಚತಾಯ "ಉಕ್ಕಟ್ಠನೀವರಣ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನೀವರಣನ್ತ್ವೇವ ಲೋಭೋ ವುತ್ತೋ, ನ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ। ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನೀವರಣಸ್ಸ ಚ ಅನವಸೇಸತೋ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಪಹಾನೇ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗವಜ್ಝೋ ಲೋಭೋ ಅನೀವರಣಸಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಆಹ "**ಯದಿ...ಪೇ॰... ಸಿಯಾ**"ತಿ। **ನೋನೀವರಣೋ** ರೂಪರಾಗಾರೂಪರಾಗಪ್ಪಕಾರೋ ಲೋಭಧಮ್ಮೋ **ನೀವರಣಸ್ಸ** ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕಸ್ಸ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ "ನೋನೀವರಣೋ ಧಮ್ಮೋ ನೀವರಣಸ್ಸ ಚ ನೋನೀವರಣಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ। ನೀವರಣೋ ಚ ನೋನೀವರಣೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ನೀವರಣಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ। ನೀವರಣೋ ಚ ನೋನೀವರಣೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ನೋನೀವರಣಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ। ನೀವರಣೋ ಚ ನೋನೀವರಣೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ

ನೀವರಣಸ್ಸ ಚ ನೋನೀವರಣಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೮.೨೫) ಇಮೇ ಪಞ್ಹೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಚತ್ತಾರೀತಿ ವುತ್ತಂ** ನೀವರಣಪದಮೂಲಕಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ನೋನೀವರಣಮೂಲಕಸ್ಸ ಏಕಸ್ಸ ವಸೇನ। ನೀವರಣನೋನೀವರಣತದುಭಯಮೂಲಕಾನಂ ಪನ ತಿಣ್ಣಂ ತಿಣ್ಣಂ ವಸೇನ **ನವಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಥಾದಸ್ಸಿತನಯಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ಅಭಾವಾ ನೋನೀವರಣಲೋಭಾಭಾವಾ।

೧೨೧೯. **ತೇನೇವಾ**ತಿ ಪುರಿಮದಿಟ್ಠಿಆಕಾರೇನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇನ। ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕೇಹಿ ವುಚ್ಚಮಾನಾನಂ "ನಿಚ್ಚಂ ಸುಭ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿವಚನಾನಂ, ದಿಟ್ಠಿರಹಿತೇಹಿ ವುಚ್ಚಮಾನಾನಂ ಗಗನಕುಸುಮಾದಿಲೋಕವೋಹಾರವಚನಾನಞ್ಚ ವತ್ಥೂನಿ ವಾಚಾವತ್ಥುಮತ್ತಾನೀತಿ ಆಹ **"ವಾಚಾ...ಪೇ॰... ವಾ"**ತಿ।

೧೨೨೧. **ಚಿತ್ತೇನ ಪರಲೋಕೇ ಠಿತೋ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿವಸೇನ ಸಯಂ ಠಿತೋ, ತತೋ ಅಞ್ಞಂ ಲೋಕಂ ಪರಲೋಕೋತಿ ಚಿತ್ತೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತೋ।

೧೨೩೯. **ನ ಹಿ ಪುರಿಮೇಹೀ**ತಿಆದಿನಾ ಪಠಮಮಗ್ಗಾದೀಹಿ ಸಮುಗ್ಘಾಟಿತಅಪಾಯಗಮನೀಯಭಾವಾದಿಕಾ ಏವ ರಾಗಾದಯೋ ದುತಿಯಮಗ್ಗಾದೀಹಿ ಪಹೀಯನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೧೨೮೭. ಉಪಪತ್ತಿತೇಪಿ ದುಗ್ಗತಿನಿಮಿತ್ತಾದಿಕೇ ನ ತಥಾ ತಿಬ್ಬೋ ಲೋಭೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಯಥಾ ಸುಗತಿನಿಮಿತ್ತಾದಿಕೇತಿ ಆಹ **"ಬಲವನಿಕನ್ತಿವಿರಹೇನಾ"**ತಿ।

೧೩೦೧. ಏಕಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ವಿಯ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಮ್ಪಿ ಸಹಪವತ್ತಿಪರಿಯಾಯೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಪಹಾನೇಕಟ್ಠೇನ ರಾಗರಣೇನ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಮೋಹಸ್ಸ ಸರಣತಾ ವುತ್ತಾ। ಉದ್ಧಚ್ಚವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಹಿ ಯೋ ಮೋಹೋ ಸಹಜಾತೋ ಭವೇ, ಸೋಪಿ ರಾಗೇನ ಸರಣೋ ಪಹಾನೇಕಟ್ಠಭಾವತೋತಿ । ಲೋಭದೋಸಮೋಹತದೇಕಟ್ಠಕಿಲೇಸತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧತಂಸಮುಟ್ಠಾನಕಮ್ಮಭೇದತೋ ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಣವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಸರಣಪದನಿದ್ದೇಸೋ ಅರಣವಿಭಙ್ಗಸುತ್ತೇನಪಿ ಅಞ್ಞದತ್ಥು ಸಂಸನ್ದತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅರಣವಿಭಙ್ಗಸುತ್ತೇ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಯಂ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಸಮ್ಪಯೋಗಪ್ಪಹಾನೇಕಟ್ಠಭಾವದೀಪನೇನ ರಾಗಾದೀನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ವಾ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಸರಣಭಾವದಸ್ಸನಂ, ತಂ ಪಾಳಿಯಾ ಯಥಾದಸ್ಸಿತಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸರಣಭಾವದಸ್ಸನಪರಂ, ತದಞ್ಞಧಮ್ಮಾನಂ ಸರಣಭಾವಪಟಿಸೇಧನಪರನ್ತಿ **ಅರಣವಿಭಙ್ಗ**ಸುತ್ತವಿರೋಧೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸುತ್ತನ್ತದೇಸನಾಯ ವಾ ಪರಿಯಾಯಕಥಾಭಾವತೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಸರಣಭಾವೋ ವಿಯ ಅರಣಭಾವೋಪಿ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂಯೇವಾತಿ ತಥಾಪವತ್ತಾಯ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯ** ನ ಕೋಚಿ ಸುತ್ತವಿರೋಧೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಸುತ್ತನ್ತಿಕದುಕನಿಕ್ಖೇಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೩೦೩. **ಅಹಂ-ಸದ್ದೇನ ಹೇತುಭೂತೇನ ಯೋ ಅತ್ಥೋ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಅಹಂ**-ಸದ್ದೋ ಅತ್ಥೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಅತ್ಥಾವಬೋಧನತ್ಥೋ ಹಿ ಸದ್ದಪ್ಪಯೋಗೋ। ಅತ್ಥಪರಾಧೀನೋ ಕೇವಲೋ ಅತ್ಥಪದತ್ಥಕೋ, ಸೋ ಪದತ್ಥವಿಪರಿಯೇಸಕಾರಿನಾ ಪನ ಇತಿ-ಸದ್ದೇನ ಪರತೋ ಪಯುತ್ತೇನ ಸದ್ದಪದತ್ಥಕೋ ಜಾಯತಿ ಯಥಾ ಗಾವೀತಿ ಅಯಮಾಹಾತಿ ಗೋ-ಸದ್ದಂ ಆಹಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ತೇನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರಸಹಿತೋ ಸದ್ದೋ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ವೋಹಾರೋ ಲೋಕಿಯಸೋತೇ ಪಟಿಹಞ್ಞತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಕಥಾ॰ ೩೪೭) ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವಚನಭಾವಂ ಸಾಧಯತಿ। **ಅಞ್ಞಥಾ**ತಿಆದಿನಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅಸದ್ದಸಭಾವತ್ತೇ ದೋಸಮಾಹ। **ಅಧಿವಚನಾದಿತಾ ಸಿಯಾ,** ತಥಾ ಚ ಅಧಿವಚನಾದೀನಂ ಅಧಿವಚನಪಥಾದಿತೋ ವಿಸೇಸೋ ನ ಸಿಯಾತಿ ದುಕೋಯೇವ ನ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಸಕಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ರೂಪಾದಯೋ ಧಮ್ಮೇ

ಸಮೂಹತೋ ಸನ್ತಾನತೋ ಚ ಏಕತ್ತವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಹನ್ತಿ ವೋಹರಿಯಮಾನಾ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಯತಿ ವೋಹರೀಯತೀತಿ ಸಞ್ಞಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತಥಾ ಸೇಸೇಸು ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನೇವಾಹ **"ದತ್ತೋತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತು"**ನ್ತಿಆದಿ। **ಪದತ್ಥಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಹಂ-ಸದ್ದಾದಿಪದಾಭಿಧೇಯ್ಯಸ್ಸ, ಪರಮತ್ಥಸ್ಸ ವಾ। ಅಧಿವಚನಂ ಸದ್ದೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ವದನ್ತೇನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸೋ ಹಿ ಅತ್ತನಾ ಞಾಪೇತಬ್ಬಮತ್ಥಂ ಸಯಂ ಞಾತೋ ಏವ ಞಾಪೇತೀತಿ ಅಗ್ಗಹಿತಸಮ್ಬನ್ಧಸ್ಸ ನ ಸದ್ದೋ ಅತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನಸಮತ್ಥೋತಿ ವುತ್ತಂ **"ಪುಬ್ಬೇ ಗಹಿತಸಞ್ಞೇನಾ"**ತಿ। **ವಿಸೇಸೇನ ಞಾಯತೀತಿ ಸಮಞ್ಞಾ**ತಿ **ಸಂ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಸೇಸತ್ಥತಂ ಆಹ।

ಕರೀಯತೀತಿ ಇದಂ ಇಮಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ಅಧಿವಚನನ್ತಿ ಏವಂ ನಿಕ್ಖಿಪೀಯತಿ। ನಾಮಭೂತಂ ವಚನಮೇವ ತಂ ತಂ ಅತ್ಥಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಸಹೇತುಕಂ ಕತ್ವಾ ವದತಿ ಬ್ಯಞ್ಜಯತಿ ಚಾತಿ ಆಹ **"ನಾಮಮಿಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ"**ತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ನ ಹಿ ಪಥವೀ"**ತಿಆದಿ। **ಪಥವೀಸಙ್ಖಾತ**ನ್ತಿ ಪಥವೀ-ಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯಂ।

ಆಚರಿಯಾತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಸಂವಣ್ಣನಕಾ ಆಚರಿಯಾ, ನ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವದತಿ। **ಮಾತಿಕಾಯ**ನ್ತಿ ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾಯಂ। **ತೇನಾ**ತಿ ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾವಚನೇನ। ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪಾಳಿಯಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಚ ಅತ್ಥದಸ್ಸನಸ್ಸ ಏತಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಆಚರಿಯವಾದಸ್ಸ ವಿರೋಧೋ ಸಿಯಾ, ತಮೇವ ವಿರೋಧಂ **"ನ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ವಿವರತಿ। ತತ್ಥ ಅಧಿವಚನಪಥಾದಿಭಾವೇನ ವುತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಕಾಸಕಸ್ಸ ಸಭಾವಸ್ಸ ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರಸಹಿತಸದ್ದಸ್ಸೇವ ವಚನಮತ್ತಂ ಅಧಿಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಿಆದಿ ಯುಜ್ಜತಿ, ನ ಅಸಭಾವಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ಉಪ್ಪಾದವಯಕಿಚ್ಚರಹಿತಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅನಿದ್ಧಾರಿತಸಭಾವಸ್ಸಾ**ತಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅನುಪಲದ್ಧಸಭಾವಸ್ಸ।

ದುವಿಧಾತಿ ಪಞ್ಞಾಪನಪಞ್ಞಾಪಿತಬ್ಬಭೇದತೋ ದುವಿಧಾ। **ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದವಯಕಿಚ್ಚರಹಿತಾತಿಆದಿಪ್ಪಕಾರಾ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿವಣ್ಣನಾಯಂ। ನನು ಚ ತತ್ಥ ಉಪನಿಧಾಪಞ್ಞತ್ತಿಆದಯೋ ಅಪರಾಪಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ವುತ್ತಾ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ **"ಛ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋವ ವುತ್ತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ? ಸಚ್ಚಂ ವುತ್ತಾ, ತಾ ಪನ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಆದೀಸು ಛಸು ಏವ ಅನ್ತೋಗಧಾತಿ **"ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಆದಯೋ ಛ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋವ ವುತ್ತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ರೂಪಾದಿ ವಿಯ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾಪಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಚ ಸತ್ತರಥಾದಿಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿವಚನೇನ ಯಥಾವುತ್ತಾ ದುವಿಧಾಪಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಆಹ **"ಅವಿಜ್ಜಮಾನ...ಪೇ॰... ವುತ್ತಾ"**ತಿ। **ಇತರೇಹೀ**ತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಆದೀಹಿ ಅವಸೇಸೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ, ರೂಪವೇದನಾದೀನಂ ಸತ್ತರಥಾದೀನಞ್ಚ ಅತ್ಥಾನಂ ಪಕಾರೇಹಿ ಞಾಪನತೋ ತಂತಂವಾಚಕೋ ಸದ್ದೋಯೇವ ವಿಸಯಭೇದತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಆದಿಭೇದಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಙ್ಖಾದೀಹಿ ದಸಹಿ ಪದೇಹಿ ವುತ್ತಾತಿ ಅಯಂ ಪುರಿಮೋ ಅತ್ಥೋ, ಸೋ ಚ ಯಥಾರುತವಸೇನೇವ ಪಾಳಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನತ್ತಾ **"ಪಾಳಿಅನುಗತೋ ಉಜುಕೋ"**ತಿ ಚ ವುತ್ತೋ। **ಯದಿ ಚಾ**ತಿಆದೀಸು ಸತ್ತಾದಿಕಾ ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಯದಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, **ಸಾ ಅತ್ಥೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ**। ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಚ ಸಾ ಪಞ್ಞಾಪಿತಬ್ಬತೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚಾತಿ ತೇಸಂ ಆಚರಿಯಾನಂ ಲದ್ಧೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಇದಾನಿ ತಸ್ಸಾ ಲದ್ಧಿಯಾ ವಸೇನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಪಥಾತಿ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವಾಪತ್ತಿಚೋದನೇನ ತತ್ಥ ದೋಸಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ಯಥಾ ಚಾ"**ತಿಆದಿನಾ। **ತತೋ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾಪಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಚ ಸತ್ತರಥಾದೀನಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವೋ ವಿಯ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾಪಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಚ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

"ಅಥಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಪಥನಿದ್ದೇಸತೋ ವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ಸಯಮೇವ ಕಾರಣಮಾಸಙ್ಕತಿ। **"ನಾಪೀ"**ತಿಆದಿನಾ ತಸ್ಸ ಕಾರಣಸ್ಸ ಅಸಿದ್ಧತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। "ಪುರಿಸೋತಿ ಸಙ್ಖಾ"ತಿಆದೀಸು ಸಙ್ಖಾದಯೋಪಿ ನಾಮಾದೀಹಿ ಅತ್ಥತೋ

ಅವಿಸಿಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾತಿ ಆಹ “**ಸಙ್ಖ್ಯಾದಿಸದ್ದಾನಂ ಸಮಾನತ್ಥತ್ತಾ**”ತಿ। **ವಚನಗ್ಗಹಣಂ** ವಚನುಚ್ಚಾರಣಂ। **ಅಞ್ಞಸ್ಸಾತಿ** ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಸಙ್ಕೇತಗ್ಗಹಣವಚನಗ್ಗಹಣಾನಂ। ಅಸಮತ್ಥತಾ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ತಮೇವ ಅಸಮ್ಭವಂ “**ಯದಿ ಹೀ**”ತಿಆದಿನಾ ವಿವರತಿ। **ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾತಿ** ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ। **ಪಞ್ಞತ್ತಿಪಞ್ಞಾಪನೇತಿ** ಯಾಯ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಉಪಾದಾಯಪಞ್ಞತ್ತಿ ರೂಪಾದಯೋ ಚ ಪಞ್ಞಾಪೀಯನ್ತಿ, ಯಾ ಚ ಸೋತದ್ವಾರವಿಞ್ಞಾಣಸನ್ತಾನಾನನ್ತರಮುಪ್ಪನ್ನೇನ ಗಹಿತಪುಬ್ಬಸಙ್ಕೇತೇನ ಮನೋದ್ವಾರವಿಞ್ಞಾಣಸನ್ತಾನೇನ ಗಯ್ಹತಿ, ಸಾ ಅಯಂ ನಾಮಾತಿ ತಸ್ಸಾ ಪಞ್ಞಾಪನೇ ಅಸಙ್ಕರತೋ ಠಪನೇ। ಅಥ ವಾ ಸೋತದ್ವಾರವಿಞ್ಞಾಣಸನ್ತಾನಾನನ್ತರಮುಪ್ಪನ್ನೇನ ಮನೋದ್ವಾರವಿಞ್ಞಾಣಸನ್ತಾನೇನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಗಾಹಾಪನೇ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನೇ। **ತಸ್ಸಾ ಅಞ್ಞಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾತಿ** ತಸ್ಸಾ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಞಾಪನೇ ಸಙ್ಕೇತಗ್ಗಹಣವಚನಗ್ಗಹಣಾನಂ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭೂತಾ ಅಞ್ಞಾ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅತ್ಥೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಅನುಞ್ಞಾತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ। **ತತೋ ಅತ್ಥವಿಜಾನನಮೇವ ನ ಸಿಯಾತಿ** ಕೇವಲಾನಿ ಸಙ್ಕೇತಗ್ಗಹಣವಚನಗ್ಗಹಣಾನಿ ಅತ್ಥಪಞ್ಞಾಪನೇ ವಿಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಞಾಪನೇಪಿ ಅಸಮತ್ಥಾನಿ, ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ಞಾತಾಯೇವ ತೇಸಂ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಂ ತಂಜಾನನತ್ಥಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಅನನ್ತರಪರಿಕಪ್ಪನೇ ಚ ಅನವತ್ಥಾನಾಪತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ ಏವ ನ ಭವೇಯ್ಯ।

ಸಙ್ಕೇತೋ ರೂಪಾದೀಸು ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಹೋತಿ, ಭೂತಾದಿನಿಮಿತ್ತಂ ಭಾವನಾವಿಸೇಸಞ್ಚ ಉಪಾದಾಯ ವೋಹರಿಯಮಾನಾ ಕಸಿಣಾದಿಪಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಯ ತಂ ತಂ ಸಙ್ಕೇತಿತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಕೇತಕರಣಞ್ಚ ಉಪಾದಾಯ ವೋಹಾರಮತ್ತೋ, ತಸ್ಸ ಚ ಪಞ್ಞಾಪಿಕಾ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಯಥಾವುತ್ತದೋಸಾಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ನಾಪಿ ಸಙ್ಕೇತಗ್ಗಹಣ**”ನ್ತಿ ಅವೋಚ। ನನು ಚ ಅತ್ಥವಿಜಾನನಾಸಮ್ಭವಚೋದನೇನೇವ ಸಙ್ಕೇತಗ್ಗಹಣಾಭವೋಪಿ ದಸ್ಸಿತೋತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಸಙ್ಕೇತೇ ಪನ ಆಚರಿಯಾನಂ ಮತಿಭೇದೋ ವಿಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥ ಏಕಪಕ್ಖಿಕೋ ಅಯಂ ದೋಸೋತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ತಸ್ಸ ವಿಸುಂ ವಚನಂ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ರೂಪಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ವಚನತ್ಥಾ ಪಞ್ಞಾಪಿತಬ್ಬಾ ಚ, ತದಭಿಧಾಯಕೋ ಸದ್ದೋ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಬ್ಬವೋಹಾರೋ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ “**ವಚನ...ಪೇ॰... ಜನಂ ನತ್ಥೀ**”ತಿ ಆಹ। **ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವಚನಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋ** ಪಟಿಹನನಸೋತಬ್ಬತಾದೀಪಕತ್ತಾ ತೇಸಂ ಪಾಠಾನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ “ಅತ್ಥಿ ಕೇಚಿ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ವೋಹಾರಂ ಸುಣನ್ತಿ, ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ”ತಿ ಏವಮಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ “ಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮಾ”ತಿ ಪದಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಅತ್ಥೋತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾಯ ವಿರೋಧೋ, **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಅವುತ್ತತಾ, ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪಾಳಿಯಾ ಅನನುಗಮೋ, ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬತಾ, ಪಞ್ಞತ್ತಿಪಥಪದಸ್ಸ ನವತ್ತಬ್ಬತಾ, ಅನವತ್ಥಾನಾಪತ್ತಿತೋ ಅತ್ಥವಿಜಾನನಾಸಮ್ಭವೋತಿ ಅನೇಕೇ ದೋಸಾ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರಸಹಿತಸ್ಸ ಪನ ಸದ್ದಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವೇ ಯಥಾವುತ್ತದೋಸಾಭಾವೋ ಅನೇಕೇಸಂ ಪಾಠಪ್ಪದೇಸಾನಞ್ಚ ಅನುಲೋಮನಂ, ತಸ್ಮಾ। ತತ್ಥ ಯುತ್ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ “**ಪಾಳಿ...ಪೇ॰... ತಬ್ಬೋ**”ತಿ।

ಯದಿ ಸತ್ತಾತಿಆದಿನಾ ಸದ್ದಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವೇ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ವಿರೋಧಮಾಹ। ಏವಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವೇ ಯದಿ ಸದ್ದಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವೋ, ತಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ರೂಪಾದಿಅತ್ಥಸ್ಸ ಚ ಪಞ್ಞಾಪನತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವೋ ಏವ ಸಿಯಾ, ನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವೋ। ನ ಹಿ ತೇ ಸತ್ತಾದಯೋ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ। ಏವಞ್ಚ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವೋ ಏವ ಸಿಯಾ। ವುತ್ತಾ ಚ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** (ಪ॰ ಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧ ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ) “ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತೀ”ತಿ। ಇತರೋ ವಿಸಯಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವೋತಿ ಯಥಾವುತ್ತವಿರೋಧಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾನ**”ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇದಾನಿ ಸತ್ತಾದಿವಿಸಯಸ್ಸ ಕೇನಚಿಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಅಭಾವದಸ್ಸನೇನ ತಬ್ಬಿಸಯಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವಂಯೇವ ವವತ್ಥಪೇತಿ “**ಅಯಞ್ಚ ವಾದೋ**”ತಿ। ವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಏವ ಸತ್ತಾದಯೋ ರೂಪಾದಿಸಭಾವಾಭಾವವಸೇನ “ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾ”ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ನ ಸಬ್ಬಥಾ ಅಭಾವತೋ। ತಥಾ ಹಿ ತಥಾ ತಥಾ ಪಞ್ಞಾಪಿಯಮಾನಭಾವೇನ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತೀತಿ ಯಥಾವುತ್ತರೂಪೋ ವಾದೋ “ರೂಪಂ ಅತ್ಥೀತಿ? ಹೇವತ್ಥಿ ಹೇವ ನತ್ಥೀತಿ। ಸೇವತ್ಥಿ ಸೇವ ನತ್ಥೀತಿ। ನ ಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ। ಸೇವತ್ಥಿ ಸೇವ ನತ್ಥೀತಿ। ಆಮನ್ತಾ। ಅತ್ಥಟ್ಠೋ ನತ್ಥಟ್ಠೋ”ತಿ (ಕಥಾ॰ ೩೦೬) ಏವಂ ಪವತ್ತಾಯ

ಹೇವತ್ಥಿಕಥಾಯ। ತತ್ಥ ಹಿ ರೂಪಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಾದಿಸಭಾವೇನ ಅತ್ಥಿ, ವೇದನಾದಿಸಭಾವೇನ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಮೇವಿದಂ ಏವಂ ಅತ್ಥಿ ಏವಂ ನತ್ಥೀತಿ ಏವಂಲದ್ಧಿಕೇ ಸನ್ಧಾಯ "ರೂಪಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। "ಹೇವತ್ಥಿ ಹೇವ ನತ್ಥೀ"ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ ಯದಿ ರೂಪಮೇವ ಏವಂ ಅತ್ಥಿ ಏವಂ ನತ್ಥೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಸೋ ಏವ ಅತ್ಥಿ ಸೋ ಏವ ನತ್ಥಿ ನಾಮಾತಿ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ "ಸೇವತ್ಥೀ"ತಿ ಆಹ। ಇತರೋ ತೇನೇವ ಸಭಾವೇನ ಅತ್ಥಿತಂ, ತೇನೇವ ನತ್ಥಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಸಕಭಾವೇನ ಅತ್ಥಿತಂ, ಪರಭಾವೇನ ನತ್ಥಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ತತೋ ಸಕವಾದೀ "ಅತ್ಥಟ್ಠೋ ನತ್ಥಟ್ಠೋ"ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ಥಿತಾ ವಾ ನತ್ಥಿತಾ ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿರುದ್ಧಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ವಿನಾ ಕಾಲಭೇದೇನ ಅಸಮ್ಭವತ್ತಾತಿ ಕಿಂ ಏಕತ್ತಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಪರವಾದಿಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾತೀತಿ। **ಪಟಿಸಿದ್ಧೋತಿ** ಚ "ರೂಪಂ 'ರೂಪ'ನ್ತಿ ಹೇವತ್ಥಿ, ರೂಪಂ 'ವೇದನಾ'ತಿ ಹೇವ ನತ್ಥೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಕಥಾ॰ ೩೦೬) ವುತ್ತಾಯ ರೂಪವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಸಕಭಾವೇನ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಪರಭಾವೇನ ನತ್ಥಿತಾಯ ಚ ಪಟಿಸೇಧನೇನ ಸತ್ತಾದೀನಮ್ಪಿ ತಥಾಭಾವೋ ಪಟಿಸೇಧಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

ರೂಪಾದಯೋ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ರೂಪಾದಿಸಭಾವಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। **ತಥಾ ತಥಾ**ತಿ ಸಮೂಹಸನ್ತಾನಾದಿವಸೇನ। **ವಿಚಿತ್ತಸಞ್ಞಾ** ಪರಿಕಪ್ಪವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯದಿ ಸತ್ತರಥಾದಿಸಞ್ಞಾವಲಮ್ಬಿತೋ ವಚನತ್ಥೋ ವಿಜ್ಜಮಾನೋ ನ ಹೋತಿ, ನನು ಸತ್ತರಥಾದಿಅಭಿಲಾಪಾ ಅನರಿಯವೋಹಾರಾ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ನ ಚ ತೇ ಅಭಿಲಾಪಾ"**ತಿಆದಿ। ಅತ್ತನೋ ವಸೇನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಹೋನ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಪಕಸ್ಸ ವಚನಸ್ಸೇವ ವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಪಿತಬ್ಬತ್ತಾ **ಪಞ್ಞತ್ತಿವೋಹಾರಂ ಲಭತಿ**। **ಇಮಿನಾವ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾ**ತಿಆದಿ "ಸಯಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೋ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ತನ್ತಿ** ಸತ್ತಾದಿಗ್ಗಹಣಂ। "ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಚತುಕ್ಕಂ ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತತ್ತಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ ನಾಮ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೪೨೧) ತತ್ಥ ತತ್ಥ **ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ**। ಯದಿ ಪರಿತ್ತಾದಿಭಾವೇನ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಕಥಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಸತ್ತಾದಿಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋತಿ ಆಹ **"ಖನ್ಧಸಮೂಹಸನ್ತಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ। **ತನ್ತಿ** ಖನ್ಧಸಮೂಹಸನ್ತಾನಂ। **ತದುಪಾದಾನಭೂತ**ನ್ತಿ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಗಹಣಪಞ್ಞತ್ತೀನಂ ಕಾರಣಭೂತಂ। ಯದಿ ಪುಗ್ಗಲಸಞ್ಞಾಯ ಸೇವಮಾನಸ್ಸ ಕುಸಲಾದಿಉಪ್ಪತ್ತಿ ಹೋತಿ, ಕಥಂ ಪುಗ್ಗಲದಸ್ಸನಂ ಮಿಚ್ಛಾದಸ್ಸನನ್ತಿ ಪಟಿಸಿದ್ಧನ್ತಿ ಆಹ **"ಯಸ್ಮಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। **ಪಥವೀಧಾತು ಉಪಲಬ್ಭತೀ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲಾಭಾವೇ ವಿಪಕ್ಖವಸೇನ ನಿದಸ್ಸನಮಾಹ। ಇದಞ್ಚೇತ್ಥ ಅನುಮಾನಂ। **ನ ರೂಪಾದಯೋ ವಿವೇಚೇತ್ವಾ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ** ತೇಸಂ ಅಗ್ಗಹಣೇ ತಥಾರೂಪಾಯ ಬುದ್ಧಿಯಾ ಅಭಾವತೋ ಸೇವನಾದಯೋ ವಿಯಾತಿ। ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನ ಯೋ ಛವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋತಿ ಸಂಸರತಿ ಮುಚ್ಚತಿ ಚಾತಿ ಏವಂ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಪುಗ್ಗಲೋವ ಪಟಿಸೇಧಿತೋ, ನ ವೋಹಾರಪುಗ್ಗಲೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪಟಿಸೇ...ಪೇ॰... ದಿಟ್ಠೀ"**ತಿ ಆಹ।

ಗಾಥಾಯ ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ರೂಪಂ ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ ಚೇತನಾ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಏತೇಸು ಕಂ ನಾಮ ಧಮ್ಮಂ ಸತ್ತೋತಿ ಜಾನಾಸಿ ನು, ಏತೇಸು ಏಕಮ್ಪಿ ಸತ್ತೋತಿ ಗಣ್ಹಿತುಂ ನಾರಹತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಥ ಏತೇಹಿ ಅಞ್ಞೋ ಏಕೋ ಸತ್ತೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಪಚ್ಚೇಸಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಮಾರ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ ನು ತೇ। ನು-ಸದ್ದೋ ದಿಟ್ಠಿಗತಮೇವೇತಿ ಅವಧಾರಣತ್ಥೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ **ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರಪುಞ್ಜೋಯಂ**। ತಮೇವತ್ಥಂ ವಿವರತಿ **"ನಯಿಧ ಸತ್ತೂಪಲಬ್ಭತೀ"**ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ವಾ ಅನುಮಾನತೋ ವಾ ಅನುಪಲದ್ಧಿತೋ ನತ್ಥಿ ಏತ್ಥ ಕೋಚಿ ಸತ್ತೋ ನಾಮಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯದಿ ಸತ್ತೋ ನತ್ಥಿ, ಕಥಂ ಸತ್ತೋ ಸಂಸಾರಮಾಪಾದೀತಿಆದಿ ನೀಯತೀತಿ। ಕಿಮೇತ್ಥ ನೇತಬ್ಬಂ, ಸತ್ತೋತಿ ವೋಹಾರಸತ್ತೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಯಸ್ಮಾ ಸತ್ತ-ಸದ್ದೋ ವೋಹಾರೇ ಪವತ್ತತೀತಿ। ದುತಿಯಗಾಥಾಯ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸತ್ತೋ ಪನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಅಙ್ಗಸಮ್ಭಾರಾ**ತಿ ಅಙ್ಗಸಮ್ಭಾರತೋ ಅಕ್ಖಚಕ್ಕಈಸಾದಿಅಙ್ಗಸಮ್ಭಾರಮುಪಾದಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸತ್ತೋತಿ** ವೋಹಾರೋ।

ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸಾತಿ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಸಸವಿಸಾಣಾದಿಕಸ್ಸ। ಯದಿ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಂ, ಕಥಂ ತಂ ಗಯ್ಹತೀತಿ ಆಹ **"ಪರಿಕಪ್ಪಿತ"**ನ್ತಿ। **ಲೋಕಸಞ್ಞಾತಂ** ಘಟಾದಿ। ಏತ್ಥ ಪನ ಯಥಾ ಅತ್ತಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಕಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸನ್ತತಿಪತಿತಾನಞ್ಚ ಕಿಲೇಸುಪತಾಪಾಭಾವೇನ ಅಸ್ಸತ್ಥಭಾವಪಚ್ಚಯತಾಯ ಉಪ್ಪಾದಾದಿರಹಿತಮ್ಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ

“ಅಸ್ಸಾಸನಕರಸ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಅತ್ತಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತನಕಧಮ್ಮವಸೇನ ಉಪ್ಪಾದಾದಿರಹಿತಾಪಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪವತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಹೇತುಅತ್ಥೋ ವಾ ಅನ್ತೋನೀತೋತಿ ಪವತ್ತಿತಾ ವೋಹಾರಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಥಾ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪಞ್ಞಪೇತಬ್ಬಮತ್ಥಂ ಗಹಿತಾಯೇವ ಪಞ್ಞಾಪೇತಿ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಯ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಿಞ್ಞಾಪೇತೀತಿ ಸಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾಭಾವತೋ ವುಚ್ಚಮಾನತ್ಥದ್ವಾರೇನ ವುಚ್ಚಮಾನಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಪಞ್ಞಾಪಿತಬ್ಬಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಪನ ವುಚ್ಚಮಾನಭಾವೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ತಥಾ ಪಕಾರತೋ ಞಾಪನಭಾವೇನ ಞಾಪೇತಬ್ಬಞಾಪನನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾಯೇವ ಚ ತಸ್ಸಾ ಅನಿದ್ಧಾರಿತಸಭಾವತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ನ ಹಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾನಂ ಕಕ್ಖಳಫುಸನಾದಿ ಸರೂಪತೋ ಸದ್ದೇನ ವಚನೀಯಭಾವಂ ಭಜತಿ, ಅಪಿಚ ಖೋ ನೇಸಂ ಕಾಲದೇಸಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಾನಂ ವಿನಿವತ್ತಅಞ್ಞಜಾತಿಯಕೋ ಸಜಾತಿಯಸಾಧಾರಣೋ ಪುಬ್ಬಸಙ್ಕೇತಾನುರೂಪಂ ಅಜ್ಝಾರೋಪಸಿದ್ಧೋ ಸಾಮಞ್ಞಾಕಾರೋ ವಚನೀಯೋ। ತತ್ಥಾಪಿ ನ ವಿನಾ ಕೇನಚಿ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತೇನ ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತೀತಿ ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಭೂತೋ ಲೋಕಸಙ್ಕೇತಸಿದ್ಧೋ ತಂತಂವಚನತ್ಥನಿಯತೋ ಸಾಮಞ್ಞಾಕಾರವಿಸೇಸೋ ನಾಮ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯಾ। ಸೋ ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಸದ್ದಂ ನಾಮೇತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಾ ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಾಮಸಞ್ಞಂ ಕರೋತೀತಿ ನಾಮಂ, ಪಕಾರೇಹಿ ಞಾಪನತೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚಾತಿ।

ಕಸ್ಸ ಪನ ಸೋ ಆಕಾರವಿಸೇಸೋತಿ? ಪಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬತ್ಥಸ್ಸಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅನೇಕಾಕಾರಾ ಹಿ ಅತ್ಥಾತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ತಸ್ಸಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಗಹೇತಬ್ಬತಾವಚನಞ್ಚ ಸಮತ್ಥಿತಂ ಭವತಿ, ಅವಸ್ಸಞ್ಚ ಏತಮೇವಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ವಚನವಚನೀಯಭೇದಾನಂ ಸಙ್ಕರೋ ಸಿಯಾ, ಸಬ್ಬೋಪಿ ಅತ್ಥೋ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಸದ್ದಸ್ಸ ವಚನೀಯೋ, ಸಬ್ಬೋ ಚ ಸದ್ದೋ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಾಚಕೋತಿ ನ ಚೇತ್ಥ ಸಙ್ಕೇತಗ್ಗಹಣೇನೇವ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ವವತ್ಥಿತೇಸು ಏವ ತೇಸು ಸಙ್ಕೇತಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಪವತ್ತಿತೋ।

ಅಪರೇ ಪನ “ಯಥಾ ಧೂಮತೋ ಅಗ್ಗಿಅನುಮಾನೇ ನ ಕೇವಲೇನ ಧೂಮೇನೇವ ಅಗ್ಗಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಧೂಮಸ್ಸ ಪನ ಅಗ್ಗಿನಾ ಅವಿನಾಭಾವಸಙ್ಖಾತೋ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನೋ ಧೂಮೇನ ಅಗ್ಗಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಏವಂ ಸದ್ದೇನ ಅತ್ಥವಿಜಾನನೇ ನ ಕೇವಲೇನ ಸದ್ದೇನ ತದತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ತಂತಂಸದ್ದಸ್ಸ ಪನ ತೇನ ತೇನ ಅತ್ಥೇನ ಅವಿನಾಭಾವಸಙ್ಖಾತೋ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನೋ ತೇನ ತೇನ ಸದ್ದೇನ ಅತ್ಥಂ ಞಾಪೇತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ಅಗ್ಗಹಿತಸಮ್ಬನ್ಧೇನಪಿ ಸದ್ದಸವನಮತ್ತೇನ ತದತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯಾತಿ। ಯೋ ಯಮೇತ್ಥ ಯಥಾವುತ್ತರೂಪೋ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ಸೋ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾಪನಭಾವೇನ ನಾಮನ್ತಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅಭಾವಾ ಲೋಕಸಙ್ಕೇತವಸೇನ ಲೋಕಸಙ್ಕೇತೋತಿ ವಾ ಸಿದ್ಧೋ ಞಾತೋತಿ ಲೋಕಸಙ್ಕೇತಸಿದ್ಧೋತಿ, ಸದ್ದೇನ ಪಕಾಸಿಯಮಾನಾನಂ ಅತ್ಥಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಅಧಿಗಮಹೇತುತಾಯ ಪಕಾರತೋ ಞಾಪನತೋ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಚ ವುತ್ತೋ”ತಿ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ।

ಸಚ್ಚಿತಾಸಚ್ಚಿತವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸಪಿ ಞೇಯ್ಯವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅಭಾವೇ ಘಟಾದಿಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯಾ ವಿಯ ಪಥವೀಫಸ್ಸಾದಿಸದ್ದವಚನೀಯೋಪಿ ನ ಲಬ್ಭತಿಯೇವಾತಿ ಸಬ್ಬವೋಹಾರಲೋಪೋ ಸಿಯಾ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪಬನ್ಧಸಙ್ಖಾತತಂತಂವಿಸೇಸಾಕಾರವಸೇನೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ನ ಕೇವಲಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ತೇ ಸಣ್ಠಾನಸಮೂಹಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸಾಕಾರಾ ಯದಿಪಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಕಿಞ್ಚಿ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಪರಮತ್ಥತೋ ಪನ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಉಪಾದಾನಾನಂ ವಸೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಭಾವಂ ಲಭಿತ್ವಾ ತಂತಂಗಹಣಾನುರೂಪಂ ತಂತಂಅಭಿಲಾಪಾಧಿಕರಣಂ ಭವತಿ। ಉಪಾದಾಯಪಞ್ಞತ್ತಿ ಹಿ ಉಪಾದಾನತೋ ಯಥಾ ಅಞ್ಞಾ ಅನಞ್ಞಾತಿ ಚ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಥಾ ಅತ್ಥಿ ನತ್ಥೀತಿ ಚ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ತಯೋಪಿ ಹಿ ಏತೇ ಸನ್ತಾಯೇವಾತಿ ಏವಂ ತಾವ ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾಯ ನ ಕೋಚಿ ವಿರೋಧೋ। ಸಙ್ಖಾಯತಿ ಸಂಕಥೀಯತೀತಿ ಸಙ್ಖಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಕಥೇತಬ್ಬಭಾವೇನ ವಚನತ್ಥೇಯೇವ ನಿರುಳ್ಹೋ, ನ ವಚನಸ್ಮಿನ್ತಿ ವಚನಪಕ್ಖಸ್ಸ ಉಜುಕತಾ ಸಮ್ಭವತಿ। ವಚನಪಕ್ಖೋಯೇವ ಪಾಳಿಅನುಗತೋ, ನ ಪರಮ್ಪರಾಗತೋ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಅತ್ಥೋತಿ ಕುತೋ ಪನೇತಂ ಲಬ್ಭಾ। ನ ಹಿ ಅನೀತೋ ಅತ್ಥೋ

ಪಾಳಿಅನನುಗತೋ, ನಾಪಿ ಸಬ್ಬಾ ಪಾಳಿನೀತತ್ಥಾ ಏವಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾ ದುವಿಧಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಛಹಿ ಪಞ್ಞತ್ತೀಹಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ವುತ್ತಾಯೇವಾತಿ ಸಿದ್ಧಮೇತಂ ಅತ್ಥೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ।

ಯದಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತ್ಥಿತಾಪಟಿಸೇಧೋ, ಇಟ್ಠಮೇತಂ। ಅಥ ವೋಹಾರತೋ, ಸತ್ತರಥಘಟಾದೀಹಿ ಸತ್ತರಥಾದಿವಚನಪ್ಪಯೋಗೋಯೇವ ನ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯಾತಿ। ನ ಹಿ ವಚನೀಯರಹಿತೋ ವಚನಪ್ಪಯೋಗೋ ಅತ್ಥೀತಿ। ಪರಮತ್ಥಧಮ್ಮಾನಂ ಅಸಭಾವಧಮ್ಮಭೂತಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥಾ ಅಧಿವಚನಾದಿದುಕತ್ತಯದೇಸನಾತಿ ನ ಪರಮತ್ಥಧಮ್ಮಾನಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವಾಪತ್ತೀತಿ। ನ ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿಪಥಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸಾನಂ ಅವಿಸೇಸವಚನಂ ಯುತ್ತಂ, ಸದ್ದಸ್ಸೇವ ಪನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವೇ ಸಿಯಾ ಕಾಚಿ ತೇಸಂ ವಿಸೇಸಮತ್ತಾ। ಪಞ್ಞಾಪಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಪರಮತ್ಥಸಭಾವಸ್ಸೇವ ಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ನ ಸಬ್ಬೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಪಥೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಸದ್ದೇನ ವುತ್ತೋ, ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ಪಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬಭಾವೇನ ವುತ್ತಾತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಪಥಪದಂ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ। ಏವಞ್ಚೇತಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ಇತರಥಾ ಸದ್ದಸ್ಸ ಚ ಪಞ್ಞಾಪಿತಬ್ಬತಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಪಥಭಾವೋತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಪದಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ ಚ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡೇ ವಿಭತ್ತಾಯೇವ ಪಞ್ಞತ್ತಿ "ಪುರಿಸೋ ಮಾಗಣ್ಡಿಯೋ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ತಥಾಪಿ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಉಪಾದಾಯಪಞ್ಞತ್ತಿನಾಮಪಞ್ಞತ್ತೀನಂ ಸಭಾವಸಮ್ಭವತೋತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಾದಿಸದ್ದಾನಂ ಸಮಾನತ್ಥತಾಪಿ ತೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಮೇವ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಯ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಿಞ್ಞಾಪೇನ್ತಾ ಸಯಂ ಞಾತಾಯೇವ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬಮತ್ಥಂ ಪಞ್ಞಾಪೇತಿ ಗಹಿತಸರೂಪತಾಯ ಪದೀಪೋ ವಿಯ ರೂಪಗತವಿಧಂಸನೇತಿ ನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಅನ್ತರಪರಿಕಪ್ಪನೇನ ಪಯೋಜನಂ ಅತ್ಥಿ ಪಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬತ್ಥಪಞ್ಞಾಪನೇ, ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಪಞ್ಞಾಪನೇ ಪನ ಉಪಾದಾನಭೇದಭಿನ್ನಾ ಉಪಾದಾಯಪಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಯ ತಂತಂವಚನವಚನತ್ಥಭೇದಭಿನ್ನಾ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಅಞ್ಞಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಇಚ್ಛಿತಾ ಏವ। ನ ಚ ಅನವತ್ಥಾನದೋಸೋ ತಂತಂವಚನಸ್ಸ ತದತ್ಥವಿಭಾವನೇ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭಾವೇನ ಪಟಿನಿಯತಸರೂಪತ್ತಾ। ಏತೇನ ಸಙ್ಕೇತಗ್ಗಹಣಾಭಾವೋಪಿ ಪಟಿಸಿದ್ಧೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ತಥಾ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಪಯೋಜನಾಭಾವೋ। ದಸ್ಸಿತಪ್ಪಯೋಜನಾ ಹಿ ಸಾ ಪುಬ್ಬೇತಿ।

"ವೋಹಾರೋ ಲೋಕಿಯಸೋತೇ ಪಟಿಹಞ್ಞತೀ"ತಿಆದೀಸು ಸೋತಬ್ಬಸ್ಸ ಸದ್ದಸ್ಸ ವಸೇನ ತಬ್ಬಿಸಯಭೂತಾ ವೋಹಾರಾದಯೋ ಪಟಿಹನನಸೋತಬ್ಬತಾಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಸದ್ದೋಯೇವ ವಾ ತತ್ಥ ವೋಹಾರಾದಿಸಹಚಾರಿತಾಯ ತಥಾ ವುತ್ತೋ। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಏಕರಸಾ ದೇಸನಾ ಪವತ್ತೀತಿ ವತ್ತುಂ। ತಥಾ ಹಿ ಕತ್ಥಚಿ ಸುಖಾ ದುಕ್ಖಾ, ಸುಖಾಪಿ ವೇದನಾ ದುಕ್ಖಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ದುಕ್ಖಾ ಸುಖಾ, ದುಕ್ಖಾಪಿ ಸುಖಾತಿ, ಏವಂ ಯಥಾವುತ್ತಾ ದುವಿಧಾಪಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅಧಿವಚನಾದಿಪಾಠಸ್ಸ ಅತ್ಥಭಾವೇನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಾಯೇವಾತಿ। ಅಯಂ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತವಿನಿಮುತ್ತಂ ಞೇಯ್ಯವಿಸೇಸಂ ಇಚ್ಛನ್ತಾನಂ ವಸೇನ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

೧೩೧೬. ಸತಿಪಿ ಪರೇಸಂ ಸಾಮಞ್ಞಾದಿನಾಮಕಾರಕಾನಂ ನಾಮಕರಣಭಾವೇ ಪರಾನಪೇಕ್ಖತಾಯ ತತೋ ಅತಿವಿಯ ಯುತ್ತೋ ಇಧ ನಾಮಕರಣಸಭಾವೋ ಉಕ್ಕಂಸಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ನಾಮಕರಣತ್ಥೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಞ್ಞಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ನಾಮಕರಣಸಭಾವತಾ ನ ಹೋತಿ** ಅಸಭಾವಿಕತಾಯ ಕದಾಚಿದೇವ ಪವತ್ತಿತೋ ಚಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸಭಾವಸಿದ್ಧತ್ತಾತಿ** ವೇದನಾದೀನಂ ವೇದನಾದಿನಾಮಕರಣಧಮ್ಮತಂ ಆಹ। ಯದಿ ವೇದನಾದೀನಂ ಕೇನಚಿ ಅಕತಂ ಸಕನಾಮಂ ಆದಾಯಯೇವ ಪವತ್ತನತೋ ಓಪಪಾತಿಕನಾಮಾನಂ ನಾಮಕರಣಟ್ಠೇನ ನಾಮಭಾವೋ, ಏವಂ ಸತಿ ಪಥವೀಆದೀನಮ್ಪಿ ನಾಮಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಅಞ್ಞಥಾ ಪಥವೀಆದಿನಿದಸ್ಸನಮೇವ ನ ಸಿಯಾತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ಪಥವೀಆದಿನಿದಸ್ಸನೇನಾ"**ತಿಆದಿ। ಏಕದೇಸಸಾಮಞ್ಞೇನ ಹಿ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತೇನ ಉಪಮಾ ಹೋತಿ, ನ ಸಬ್ಬಸಾಮಞ್ಞೇನಾತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಯದಿ ಸಭಾವಸಿದ್ಧನಾಮತ್ತಾ ವೇದನಾದಯೋ ನಾಮಂ, ಪಥವೀಆದೀನಮ್ಪಿ ಅನಿವತ್ತನೀಯೋ ನಾಮಭಾವೋತಿ ಆಹ **"ನಿರುಳ್ಹತ್ತಾ"**ತಿಆದಿ। ತೇನ ಯಂನಿಮಿತ್ತಂ ವೇದನಾದೀಸು ನಾಮಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿ, ಸತಿಪಿ ತದಞ್ಞೇಸಂ ತಂನಿಮಿತ್ತಯೋಗೇ ಗೋ-ಸದ್ದೋ ವಿಯ ಕುಕ್ಕುಟಾದಿಸತ್ತಪಿಣ್ಡೇ ನಿರುಳ್ಹತೋ ವೇದನಾದೀಸು ನಾಮ-ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಅನೇಕೇಸು ಸುತ್ತಪದೇಸೇಸು ತೇಸಂಯೇವ ನಾಮವೋಹಾರೋ ದಿಸ್ಸತಿ। **ನಾಮತಾನಾಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ** ಕೇಸಕುಮ್ಭಾದಿನಾಮನ್ತರಾಪಜ್ಜನತೋ।

ಏತಮೇವತ್ಥಂ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನ “**ನ ಹೀ**”ತಿಆದಿನಾ ವಿವರತಿ। ಯದಿಪಿ ಸಮೂಹಾದಿಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಾಭಾವತೋ ವೇದನಾದಿಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸುಪಿ ಪಿಣ್ಡಾಕಾರೇನ ಗಹಣಂ ಪವತ್ತತಿ, ತಂ ಪನ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಅತ್ಥಾತಿಪರಿಕಪ್ಪಮುಖೇನ ಏಕಧಮ್ಮವಸೇನೇವ, ನ ಸಮೂಹವಸೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ “**ಅಞ್ಞೇನ...ಪೇ॰... ನತ್ಥೀ**”ತಿ।

ಪಕಾಸಕಪಕಾಸಿತಬ್ಬಭಾವೋ ವಿಸಯಿವಿಸಯಭಾವೋ ಏವ। **ಅಧಿವಚನಸಮ್ಫಸ್ಸೋ** ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸೋ। ಸೋ ನಾಮಮನ್ತರೇನ ಗಹೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ ಪಾಕಟೋತಿ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ। “ಅಧಿವಚನಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ವಿಯಾ”ತಿ ವಚನೇನ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸತಪ್ಪಕಾರಾನಮೇವ ನಾಮಭಾವೋ ಸಿಯಾ, ನ ಪಟಿಘಸಮ್ಫಸ್ಸತಪ್ಪಕಾರಾನನ್ತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯ ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ “**ಪಟಿಘಸಮ್ಫಸ್ಸೋಪೀ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಹಗತೋ ಫಸ್ಸೋ ಪಟಿಘಸಮ್ಫಸ್ಸೋ। **ಪಿ**-ಸದ್ದೋ ಸಮ್ಭಾವನೇ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ವಿಸಯೀವಿಸಯಸಙ್ಘಟ್ಟನಸಮುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಞ್ಞಫಸ್ಸತೋ ಓಳಾರಿಕೋಪಿ ಪಟಿಘಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ನ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ವಿಯ ವಿಭೂತಾಕಾರೋ, ತತೋ ನಾಮಾಯತ್ತಗಹಣಿಯಭಾವೋ ನಾಮಸ್ಸೇವಾತಿ। **ಅರೂಪತಾಯ ವಾ**ತಿಆದಿನಾ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ವಿಸೇಸತೋ ಚ ಪಟಿಘಸಮ್ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಉಪಚಾರವಸೇನ ನಾಮಭಾವಮಾಹ। **ಪಚ್ಛಿಮಪುರಿಮಾನ**ನ್ತಿ “ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚಾ”ತಿ ಇಮಂ ಅನುಪುಬ್ಬಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಸತಿಪಿ ರೂಪಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿನಾ ನಾಮವೋಹಾರಹೇತುಂ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಂ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಏವ ವಿಭಾವೇತಿ, ಯತೋ ಅರಿಯಾನಂ ಅಞ್ಞವಿಸಯವಿನಿಸ್ಸಟಂ ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಭಾವೇನ ಅಸಙ್ಖತಧಾತುಯಂ ಏವ ಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತೀತಿ।

೧೩೦೮. ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಆದೀನವಪಟಿಚ್ಛಾದನತೋ ತದಸ್ಸಾದನಾಭಿನನ್ದನತೋ ಚ ವಟ್ಟಸ್ಸ ಮೂಲಂ ಪಧಾನಕಾರಣನ್ತಿ **ವಟ್ಟಮೂಲಂ**।

೧೩೧೦. **ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ** ರೂಪಾದಿಕೇ ಯಥಾಭಿನಿವಿಟ್ಠೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಅಹಂಮಾನಾಧಾರನಿಮಿತ್ತತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲತಬ್ಬಿಪಾಕಲೋಕಾಧಾರತಞ್ಚ ಸಮಾರೋಪೇತ್ವಾ **ಪವತ್ತಗ್ಗಹಣವಿಸೇಸೋ**। ಯಾ ಕಾಚಿ ದಿಟ್ಠಿ ನಿವಿಸಮಾನಾ ಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ಅತಿಚ್ಚಪರಾಮಸನಾಕಾರೇನೇವ ನಿವಿಸತೀತಿ ವುತ್ತಂ “**ಪರಾಮಸನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ**”ತಿ।

೧೩೩೧. ಚೇತನಾಪ್ಪಧಾನೋ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ಕತ್ವಾ “**ಯಾಯ ಚೇತನಾಯಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೧೩೩೩. **ದುನ್ನಾಮಂ** ಗಾರಯ್ಹನಾಮಂ। **ಅನುಪಸಙ್ಕಮನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿನಾ ಸೇವನಭಜನಾನಂ ವಿಸೇಸಮಾಹ।

೧೩೩೬. ಆಪತ್ತಿಆಪತ್ತಿವುಟ್ಠಾನಪರಿಚ್ಛೇದಜಾನನೂಪಾಯದಸ್ಸನಂ ಸಹ ವತ್ಥುನಾ ಸಹ ಕಮ್ಮವಾಚಾಯಾದಿವಚನನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ವತ್ಥುವೀತಿಕ್ಕಮತೋ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। “ಆಪತ್ತಿಕುಸಲತಾ ಆಪತ್ತಿವುಟ್ಠಾನಕುಸಲತಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೧೧೯) ಹಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಕಾರಣಜಾನನೇನ ಫಲಂ ಸುಟ್ಠು ಞಾತಂ ಹೋತೀತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಆಪತ್ತಿಯಾ ವಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹ।

೧೩೪೧. **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಮನಸಿಕಾರಕುಸಲತಾಯ।

೧೩೪೪. **ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನೇವ** ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾನೇವ।

೧೩೪೮. **ಅಕರಣೇನ** ಅನಾದರವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೧೩೫೦. **ಫೇಗ್ಗುರುಕ್ಖಸ್ಸ** ಸಿಗ್ಗುಆದಿಕಸ್ಸ।

೧೩೫೧. **ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾಸಂವರಸ್ಸಾ**ತಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾಸಂವರಣಸ್ಸ। **ಅಸಂವುತಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸೇವ ಹೇತೂ**ತಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಿಕಸ್ಸ ಅಭಿಜ್ಝಾದಿಅನ್ವಾಸ್ಸವನಸ್ಸ ತಂದ್ವಾರಿಕವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಯ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಧಾನಕಾರಣಂ। ಸತಿ ಹಿ ಅಸಂವುತತ್ತೇ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ತೇ ತೇ ಅನ್ವಾಸ್ಸವನ್ತೀತಿ ಅಸಂವರಿಯಮಾನಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಹೇತುಕೋ ಸೋ ಅಸಂವರೋ ತಥಾವುತ್ತೋತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇದಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತೇ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇ ಠತ್ವಾ **"ಯತ್ವಾಧಿಕರಣನ್ತಿ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ಪಾಳಿಯಾ ಯೋಜನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಕಸ್ಸ ಚಾ**ತಿ ಪಕಾರಂ ಪುಚ್ಛತಿ, ಕಥಂವಿಧಸ್ಸ ಕಥಂಸಣ್ಠಿತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಹಿ ಸರೂಪೇ ವುತ್ತೇ ಪುನ ಸರೂಪಪುಚ್ಛಾಯ ಪಯೋಜನಂ ಅತ್ಥಿ। **ಅನ್ವಾಸ್ಸವನ್ತಿ** ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ। **ತದುಪಲಕ್ಖಿತ**ನ್ತಿ ಅನ್ವಾಸ್ಸವೂಪಲಕ್ಖಿತಂ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಸಂವುತನ್ತಿ ಯೋಜನಾ।

ಯಥಾಸಮ್ಭವನ್ತಿ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಾಸಂವರೋ ಮನೋದ್ವಾರವಸೇನ, ಸೇಸಾಸಂವರೋ ಛದ್ವಾರವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಮುಟ್ಠಸ್ಸಚ್ಚಾದೀನಂ ಸತಿಪಟಿಪಕ್ಖಾಕುಸಲಧಮ್ಮಾದಿಭಾವತೋ ಸಿಯಾ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ನ ತ್ವೇವ ಕಾಯಿಕವಾಚಸಿಕವೀತಿಕ್ಕಮಭೂತಸ್ಸ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಸ್ಸ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಜವನಾನಂ ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನಕತ್ತಾತಿ ತಮೇವ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ **"ನ ಹಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ"**ತಿಆದಿನಾ ವಿವರತಿ।

ಯಥಾ ಕಿನ್ತಿ ಯೇನ ಪಕಾರೇನ ಜವನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಅಸಂವರೋ "ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯೇ ಅಸಂವರೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ , ತಂ ನಿದಸ್ಸನಂ ಕಿನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥಾಯಂ ಪವತ್ತಿಕ್ಕಮೋ - ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣೇ ಆಪಾಥಗತೇ ನಿಯಮಿತಾದಿವಸೇನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಜವನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಂ ಓತಿಣ್ಣೇ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಜವನಂ ತಂಯೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತಿ, ಪುನ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ದ್ವಾರೇ "ಇತ್ಥಿಪುರಿಸೋ"ತಿಆದಿನಾ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಜವನಂ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತಿ। ಪುನ ವಾರೇ ಪಸಾದರಜ್ಜನಾದಿವಸೇನ ಜವನಂ ಜವತಿ। ಪುನ ಯದಿ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ತಂಸದಿಸಮೇವ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾದೀಸು ಜವನಂ ತದಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಕಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಏವಮೇವ ಜವನೇ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ತಸ್ಮಿಂ ಅಸಂವರೇ ಸತಿ ದ್ವಾರಮ್ಪಿ ಅಗುತ್ತ"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಂ ಪನ ಉಕ್ಕಟ್ಠನಯೋ ಪರಿಚಿತಾರಮ್ಮಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತೋ, ಅಪರಿಚಿತೇ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತದನುರೂಪಂ ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ದ್ವಾರಭವಙ್ಗಾದೀನಂ ಜವನೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಏಕಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಸತಿ ದ್ವಾರಭವಙ್ಗಾದಿಕೇತಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಪುರಿಮನಿಪ್ಫನ್ನಂ ಜವನಕಾಲೇ ಅಸನ್ತಮ್ಪಿ ಭವಙ್ಗಾದಿ ಚಕ್ಖಾದಿ ವಿಯ ಫಲನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾ ಸನ್ತಞ್ಞೇವ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಧರಮಾನಂಯೇವ ಸನ್ತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। **ಬಾಹಿರಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಜವನಸ್ಸ ಬಾಹಿರಭಾವೇ ಇತರಸ್ಸ ಚ ಅಬ್ಭನ್ತರಭಾವೇ ಅಸತಿಪಿ "ಪಭಸ್ಸರಮಿದಂ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚಿತ್ತಂ, ತಞ್ಚ ಖೋ ಆಗನ್ತುಕೇಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠ"ನ್ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೪೯) ಆಗನ್ತುಕಭೂತಸ್ಸ ಕದಾಚಿ ಕದಾಚಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಜವನಸ್ಸ ಬಾಹಿರಭಾವೋ ತಬ್ಬಿಧುರಸಭಾವಸ್ಸ ಇತರಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರಭಾವೋ ಪರಿಯಾಯತೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅಸಂವರಹೇತುಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ**ತಿ ದ್ವಾರಾದೀನಂ ಅಸಂವರಹೇತುಭಾವಾಪಜ್ಜನಸ್ಸ ಪಾಕಟಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಹಿ ಅಸಂವರೇ ದ್ವಾರಾದೀನಂ ತಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವೋ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ। **ದ್ವಾರಭವಙ್ಗಾದಿಮೂಸನ**ನ್ತಿ ದ್ವಾರಭವಙ್ಗಾದೀಸು ಮೂಸನಂ। ಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ದ್ವಾರೇ ಅಸಂವರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸೋ ತತ್ಥ ದ್ವಾರಾದೀನಂ ಸಂವರೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೋಯೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ಕುಸಲಭಣ್ಡವಿನಾಸನ"**ನ್ತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ "ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ"ತಿಆದಿಪಾಳಿಯಂ ಸಂವರೋ, ಸಂವರಿತಬ್ಬಂ, ಸಂವರಣುಪಾಯೋ, ಯತೋ ಚ ಸೋ ಸಂವರೋ, ಯತ್ಥ ಚ ಸೋ ಸಂವರೋತಿ ಇಮಂ ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಕಥಂ? "ರಕ್ಖತಿ…ಪೇ॰… ಸಂವರಂ ಆಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಏತೇನ **ಸಂವರೋ** ವುತ್ತೋ। ಸತಿಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಪೇತೀತಿ ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋತಿ। ಚಕ್ಖಾದಿ **ಸಂವರಿತಬ್ಬಂ**। ನ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀ ಹೋತಿ ನಾನುಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಾಹೀತಿ **ಸಂವರಣುಪಾಯೋ**। "ಯತ್ವಾಧಿಕರಣ"ನ್ತಿಆದಿನಾ **ಸಂವರಣಾವಧಿ**। ರೂಪಾದಯೋ **ಸಂವರವಿಸಯೋ**ತಿ। ಕಿಞ್ಚ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಭಾವನಾಬಲಸಙ್ಗಹಿತಭಾವೇನ ದುವಿಧೋಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ? ತತ್ಥ ಪುರಿಮೇನ

ವಿಸಯೇಸು ಆದೀನವದಸ್ಸನಂ, ಇತರೇನ ಆದೀನವಪ್ಪಹಾನಂ। ತಥಾ ಪುರಿಮೇನ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಪ್ಪಹಾನಂ, ಇತರೇನ ಅನುಸಯಪ್ಪಹಾನಂ । ತಥಾ ಪುರಿಮೋ ಲೋಕಿಯಮಗ್ಗಸಙ್ಗಹಿತೋ, ದುತಿಯೋ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೩೫೩. **ದವತ್ಥಾದಿಅಭಿಲಾಸೋತಿ** ದವೋ ಏವ ಅತ್ಥೋ ಪಯೋಜನನ್ತಿ ದವತ್ಥೋ, ಸೋ ಆದಿ ಯೇಸಂ ತೇ ದವತ್ಥಾದಯೋ। ತೇಸು, ತೇಸಂ ವಾ ಅಭಿಲಾಸೋ, ದವೋ ವಾ ಅತ್ಥೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ದವತ್ಥೋ, ತದಾದಿಕೋ ದವತ್ಥಾದಿ, ಕೋ ಪನ ಸೋತಿ ಆಹ **"ಅಭಿಲಾಸೋ"**ತಿ। **ಆಹಾರಪರಿಭೋಗೇ ಅಸನ್ತುಸ್ಸನಾತಿ** ಆಹಾರಪರಿಭೋಗೇ ಅತಿತ್ತಿ। ಬಹುನೋ ಉಳಾರಸ್ಸ ಚ ಪತ್ಥನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಭಿಯ್ಯೋಕಮ್ಯತಾ ಅಸನ್ತುಸ್ಸನಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ಯುಜ್ಜತಿ।

೧೩೫೫. ಮಜ್ಜನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಿ ಮಾನಸ್ಸೇವಾತಿ ಕತ್ವಾ **"ಮಾನೋವ ಮಾನಮದೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ ಜಾತಿಮದಾದಯೋ "ಮಾನೋ ಮಜ್ಜನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಮಾನಭಾವೇನೇವ ವಿಭತ್ತಾತಿ। **ಖುದಾ** ನಾಮ ಕಮ್ಮಜತೇಜೋ। ತಂ ಪನ ಅಭುತ್ತೇ ಭುತ್ತೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಯಂ ತತ್ಥ ಆಮಾಸಯಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸರೀರದೇಸಸ್ಸ ಪೀಳನತೋ ವಿಹಿಂಸಾಸದ್ದವಚನೀಯಂ, ತದೇವ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಂ, ಇತರಞ್ಚ ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಭುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕತ್ತೇನ ಖುದಾ ವಿಸೇಸಿತಾತಿ ಆಹ **"ಖುದಾಯ ವಿಸೇಸನ"**ನ್ತಿ। ಯೇ ಪನ "ಕಮ್ಮಜತೇಜಪಚ್ಚಯಾ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ಖುದಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಅಭುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಾತಿ ವಿಸೇಸನಮೇವ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸತಿಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ಭೂತತ್ಥಕಥನೇ ವಿಹಿಂಸೂಪರತಿಪುರಾಣವೇದನಾಪಟಿಹನನಾನಂ ವಿಸೇಸಾಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಪುರಿಮೋಯೇವೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। **ಏತಾಸಂ ಕೋ ವಿಸೇಸೋತಿ** ಅಭುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕವೇದನಾ, ಭುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕವೇದನಾತಿ ದ್ವೇಪಿ ಚೇತಾ ವೇದನಾ ಯಾವತಾ ಅನಾಗತಾಯೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಸತಿಪಿ ಅನಾಗತತ್ತೇ ಪುರಿಮಾ ಉಪ್ಪನ್ನಸದಿಸೀ, ಇತರಾ ಪನ ಅತಂಸದಿಸೀ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾವಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ। ತೇನೇವ **"ಯಥಾಪವತ್ತಾ"**ತಿ ಪುರಿಮಾಯಂ ವುತ್ತಂ, ಇತರತ್ಥ ಚ **"ಅಪ್ಪವತ್ತಾ"**ತಿ। ಅಥ ವಾ ಅಭುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕವೇದನಾ ಪುಬ್ಬೇ ಕತಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕತ್ತಾ **ಪುರಾಣವೇದನಾ** ನಾಮ। ಅಪ್ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾದಿಅಯುತ್ತಪರಿಭೋಗಪಚ್ಚಯಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾದಿಯುತ್ತಪರಿಭೋಗತೋ ಆಯತಿಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ಭುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕವೇದನಾ **ನವವೇದನಾ** ನಾಮ। **ವಿಹಿಂಸಾನಿಮಿತ್ತತಾ** ವಿಹಿಂಸಾನಿಬ್ಬತ್ತತಾ।

ಯಾಪೇನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಯಾಪನಾತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ಸರೀರಯಾಪನಕಾರಣಸ್ಸ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸಪಿಯಾಪನಕಾರಣನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಯಾಪನತ್ಥಾಯಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ನ ಕೇವಲಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸೇವ ಯಾಪನಕಾರಣಮಾಹಾರೋ, ಅಥ ಖೋ ಠಾನಾದಿಪವತ್ತಿಆಕಾರವಿಸೇಸಯುತ್ತಸ್ಸ ಸಕಲಸರೀರಸ್ಸಪಿ ಯಾಪನಕಾರಣನ್ತಿ ತಂದೀಪನತ್ಥಂ ಯಾತ್ರಾತಿ ವಚನನ್ತಿ ಯಾಪನಾ ಮೇ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಚತುನ್ನಂ ಇರಿಯಾಪಥಾನಂ ಅವಿಚ್ಛೇದಸಙ್ಖಾತಾ ಯಾಪನಾ ಯಾತ್ರಾ"**ತಿ ಆಹ। ಅಟ್ಠಾನಯೋಜನಅಪರಿಭೋಗದುಪ್ಪರಿಭೋಗಾದಿವಸೇನ ಸದ್ಧಾದೇಯ್ಯಸ್ಸ ವಿನಾಸನಂ **ಸದ್ಧಾದೇಯ್ಯವಿನಿಪಾತನಂ। ಯೇನಾತಿ** ಗಣಭೋಜನಲಕ್ಖಣಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಥೂಪೀಕತಾದಿಕಸ್ಸ ವಾ ಪಟಿಗ್ಗಹಣೇನ। ಸಾವಜ್ಜಂ ಸನಿನ್ದಂ ಪರಿಭೋಗಂ ಕರೋತೀತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ।

ಇರಿಯಾ...ಪೇ॰... ವುತ್ತನ್ತಿ ಸುಖಂ ಪವತ್ತಮಾನೇಹಿ ಇರಿಯಾಪಥೇಹಿ ತೇಸಂ ತಥಾಪವತ್ತಿಯಾ ಕಾರಣನ್ತಿ ಗಹಿತತ್ತಾ ವಿದಿತತ್ತಾ ಯಥಾವುತ್ತಭುಞ್ಜನಪಿವನಾನಿ ಪುಬ್ಬಕಾಲಕಿರಿಯಾಭಾವೇನ ವುಚ್ಚಮಾನಾನಿ ಇರಿಯಾಪಥಕತ್ತುಕಾನಿ ವಿಯ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಹಿ "ಪಞ್ಞಾಯ ಚಸ್ಸ ದಿಸ್ವಾ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೭೧; ೨.೧೮೨) ದಸ್ಸನಸ್ಸ ಖಯಹೇತುತಾ, "ಘತಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಬಲಂ ಭವತಿ, ಸೀಹಂ ದಿಸ್ವಾ ಭಯಂ ಭವತೀ"ತಿ ಚ ಪಾನದಸ್ಸನಾನಂ ಬಲಭಯಹೇತುತಾ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಭುಞ್ಜನಪಿವನಾನಂ ಇರಿಯಾಪಥಸುಖಪ್ಪವತ್ತಿಹೇತುಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸುಲಭಾನವಜ್ಜಭಾವೋ ವಿಯ ಅಪ್ಪಭಾವೋಪಿ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪರಮಸಲ್ಲೇಖವುತ್ತೀನಂ ಸುಖವಿಹಾರಾಯ ಪರಿಯತ್ತೋತಿ ಚೀವರಸೇನಾಸನಾನಂ

ಅಪ್ಪಭಾವುಕ್ಕಂಸಾನುಜಾನನವಸೇನ ಪವತ್ತಾಹಿ ಅನನ್ತರಗಾಥಾಹಿ ಇಧಾಪಿ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾ ಸುಖವಿಹಾರಾಯ ಪರಿಯತ್ತೋ ಅಪ್ಪಭಾವುಕ್ಕಂಸೋ ಅನುಞ್ಞಾತೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ **"ಪುನಪೀ"**ತಿಆದಿನಾ "ಭುತ್ವಾನಾ"ತಿ ಪಾಠಂ ಸಮತ್ಥಯತಿ।

೧೩೭೮. **ಸತಿಆದಿಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಸತಿಪಞ್ಞಾಸಮಾಧಿವೀರಿಯಸಮ್ಮಾವಾಚಾದಿಧಮ್ಮಾ, ಯೇ ಛಹಿ ದುಕೇಹಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾ।

೧೩೭೩. **ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬೇಹಿ ಪಟಿವೇಧೋ ವುತ್ತೋ।** ವಿಸಯೇನಪಿ ಹಿ ವಿಸಯೀ ವುಚ್ಚತಿ ಸಹಚರಭಾವತೋ। ಯಥಾ -

"ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾನ ಸಂವೇಗಂ, ದುಕ್ಖೇನಸ್ಸ ಚ ಹೇತುನಾ।
ವಡ್ಢಯಿತ್ವಾ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ, ಮುತ್ತಿಯಾ ಮಗ್ಗಮಬ್ರವೀ"ತಿ

"ಸಚ್ಚಪರಿಯೋಸಾನೇ"ತಿ ಚ।

ಯಥಾ ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಪರಿಞ್ಞಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ತೇ ಅವಿಲೋಮೇತ್ವಾ ಅವಿರೋಧೇತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ ನಾಮ, ಏವಂ ತದುಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಮ್ಪಿ ಯಥಾಬಲಂ ತೇ ಅವಿಲೋಮೇತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ **ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಅನುಲೋಮನ್ತಿ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ದುತಿಯೋ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೋ ವುತ್ತೋ। ಏತ್ಥ ಚ "ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನ"ನ್ತಿ ಪದಂ ವಿನಾ ಉಪಚಾರೇನ ವುತ್ತಂ, ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಉಪಚಾರೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಧಾನತ್ತಾ ವಾ ಸೇಸಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಂ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚೇಕದೇಸಸ್ಸ ಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಅನುಲೋಮಂ ಸಮುದಾಯಾನುಲೋಮಂ ವುತ್ತಂ, ಚತುಸಚ್ಚೇಕದೇಸಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಾ।

೧೩೮೦. **ಖಯಸಮಯೇ**ತಿ ಖಯಸಮೂಹೇ। "ಕಿಲೇಸಾನಂ ಖಯವಸೇನ ಪವತ್ತಧಮ್ಮಪುಞ್ಜೇ"ತಿ ಚ ವದನ್ತಿ।

೧೩೮೧. ಅಪರಿಬನ್ಧಭಾವೇನ ನಿರಾಸಙ್ಕಾ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಭಿರತಿಭಾವೇನ ಚ ಪವತ್ತಿ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೋತಿ ಆಹ **"ಅನಿ...ಪೇ॰... ತ್ತನಟ್ಠೇನಾ"**ತಿ।

೧೩೮೨. ಅರಿಯಮಗ್ಗಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಉತ್ತರಕಾಲಂ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಫಲಞಾಣಂ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸಾನಂ ಖಯಪರಿಯೋಸಾನೇ ಪವತ್ತತ್ತಾ "ಖೀಣನ್ತೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಂ ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಮಗ್ಗೇನ ಠಾನಸೋ ಖೀಣೇಸು ಕಿಲೇಸೇಸು ತೇಸಂ ಖೀಣಭಾವಾನನ್ತರಂ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಖೀಣಭಾವಾನಂ ಪಠಮಕಾಲೇ ಪವತ್ತನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ದುತಿಯೋ ವಿಕಪ್ಪೋ ವುತ್ತೋ।

ದುಕನಿಕ್ಖೇಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಅಟ್ಠಕಥಾಕಣ್ಡಂ

ತಿಕಅತ್ಥುದ್ಧಾರವಣ್ಣನಾ

೧೩೮೪. **ನಯಗಮನನ್ತಿ** ನೀಯತಿ, ನೇತಿ, ನೀಯನ್ತಿ ವಾ ಏತೇನಾತಿ ನಯೋ, ಗಮ್ಮತಿ ಏತೇನಾತಿ ಗಮನಂ, ನಯೋವ, ನಯಸ್ಸ ವಾ ಗಮನಂ ನಯಗಮನಂ। ಗತಿ ಏವ ವಾ ಗಮನಂ। ಪಠಮೇನ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯಾದಿಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಾದಿಏಕಕಾದಿಸುದ್ಧಿಕಸಚ್ಚಿ ಕಟ್ಠಾದಿಮೂಲಮೂಲಾದಿಕಾ ಪಞ್ಚಪಕರಣಿಕಾ ನಯಗತಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। **ಅನುಲೋಮಾದೀತಿ** ಪನ ಪಚ್ಚನೀಯಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಪಕಾರಾ ಏಕಮೂಲಾದಿಪ್ಪಕಾರಾ ಚ। **ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೇಸು ನಿಚ್ಛಿತೇಸೂತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಕಣ್ಡೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಸೇನ ಭೂಮನ್ತರವಿಸೇಸಯೋಗತೋ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಮಾತಿಕಾಪದಾನಂ ಅತ್ಥೇಸು ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವವತ್ಥಾಪಿತೇಸು।

ಪಞ್ಹುದ್ಧಾರನ್ತಿಆದೀಸು "ಸಿಯಾ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೨೫) ಕುಸಲಪದಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತನ್ತಾ ತಿಸ್ಸೋ ಕುಸಲಾದಿಕಾ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಕುಸಲಾಕುಸಲನ್ತಾ ತಿಸ್ಸೋ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತನ್ತಾ ಏಕಾತಿ ಕುಸಲಾದಿಕಾ ಸತ್ತ ಪುಚ್ಛಾ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಾದಿಕಾ, ಅಬ್ಯಾಕತಾದಿಕಾ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾದಿಕಾ, ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾದಿಕಾ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಾದಿಕಾ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾದಿಕಾತಿ ಸತ್ತನ್ನಂ ಸತ್ತಕಾನಂ ವಸೇನ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮೇ ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸ ಪುಚ್ಛಾ, ತಥಾ ಸೇಸಪಚ್ಚಯೇಸು ಸೇಸತಿಕೇಸು ಧಮ್ಮಪಚ್ಚನೀಯಾದೀಸು ಚ। ತಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಾಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। "ಸಿಯಾ ಹೇತುಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತುಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೧.೧) "ಹೇತುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತು, ಹೇತುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ನಹೇತು, ಹೇತುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತು ಚ ನಹೇತು ಚ। ನಹೇತುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ನಹೇತು, ನಹೇತುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತು, ನಹೇತುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತು ಚ ನಹೇತು ಚ। ಹೇತುಞ್ಚ ನಹೇತುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತು, ಹೇತುಞ್ಚ ನಹೇತುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ನಹೇತು, ಹೇತುಞ್ಚ ನಹೇತುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತು ಚ ನಹೇತು ಚಾ"ತಿ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ದುಕೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ನವ ನವ ಪುಚ್ಛಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಾ ಸನ್ಧಾಯ **"ನವಸು ನವಸು ಪಞ್ಹೇಸೂ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸಾತಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ತಾವ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ, ಕುಸಲಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೫೩) ಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಂ, ಕುಸಲೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ, ಅಕುಸಲೇನ ಅಕುಸಲಂ, ಅಕುಸಲೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಅಕುಸಲೇನ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ, ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ನವನ್ನಂ ನವನ್ನಂ ಪಞ್ಹಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ಸಮ್ಭವನ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಹಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ **ಉದ್ಧರಣಂ,** ತಥಾ ಸೇಸಪಚ್ಚಯವಾರತ್ತಿಕಾದೀಸು। **ತೇಸುಯೇವಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಏವ ಪಞ್ಹೇಸು ಅತ್ಥಸಮ್ಭವತೋ ಯಥಾವಿಭತ್ತಾನಂ ಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ "ಹೇತುಯಾ ನವಾ"ತಿಆದಿನಾ **ಗಣನಾಠಪನಂ। ಪಸಟೇ ಧಮ್ಮೇತಿ** ಯಥಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಕಣ್ಡದ್ವಯೇ "ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಕಾಮಾವಚರಂ ಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧) ವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣೇ ಮುತ್ತಪುಪ್ಫೇ ವಿಯ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಧಮ್ಮೇ। ಅವಿಸಿಟ್ಠನಿದ್ದೇಸೋ ಸಾಮಞ್ಞನಿದ್ದೇಸೋ। **ವಿಞ್ಞಾತಧಮ್ಮಸ್ಸ** ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಯದಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದರೂಪಕಣ್ಡೇಸು ಚತುಭೂಮಿಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾದಿವಸೇನ ವಿಞ್ಞಾತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರದೇಸನಾ ಆರದ್ಧಾ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಇಧ ಕಸ್ಮಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕನಿದ್ದೇಸೋ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ಯದಿಪಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕವಿತ್ಥಾರೋ"**ತಿಆದಿ। **ಧಮ್ಮವಿಸೇಸನಭಾವತೋತಿ** "ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ಪಧಾನಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅತೋ ಹಿ ತದಭಿಧೇಯ್ಯಾ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ ಜಾತಾ। **ವಿಞ್ಞಾತಾಹೀತಿ** ಭೂಮೀನಂ ವಿಸೇಸನಲಕ್ಖಣಯೋಗಮಾಹ। **ಏತ್ಥ ಪಧಾನನ್ತಿ** ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಉದ್ದೇಸೇ ಕುಸಲಪದೇನ ಧಮ್ಮಾ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾ, "ಚತೂಸು ಭೂಮೀಸು

ಕುಸಲ"ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ನಿದ್ದೇಸೇ ಭೂಮೀಹಿ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಕುಸಲಪದಂ ಪಧಾನನ್ತಿ ವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ವಚನಿಚ್ಛಾಯ ಅಭಾವತೋ ಸತಿಪಿ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಫಸ್ಸಾದಿಭೇದೇ ತದನಪೇಕ್ಖಂ ಅನವಜ್ಜಸುಖವಿಪಾಕತಾಸಙ್ಖಾತಂ ಅತ್ತನೋ ಕುಸಲಾಕಾರಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನತ್ತಾ **"ಏಕತ್ತಮೇವ ಉಪಾದಾಯ ಪವತ್ತತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅನವಜ್ಜಸುಖವಿಪಾಕತಾಯ ಏಕಸಭಾವಾಯೇವಾತಿ।

೧೩೮೫. ಯಥಾಯೋಗಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಚತೂಹಿ ಭೂಮೀಹಿ ಆಧಾರಭೂತಾಹಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಸಮಯಫಸ್ಸಾದಿಭೇದಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ವಿಪಾಕಭಾವೇನ ಏಕತ್ತಂ ನೇತ್ವಾ "ಚತೂಸು ಭೂಮೀಸು ವಿಪಾಕೋ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಏಸ ನಯೋ "ತೀಸು ಭೂಮೀಸು ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತ"ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ।

ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಉಪ್ಪಾದೋ, ಚೇತಸಿಕಾ। ತೇ ಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ನಿಸ್ಸಯಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಏತ್ಥ ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಆಧಾರಭಾವೇನ ಅಪೇಕ್ಖಿತಾ। ಯಥಾ ಚ ಚೇತಸಿಕಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಏವಂ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಸಿಕಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಆಧಾರಭಾವೇನ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹತೀತಿ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯತಂ ನ ವಿನಿವತ್ತತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - "ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಅತ್ತನಿ ಯಥಾವುತ್ತಉಪ್ಪಾದಅತ್ಥಸಮ್ಭವತೋ ಅಪರಿಚ್ಚತ್ತವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವಮೇವ ಹುತ್ವಾ ತಸ್ಸ ವಿಸೇಸನಭಾವಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತೀತಿ। ಯದಾಹ **"ಅವಯವೇನ ಸಮುದಾಯೋಪಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಸಮ್ಭವತೀ"**ತಿ। ಚಿತ್ತಸಮಾನಗತಿಕಸ್ಸ ಇಧ ಚಿತ್ತಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತಾಯ "ದ್ವೇಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನೀ"ತಿ ನಿದಸ್ಸನೇನ ವಕ್ಖಮಾನತ್ತಾ **"ಚಿತ್ತ...ಪೇ॰... ಗಹಣಂ ಕತ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಞ್ಞಸ್ಸಾ**ತಿ ರೂಪಸ್ಸ।

೧೪೧೦. ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ ಏಕನ್ತಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತಾನಂ। **ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾನುಭವನ**ನ್ತಿ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಾಭಾವಮಾಹ। ತತೋ ಕಮ್ಮಾನುರೂಪಂ ಪವತ್ತಮಾನೋ ವಿಪಾಕೋ ಪರಿತ್ತಕಮ್ಮವಿಪಾಕತಾಯ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೇಯೇವ ಪವತ್ತಿತುಮರಹತಿ, ನ ಮಹಗ್ಗತಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಸಮಾಧಿಪ್ಪಧಾನಸ್ಸಪಿ ಕಸ್ಸಚಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಪ್ಪನಾಅಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಏಕನ್ತೇನ ಸದಿಸವಿಪಾಕತಾಅಭಾವತೋ **"ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಸ್ಸಾ"**ತಿ ಕಮ್ಮಂ ವಿಸೇಸಿತಂ। ವಣ್ಣಲಕ್ಖಣಾದಿಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಲೋಕಸಞ್ಞಾನುರೋಧೇನೇವ ಗಹಿತೇ ಪಥವಾದಿಕೇ ಪರಿಕಮ್ಮಸಞ್ಞಾಯ ಸಮುಪ್ಪಾದಿತತ್ತಾ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಸಙ್ಖಾತಂ ಸಞ್ಞಾವಸಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಸಞ್ಞಾವಸಾರಮ್ಮಣಂ। ತಾದಿಸೇನೇವಾ**ತಿ ಸಮಾಧಿಪ್ಪಧಾನತಾಯ ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತೀಹಿ ವಿಯ ಸಞ್ಞಾವಸಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಚ ನಿಬ್ಬಿಸೇಸೇನೇವ। **ಸೋಪೀತಿ ಪಿ**-ಸದ್ದೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ। ತೇನೇತಂ ದಸ್ಸೇತಿ "ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸಮಾನಭೂಮಿಕಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣತಾಯ ವಿಯ ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಾರಮ್ಮಣತಾಯಪಿ ವಿಪಾಕೋ ಕಮ್ಮಾನುರೂಪೋಯೇವ ನಾಮ ಹೋತೀ"ತಿ।

ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ಮಹಗ್ಗತಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪರಿತ್ತಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣಾರಮ್ಮಣೋ ನ ಹೋತೀತಿ? ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಕಮ್ಮವಿಪಾಕಸ್ಸ ವಿಯ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾರಮ್ಮಣತಾಯ ನಿಯಮಾಭಾವತೋ ಕಮ್ಮಾನುರೂಪತಾಯ ಚ ಅನೇಕರೂಪತ್ತಾ। ಯಥಾ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮಸದಿಸಸ್ಸ ಮಹಗ್ಗತಜವನಸ್ಸ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಸ್ಸಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನಾನುಬನ್ಧಕಂ ಪರಿಚಯಾಭಾವತೋ, ಏವಂ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಭೂತೇಪಿ ತಸ್ಸ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಾಹಿ ಅಪರಿಯಾದಿನ್ನೇ ಮಹಗ್ಗತಪ್ಪಮಾಣೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪರಿಚಯಾಭಾವತೋ ಪರಿತ್ತವಿಪಾಕೋ ನ ಪವತ್ತತಿ, ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೋ ಪನ ಜಾಯಮಾನೋ ಪರಿತ್ತೇನೇವ ತೇನ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಪಟಿಸನ್ಧಿಆದಿಭೂತೋ"**ತಿಆದಿ। **ಯಸ್ಮಾ ಪನಾ**ತಿಆದಿನಾ ಪಾಳಿಯಾವ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ನಿಚ್ಛಿನೋತಿ। ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಹಿ ಏತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಭಿನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾಯ ವುತ್ತತ್ತಾ। **ನ ಚಾ**ತಿಆದಿನಾ ಪರಿತ್ತವಿಪಾಕಾ ಏವ ಇಧ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ವುತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರಕಣ್ಡೇ।

ಸತಿವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಸತಿವಿರಹಿತಸ್ಸ ಕಾಯಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸಮ್ಭವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ವಾಸನಾವಸೇನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅವೀತರಾಗಾನಂ ಅಪರಿತ್ತೇಪಿ ಕತ್ಥಚಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಿಯಾ ಚೇತಸೋ ಉಪ್ಪಿಲಾವಿತತ್ತನ್ತಿ **"ಕಿಲೇಸವಿರಹೇ"**ತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಆದರಾಕರಣವಸೇನೇವಾ**ತಿ ಆದರಾಕರಣಮತ್ತವಸೇನೇವಾತಿ ವಿಸೇಸನಿವತ್ತಿಅತ್ಥೋ **ಏವ**-ಸದ್ದೋ ತಮೇವ ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ನಾಞ್ಞಥಾ। **ಕೋಸಜ್ಜಾದೀ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ದೋಸಾದಯೋ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಆದರಾಕರಣಂ ನಿರುಸ್ಸುಕ್ಕತಾ ಏವಾ**ತಿ ಆದರಂ ಕರೋನ್ತಾ ನಿರುಸ್ಸುಕ್ಕಭಾವೇನೇವ ನ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಪನ ಆದರಂ ನ ಕರೋನ್ತಿಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏಕಚ್ಚೇ ಪನ "ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಸರೀರತಾಯ ಅಞ್ಞವಿಹಿತತಾಯ ಚ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಅಸಕ್ಕಚ್ಚದಾನಾದಿಪವತ್ತಿ ನ ಅನಾದರವಸೇನಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

೧೪೨೧. **ಅತಿಪಗುಣಾನ**ನ್ತಿ ಸುಭಾವಿತಾನಂ ಸುಟ್ಠುತರಂ ವಸಿಪ್ಪತ್ತಾನಂ। **ಏವಂ ಪಗುಣಜ್ಝಾನೇಸುಪಿ ಪವತ್ತಿ ಹೋತಿ** ತತ್ಥ ವಿಚಾರಣುಸ್ಸಾಹಸ್ಸ ಮನ್ದಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಪುಬ್ಬೇ ದಸ್ಸಿತ**ನ್ತಿ "ತೀಣಿ ಲಕ್ಖಣಾನೀತಿ ಅಹನ್ತಿ ವಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪುಬ್ಬೇ ದಸ್ಸಿತಂ। "**ಅವಿಜ್ಜಮಾನೋ** ಅಪರಮತ್ಥಭಾವತೋ, **ವಿಜ್ಜಮಾನೋ ಚ** ಲೋಕಸಙ್ಕೇತಸಿದ್ಧಿಯಾ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಭಾವತೋ **ಅತ್ಥೋ** ಅರೀಯತಿ ಚಿತ್ತೇನ ಗಮ್ಮತಿ ಞಾಯತೀ"ತಿ ಆಚರಿಯಾ ವದನ್ತಿ। ಯತೋ ತಬ್ಬಿಸಯಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ **ನವತ್ತಬ್ಬಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಸಮಾಸವಸೇನ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಅಯಂ ಪನ ವಾದೋ ಹೇವತ್ಥಿಕವಾದೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಂ ಮಞ್ಞನ್ತೋ ಇತೋ ಚ ಅಞ್ಞಥಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚೇ ಪನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಕಥಂ ಪನ ತಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತಮವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತೇ ತಬ್ಬಿಸಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಭಾವೋ ಚಾತಿ ಆಹ **"ಅವಿಜ್ಜಮಾನಮ್ಪೀ"**ತಿಆದಿ। **ಪರಿತ್ತಾದಿಆರಮ್ಮಣಾತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಾ**ತಿ ಪರಿತ್ತಾದಯೋ ವಿಯ ತಸ್ಸ ವಿಸುಂ ವವತ್ಥಿತಭಾವಂ ನಿಸೇಧೇತಿ।

ವಿಕ್ಖಿಪನಂ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇಸು ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತನಂ। **ಅನವಟ್ಠಾನಂ** ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಪವತ್ತಿತುಂ ಅಪ್ಪದಾನಂ। ದುತಿಯಾದಿಮಗ್ಗಪುರೇಚಾರಿಕಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಪುರೇಚಾರಿಕಞ್ಚ ಕಾಮಾವಚರಞಾಣಂ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಟ್ಠಾನಿಯತಾಯ ಚ ಪಠಮಮಗ್ಗಪುರೇಚಾರಿಕಞಾಣೇನ ಸಮಾನನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಗೋತ್ರಭುವೋದಾನೇ ಗೋತ್ರಭೂತಿ ಗಹೇತ್ವಾ"**ತಿ।

ಸಬ್ಬತ್ಥಪಾದಕನ್ತಿ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬೇ, ಪಯೋಜನೇ ವಾ ಭುಮ್ಮಂ "ಚೇತಸೋ ಅವೂಪಸಮೇ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ತೇನ ಸಬ್ಬೇಸು ವಿಪಸ್ಸನಾದೀಸು ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವಾಹ **"ಸಬ್ಬೇಸೂ"**ತಿಆದಿ। ಅತೀತಂಸಞಾಣಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರತ್ತಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಾದೀಸು ತಸ್ಸ ಅಗ್ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಸ್ಸ ಪನ ಅತೀತಸತ್ತದಿವಸತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಯಾವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪಟಿಸನ್ಧಿ, ತಾವ ವಿಸಯೋತಿ ವದನ್ತಿ। ಅತೀತಸತ್ತದಿವಸೇಸುಪಿ ಖನ್ಧಪಟಿಬದ್ಧಾನಂ ತಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವೋ ಯುತ್ತೋ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಪರಿಕಮ್ಮೇಹಿ ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ "ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿಯ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಸೀಘಗಮನೋ ಹೋತೂ"ತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪರಿಕಮ್ಮೇಹಿ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ವಿಯ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಸ್ಸಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಇದಂ ಪನ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಏವಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಧಿಪ್ಪೇತಟ್ಠಾನಪಾಪುಣನತ್ಥಂ ಗನ್ತುಕಾಮತಂ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ "ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿಯ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಸೀಘಗಮನೋ ಹೋತೂ"ತಿ ಕರಜಕಾಯಾರಮ್ಮಣಂ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪುನ ಭವಙ್ಗೇ ಓತಿಣ್ಣೇ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ರೂಪಕಾಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಅನುಲೋಮಾನಿ ಚ। ತತೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ತಮೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಸಾನುಭಾವೇನ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಟ್ಠಾನಂ ಗತೋಯೇವ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಅದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಪನಾಯಂ ಕಿಂ ತಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಗಚ್ಛತಿ, ಉದಾಹು ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಾತಿ? ತೀಸು ಖಣೇಸು ಗಚ್ಛತೀತಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। **ಚಿತ್ತೇ**ತಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತೇ। **ಸಮೋದಹತೀ**ತಿ ಚಿತ್ತಾನುಗತಿಕಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿಯ ಸೀಘಗಮನಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಇಚ್ಛಿತಕ್ಖಣೇ ಅತಿದೂರೇಪಿ ವಿಸಯಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತತಿ, ಏವಂ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸಪಿ ಲಹುಪರಿವತ್ತಿಭಾವಾಪಾದನಂ ಚಿತ್ತವಸೇನ

ಕಾಯಪರಿಣಾಮನಂ। ನ ಚೇತ್ಥ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ದನ್ಧಪರಿವತ್ತಿಭಾವತೋ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇನ ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತೇನ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಲಹುಪರಿವತ್ತಿಭಾವಸ್ಸ ಆಪಾದಿತತ್ತಾ। ತೇನೇವಾಹ "ಚಿತ್ತವಸೇನ ಕಾಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಸುಖಸಞ್ಞಞ್ಚ ಲಹುಸಞ್ಞಞ್ಚ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೩೯೭)। ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ ಹಿ ಇದ್ಧಿಮನ್ತಾನಂ ಇದ್ಧಿವಿಸಯೋತಿ।

ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ರೂಪಕಾಯೇ ಸಮೋದಹತನ್ತಿ ಯತ್ತಕೇಹಿ ಚಿತ್ತೇಹಿ ದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಟ್ಠಾನಪ್ಪತ್ತಿ, ತತ್ತಕಾನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಪಬನ್ಧಸ್ಸ ದನ್ಧಗಮನಕರಣತೋ ಇಮಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಕರಜಕಾಯೇ ಆರೋಪಿತಂ ತದನುಗುಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಮ್ಪಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ "ಅಯಂ ಕಾಯೋ ವಿಯ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ದನ್ಧಗಮನಂ ಹೋತೂ"ತಿ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಿತಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರಿತ್ವಾ ಭವಙ್ಗತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪುನ ಭವಙ್ಗೇ ಓತಿಣ್ಣೇ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಅನುಲೋಮಾನಿ ಚ। ತತೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ತಮೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಸಾನುಭಾವೇನ ಅನ್ತರಾ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸುಪಿ ಅಪತನ್ತೋ ಇಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಏವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಚ ಸಚೇ ಇಚ್ಛತಿ, ಪಥವೀಕಸಿಣವಸೇನ ಆಕಾಸೇ ಮಗ್ಗಂ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ಪದಸಾ ಗಚ್ಛತಿ। ಸಚೇ ಇಚ್ಛತಿ, ವಾಯೋಕಸಿಣವಸೇನ ವಾಯುಂ ಅಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ತೂಲಪಿಚು ವಿಯ ವಾಯುನಾ ಗಚ್ಛತಿ। ಅಪಿಚ ಗನ್ತುಕಾಮತಾವ ಏತ್ಥ ಪಮಾಣಂ। ಸತಿ ಹಿ ಗನ್ತುಕಾಮತಾಯ ಏವಂ ಕತಾಧಿಟ್ಠಾನೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನವೇಗಕ್ಖಿತ್ತೋವೇಸೋ ಇಸ್ಸಾಸಪಕ್ಖಿತ್ತೋ ಸರೋ ವಿಯ ದಿಸ್ಸಮಾನೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ। ತತ್ಥ ಆಕಾಸೇ ಮಗ್ಗಂ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ವಿನಾಪಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣೇನ ಪಕತಿಪಥವಿಯಂ ವಿಯ ಗಚ್ಛತಿ। ತೇನೇವ "ಪದಸಾ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ವಾಯುಂ ಅಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಸಮುಟ್ಠಿತವಾಯೋಧಾತುಪರಮ್ಪರಾಯ ಗಚ್ಛತಿ। ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ಅನ್ತರಾ ವನರಾಮಣೀಯಕಾದೀನಿ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ ಆಪಾಥಗತೇ ಸದ್ದೇ ಚ ಸುಣಮಾನೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಅದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇನೇವ ಇಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನಗಮನೇ ದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಪದಸಾ ವಾಯುನಾ ಚ ಗಮನೇ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಿತಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಪ್ಫಾರೇನ ಗಮನ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಅಪರೇ "ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞತ್ತಿನಿಬ್ಬತ್ತನಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಅಧಿಟ್ಠಾನದ್ವಯನ್ತಿ ಚಿತ್ತಕಾಯವಸೇನ ಕಾಯಚಿತ್ತಪರಿಣಾಮನಭೂತಂ ರೂಪಕಾಯಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಉಭಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ। **ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಅಧಿಟ್ಠಾನದ್ವಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ। **ಸುಖಸಞ್ಞಾಲಹುಸಞ್ಞಾಭಾವತೋತಿ** ಸುಖಸಞ್ಞಾಲಹುಸಞ್ಞಾಸಬ್ಭಾವತೋ, ತಬ್ಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜನತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸುಖಸಞ್ಞಾ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾ। ಉಪೇಕ್ಖಾ ಹಿ "ಸನ್ತಂ ಸುಖ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ಸಾಯೇವ ಚ ಸಞ್ಞಾ ನೀವರಣೇಹಿ ಚೇವ ವಿತಕ್ಕಾದೀಹಿ ಪಚ್ಚನೀಕೇಹಿ ಚ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ "ಲಹುಸಞ್ಞಾ"ತಿಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಾಹಿ ಸಮೋಕ್ಕನ್ತಾಹಿ ರೂಪಕಾಯೋಪಿ ತೂಲಪಿಚು ವಿಯ ಸಲ್ಲಹುಕೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಏವಂ ವಾತಕ್ಖಿತ್ತತೂಲಪಿಚುನಾ ವಿಯ ಸಲ್ಲಹುಕೇನ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇನ ಅದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಚ ಕಾಯೇನ ಯಥಾರುಚಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ।

"ಮುತ್ತೋ ವತಮ್ಹಿ ತಾಯ ಅನತ್ಥಸಂಹಿತಾಯ ದುಕ್ಕರಕಾರಿಕಾಯ, ಸಾಧು ವತಮ್ಹಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಸಮ್ಬುಜ್ಝ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೭) ಪವತ್ತಂ ಭಗವತೋ ಚೇತೋಪರಿವಿತಕ್ಕಮಞ್ಞಾಯ ಮಾರೋ "ಅಮುತ್ತಭಾವಮಸ್ಸ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ,

> "ತಪೋಕಮ್ಮಾ ಅಪಕ್ಕಮ್ಮ, ಯಂ ನ ಸುಜ್ಝನ್ತಿ ಮಾಣವಾ।
> ಅಸುದ್ಧೋ ಮಞ್ಞಸಿ ಸುದ್ಧೋ, ಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಾ ಅಪರದ್ಧೋ"ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೭) –

ಆಹಾತಿ ಏವಮಾದಿಂ ಸನ್ಧಾಯ "**ಮಾರಾದೀನಮ್ಪಿ ಭಗವತೋ ಚಿತ್ತಜಾನನಂ ವುತ್ತ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞ್ಚ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣೇನ ನಿಬ್ಬಾನಾ...ಪೇ॰... ಞಾತೇಸು ಪವತ್ತತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ನಿಬ್ಬಾನಾ...ಪೇ॰... ಞಾತೇಸೂ**ತಿ ಇದಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಸ್ಸ ಪರತೋ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯೇ ವಿಯ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣವಿಸಯವಿಸಯೇಪಿ

ಕದಾಚಿ ಪವತ್ತಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣತನ್ತಿ** ಅಪ್ಪಮಾಣಖನ್ಧಾರಮ್ಮಣತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಭಾವದೀಪಕೋ ಕೋಚಿ ಪಾಠೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ। **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಿಚ್ಚೇ ವುಚ್ಚಮಾನೇತಿ** ರುಳ್ಹಿಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಮಗ್ಗಾದೀನಂ ಅತೀತಾನಂ ಪತಿ ಪತಿ ಅವೇಕ್ಖನಂ ಅನುಸ್ಸರಣಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಂಯೇವ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನುಞ್ಞಾತಾತಿ ದಿಸ್ಸತೀತಿ** "ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತೋ"ತಿ ಇದಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣೇನ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಖನ್ಧೇ ದಿಸ್ವಾ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕಿಂ ನು ಖೋ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಾ"ತಿ ಆವಜ್ಜೇನ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತತೀತಿ। ಅನಾಗತಂಸಞಾಣೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ಪರಿತ್ತತ್ತಿಕೇ "ಅಪ್ಪಮಾಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಮಹಗ್ಗತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೧.೫೮) ಏತ್ಥ "ಅಪ್ಪಮಾಣಾ ಖನ್ಧಾ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತತ್ತಿಕೇ ಚ "ಬಹಿದ್ಧಾಧಮ್ಮೋ ಬಹಿದ್ಧಾಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಬಹಿದ್ಧಾಧಮ್ಮೋ ಅಜ್ಝತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏತೇಸಂ ವಿಭಙ್ಗೇಸು "ಬಹಿದ್ಧಾ ಖನ್ಧಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಸ್ಸ ಚೇತೋಪರಿಯಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಅನಾಗತಂಸಆವಜ್ಜನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೨೦.೧೯) ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ। ಚೇತೋಪರಿಯಇದ್ಧಿವಿಧಾದಿಞಾಣೇಹಿ ಸಹ ವುತ್ತತ್ತಾತಿ ಚೇ, ಏವಮ್ಪಿ ವಿಸುಂ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ವಿಸುಂ ವಿಭಜನಾರಹಂ ಸಹ ವಿಭಜತೀತಿ? ನ, ಅವಚನಸ್ಸ ಅಞ್ಞಕಾರಣತ್ತಾ। ಯಾನಿ ಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಅನಾಗತಂಸಞಾಣಾನಿ, ತೇಸಂ ಅವಿಸಯೋ ಏವ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಅರಿಯಾನಂ ಪನ ಮಗ್ಗಫಲಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇಹಿ ಸಚ್ಛಿಕತನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ಇಮೇಹಿ ಞಾಣೇಹಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕರಣೇ ಪಯೋಜನಂ ನತ್ಥೀತಿ ಸಾಧಾರಣೇನ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಾದೀನಂ ಗಹಿತತ್ತಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ । **ನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧಜಾನನಮಾಹ,** ನ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಕ್ಖನ್ಧಜಾನನಂ। ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಕಿಚ್ಚಞ್ಹಿ ತನ್ತಿ। **ಅತ್ಥೋ ಸಮ್ಭವತೀತಿ** ಇದಂ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸಪಿ ಅನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

೧೪೨೬. ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇ ಯಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ ಬೋಧಿತೇಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಏಕನ್ತತೋ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾಯೇವ ಕೇಚಿ ನತ್ಥಿ, ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾಯೇವ ಪನ ಕದಾಚಿ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿನೋ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ಏಕಮೇವ ಪುಚ್ಛಂ ಕತ್ವಾ ತಯೋಪಿ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ವಿಭತ್ತಾ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಪರತೋಪಿ ಏವರೂಪೇಸು ಠಾನೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। "ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ"ತಿ, "ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ಚ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂಯೇವ ಮಗ್ಗಹೇತುಕತ್ತಾಭಾವಂ ಸಾಧೇತುಂ **"ಅಸಹಜಾತತ್ತಾ"**ತಿ ಇದಂ ಹೇತುವಚನನ್ತಿ **"ಅಸಮ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವಾಹ **"ನ ಹಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ। "ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ ಏವಾ"ತಿ ಅವಧಾರಣಸ್ಸ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಗರುಂ ಅಕತ್ವಾ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇಪಿ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿಭಾವೇನ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪರಿಗ್ಗಹಿತೋಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। "ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಗರುಂ ಅಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇಪಿ ಅತ್ಥಿ ಏವ। ತದಾ ಚ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿಭಾವೇನ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ತೇ ಧಮ್ಮಾತಿ ಭಿಯ್ಯೋಪಿ ಸಿದ್ಧೋವಾಯಮತ್ಥೋ।

೧೪೩೪. **ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾವಾತಿ** ಉದ್ಧಟಂ, "ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾಪಾಠೋ ಬಹೂಸು ಪೋತ್ಥಕೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾಯಂ** (ವಿಭ॰ ಅ॰ ೨೨೭) "ಮರಣಸಮಯೇ ಞಾತಕಾ 'ಅಯಂ, ತಾತ, ತವತ್ಥಾಯ ಬುದ್ಧಪೂಜಾ ಕರೀಯತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇಹೀ'ತಿ ವತ್ವಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣೂಪಸಂಹರಣಂ ತತ್ಥ ತದಾರಮ್ಮಣಪರಿಯೋಸಾನಾನಂ ಚುದ್ದಸನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿಞ್ಚ ವತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಟ್ಠಿತಿಕೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಭಾವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ವಕ್ಖತಿ, ತಸ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ದ್ವೇ ಭವಙ್ಗಾನಿ ಆವಜ್ಜನಂ ಮರಣಸ್ಸಾಸನ್ನಭಾವೇನ ಮನ್ದೀಭೂತವೇಗತ್ತಾ ಪಞ್ಚ ಜವನಾನಿ ದ್ವೇ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಚುತಿಚಿತ್ತನ್ತಿ ಏಕಾದಸ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾ ಅತೀತಾತಿ

ಆಹ “**ಪಞ್ಚಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾವಸಿಟ್ಠಾಯುಕೇ**”ತಿ। **ಇತರತ್ಥಾ**ತಿ ಅಞ್ಞತದಾರಮ್ಮಣಾಯ ಚುತಿಯಾ। ಇದಾನಿ ತಮೇವ “ಇತರತ್ಥಾ”ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಯದಾ ಹೀ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। ಚುತಿಯಾ ತದಾರಮ್ಮಣರಹಿತತ್ತಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ “**ರೂಪಾ...ಪೇ॰... ಜವನ್ತಸ್ಸಾ**”ತಿ ಉದಾಹಟಂ। **ಛ ಭವಙ್ಗಾನಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ,** ನವ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾ ಅತೀತಾತಿ ಸತ್ತಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾವಸಿಟ್ಠಾಯುಕೇ ಗತಿನಿಮಿತ್ತೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪವತ್ತತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ವಿಜ್ಜಮಾನಮೇವ ಕಾಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತೀತಿ ಏತೇನ ಸುಖಲಹುಸಞ್ಞೋಕ್ಕಮನೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸೇವ ಭೂತುಪಾದಾಯರೂಪಸಙ್ಘಾತಸ್ಸ ಲಹುಪರಿವತ್ತಿಭಾವಾಪಾದನಂ, ನ ಭಾವಿನೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಏತ್ಥನ್ತರೇತಿ ಅಪಾಕಟಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಪಾಕಟಕಾಲೋ, ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಕಸ್ಸಚಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಸೀಘಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ದನ್ಧಂ, ತಸ್ಮಾ “**ಏಕದ್ವೇಸನ್ತತಿವಾರಾ**”ತಿ ಅನಿಯಮೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। “ವಚನಸಿಲಿಟ್ಠತಾವಸೇನ ವುತ್ತ”ನ್ತಿ ಏಕೇ, ಕೇಚಿ ಪನ “ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಪವತ್ತಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತಿ ಗಹಿತೇ ಏಕೋ ಸನ್ತತಿವಾರೋ ಹೋತಿ, ತಂ ಪನ ದ್ವಿಧಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಅಪಾಕಟಕಾಲಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪಾಕಟಕಾಲತೋ ಓರಭಾವೋ ಏಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪಾಕಟಕಾಲಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಯಾವ ಸುಪಾಕಟಕಾಲೋ ಏಕೋತಿ ಏತೇ ದ್ವೇ ಸನ್ತತಿವಾರಾ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸಸನ್ತತಿವಾರಭೇದಾಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಕಾಲವಸೇನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಮಾನಭಾವಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸದಿಸಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಸನ್ತತಿಪರಿಚ್ಛೇದೋ ದೀಪಿತಬ್ಬೋ”ತಿ ವದನ್ತಿ। ಕಿಞ್ಚಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾಲಂ ಸದಿಸಂ ಪವತ್ತಮಾನಾಪಿ ಹಿ ಉತುಚಿತ್ತಾದಿಸಮುಟ್ಠಾನಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಸನ್ತತಿವಾರಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯದಾಹ “**ಅತಿಪರಿತ್ತಾ**”ತಿಆದಿನಾ, ಅರೂಪಸನ್ತತಿಪಿ ಚೇತ್ಥ ಯಥಾವುತ್ತರೂಪಸನ್ತತಿಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಂಹೀರತೀತಿ** ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ಆಕಡ್ಢನೀಯಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ವುತ್ತಂ। “ಯೋ ಚಾವುಸೋ, ಮನೋ ಯೇ ಚ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ ವಿಸಯಿವಿಸಯಭೂತಾ ಏಕಭವಭೂತಾ ಚ ಏಕಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಗಯ್ಹಮಾನಾ ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ, ಸತಿ ಪನ ವಿಭಾಗಕರಣೇ ಖಣಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತಾ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಹ “**ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋನ್ತಂ ಏತಂ ಉಭಯಂ ಹೋತೀ**”ತಿ।

ತಸ್ಸಾತಿ ಮಹಾಜನಸ್ಸ। **ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ**ತಿ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಸಮಾನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಉಪಾಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತೀತಿ** ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತ್ತೇಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಾನಂ ಅಯಂ ಪಾಳಿ ಸುಟ್ಠು ನೀತಾ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅತೀತತ್ತಿಕೋ ಚ ಏವಂ ಅಭಿನ್ನೋ ಹೋತೀತಿ** ಏವಂ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಯೇವ ಧಮ್ಮೇ ಇಧ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋತಿ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಅಞ್ಞಪದಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸೇವ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೋ ಅತೀತತ್ತಿಕೋ ಚ ಪಟ್ಠಾನೇ ಅಭೇದತೋ ಸಮ್ಮಾ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಉದ್ಧಟತ್ತಾ ಅವಿನಾಸಿತೋ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ **ಅತೀತತ್ತಿಕೋ**ತಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ಅತೀತತ್ತಿಕಪಾಳಿ, ಇಮಾಯ ಅತೀತತ್ತಿಕಪಾಳಿಯಾ ಯಥಾವುತ್ತಕಾರಣತೋಯೇವ ಅಭಿನ್ನೋ ಅವಿಸಿಟ್ಠೋ ಅಞ್ಞದತ್ಥು ಸಂಸನ್ದತಿ ಸಮೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯಥಾಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣತಾ, ಜವನಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತಾರಮ್ಮಣತಾ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತಾರಮ್ಮಣತಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ನಾನಾರಮ್ಮಣತಾ ನ ಸಿಯಾ** ಅದ್ಧಾವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಏಕಿಸ್ಸಾ ಜವನವೀಥಿಯಾ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಚಿತ್ತೇ ಪವತ್ತಿಯಂ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಅನಾಗತಾದಿಆರಮ್ಮಣತಾ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಸಮ್ಭವದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತೋತಿ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಪವತ್ತಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ತೇನಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। **ತೀಣೀತಿ** “ಅತೀತಾರಮ್ಮಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೧೯.೩೪) ಪದನ್ತರಸಙ್ಗಹಿತಧಮ್ಮಾನಪೇಕ್ಖಾ ಧಮ್ಮಾ ತೀಣಿ ಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನಾಸೇವನಂ ನತ್ಥೀತಿ** ಆಸೇವನಲಾಭೇ ಸತಿ ಯಥಾಧಮ್ಮಸಾಸನೇ ಅವಚನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ನತ್ಥೀತಿ ಅವಚನೇನ ತತ್ಥ ಇತರೇಸಂ ಪಞ್ಹಾನಂ ಪಟಿಸೇಧೋ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಏತಸ್ಸ ವಾದಸ್ಸಾತಿ "ಆವಜ್ಜನಜವನಾನಂ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತ್ತೇಪಿ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಸಿದ್ಧ"ನ್ತಿ ವಾದಸ್ಸ। **ನಿಸ್ಸಯಭಾವೋತಿ** ಅತ್ಥಸಮ್ಭವತೋ ಯಥಾವುತ್ತನಯಸ್ಸ ಜೋತಕಭಾವೋ। **ಯನ್ತಿ** ಚಿತ್ತಂ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಆವಜ್ಜನಜವನಾನಂ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನಿರುದ್ಧಾರಮ್ಮಣತಾವಚನಸ್ಸ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಾಲವಿಸೇಸಂ ಆಮಸತಿ, ಅನಾಗತಾಯೇವ ಚ ಆವಜ್ಜನಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ನಯಿದಂ ಯುಜ್ಜಮಾನಕಂ। ಅಥ "ಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ತಂ ಜಾನಾಮೀ"ತಿ ಆಭೋಗಂ ಕರೋತಿ, ಏವಂ ಸತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಾಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣತ್ತಮೇವಾತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಆವಜ್ಜನಜವನಾನಂ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾ ನ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ಆಹ **"ಪವತ್ತಿ...ಪೇ॰... ವುತ್ತತ್ತಾ"**ತಿ। **ದೋಸಾಪತ್ತಿಯಾತಿ** ದೋಸಾಪಜ್ಜನೇನ, ದೋಸಾಪತ್ತಿತೋ ವಾ। **ರಾಸಿಏಕದೇಸಾವಜ್ಜನಪಟಿವೇಧೇತಿ** ಯಥಾರುತವಸೇನೇವ ಪುರಿಮವಾದಿಪಕ್ಖಮಾಹ, **ಸಮ್ಮುತ್ತಸಮ್ಮುತ್ತಾವಜ್ಜನಜಾನನೇತಿ** ಅತ್ತನಾ ನಿದ್ಧಾರಿತಪಕ್ಖಂ। **ಪುರಿಮವಾದಿನೋ ನಾನುಜಾನೇಯ್ಯುನ್ತಿ** ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪದತ್ಥತಾ ಅಭಿಧಮ್ಮಮಾತಿಕಾಯಂ ಆಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪದಸ್ಸ ನತ್ಥೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇ ಠತ್ವಾ ನಾನುಜಾನೇಯ್ಯುಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಸತಿಪಿ ಸಭಾವಭೇದೇ ಆಕಾರಭೇದಾಭಾವತೋ ಏಕತ್ತನಯವಸೇನ ಆವಜ್ಜನಪರಿಕಮ್ಮಾಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಾನಂ ನಾನಾರಮ್ಮಣತಾದೋಸೋ ನತ್ಥೀತಿ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಪುರಿಮವಾದೀನಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಿಭಾವನಮುಖೇನ ದಸ್ಸಿತಾ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ "ಸಭಾವಭೇದೇ ಸತಿ ನಾನಾರಮ್ಮಣತಾದೋಸಾಭಾವೋ ನತ್ಥಿ ಏವಾತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಏವ ಚಿತ್ತೇ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾ ವಿಭಾವಿತಾ"ತಿ ದ್ವೀಸುಪಿ ವಾದೇಸು ಯಂ ಯುತ್ತಂ, ತಂ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ತೇನೇವಾತಿ ಯಸ್ಮಾ ಅತೀತತ್ತಿಕೇ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಿಕೇ ಚ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ತಮಾನಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಭಾವಜೋತನೋ ಪಾಠೋ ನ ದಿಸ್ಸತಿ, ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನ। **ದ್ವೀಸು ಞಾಣೇಸೂತಿ** ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣೇಸು । **ಕಮ್ಮಮುಖೇನ ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ** ಸತಿಪಿ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣೇನ ಕಮ್ಮದ್ವಾರೇನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಇಚ್ಚೇವ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ನ ಪನ ವಿಭಾಗಸೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಲೋಭಾದಿಸಮ್ಪಯೋಗವಿಸೇಸೇನ ದುಚ್ಚರಿತಭಾವೋ, ಅಲೋಭಾದಿಸಮ್ಪಯೋಗವಿಸೇಸೇನ ಚ ಸುಚರಿತಭಾವೋ ಲಕ್ಖೀಯತೀತಿ ದುಚ್ಚರಿತಸುಚರಿತಾನಿ ವಿಭಾವೇನ್ತಂ ಲೋಭಾದಯೋಪಿ ವಿಭಾವೇತಿಯೇವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ದುಚ್ಚರಿತ...ಪೇ॰... ಭಾವನಂ ಹೋತೀ"**ತಿ।

೧೪೩೫. ಅಸಭಾವಧಮ್ಮಸ್ಸ "ಅಹ"ನ್ತಿಆದಿಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮುಪಾದಾನತಾಯ ಸಿಯಾ ಕೋಚಿ ಅಜ್ಝತ್ತಪರಿಯಾಯೋ, ನ ಪನ ಸಭಾವಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಸತ್ತಸನ್ತಾನೇವ ತಸ್ಸಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸಭಾವ...ಪೇ॰... ಅಹೋನ್ತ"**ನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಅತ್ತನೋ ಖನ್ಧಾದೀನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ಏತ್ಥ "ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿವರಣವಸೇನ "ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಗಯ್ಹಮಾನಂ ಅಹನ್ತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ಗಣ್ಹಾತೀ"ತಿ ವಕ್ಖತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ತಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತತ್ತಿಕೇಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಭಾವೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ? ನ, ಬಹಿದ್ಧಾಭಾವಸ್ಸ ವಿಯ ಅಜ್ಝತ್ತಭಾವಸ್ಸಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತತ್ತಿಕೇ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯವಸೇನ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾತಿ। ಯದಾಹ **"ಅಸಭಾ...ಪೇ॰... ನ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ। **ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಾವಜ್ಜನಾನಿ ತಸ್ಸ ಪುರೇಚಾರಿಕಉಪಚಾರಚಿತ್ತಾನಿ ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಪವತ್ತನಕಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಅಸ್ಸಾದನಾದಿಚಿತ್ತಾನಿ ಚ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ತಂ-ಸದ್ದೇನ ಆಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ವದತಿ, ನ ಪನ ತಂ ಸಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಯಞ್ಚ ತಸ್ಸ ಪುರೇಚಾರಿಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಲೇಸವಚನನ್ತಿ** ಏಕದೇಸಸಾರುಪ್ಪೇನ ಸಮಾನಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಏಕದೇಸಸ್ಸೇವ ವಚನಂ। ಲಿಸ್ಸತಿ ಸಿಲಿಸ್ಸತಿ ಏಕದೇಸೇನ ಅಲ್ಲೀಯತೀತಿ ಹಿ **ಲೇಸೋ। ಯೇಸನ್ತಿ** ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾಕುಸಲಮಹಾಕಿರಿಯಾವಜ್ಜನಚಿತ್ತಾನಂ ಕುಸಲಕಿರಿಯಾಭೇದಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಸ್ಸ ಚ। **ಏವಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತನಿದ್ದೇಸಾದೀಸೂತಿ** ಯೇಸಂ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ವುತ್ತಾ, ತೇಸು ಏಕಮೇವ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತನಿದ್ದೇಸಂ ವತ್ವಾ ಇತರಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾಮಾವಚರಾದಿನಿದ್ದೇಸೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತತ್ಥಾಪಿ ಹಿ ಪರಿತ್ತಸಹೇತುಕಾದಿಭಾವೇನ ವುತ್ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಏಕಮೇವ ವತ್ವಾ ಇತರಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ। **ಅಭಾವನಾನಿಟ್ಠಪ್ಪವತ್ತಿಯಾತಿ** ಅಭಾವನಾನಿಟ್ಠಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವನಾಕಾರಸ್ಸ ಉಕ್ಕಂಸಪ್ಪವತ್ತಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಅಭಾವಸ್ಸ ವಾ ಉಕ್ಕಂಸಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ। **ನವತ್ತಬ್ಬಂ ಜಾತಂ** ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾದಿಭಾವೇನಾತಿ

ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತಾನೀ**ತಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನೇನ ಸಮಾನಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ। ಯದಿ ಏವಂ "ಅಭಾವನಾಸಾಮಞ್ಞೇ"ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಅಸ್ಸಾದನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಚಿತ್ತಾನಂ ಅಭಾವನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥೀತಿ? ನ, ಅಭಾವೇತಬ್ಬತಾಯ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ನ ಭಾವೀಯತೀತಿ ಹಿ ಅಭಾವನಂ, ನ ನ ಭಾವೇತೀತಿ।

ಗಹಣವಿಸೇಸನಿಮ್ಮಿತಾನೀತಿಆದೀಸು ಅಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿಪಿ ಭಾವನಾಞಾಣನಿಮ್ಮಿತಾಕಾರಮತ್ತೇಸು ಸಭಾವತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ವಿಸಯೇಸು ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಮಹಗ್ಗತಾ ಧಮ್ಮಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಬಹಿದ್ಧಾಕಾರಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಪನ ಕಸಿಣಾದೀನಂ ಬಹಿದ್ಧಾಭಾವೋತಿ ತದಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಸಿಣಾನಞ್ಹಿ ಸನ್ತಾನಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ವಿಸೇಸತೋ ವಡ್ಢಿತಕಸಿಣವಸೇನ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವಸ್ಸ ಪನ ನ ಬಹಿದ್ಧಾಕಾರೋ, ನಾಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಾಕಾರೋತಿ ಉಭಯಾಕಾರವಿಧುರೇ ತಸ್ಮಿಂ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೇನ ಪವತ್ತಿಯಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಮೇವ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಇತರೇ ಇತರಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿತೋತಿ। **ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾನ**ನ್ತಿ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನವಿಪಾಕಂ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸ್ಸ ವಿಪಾಕಾದಿಕಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥವಸೇನ ವಿಭತ್ತಿ ಪರಿಣಾಮೇತಬ್ಬಾ। **ಅಭಿನೀಹಾರಾಸಮ್ಭವತೋ**ತಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿನೀಹರಣಾಸಮ್ಭವತೋ। ಕುಸಲಮೇವ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಕತ್ವಾ "**ವಿಪಾಕಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಸಭಾವಧಮ್ಮತ್ತೇಪಿ ಬಹಿದ್ಧಾಕಾರೇನ ಗಹಣೀಯಭಾವತೋ ಕಸಿಣಾನಂ ಬಹಿದ್ಧಾಭಾವೋ ವಿಯ ಏಕನ್ತತೋ ಇಧ ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮುಪಾದಾನತಾಯ ಅಹನ್ತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಸಿಯಾ ಅಜ್ಝತ್ತಭಾವೋತಿ ವುತ್ತಂ "**ಅಜ್ಝತ್ತ**"ನ್ತಿಆದಿ। "**ಖನ್ಧಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಧಾತುಆಯತನಾದಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹತೀ"ತಿ ಚ ವದನ್ತಿ। **ಏಸ ನಯೋ**ತಿ "ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ ಖನ್ಧಾತಿ ಗಹೇತ್ವಾ"ತಿಆದಿಕಂ ವಣ್ಣನಾನೀತಿಂ ಆಹ। **ಪರೇಸಂ ಖನ್ಧಾದಿಗ್ಗಹಣೇ**ತಿ ಪರೇಸಂ ಖನ್ಧಾದೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ಕಥನೇ ಉಚ್ಚಾರಣೇ। ಸಬ್ಬಂ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಆಹ ಆದಿಸದ್ದೇನಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ತಿಕಅತ್ಥುದ್ಧಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದುಕಅತ್ಥುದ್ಧಾರವಣ್ಣನಾ

೧೪೭೩. **ಅಞ್ಞಥಾ**ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ದಸ್ಸನೇ। ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ ಏವ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾನಂ ಥಿನಮಿದ್ಧವಿರಹೇ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಸದಿಸೀ ಯೋಜನಾ ನ ದಸ್ಸಿತಾ। **ಭವರಾಗಾದೀಸೂ**ತಿ ಭವರಾಗಮೂಲಿಕಾದೀಸು ಯೋಜನಾಸು।

೧೫೧೧. **ದ್ವೇ**ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಾವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಾನಿ। **ತೀಣೀ**ತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಬ್ಯಾಪಾದವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸು ಏಕೇಕೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚಾವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಾನಿ। **ದ್ವೇ ವಾ ತೀಣಿ ವಾ**ತಿ ಪಾಳಿಯಂ **ವಾ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಲುತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠತಂ ಆಹ। ಅಥ ವಾ ನಿಪಾತಸದ್ದಸನ್ನಿಧಾನೇಪಿ ನಾಮಪದಾದೀಹಿ ಏವ ಸಮುಚ್ಚಯಾದಿಅತ್ಥೋ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ನಿಪಾತಪದೇಹಿ ತೇಸಂ ಅವಾಚಕತ್ತಾತಿ ಅನ್ತರೇನಪಿ ನಿಪಾತಪದಂ ಅಯಮತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿ। ತಥಾ ವಚನಿಚ್ಛಾಯ ಸಮ್ಭವೋ ಏವ ಹೇತ್ಥ ಪಮಾಣನ್ತಿ ಪಾಳಿಯಂ "ದ್ವೇ ತೀಣೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಯತ್ಥ ಸಹುಪ್ಪತ್ತೀ**ತಿಆದಿನಾ "ದ್ವೇ ತೀಣೀ"ತಿ ಲಕ್ಖಣವಚನನ್ತಿ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣಮತ್ಥಮಾಹ। ತಥಾ ಹಿ "**ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಕಿಲೇಸಗೋಚ್ಛಕೇ ಚಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸಾಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಕಿಲೇಸದ್ವಯಸಹಿತಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅಭಾವೇಪಿ ಪಾಳಿಯಂ ದ್ವಿಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ, ಕಿಲೇಸಾನಞ್ಚ ಸಮ್ಭವನ್ತಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸರೂಪೇನ ಗಹಣಂ ನ ಕತನ್ತಿ ದ್ವೇ ತಯೋತಿ ಲಕ್ಖಣಕರಣನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ।

ಯದಿ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಸ್ಸಪಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸ ಏಕೋ ಏವ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ವಿಸಯಭಾವೇನ ವುಚ್ಚತಿ, ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಸ್ಸಪಿ ತಥಾ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "**ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತ**"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಚೋದೇತಿ। ಇತರೋ ಉದ್ಧಚ್ಚನೀವರಣಸ್ಸೇವ

ತಥಾ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಸ್ಸ ತಥಾ ವತ್ತಬ್ಬತಾಭಾವಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸುತ್ತನ್ತೇ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸುತ್ತನ್ತೇ ವುತ್ತೇಸು ಪಞ್ಚಸು ನೀವರಣೇಸೂ**ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೇ ಉದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣೇನ ನೀವರಣಸಹಿತತಂ ಆಸಙ್ಕಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ನನು ಚ ಸುತ್ತನ್ತೇಪಿ "ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಾನಂ ಸತ್ತಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೨೪) ಅವಿಜ್ಜಾ "ನೀವರಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಝಾನಙ್ಗಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೇನ ಪನ ಸುತ್ತನ್ತೇ ಬಹುಲಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಯೋ ಪಞ್ಚೇವ ನೀವರಣಾನಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಯೇಭುಯ್ಯವುತ್ತಿವಸೇನ ಏತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಕೇಚಿ ಪನ "ಯಥಾ ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡೇ ಕುಸಲಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾನಿ ದುಬ್ಬಲಾನಿಪಿ ನೀವರಣಾನಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ವಿಯ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಪಟ್ಠಾನೇ** (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೮.೧) 'ನೀವರಣಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ನೀವರಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ। ಅರೂಪೇ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನೀವರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಥಿನಮಿದ್ಧನೀವರಣಂ ಉದ್ಧಚ್ಚನೀವರಣ'ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಏವಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಕಣ್ಡೇ। ಅಟ್ಠಕಥಾಕಣ್ಡೇ ಪನ ಝಾನಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾನಿಯೇವ ನೀವರಣಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನೀತಿ 'ಉದ್ಧಚ್ಚನೀವರಣಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ'ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಉದ್ಧಚ್ಚನೀವರಣಸ್ಸ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀಹಿ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನಂ ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡಾನುಸಾರೇನ ಕತಂ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಭೇದದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂಯೇವ ತಾನಿ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವುತ್ತಾನೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಅಯಞ್ಚ ವಾದೋ "ಉದ್ಧಚ್ಚನೀವರಣಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಇದಮೇವ ವಚನಂ ಞಾಪಕನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತೋ। ಅಞ್ಞಥಾ ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಂ ವಿಯ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ನ ತಿ ಇತೋ ಅಞ್ಞಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಪಟ್ಠಾಯೀನಿಯೇವ ನೀವರಣಾನಿ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರಕಣ್ಡೇ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾನೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಾಧಕಂ ವಚನಂ ಅತ್ಥಿ, ಇದಂ ವಚನಂ ದ್ವೇತೀಣಿವಚನಸ್ಸ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ಸಬ್ಬನೀವರಣಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾ ಯಥಾವುತ್ತವಚನಸ್ಸ ವಿಸಯವಿಸೇಸಪ್ಪಕಾಸನಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಯೋಜನನ್ತರೇನ ವುತ್ತಭಾವಸ್ಸ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಚ ಞಾಪಕಂ ನ ಭವತೀತಿ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಯಥಾರುತವಸೇನೇವ ಅತ್ಥಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಯಥಾ ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡಪಟ್ಠಾನಾದೀಹಿ ನ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪಾಳಿಯಾ ವಿರೋಧೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಗವೇಸಿತಬ್ಬೋತಿ ಯಥಾವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ನಿಗಮೇತಿ।

೧೫೭೭. **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಲೋಭಾದಿತೋ ಅಞ್ಞೇಸಂ। **ದಸ್ಸಿತಾ**ತಿ ಕಥಂ ದಸ್ಸಿತಾ? ಮಾನೋ ತಾವ ಲೋಭಮೋಹಉದ್ಧಚ್ಚಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹಥಿನಉದ್ಧಚ್ಚಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ತಥಾ ದಿಟ್ಠಿ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಮೋಹಉದ್ಧಚ್ಚಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಥಿನಂ ಲೋಭಮೋಹದಿಟ್ಠಿಉದ್ಧಚ್ಚಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹಮಾನಉದ್ಧಚ್ಚಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹಉದ್ಧಚ್ಚಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ದೋಸಮೋಹಉದ್ಧಚ್ಚಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಲೋಭಮೋಹದಿಟ್ಠಿಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹದಿಟ್ಠಿಥಿನಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹಮಾನಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹಮಾನಥಿನಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹಥಿನಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ದೋಸಮೋಹಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ದೋಸಮೋಹಥಿನಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಮೋಹವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಮೋಹಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ಯಥಾ ಚ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ, ಏವಂ ಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪಾನಿ ಚ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಕಥಂ? ಅಹಿರಿಕಂ ಲೋಭಮೋಹದಿಟ್ಠಿಉದ್ಧಚ್ಚಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹದಿಟ್ಠಿಥಿನಉದ್ಧಚ್ಚಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹಮಾನಉದ್ಧಚ್ಚಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹಮಾನಥಿನಉದ್ಧಚ್ಚಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹಥಿನಉದ್ಧಚ್ಚಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹಉದ್ಧಚ್ಚಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ದೋಸಮೋಹಉದ್ಧಚ್ಚಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ದೋಸಮೋಹಥಿನಉದ್ಧಚ್ಚಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ, ಮೋಹವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಉದ್ಧಚ್ಚಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ , ಮೋಹಉದ್ಧಚ್ಚಾನೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ ಚ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅನೋತ್ತಪ್ಪಂ ಲೋಭಮೋಹದಿಟ್ಠಿಉದ್ಧಚ್ಚಾಹಿರಿಕೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹದಿಟ್ಠಿಥಿನಉದ್ಧಚ್ಚಾಹಿರಿಕೇಹಿ,

ಲೋಭಮೋಹಮಾನಉದ್ಧಚ್ಚಾಹಿರಿಕೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹಮಾನಥಿನಉದ್ಧಚ್ಚಾಹಿರಿಕೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹಥಿನಉದ್ಧಚ್ಚಾಹಿರಿಕೇಹಿ, ಲೋಭಮೋಹಉದ್ಧಚ್ಚಾಹಿರಿಕೇಹಿ, ದೋಸಮೋಹಉದ್ಧಚ್ಚಾಹಿರಿಕೇಹಿ, ದೋಸಮೋಹಥಿನಉದ್ಧಚ್ಚಾಹಿರಿಕೇಹಿ, ಮೋಹವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಉದ್ಧಚ್ಚಾಹಿರಿಕೇಹಿ , ಮೋಹಉದ್ಧಚ್ಚಾಹಿರಿಕೇಹಿ ಚ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಮಾನಾದೀನಮ್ಪಿ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀಮೂಲಟೀಕಾಯ ಲೀನತ್ಥಪದವಣ್ಣನಾ

ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀ-ಅನುಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।